నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

సంయుత్తనికాయో

ఖన్ధవగ్గో

౧. ఖన్ధసంయుత్తం

౧. నకులపితువగ్గో

౧. నకులపితుసుత్తం

౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా భగ్గేసు విహరతి సుసుమారగిరే [సుంసుమారగిరే (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] భేసకళావనే మిగదాయే. అథ ఖో నకులపితా గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో నకులపితా గహపతి భగవన్తం ఏతదవోచ –

"అహమస్మి , భన్తే, జిణ్ణో వుడ్ఢో మహల్లకో అద్ధగతో వయోఅనుప్పత్తో ఆతురకాయో అభిక్ఖణాతఙ్కో. అనిచ్చదస్సావీ ఖో పనాహం, భన్తే, భగవతో మనోభావనీయానఞ్చ భిక్ఖూనం. ఓవదతు మం, భన్తే, భగవా; అనుసాసతు మం, భన్తే, భగవా; యం మమస్స దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా"తి.

"ఏవమేతం, గహపతి, ఏవమేతం, గహపతి! ఆతురో హాయం, గహపతి, కాయో అణ్డభూతో పరియోనద్ధో. యో హి, గహపతి, ఇమం కాయం పరిహరన్తో ముహుత్తమ్పి ఆరోగ్యం పటిజానేయ్య, కిమఞ్ఞత్ర బాల్యా? తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'ఆతురకాయస్స మే సతో చిత్తం అనాతురం భవిస్సతీ'తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బ"న్తి.

అథ ఖో నకులపితా గహపతి భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో నకులపితరం గహపతిం ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ – "విప్పసన్నాని ఖో తే, గహపతి, ఇన్ద్రియాని; పరిసుద్ధో ముఖవణ్ణో పరియోదాతో. అలత్థ నో అజ్జ భగవతో సమ్ముఖా ధమ్మిం కథం సవనాయా"తి?

"కథఞ్హి నో సియా, భన్తే! ఇదానాహం, భన్తే, భగవతా ధమ్మియా కథాయ అమతేన అభిసిత్తో"తి. "యథా కథం పన త్వం, గహపతి, భగవతా ధమ్మియా కథాయ అమతేన అభిసిత్తో"తి? "ఇధాహం, భన్తే, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమిం; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదిం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖ్వాహం, భన్తే, భగవన్తం ఏతదవోచం – 'అహమస్మి, భన్తే, జిణ్ణో వుడ్ఢో మహల్లకో అద్ధగతో వయోఅనుప్పత్తో ఆతురకాయో అభిక్ఖణాతఙ్కో. అనిచ్చదస్సావీ ఖో పనాహం, భన్తే, భగవతో మనోభావనీయానఞ్చ భిక్ఖూనం. ఓవదతు మం, భన్తే, భగవా; అనుసాసతు మం, భన్తే, భగవా; యం మమస్స దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా'"తి.

“ఏవం వుత్తే , మం, భన్తే, భగవా ఏతదవోచ – ‘ఏవమేతం, గహపతి, ఏవమేతం, గహపతి! ఆతురో హాయం, గహపతి, కాయో అణ్డభూతో పరియోనద్ధో. యో హి, గహపతి, ఇమం కాయం పరిహరన్తో ముహుత్తమ్పి ఆరోగ్యం పటిజానేయ్య, కిమఞ్ఞత్ర బాల్యా? తస్మాతిహ తే గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ఆతురకాయస్స మే సతో చిత్తం అనాతురం భవిస్సతీతి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బ’న్తి. ఏవం ఖ్వాహం, భన్తే, భగవతా ధమ్మియా కథాయ అమతేన అభిసిత్తో”తి.

“న హి పన తం, గహపతి, పటిభాసి భగవన్తం [తం భగవన్తం (సీ.)] ఉత్తరిం పటిపుచ్ఛితుం – ‘కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, ఆతురకాయో చేవ హోతి ఆతురచిత్తో చ, కిత్తావతా చ పన ఆతురకాయో హి ఖో హోతి నో చ ఆతురచిత్తో’”తి ? “దూరతోపి ఖో మయం, భన్తే, ఆగచ్ఛేయ్యామ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స సన్తికే ఏతస్స భాసితస్స అత్థమఞ్ఞాతుం. సాధు వతాయస్మన్తంయేవ సారిపుత్తం పటిభాతు ఏతస్స భాసితస్స అత్థో”తి.

“తేన హి, గహపతి, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో నకులపితా గహపతి ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసి. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

“కథఞ్చ, గహపతి, ఆతురకాయో చేవ హోతి, ఆతురచిత్తో చ? ఇధ, గహపతి, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, రూపవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా రూపం, రూపస్మిం వా అత్తానం. ‘అహం రూపం, మమ రూప’న్తి పరియుట్ఠట్ఠాయీ హోతి. తస్స ‘అహం రూపం, మమ రూప’న్తి పరియుట్ఠట్ఠాయినో తం రూపం విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స రూపవిపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా.

“వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి, వేదనావన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా వేదనం, వేదనాయ వా అత్తానం. ‘అహం వేదనా, మమ వేదనా’తి పరియుట్ఠట్ఠాయీ హోతి. తస్స ‘అహం వేదనా, మమ వేదనా’తి పరియుట్ఠట్ఠాయినో, సా వేదనా విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స వేదనావిపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా.

“సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి, సఞ్ఞావన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా సఞ్ఞం, సఞ్ఞాయ వా అత్తానం. ‘అహం సఞ్ఞా, మమ సఞ్ఞా’తి పరియుట్ఠట్ఠాయీ హోతి. తస్స ‘అహం సఞ్ఞా, మమ సఞ్ఞా’తి పరియుట్ఠట్ఠాయినో, సా సఞ్ఞా విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స సఞ్ఞావిపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా.

“సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి, సఙ్ఖారవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా సఙ్ఖారే, సఙ్ఖారేసు వా అత్తానం. ‘అహం సఙ్ఖారా, మమ సఙ్ఖారా’తి పరియుట్ఠట్ఠాయీ హోతి. తస్స ‘అహం సఙ్ఖారా, మమ సఙ్ఖారా’తి పరియుట్ఠట్ఠాయినో, తే సఙ్ఖారా విపరిణమన్తి అఞ్ఞథా హోన్తి. తస్స సఙ్ఖారవిపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా.

“విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. ‘అహం విఞ్ఞాణం, మమ విఞ్ఞాణ’న్తి పరియుట్ఠట్ఠాయీ హోతి. తస్స ‘అహం విఞ్ఞాణం, మమ విఞ్ఞాణ’న్తి పరియుట్ఠట్ఠాయినో, తం విఞ్ఞాణం విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స విఞ్ఞాణవిపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. ఏవం ఖో, గహపతి, ఆతురకాయో చేవ హోతి ఆతురచిత్తో చ.

“కథఞ్చ, గహపతి, ఆతురకాయో హి ఖో హోతి నో చ ఆతురచిత్తో? ఇధ, గహపతి, సుతవా అరియసావకో అరియానం దస్సావీ అరియధమ్మస్స కోవిదో అరియధమ్మే సువినీతో సప్పురిసానం దస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స కోవిదో సప్పురిసధమ్మే సువినీతో న రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న రూపవన్తం వా అత్తానం; న అత్తని వా రూపం, న రూపస్మిం వా అత్తానం. ‘అహం రూపం, మమ రూప’న్తి న పరియుట్ఠట్ఠాయీ హోతి. తస్స ‘అహం రూపం, మమ రూప’న్తి అపరియుట్ఠట్ఠాయినో, తం రూపం విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స రూపవిపరిణామఞ్ఞథాభావా నుప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా.

“న వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి, న వేదనావన్తం వా అత్తానం; న అత్తని వా వేదనం, న వేదనాయ వా అత్తానం . ‘అహం వేదనా, మమ వేదనా’తి న పరియుట్ఠట్ఠాయీ హోతి. తస్స ‘అహం వేదనా, మమ వేదనా’తి అపరియుట్ఠట్ఠాయినో, సా వేదనా విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స వేదనావిపరిణామఞ్ఞథాభావా నుప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా.

“న సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి, న సఞ్ఞావన్తం వా అత్తానం; న అత్తని వా సఞ్ఞం, న సఞ్ఞాయ వా అత్తానం. ‘అహం సఞ్ఞా, మమ సఞ్ఞా’తి న పరియుట్ఠట్ఠాయీ హోతి. తస్స ‘అహం సఞ్ఞా, మమ సఞ్ఞా’తి అపరియుట్ఠట్ఠాయినో, సా సఞ్ఞా విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స సఞ్ఞావిపరిణామఞ్ఞథాభావా నుప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా.

``న సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి, న సఙ్ఖారవన్తం వా అత్తానం; న అత్తని వా సఙ్ఖారే, న సఙ్ఖారేసు వా అత్తానం. ‘అహం సఙ్ఖారా, మమ సఙ్ఖారా’తి న పరియుట్ఠట్ఠాయీ హోతి. తస్స ‘అహం సఙ్ఖారా, మమ సఙ్ఖారా’తి అపరియుట్ఠట్ఠాయినో, తే సఙ్ఖారా విపరిణమన్తి అఞ్ఞథా హోన్తి. తస్స సఙ్ఖారవిపరిణామఞ్ఞథాభావా నుప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా.

“న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, న విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం; న అత్తని వా విఞ్ఞాణం, న విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. ‘అహం విఞ్ఞాణం, మమ విఞ్ఞాణ’న్తి న పరియుట్ఠట్ఠాయీ హోతి. తస్స ‘అహం విఞ్ఞాణం, మమ విఞ్ఞాణ’న్తి అపరియుట్ఠట్ఠాయినో, తం విఞ్ఞాణం విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి . తస్స విఞ్ఞాణవిపరిణామఞ్ఞథాభావా నుప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. ఏవం ఖో, గహపతి, ఆతురకాయో హోతి నో చ ఆతురచిత్తో”తి.

ఇదమవోచ ఆయస్మా సారిపుత్తో. అత్తమనో నకులపితా గహపతి ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స భాసితం అభినన్దీతి.

పఠమం.

౨. దేవదహసుత్తం

౨. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సక్కేసు [సక్యేసు (క.)] విహరతి దేవదహం నామ సక్యానం నిగమో. అథ ఖో సమ్బహులా పచ్ఛాభూమగమికా భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – “ఇచ్ఛామ మయం, భన్తే, పచ్ఛాభూమం జనపదం గన్తుం, పచ్ఛాభూమే జనపదే నివాసం కప్పేతు”న్తి.

“అపలోకితో పన వో, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో”తి? “న ఖో నో, భన్తే, అపలోకితో ఆయస్మా సారిపుత్తో”తి. “అపలోకేథ, భిక్ఖవే, సారిపుత్తం. సారిపుత్తో, భిక్ఖవే, పణ్డితో, భిక్ఖూనం అనుగ్గాహకో సబ్రహ్మచారీన”న్తి. “ఏవం భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో

పచ్చస్సోసుం.

తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవతో అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం ఏళగలాగుమ్బే నిసిన్నో హోతి. అథ ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం [సారాణీయం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచుం – "ఇచ్ఛామ మయం, ఆవుసో సారిపుత్త, పచ్ఛాభూమం జనపదం గన్తుం, పచ్ఛాభూమే జనపదే నివాసం కప్పేతుం. అపలోకితో నో సత్థా"తి.

"సన్తి హావుసో, నానావేరజ్జగతం భిక్ఖుం పఞ్హం పుచ్ఛితారో – ఖత్తియపణ్డితాపి బ్రాహ్మణపణ్డితాపి గహపతిపణ్డితాపి సమణపణ్డితాపి. పణ్డితా హావుసో, మనుస్సా వీమంసకా – 'కింవాదీ పనాయస్మన్తానం [కింవాదాయస్మన్తానం (పీ. క.)] సత్థా కిమక్ఖాయీతి, కచ్చి వో ఆయస్మన్తానం ధమ్మా సుస్సుతా సుగ్గహితా సుమనసికతా సూపధారితా సుప్పటివిద్ధా పఞ్ఞాయ, యథా బ్యాకరమానా ఆయస్మన్తో వుత్తవాదినో చేవ భగవతో అస్సథ, న చ భగవన్తం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖేయ్యాథ, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరేయ్యాథ, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానువాదో [వాదానుపాతో (అట్ఠకథాయం పాఠన్తరం)] గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛేయ్యా'"తి?

"దూరతోపి ఖో మయం, ఆవుసో, ఆగచ్ఛేయ్యామ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స సన్తికే ఏతస్స భాసితస్స అత్థమఞ్ఞాతుం. సాధు వతాయస్మన్తంయేవ సారిపుత్తం పటిభాతు ఏతస్స భాసితస్స అత్థో"తి. "తేన హావుసో, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవమావుసో"తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

"సన్తి హావుసో, నానావేరజ్జగతం భిక్ఖుం పఞ్హం పుచ్ఛితారో – ఖత్తియపణ్డితాపి ...పే.... సమణపణ్డితాపి. పణ్డితా హావుసో, మనుస్సా వీమంసకా – 'కింవాదీ పనాయస్మన్తానం సత్థా కిమక్ఖాయీ'తి? ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, ఆవుసో, ఏవం బ్యాకరేయ్యాథ – 'ఛన్దరాగవినయక్ఖాయీ ఖో నో, ఆవుసో, సత్థా'"తి.

"ఏవం బ్యాకతేపి ఖో, ఆవుసో, అస్సుయేవ ఉత్తరిం పఞ్హం పుచ్ఛితారో – ఖత్తియపణ్డితాపి...పే.... సమణపణ్డితాపి. పణ్డితా హావుసో, మనుస్సా వీమంసకా – 'కిస్మిం పనాయస్మన్తానం ఛన్దరాగవినయక్ఖాయీ సత్థా'తి? ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, ఆవుసో, ఏవం బ్యాకరేయ్యాథ – 'రూపే ఖో, ఆవుసో, ఛన్దరాగవినయక్ఖాయీ సత్థా, వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే ఛన్దరాగవినయక్ఖాయీ సత్థా'"తి.

"ఏవం బ్యాకతేపి ఖో, ఆవుసో, అస్సుయేవ ఉత్తరిం పఞ్హం పుచ్ఛితారో – ఖత్తియపణ్డితాపి...పే.... సమణపణ్డితాపి. పణ్డితా హావుసో, మనుస్సా వీమంసకా – 'కిం పనాయస్మన్తానం ఆదీనవం దిస్వా రూపే ఛన్దరాగవినయక్ఖాయీ సత్థా, వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే ఛన్దరాగవినయక్ఖాయీ సత్థా'తి? ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, ఆవుసో, ఏవం బ్యాకరేయ్యాథ – 'రూపే ఖో, ఆవుసో , అవిగతరాగస్స [అవీతరాగస్స (స్యా. కం.)] అవిగతఛన్దస్స అవిగతపేమస్స అవిగతపిపాసస్స అవిగతపరిళాహస్స అవిగతతణ్హస్స తస్స రూపస్స విపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి

సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు అవిగతరాగస్స...పే.... అవిగతతణ్హస్స తేసం సఙ్ఖారానం విపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. విఞ్ఞాణే అవిగతరాగస్స అవిగతఛన్దస్స అవిగతపేమస్స అవిగతపిపాసస్స అవిగతపరిళాహస్స అవిగతతణ్హస్స తస్స విఞ్ఞాణస్స విపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, ఆదీనవం దిస్వా రూపే ఛన్దరాగవినయక్ఖాయీ సత్థా, వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే ఛన్దరాగవినయక్ఖాయీ సత్థా'''తి.

''ఏవం బ్యాకతేపి ఖో, ఆవుసో, అస్సుయేవ ఉత్తరిం పఞ్హం పుచ్ఛితారో – ఖత్తియపణ్డితాపి బ్రాహ్మణపణ్డితాపి గహపతిపణ్డితాపి సమణపణ్డితాపి. పణ్డితా హావుసో, మనుస్సా వీమంసకా – 'కిం పనాయస్మన్తానం ఆనిసంసం దిస్వా రూపే ఛన్దరాగవినయక్ఖాయీ సత్థా, వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే ఛన్దరాగవినయక్ఖాయీ సత్థా'తి? ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే , ఆవుసో, ఏవం బ్యాకరేయ్యాథ – 'రూపే ఖో, ఆవుసో, విగతరాగస్స విగతఛన్దస్స విగతపేమస్స విగతపిపాసస్స విగతపరిళాహస్స విగతతణ్హస్స తస్స రూపస్స విపరిణామఞ్ఞథాభావా నుప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు విగతరాగస్స విగతఛన్దస్స విగతపేమస్స విగతపిపాసస్స విగతపరిళాహస్స విగతతణ్హస్స తేసం సఙ్ఖారానం విపరిణామఞ్ఞథాభావా నుప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. విఞ్ఞాణే విగతరాగస్స విగతఛన్దస్స విగతపేమస్స విగతపిపాసస్స విగతపరిళాహస్స విగతతణ్హస్స తస్స విఞ్ఞాణస్స విపరిణామఞ్ఞథాభావా నుప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, ఆనిసంసం దిస్వా రూపే ఛన్దరాగవినయక్ఖాయీ సత్థా, వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే ఛన్దరాగవినయక్ఖాయీ సత్థా'''తి.

''అకుసలే చావుసో, ధమ్మే ఉపసమ్పజ్జ విహరతో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే సుఖో విహారో అభవిస్స అవిఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో, కాయస్స చ భేదా పరం మరణా సుగతి పాటికఙ్ఖా, నయిదం భగవా అకుసలానం ధమ్మానం పహానం వణ్ణేయ్య. యస్మా చ ఖో, ఆవుసో, అకుసలే ధమ్మే ఉపసమ్పజ్జ విహరతో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే దుక్ఖో విహారో సవిఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో, కాయస్స చ భేదా పరం మరణా దుగ్గతి పాటికఙ్ఖా, తస్మా భగవా అకుసలానం ధమ్మానం పహానం వణ్ణేతి.

''కుసలే చావుసో, ధమ్మే ఉపసమ్పజ్జ విహరతో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే దుక్ఖో విహారో అభవిస్స సవిఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో, కాయస్స చ భేదా పరం మరణా దుగ్గతి పాటికఙ్ఖా, నయిదం భగవా కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదం వణ్ణేయ్య. యస్మా చ ఖో, ఆవుసో, కుసలే ధమ్మే ఉపసమ్పజ్జ విహరతో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే సుఖో విహారో అవిఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో, కాయస్స చ భేదా పరం మరణా సుగతి పాటికఙ్ఖా, తస్మా భగవా కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదం వణ్ణేతీ''తి.

ఇదమవోచాయస్మా సారిపుత్తో. అత్తమనా తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స భాసితం అభినన్దున్తి. దుతియం.

౩. హాలిద్దికానిసుత్తం

౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం ఆయస్మా మహాకచ్చానో అవన్తీసు విహరతి కురరఘరే [కులఘరే (క.)] పపాతే పబ్బతే. అథ ఖో హాలిద్దికాని [హాలిద్దకాని (సీ.), హలిద్దికాని (స్యా.)] గహపతి యేనాయస్మా మహాకచ్చానో

తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో హాలిద్దికాని గహపతి ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతదవోచ – "వుత్తమిదం, భన్తే, భగవతా అట్ఠకవగ్గియే మాగణ్డియపఞ్హే –

"ఓకం పహాయ అనికేతసారీ,

గామే అకుబ్బం [అక్రుబ్బం (క.)] ముని సన్థవాని [సన్ధవాని (క.)];

కామేహి రిత్తో అపురక్ఖరానో [అపురేక్ఖరానో (సీ. సుత్తనిపాతేపి) మోగ్గల్లానే ౩౹-౧౩౩౹ సుత్తమ్పి ఓలోకేతబ్బం],

కథం న విగ్గయ్హ జనేన కయిరా"తి.

"ఇమస్స ను ఖో, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స కథం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో"తి?

"రూపధాతు ఖో, గహపతి, విఞ్ఞాణస్స ఓకో. రూపధాతురాగవినిబన్ధఞ్చ [... వినిబద్ధఞ్చ (పీ. సీ. అట్ఠ.)] పన విఞ్ఞాణం 'ఓకసారీ'తి వుచ్చతి. వేదనాధాతు ఖో, గహపతి, విఞ్ఞాణస్స ఓకో. వేదనాధాతురాగవినిబన్ధఞ్చ పన విఞ్ఞాణం 'ఓకసారీ'తి వుచ్చతి. సఞ్ఞాధాతు ఖో, గహపతి, విఞ్ఞాణస్స ఓకో. సఞ్ఞాధాతురాగవినిబన్ధఞ్చ పన విఞ్ఞాణం 'ఓకసారీ'తి వుచ్చతి. సఙ్ఖారధాతు ఖో, గహపతి, విఞ్ఞాణస్స ఓకో. సఙ్ఖారధాతురాగవినిబన్ధఞ్చ పన విఞ్ఞాణం 'ఓకసారీ'తి వుచ్చతి. ఏవం ఖో, గహపతి, ఓకసారీ హోతి.

"కథఞ్చ, గహపతి, అనోకసారీ హోతి? రూపధాతుయా ఖో, గహపతి, యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ [నన్ది (సీ. స్యా. కం. పీ.)] యా తణ్హా యే ఉపయుపాదానా [ఉపాయుపాదానా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా తే తథాగతస్స పహీనా ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా [అనభావకతా (సీ. పీ.), అనభావంగతా (స్యా. కం.)] ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. తస్మా తథాగతో 'అనోకసారీ'తి వుచ్చతి. వేదనాధాతుయా ఖో, గహపతి... సఞ్ఞాధాతుయా ఖో, గహపతి... సఙ్ఖారధాతుయా ఖో, గహపతి... విఞ్ఞాణధాతుయా ఖో, గహపతి, యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా యే ఉపయుపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా తే తథాగతస్స పహీనా ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. తస్మా తథాగతో 'అనోకసారీ'తి వుచ్చతి. ఏవం ఖో, గహపతి, అనోకసారీ హోతి.

"కథఞ్చ, గహపతి, నికేతసారీ హోతి? రూపనిమిత్తనికేతవిసారవినిబన్ధా ఖో, గహపతి, 'నికేతసారీ'తి వుచ్చతి. సద్దనిమిత్త...పే.... గన్ధనిమిత్త... రసనిమిత్త... ఫోట్ఠబ్బనిమిత్త... ధమ్మనిమిత్తనికేతవిసారవినిబన్ధా ఖో, గహపతి, 'నికేతసారీ'తి వుచ్చతి. ఏవం ఖో, గహపతి, నికేతసారీ హోతి.

"కథఞ్చ, గహపతి, అనికేతసారీ హోతి? రూపనిమిత్తనికేతవిసారవినిబన్ధా ఖో, గహపతి, తథాగతస్స పహీనా ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. తస్మా తథాగతో 'అనికేతసారీ'తి వుచ్చతి. సద్దనిమిత్త... గన్ధనిమిత్త... రసనిమిత్త... ఫోట్ఠబ్బనిమిత్త... ధమ్మనిమిత్తనికేతవిసారవినిబన్ధా ఖో, గహపతి, తథాగతస్స పహీనా ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. తస్మా తథాగతో 'అనికేతసారీ'తి వుచ్చతి. ఏవం ఖో, గహపతి, అనికేతసారీ హోతి.

“కథఞ్చ, గహపతి, గామే సన్థవజాతో [సన్థవజాతో (క.)] హోతి? ఇధ, గహపతి, ఏకచ్చో గిహీహి [గిహి (క.)] సంసట్ఠో విహరతి సహనన్దీ సహసోకీ, సుఖితేసు సుఖితో, దుక్ఖితేసు దుక్ఖితో, ఉప్పన్నేసు కిచ్చకరణీయేసు అత్తనా తేసు యోగం ఆపజ్జతి. ఏవం ఖో, గహపతి, గామే సన్థవజాతో హోతి.

“కథఞ్చ, గహపతి, గామే న సన్థవజాతో హోతి? ఇధ, గహపతి, భిక్ఖు గిహీహి [గిహి (క.)] అసంసట్ఠో విహరతి న సహనన్దీ న సహసోకీ న సుఖితేసు సుఖితో న దుక్ఖితేసు దుక్ఖితో, ఉప్పన్నేసు కిచ్చకరణీయేసు న అత్తనా తేసు యోగం ఆపజ్జతి. ఏవం ఖో, గహపతి, గామే న సన్థవజాతో హోతి.

“కథఞ్చ, గహపతి, కామేహి అరిత్తో హోతి? ఇధ, గహపతి, ఏకచ్చో కామేసు అవిగతరాగో హోతి అవిగతఛన్దో అవిగతపేమో అవిగతపిపాసో అవిగతపరిళాహో అవిగతతణ్హో. ఏవం ఖో, గహపతి, కామేహి అరిత్తో హోతి.

“కథఞ్చ, గహపతి, కామేహి రిత్తో హోతి? ఇధ, గహపతి, ఏకచ్చో కామేసు విగతరాగో హోతి విగతఛన్దో విగతపేమో విగతపిపాసో విగతపరిళాహో విగతతణ్హో . ఏవం ఖో, గహపతి, కామేహి రిత్తో హోతి.

“కథఞ్చ, గహపతి, పురక్ఖరానో హోతి? ఇధ, గహపతి, ఏకచ్చస్స ఏవం హోతి – ‘ఏవంరూపో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంవేదనో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంసఞ్ఞో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంసఙ్ఖారో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంవిఞ్ఞాణో సియం అనాగతమద్ధాన’న్తి. ఏవం ఖో, గహపతి, పురక్ఖరానో హోతి.

“కథఞ్చ, గహపతి, అపురక్ఖరానో హోతి? ఇధ, గహపతి, ఏకచ్చస్స న ఏవం హోతి – ‘ఏవంరూపో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంవేదనో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంసఞ్ఞో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంసఙ్ఖారో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంవిఞ్ఞాణో సియం అనాగతమద్ధాన’న్తి. ఏవం ఖో, గహపతి, అపురక్ఖరానో హోతి.

“కథఞ్చ , గహపతి, కథం విగ్గయ్హ జనేన కత్తా హోతి? ఇధ, గహపతి, ఏకచ్చో ఏవరూపిం కథం కత్తా హోతి – ‘న త్వం ఇమం ధమ్మవినయం ఆజానాసి; అహం ఇమం ధమ్మవినయం ఆజానామి. కిం త్వం ఇమం ధమ్మవినయం ఆజానిస్ససి? మిచ్ఛాపటిపన్నో త్వమసి; అహమస్మి సమ్మాపటిపన్నో. పురే వచనీయం పచ్ఛా అవచ; పచ్ఛా వచనీయం పురే అవచ. సహితం మే, అసహితం తే. అధిచిణ్ణం తే విపరావత్తం. ఆరోపితో తే వాదో; చర వాదప్పమోక్ఖాయ. నిగ్గహితోసి; నిబ్బేఠేహి వా సచే పహోసీ’తి. ఏవం ఖో, గహపతి, కథం విగ్గయ్హ జనేన కత్తా హోతి.

“కథఞ్చ , గహపతి, కథం న విగ్గయ్హ జనేన కత్తా హోతి? ఇధ, గహపతి, భిక్ఖు న ఏవరూపిం కథం కత్తా హోతి – ‘న త్వం ఇమం ధమ్మవినయం ఆజానాసి…పే.… నిబ్బేఠేహి వా సచే పహోసీ’తి. ఏవం ఖో, గహపతి, కథం న విగ్గయ్హ జనేన కత్తా హోతి.

“ఇతి ఖో, గహపతి, యం తం వుత్తం భగవతా అట్ఠకవగ్గియే మాగణ్డియపఞ్హే –

“ఓకం పహాయ అనికేతసారీ,

గామే అకుబ్బం మునిసన్థవాని;

కామేహి రిత్తో అపురక్ఖరానో,

కథం న విగ్గయ్హ జనేన కయిరా”తి.

“ఇమస్స ఖో, గహపతి, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి. తతియం.

౪. దుతియహాలిద్దికానిసుత్తం

౪. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం ఆయస్మా మహాకచ్చానో అవన్తీసు విహరతి కురరఘరే పపాతే పబ్బతే. అథ ఖో హాలిద్దికాని గహపతి యేనాయస్మా మహాకచ్చానో…పే.… ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో హాలిద్దికాని గహపతి ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతదవోచ – “వుత్తమిదం, భన్తే, భగవతా సక్కపఞ్హే – ‘యే తే సమణబ్రాహ్మణా తణ్హాసఙ్ఖయవిముత్తా, తే అచ్చన్తనిట్ఠా అచ్చన్తయోగక్ఖేమినో అచ్చన్తబ్రహ్మచారినో అచ్చన్తపరియోసానా సేట్ఠా దేవమనుస్సాన’’’న్తి.

“ఇమస్స ను ఖో, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స కథం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి?

“రూపధాతుయా ఖో, గహపతి, యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా యే ఉపయుపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా, తేసం ఖయా విరాగా నిరోధా చాగా పటినిస్సగ్గా చిత్తం సువిముత్తన్తి వుచ్చతి.

“వేదనాధాతుయా ఖో, గహపతి… సఞ్ఞాధాతుయా ఖో, గహపతి… సఙ్ఖారధాతుయా ఖో, గహపతి… విఞ్ఞాణధాతుయా ఖో, గహపతి, యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా యే ఉపయుపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా, తేసం ఖయా విరాగా నిరోధా చాగా పటినిస్సగ్గా చిత్తం సువిముత్తన్తి వుచ్చతి.

“ఇతి ఖో, గహపతి, యం తం వుత్తం భగవతా సక్కపఞ్హే – ‘యే తే సమణబ్రాహ్మణా తణ్హాసఙ్ఖయవిముత్తా తే అచ్చన్తనిట్ఠా అచ్చన్తయోగక్ఖేమినో అచ్చన్తబ్రహ్మచారినో అచ్చన్తపరియోసానా సేట్ఠా దేవమనుస్సాన’’’న్తి.

“ఇమస్స ఖో, గహపతి, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి. చతుత్థం.

౫. సమాధిసుత్తం

౫. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – “సమాధిం, భిక్ఖవే, భావేథ; సమాహితో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యథాభూతం పజానాతి. కిఞ్చ యథాభూతం పజానాతి? రూపస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ, వేదనాయ సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ , సఞ్ఞాయ సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ, సఙ్ఖారానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ, విఞ్ఞాణస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ”.

“కో చ, భిక్ఖవే, రూపస్స సముదయో, కో వేదనాయ సముదయో, కో సఞ్ఞాయ సముదయో, కో సఙ్ఖారానం సముదయో, కో విఞ్ఞాణస్స సముదయో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అభినన్దతి అభివదతి అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి.

“కిఞ్చ అభినన్దతి అభివదతి అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి? రూపం అభినన్దతి అభివదతి అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స రూపం అభినన్దతో అభివదతో అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతో ఉప్పజ్జతి నన్దీ. యా రూపే నన్దీ తదుపాదానం. తస్సుపాదానపచ్చయా భవో; భవపచ్చయా జాతి; జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

“వేదనం అభినన్దతి...పే.... సఞ్ఞం అభినన్దతి... సఙ్ఖారే అభినన్దతి... విఞ్ఞాణం అభినన్దతి అభివదతి అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స విఞ్ఞాణం అభినన్దతో అభివదతో అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతో ఉప్పజ్జతి నన్దీ. యా విఞ్ఞాణే నన్దీ తదుపాదానం. తస్సుపాదానపచ్చయా భవో; భవపచ్చయా జాతి; జాతిపచ్చయా...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

“అయం, భిక్ఖవే, రూపస్స సముదయో; అయం వేదనాయ సముదయో; అయం సఞ్ఞాయ సముదయో; అయం సఙ్ఖారానం సముదయో; అయం విఞ్ఞాణస్స సముదయో.

“కో చ, భిక్ఖవే, రూపస్స అత్థఙ్గమో, కో వేదనాయ... కో సఞ్ఞాయ... కో సఙ్ఖారానం... కో విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో?

ఇధ, భిక్ఖవే, నాభినన్దతి నాభివదతి నాజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి.

“కిఞ్చ నాభినన్దతి నాభివదతి నాజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి? రూపం నాభినన్దతి నాభివదతి నాజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స రూపం అనభినన్దతో అనభివదతో అనజ్ఝోసాయ తిట్ఠతో యా రూపే నన్దీ సా నిరుజ్ఝతి. తస్స నన్దీనిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి.

“వేదనం నాభినన్దతి నాభివదతి నాజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స వేదనం అనభినన్దతో అనభివదతో అనజ్ఝోసా తిట్ఠతో యా వేదనాయ నన్దీ సా నిరుజ్ఝతి. తస్స నన్దీనిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి.

“సఞ్ఞం నాభినన్దతి...పే.... సఙ్ఖారే నాభినన్దతి నాభివదతి నాజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స సఙ్ఖారే అనభినన్దతో అనభివదతో అనజ్ఝోసాయ తిట్ఠతో యా సఙ్ఖారేసు నన్దీ సా నిరుజ్ఝతి. తస్స నన్దీనిరోధా ఉపాదాననిరోధో; ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో... పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి.

“విఞ్ఞాణం నాభినన్దతి నాభివదతి నాజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స విఞ్ఞాణం అనభినన్దతో అనభివదతో అనజ్ఝోసాయ తిట్ఠతో యా విఞ్ఞాణే నన్దీ సా నిరుజ్ఝతి. తస్స నన్దీనిరోధా ఉపాదాననిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి.

“అయం , భిక్ఖవే, రూపస్స అత్థఙ్గమో, అయం వేదనాయ అత్థఙ్గమో, అయం సఞ్ఞాయ అత్థఙ్గమో, అయం సఙ్ఖారానం అత్థఙ్గమో, అయం విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో”తి. పఞ్చమం.

౬. పటిసల్లాణసుత్తం

౬. సావత్థినిదానం. "పటిసల్లానే, భిక్ఖవే, యోగమాపజ్జథ. పటిసల్లీనో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యథాభూతం పజానాతి. కిఞ్చ యథాభూతం పజానాతి? రూపస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ, వేదనాయ సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ, సఞ్ఞాయ సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ, సఙ్ఖారానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ, విఞ్ఞాణస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ"...పే.... (యథా పఠమసుత్తే తథా విత్థారేతబ్బో.) ఛట్ఠం.

౭. ఉపాదాపరితస్సనాసుత్తం

౭. సావత్థినిదానం. "ఉపాదాపరితస్సనఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అనుపాదాఅపరితస్సనఞ్చ. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం , భన్తే"తి, ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, ఉపాదాపరితస్సనా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో, సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, రూపవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా రూపం, రూపస్మిం వా అత్తానం. తస్స తం రూపం విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స రూపవిపరిణామఞ్ఞథాభావా రూపవిపరిణామానుపరివత్తి విఞ్ఞాణం హోతి. తస్స రూపవిపరిణామానుపరివత్తిజా పరితస్సనా ధమ్మసముప్పాదా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి. చేతసో పరియాదానా ఉత్తాసవా చ హోతి విఘాతవా చ అపేక్ఖవా చ ఉపాదాయ చ పరితస్సతి.

"వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి, వేదనావన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా వేదనం, వేదనాయ వా అత్తానం. తస్స సా వేదనా విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స వేదనావిపరిణామఞ్ఞథాభావా వేదనావిపరిణామానుపరివత్తి విఞ్ఞాణం హోతి. తస్స వేదనావిపరిణామానుపరివత్తిజా పరితస్సనా ధమ్మసముప్పాదా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి. చేతసో పరియాదానా ఉత్తాసవా చ హోతి విఘాతవా చ అపేక్ఖవా చ ఉపాదాయ చ పరితస్సతి.

"సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి...పే.... సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి, సఙ్ఖారవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా సఙ్ఖారే, సఙ్ఖారేసు వా అత్తానం. తస్స తే సఙ్ఖారా విపరిణమన్తి అఞ్ఞథా హోన్తి. తస్స సఙ్ఖారవిపరిణామఞ్ఞథాభావా సఙ్ఖారవిపరిణామానుపరివత్తి విఞ్ఞాణం హోతి. తస్స సఙ్ఖారవిపరిణామానుపరివత్తిజా పరితస్సనా ధమ్మసముప్పాదా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి. చేతసో పరియాదానా ఉత్తాసవా చ హోతి విఘాతవా చ అపేక్ఖవా చ ఉపాదాయ చ పరితస్సతి.

"విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. తస్స తం విఞ్ఞాణం విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స విఞ్ఞాణవిపరిణామఞ్ఞథాభావా విఞ్ఞాణవిపరిణామానుపరివత్తి విఞ్ఞాణం హోతి. తస్స విఞ్ఞాణవిపరిణామానుపరివత్తిజా పరితస్సనా ధమ్మసముప్పాదా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి. చేతసో పరియాదానా ఉత్తాసవా చ హోతి విఘాతవా చ అపేక్ఖవా చ ఉపాదాయ చ పరితస్సతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ఉపాదాపరితస్సనా హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అనుపాదాఅపరితస్సనా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో అరియానం దస్సావీ అరియధమ్మస్స కోవిదో అరియధమ్మే సువినీతో, సప్పురిసానం దస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స కోవిదో సప్పురిసధమ్మే సువినీతో న రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న రూపవన్తం వా అత్తానం; న అత్తని వా రూపం, న రూపస్మిం వా అత్తానం. తస్స తం రూపం విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స రూపవిపరిణామఞ్ఞథాభావా న రూపవిపరిణామానుపరివత్తి విఞ్ఞాణం

హోతి. తస్స న రూపవిపరిణామానుపరివత్తిజా పరితస్సనా ధమ్మసముప్పాదా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి. చేతసో అపరియాదానా న చేవుత్తాసవా [న చేవ ఉత్తాసవా (పీ॰ క॰)] హోతి న చ విఘాతవా న చ అపేక్ఖవా, అనుపాదాయ చ న పరితస్సతి.

“న వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి, న వేదనావన్తం వా అత్తానం; న అత్తని వా వేదనం, న వేదనాయ వా అత్తానం. తస్స సా వేదనా విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి . తస్స వేదనావిపరిణామఞ్ఞథాభావా న వేదనావిపరిణామానుపరివత్తి విఞ్ఞాణం హోతి. తస్స న వేదనావిపరిణామానుపరివత్తిజా పరితస్సనా ధమ్మసముప్పాదా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి . చేతసో అపరియాదానా న చేవుత్తాసవా హోతి న చ విఘాతవా న చ అపేక్ఖవా, అనుపాదాయ చ న పరితస్సతి.

“న సఞ్ఞం…పే॰… న సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి, న సఙ్ఖారవన్తం వా అత్తానం; న అత్తని వా సఙ్ఖారే, న సఙ్ఖారేసు వా అత్తానం. తస్స తే సఙ్ఖారా విపరిణమన్తి అఞ్ఞథా హోన్తి. తస్స సఙ్ఖారవిపరిణామఞ్ఞథాభావా న సఙ్ఖారవిపరిణామానుపరివత్తి విఞ్ఞాణం హోతి. తస్స న సఙ్ఖారవిపరిణామానుపరివత్తిజా పరితస్సనా ధమ్మసముప్పాదా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి. చేతసో అపరియాదానా న చేవుత్తాసవా హోతి న చ విఘాతవా న చ అపేక్ఖవా, అనుపాదాయ చ న పరితస్సతి.

“న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, న విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం…పే॰… తస్స తం విఞ్ఞాణం విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స విఞ్ఞాణవిపరిణామఞ్ఞథాభావా న విఞ్ఞాణవిపరిణామానుపరివత్తి విఞ్ఞాణం హోతి. తస్స న విఞ్ఞాణవిపరిణామానుపరివత్తిజా పరితస్సనా ధమ్మసముప్పాదా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి. చేతసో అపరియాదానా న చేవుత్తాసవా హోతి న చ విఘాతవా న చ అపేక్ఖవా, అనుపాదాయ చ న పరితస్సతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అనుపాదా అపరితస్సనం హోతీ”తి. సత్తమం.

౮. దుతియఉపాదాపరితస్సనాసుత్తం

౮. సావత్థినిదానం . “ఉపాదాపరితస్సనఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అనుపాదాఅపరితస్సనఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰… కథఞ్చ, భిక్ఖవే, ఉపాదాపరితస్సనా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో రూపం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి. తస్స తం రూపం విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స రూపవిపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. వేదనం ఏతం మమ…పే॰… సఞ్ఞం ఏతం మమ… సఙ్ఖారే ఏతం మమ… విఞ్ఞాణం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి. తస్స తం విఞ్ఞాణం విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స విఞ్ఞాణవిపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ఉపాదాపరితస్సనా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అనుపాదాఅపరితస్సనా హోతి? ఇధ , భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో రూపం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి. తస్స తం రూపం విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స రూపవిపరిణామఞ్ఞథాభావా నుప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. వేదనం నేతం మమ… సఞ్ఞం నేతం మమ… సఙ్ఖారే నేతం మమ… విఞ్ఞాణం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి. తస్స తం విఞ్ఞాణం విపరిణమతి అఞ్ఞథా హోతి. తస్స విఞ్ఞాణవిపరిణామఞ్ఞథాభావా నుప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా . ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అనుపాదాఅపరితస్సనా హోతీ”తి. అట్ఠమం.

౯. కాలత్తయఅనిచ్చసుత్తం

౯. సావత్థినిదానం. “రూపం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం అతీతానాగతం; కో పన వాదో పచ్చుప్పన్నస్స! ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో అతీతస్మిం రూపస్మిం అనపేక్ఖో హోతి; అనాగతం రూపం నాభినన్దతి; పచ్చుప్పన్నస్స రూపస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి. వేదనా అనిచ్చా...పే.... సఞ్ఞా అనిచ్చా... సఙ్ఖారా అనిచ్చా అతీతానాగతా; కో పన వాదో పచ్చుప్పన్నానం! ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో అతీతేసు సఙ్ఖారేసు అనపేక్ఖో హోతి; అనాగతే సఙ్ఖారే నాభినన్దతి; పచ్చుప్పన్నానం సఙ్ఖారానం నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి. విఞ్ఞాణం అనిచ్చం అతీతానాగతం; కో పన వాదో పచ్చుప్పన్నస్స! ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో అతీతస్మిం విఞ్ఞాణస్మిం అనపేక్ఖో హోతి; అనాగతం విఞ్ఞాణం నాభినన్దతి; పచ్చుప్పన్నస్స విఞ్ఞాణస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతీ”తి. నవమం.

౧౦. కాలత్తయదుక్ఖసుత్తం

౧౦. సావత్థినిదానం. “రూపం, భిక్ఖవే, దుక్ఖం అతీతానాగతం; కో పన వాదో పచ్చుప్పన్నస్స! ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో అతీతస్మిం రూపస్మిం అనపేక్ఖో హోతి; అనాగతం రూపం నాభినన్దతి; పచ్చుప్పన్నస్స రూపస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి. వేదనా దుక్ఖా... సఞ్ఞా దుక్ఖా... సఙ్ఖారా దుక్ఖా... విఞ్ఞాణం దుక్ఖం అతీతానాగతం; కో పన వాదో పచ్చుప్పన్నస్స! ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో అతీతస్మిం విఞ్ఞాణస్మిం అనపేక్ఖో హోతి; అనాగతం విఞ్ఞాణం నాభినన్దతి; పచ్చుప్పన్నస్స విఞ్ఞాణస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతీ”తి. దసమం.

౧౧. కాలత్తయఅనత్తసుత్తం

౧౧. సావత్థినిదానం . “రూపం, భిక్ఖవే, అనత్తా అతీతానాగతం; కో పన వాదో పచ్చుప్పన్నస్స! ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో అతీతస్మిం రూపస్మిం అనపేక్ఖో హోతి; అనాగతం రూపం నాభినన్దతి; పచ్చుప్పన్నస్స రూపస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి. వేదనా అనత్తా... సఞ్ఞా అనత్తా... సఙ్ఖారా అనత్తా... విఞ్ఞాణం అనత్తా అతీతానాగతం; కో పన వాదో పచ్చుప్పన్నస్స! ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో అతీతస్మిం విఞ్ఞాణస్మిం అనపేక్ఖో హోతి; అనాగతం విఞ్ఞాణం నాభినన్దతి; పచ్చుప్పన్నస్స విఞ్ఞాణస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతీ”తి. ఏకాదసమం.

నకులపితువగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

నకులపితా దేవదహా, ద్వేపి హాలిద్దికాని చ;
సమాధిపటిసల్లాణా, ఉపాదాపరితస్సనా దువే;
అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా, వగ్గో తేన పవుచ్చతి.

౨. అనిచ్చవగ్గో

౧. అనిచ్చసుత్తం

౧౨. ఏవం మే సుతం – సావత్థియం. తత్ర ఖో…పే॰… “రూపం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం, వేదనా అనిచ్చా, సఞ్ఞా అనిచ్చా, సఙ్ఖారా అనిచ్చా, విఞ్ఞాణం అనిచ్చం. ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి, సఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి, సఙ్ఖారేసుపి నిబ్బిన్దతి, విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి ; విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతీ”తి. పఠమం.

౨. దుక్ఖసుత్తం

౧౩. సావత్థినిదానం. “రూపం, భిక్ఖవే, దుక్ఖం, వేదనా దుక్ఖా, సఞ్ఞా దుక్ఖా, సఙ్ఖారా దుక్ఖా, విఞ్ఞాణం దుక్ఖం. ఏవం పస్సం…పే॰… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. దుతియం.

౩. అనత్తసుత్తం

౧౪. సావత్థినిదానం . “రూపం, భిక్ఖవే, అనత్తా, వేదనా అనత్తా, సఞ్ఞా అనత్తా, సఙ్ఖారా అనత్తా, విఞ్ఞాణం అనత్తా. ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి, సఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి, సఙ్ఖారేసుపి నిబ్బిన్దతి, విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి; విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి , వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతీ”తి. తతియం.

౪. యదనిచ్చసుత్తం

౧౫. సావత్థినిదానం . “రూపం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం; యం దుక్ఖం తదనత్తా; యదనత్తా తం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. వేదనా అనిచ్చా. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం; యం దుక్ఖం తదనత్తా; యదనత్తా తం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. సఞ్ఞా అనిచ్చా…పే॰… సఙ్ఖారా అనిచ్చా… విఞ్ఞాణం అనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం; యం దుక్ఖం తదనత్తా; యదనత్తా తం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవం పస్సం…పే॰… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. చతుత్థం.

౫. యందుక్ఖసుత్తం

౧౬. సావత్థినిదానం. “రూపం, భిక్ఖవే, దుక్ఖం. యం దుక్ఖం తదనత్తా; యదనత్తా తం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. వేదనా దుక్ఖా… సఞ్ఞా దుక్ఖా… సఙ్ఖారా దుక్ఖా… విఞ్ఞాణం దుక్ఖం. యం దుక్ఖం తదనత్తా; యదనత్తా తం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవం పస్సం…పే॰… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. పఞ్చమం.

౬. యదనత్తాసుత్తం

౧౭. సావత్థినిదానం. “రూపం, భిక్ఖవే, అనత్తా. యదనత్తా తం ‘నేతం మమ , నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. వేదనా అనత్తా… సఞ్ఞా అనత్తా… సఙ్ఖారా అనత్తా… విఞ్ఞాణం అనత్తా . యదనత్తా తం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవం పస్సం…పే॰… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. సహేతుఅనిచ్చసుత్తం

౧౮. సావత్థినిదానం. “రూపం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం. యోపి హేతు, యోపి పచ్చయో రూపస్స ఉప్పాదాయ, సోపి అనిచ్చో. అనిచ్చసమ్భూతం, భిక్ఖవే, రూపం కుతో నిచ్చం భవిస్సతి! వేదనా అనిచ్చా. యోపి హేతు, యోపి పచ్చయో వేదనాయ ఉప్పాదాయ, సోపి అనిచ్చో. అనిచ్చసమ్భూతా , భిక్ఖవే, వేదనా కుతో నిచ్చా భవిస్సతి! సఞ్ఞా అనిచ్చా… సఙ్ఖారా అనిచ్చా. యోపి హేతు యోపి పచ్చయో సఙ్ఖారానం ఉప్పాదాయ, సోపి అనిచ్చో. అనిచ్చసమ్భూతా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా కుతో నిచ్చా భవిస్సన్తి! విఞ్ఞాణం అనిచ్చం. యోపి హేతు యోపి పచ్చయో విఞ్ఞాణస్స ఉప్పాదాయ, సోపి అనిచ్చో. అనిచ్చసమ్భూతం, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం కుతో నిచ్చం భవిస్సతి! ఏవం పస్సం…పే॰… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. సత్తమం.

౮. సహేతుదుక్ఖసుత్తం

౧౯. సావత్థినిదానం. “రూపం, భిక్ఖవే, దుక్ఖం. యోపి హేతు యోపి పచ్చయో రూపస్స ఉప్పాదాయ, సోపి దుక్ఖో. దుక్ఖసమ్భూతం, భిక్ఖవే, రూపం కుతో సుఖం భవిస్సతి! వేదనా దుక్ఖా… సఞ్ఞా దుక్ఖా… సఙ్ఖారా దుక్ఖా… విఞ్ఞాణం దుక్ఖం. యోపి హేతు యోపి పచ్చయో విఞ్ఞాణస్స ఉప్పాదాయ, సోపి దుక్ఖో. దుక్ఖసమ్భూతం, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం కుతో సుఖం భవిస్సతి! ఏవం పస్సం…పే॰… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. అట్ఠమం.

౯. సహేతుఅనత్తసుత్తం

౨౦. సావత్థినిదానం. “రూపం, భిక్ఖవే, అనత్తా. యోపి హేతు యోపి పచ్చయో రూపస్స ఉప్పాదాయ, సోపి అనత్తా. అనత్తసమ్భూతం, భిక్ఖవే, రూపం కుతో అత్తా భవిస్సతి! వేదనా అనత్తా… సఞ్ఞా అనత్తా… సఙ్ఖారా అనత్తా… విఞ్ఞాణం అనత్తా. యోపి హేతు యోపి పచ్చయో విఞ్ఞాణస్స ఉప్పాదాయ, సోపి అనత్తా. అనత్తసమ్భూతం, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం కుతో అత్తా భవిస్సతి! ఏవం పస్సం…పే॰… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. నవమం.

౧౦. ఆనన్దసుత్తం

౨౧. సావత్థియం … ఆరామే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “‘నిరోధో నిరోధో’తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమేసానం ఖో, భన్తే, ధమ్మానం నిరోధో [నిరోధా (సీ॰ పీ॰)] ‘నిరోధో’తి వుచ్చతీ”తి? “రూపం ఖో, ఆనన్ద, అనిచ్చం సఙ్ఖతం పటిచ్చసముప్పన్నం ఖయధమ్మం వయధమ్మం విరాగధమ్మం నిరోధధమ్మం. తస్స నిరోధో [నిరోధా (సీ॰

పీ.)] ‘నిరోధో’తి వుచ్చతి. వేదనా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా ఖయధమ్మా వయధమ్మా విరాగధమ్మా నిరోధధమ్మా. తస్సా నిరోధో ‘నిరోధో’తి వుచ్చతి. సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా ఖయధమ్మా వయధమ్మా విరాగధమ్మా నిరోధధమ్మా. తేసం నిరోధో ‘నిరోధో’తి వుచ్చతి. విఞ్ఞాణం అనిచ్చం సఙ్ఖతం పటిచ్చసముప్పన్నం ఖయధమ్మం వయధమ్మం విరాగధమ్మం నిరోధధమ్మం. తస్స నిరోధో ‘నిరోధో’తి వుచ్చతి. ఇమేసం ఖో, ఆనన్ద, ధమ్మానం నిరోధో ‘నిరోధో’తి వుచ్చతీ”తి. దసమం.

అనిచ్చవగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

అనిచ్చం దుక్ఖం అనత్తా, యదనిచ్చాపరే తయో;
హేతునాపి తయో వుత్తా, ఆనన్దేన చ తే దసాతి.

౩. భారవగ్గో

౧. భారసుత్తం

౨౨. సావత్థియం … తత్ర ఖో … “భారఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి భారహారఞ్చ భారాదానఞ్చ భారనిక్ఖేపనఞ్చ. తం సుణాథ. కతమో చ, భిక్ఖవే, భారో? పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా తిస్స వచనీయం. కతమే పఞ్చ? రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో; అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భారో”.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, భారహారో ? పుగ్గలో తిస్స వచనీయం. య్వాయం ఆయస్మా ఏవంనామో ఏవంగోత్తో; అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భారహారో.

“కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, భారాదానం? యాయం తణ్హా పోనోభవికా [పోనోబ్భవికా (స్యా॰ కం॰ క॰)] నన్దీరాగసహగతా [నన్దిరాగసహగతా (సబ్బత్థ)] తత్రతత్రాభినన్దినీ, సేయ్యథిదం – కామతణ్హా, భవతణ్హా, విభవతణ్హా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భారాదానం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, భారనిక్ఖేపనం? యో తస్సాయేవ తణ్హాయ అసేసవిరాగనిరోధో చాగో పటినిస్సగ్గో ముత్తి అనాలయో. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భారనిక్ఖేపన”న్తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన [వత్వా (సీ॰) ఏవమీదిసేసు ఠానేసు] సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“భారా హవే పఞ్చక్ఖన్ధా, భారహారో చ పుగ్గలో;
భారాదానం దుఖం లోకే, భారనిక్ఖేపనం సుఖం.

“నిక్ఖిపిత్వా గరుం భారం, అఞ్ఞం భారం అనాదియ;

సమూలం తణ్హమబ్బుయ్హ [తణ్హమబ్బుయ్హ (పీ. క.)], నిచ్ఛాతో పరినిబ్బుతో”తి. పఠమం;

౨. పరిఞ్ఞసుత్తం

౨౩. సావత్థినిదానం. “పరిఞ్ఞేయ్యే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మే దేసేస్సామి పరిఞ్ఞఞ్చ. తం సుణాథ. కతమే చ, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞేయ్యా ధమ్మా? రూపం, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో, వేదనా పరిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో, సఞ్ఞా పరిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో, సఙ్ఖారా పరిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో, విఞ్ఞాణం పరిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో . ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞేయ్యా ధమ్మా. కతమా చ, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞా? యో, భిక్ఖవే, రాగక్ఖయో దోసక్ఖయో మోహక్ఖయో. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞా”తి. దుతియం.

౩. అభిజానసుత్తం

౨౪. సావత్థినిదానం. “రూపం , భిక్ఖవే, అనభిజానం అపరిజానం అవిరాజయం అప్పజహం అభబ్బో దుక్ఖక్ఖయాయ; వేదనం అనభిజానం అపరిజానం అవిరాజయం అప్పజహం అభబ్బో దుక్ఖక్ఖయాయ; సఞ్ఞం అనభిజానం... సఙ్ఖారే అనభిజానం అపరిజానం అవిరాజయం అప్పజహం అభబ్బో దుక్ఖక్ఖయాయ; విఞ్ఞాణం అనభిజానం అపరిజానం అవిరాజయం అప్పజహం అభబ్బో దుక్ఖక్ఖయాయ. రూపఞ్చ ఖో, భిక్ఖవే, అభిజానం పరిజానం విరాజయం పజహం భబ్బో దుక్ఖక్ఖయాయ; వేదనం అభిజానం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అభిజానం పరిజానం విరాజయం పజహం భబ్బో దుక్ఖక్ఖయాయా”తి. తతియం.

౪. ఛన్దరాగసుత్తం

౨౫. సావత్థినిదానం. “యో, భిక్ఖవే, రూపస్మిం ఛన్దరాగో తం పజహథ. ఏవం తం రూపం పహీనం భవిస్సతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావంకతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మం. యో వేదనాయ ఛన్దరాగో తం పజహథ. ఏవం సా వేదనా పహీనా భవిస్సతి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. యో సఞ్ఞాయ ఛన్దరాగో తం పజహథ. ఏవం సా సఞ్ఞా పహీనా భవిస్సతి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. యో సఙ్ఖారేసు ఛన్దరాగో తం పజహథ. ఏవం తే సఙ్ఖారా పహీనా భవిస్సన్తి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. యో విఞ్ఞాణస్మిం ఛన్దరాగో తం పజహథ. ఏవం తం విఞ్ఞాణం పహీనం భవిస్సతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావంకతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మ”న్తి. చతుత్థం.

౫. అస్సాదసుత్తం

౨౬. సావత్థినిదానం . “పుబ్బేవ [పుబ్బే (పీ. క.)] మే, భిక్ఖవే, సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ [బోధిసత్తస్స (పీ. క.)] సతో ఏతదహోసి – ‘కో ను ఖో రూపస్స అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం? కో వేదనాయ అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం? కో సఞ్ఞాయ అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం? కో సఙ్ఖారానం అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం? కో విఞ్ఞాణస్స అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణ’న్తి? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – ‘యం ఖో రూపం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం, అయం రూపస్స అస్సాదో. యం రూపం అనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అయం రూపస్స ఆదీనవో. యో రూపస్మిం ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం, ఇదం రూపస్స

నిస్సరణం. యం వేదనం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం , అయం వేదనాయ అస్సాదో [యా (క.)]. యం వేదనా అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మా, అయం వేదనాయ ఆదీనవో. యో వేదనాయ ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం, ఇదం వేదనాయ నిస్సరణం. యం సఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి...పే.... యం సఙ్ఖారే పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం, అయం సఙ్ఖారానం అస్సాదో. యం [యే (సీ. క.)] సఙ్ఖారా అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మా, అయం సఙ్ఖారానం ఆదీనవో. యో సఙ్ఖారేసు ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం, ఇదం సఙ్ఖారానం నిస్సరణం. యం విఞ్ఞాణం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం, అయం విఞ్ఞాణస్స అస్సాదో. యం విఞ్ఞాణం అనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అయం విఞ్ఞాణస్స ఆదీనవో. యో విఞ్ఞాణస్మిం ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం, ఇదం విఞ్ఞాణస్స నిస్సరణం'".

"యావకీవఞ్చాహం, భిక్ఖవే, ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం ఏవం అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం నాబ్భఞ్ఞాసిం, నేవ తావాహం, భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి పచ్చఞ్ఞాసిం [అభిసమ్బుద్ధో (సీ.)]. యతో చ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం ఏవం అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం; అథాహం, భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి పచ్చఞ్ఞాసిం. ఞాణఞ్చ పన మే దస్సనం ఉదపాది – 'అకుప్పా మే విముత్తి [చేతోవిముత్తి (సీ. పీ. క.)]; అయమన్తిమా జాతి; నత్థి దాని పునబ్భవో'"తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియఅస్సాదసుత్తం

౨౭. సావత్థినిదానం . "రూపస్సాహం, భిక్ఖవే, అస్సాదపరియేసనం అచరిం. యో రూపస్స అస్సాదో తదజ్ఝగమం. యావతా రూపస్స అస్సాదో పఞ్ఞాయ మే సో సుదిట్ఠో. రూపస్సాహం, భిక్ఖవే, ఆదీనవపరియేసనం అచరిం. యో రూపస్స ఆదీనవో తదజ్ఝగమం. యావతా రూపస్స ఆదీనవో పఞ్ఞాయ మే సో సుదిట్ఠో. రూపస్సాహం, భిక్ఖవే, నిస్సరణపరియేసనం అచరిం. యం రూపస్స నిస్సరణం తదజ్ఝగమం. యావతా రూపస్స నిస్సరణం పఞ్ఞాయ మే తం సుదిట్ఠం. వేదనాయాహం, భిక్ఖవే... సఞ్ఞాయాహం, భిక్ఖవే... సఙ్ఖారానాహం , భిక్ఖవే... విఞ్ఞాణస్సాహం, భిక్ఖవే, అస్సాదపరియేసనం అచరిం. యో విఞ్ఞాణస్స అస్సాదో తదజ్ఝగమం. యావతా విఞ్ఞాణస్స అస్సాదో పఞ్ఞాయ మే సో సుదిట్ఠో. విఞ్ఞాణస్సాహం, భిక్ఖవే, ఆదీనవపరియేసనం అచరిం. యో విఞ్ఞాణస్స ఆదీనవో తదజ్ఝగమం. యావతా విఞ్ఞాణస్స ఆదీనవో పఞ్ఞాయ మే సో సుదిట్ఠో. విఞ్ఞాణస్సాహం, భిక్ఖవే, నిస్సరణపరియేసనం అచరిం. యం విఞ్ఞాణస్స నిస్సరణం తదజ్ఝగమం. యావతా విఞ్ఞాణస్స నిస్సరణం పఞ్ఞాయ మే తం సుదిట్ఠం. యావకీవఞ్చాహం, భిక్ఖవే, ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం నాబ్భఞ్ఞాసిం...పే.... అబ్భఞ్ఞాసిం. ఞాణఞ్చ పన మే దస్సనం ఉదపాది – 'అకుప్పా మే విముత్తి [చేతోవిముత్తి (సీ. పీ. క.)]; అయమన్తిమా జాతి; నత్థి దాని పునబ్భవో'"తి. ఛట్ఠం.

౭. తతియఅస్సాదసుత్తం

౨౮. సావత్థినిదానం. “నో చేదం, భిక్ఖవే, రూపస్స అస్సాదో అభవిస్స నయిదం సత్తా రూపస్మిం సారజ్జేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి రూపస్స అస్సాదో, తస్మా సత్తా రూపస్మిం సారజ్జన్తి. నో చేదం, భిక్ఖవే, రూపస్స ఆదీనవో అభవిస్స నయిదం సత్తా రూపస్మిం నిబ్బిన్దేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి రూపస్స ఆదీనవో, తస్మా సత్తా రూపస్మిం నిబ్బిన్దన్తి. నో చేదం, భిక్ఖవే, రూపస్స నిస్సరణం అభవిస్స నయిదం సత్తా రూపస్మా నిస్సరేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి రూపస్స నిస్సరణం, తస్మా సత్తా రూపస్మా నిస్సరన్తి. నో చేదం, భిక్ఖవే, వేదనాయ...పే॰... నో చేదం, భిక్ఖవే, సఞ్ఞాయ... నో చేదం, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారానం నిస్సరణం అభవిస్స , నయిదం సత్తా సఙ్ఖారేహి నిస్సరేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి సఙ్ఖారానం నిస్సరణం, తస్మా సత్తా సఙ్ఖారేహి నిస్సరన్తి. నో చేదం, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణస్స అస్సాదో అభవిస్స, నయిదం సత్తా విఞ్ఞాణస్మిం సారజ్జేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి విఞ్ఞాణస్స అస్సాదో, తస్మా సత్తా విఞ్ఞాణస్మిం సారజ్జన్తి. నో చేదం, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణస్స ఆదీనవో అభవిస్స, నయిదం సత్తా విఞ్ఞాణస్మిం నిబ్బిన్దేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి విఞ్ఞాణస్స ఆదీనవో, తస్మా సత్తా విఞ్ఞాణస్మిం నిబ్బిన్దన్తి. నో చేదం, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణస్స నిస్సరణం అభవిస్స, నయిదం సత్తా విఞ్ఞాణస్మా నిస్సరేయ్యుం . యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి విఞ్ఞాణస్స నిస్సరణం, తస్మా సత్తా విఞ్ఞాణస్మా నిస్సరన్తి.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, సత్తా ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం నాబ్భఞ్ఞంసు [నాబ్భఞ్ఞింసు (సీ॰)]; నేవ తావ, భిక్ఖవే, సత్తా సదేవకా లోకా సమారకా సబ్రహ్మకా సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ నిస్సటా విసంయుత్తా విప్పముత్తా విమరియాదీకతేన చేతసా విహరింసు. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, సత్తా ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం అబ్భఞ్ఞంసు; అథ, భిక్ఖవే, సత్తా సదేవకా లోకా సమారకా సబ్రహ్మకా సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ నిస్సటా విసంయుత్తా విప్పముత్తా విమరియాదీకతేన చేతసా విహరన్తి”. సత్తమం.

౮. అభినన్దనసుత్తం

౨౯. సావత్థినిదానం . “యో, భిక్ఖవే, రూపం అభినన్దతి, దుక్ఖం సో అభినన్దతి. యో దుక్ఖం అభినన్దతి, అపరిముత్తో సో దుక్ఖస్మాతి వదామి. యో వేదనం అభినన్దతి... యో సఞ్ఞం అభినన్దతి... యో సఙ్ఖారే అభినన్దతి... యో విఞ్ఞాణం అభినన్దతి, దుక్ఖం సో అభినన్దతి. యో దుక్ఖం అభినన్దతి, అపరిముత్తో సో దుక్ఖస్మాతి వదామి. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, రూపం నాభినన్దతి, దుక్ఖం సో నాభినన్దతి. యో దుక్ఖం నాభినన్దతి, పరిముత్తో సో దుక్ఖస్మాతి వదామి. యో వేదనం నాభినన్దతి... యో సఞ్ఞం నాభినన్దతి... యో సఙ్ఖారే నాభినన్దతి... యో విఞ్ఞాణం నాభినన్దతి, దుక్ఖం సో నాభినన్దతి. యో దుక్ఖం నాభినన్దతి, పరిముత్తో సో దుక్ఖస్మాతి వదామీ”తి. అట్ఠమం.

౯. ఉప్పాదసుత్తం

౩౦. సావత్థినిదానం. “యో, భిక్ఖవే, రూపస్స ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో , దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో రోగానం ఠితి జరామరణస్స పాతుభావో. యో వేదనాయ...పే॰... యో సఞ్ఞాయ...పే॰... యో సఙ్ఖారానం...పే॰... యో విఞ్ఞాణస్స ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో, దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో రోగానం ఠితి జరామరణస్స పాతుభావో. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, రూపస్స నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో రోగానం వూపసమో జరామరణస్స అత్థఙ్గమో. యో వేదనాయ ...పే॰...

యో సఞ్ఞాయ... యో సఙ్ఖారానం... యో విఞ్ఞాణస్స నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో రోగానం వూపసమో జరామరణస్స అత్థఙ్గమో"తి. నవమం.

౧౦. అఘమూలసుత్తం

౩౧. సావత్థినిదానం. "అఘఞ్చ, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అఘమూలఞ్చ. తం సుణాథ. కతమఞ్చ భిక్ఖవే అఘం? రూపం, భిక్ఖవే, అఘం, వేదనా అఘం, సఞ్ఞా అఘం, సఙ్ఖారా అఘం, విఞ్ఞాణం అఘం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అఘం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, అఘమూలం? యాయం తణ్హా పోనోభవికా నన్దీరాగసహగతా [నన్దిరాగసహగతా (సబ్బత్థ)] తత్రతత్రాభినన్దినీ; సేయ్యథిదం – కామతణ్హా, భవతణ్హా, విభవతణ్హా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అఘమూల"న్తి. దసమం.

౧౧. పభఙ్గుసుత్తం

౩౨. సావత్థినిదానం. "పభఙ్గుఞ్చ, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అప్పభఙ్గుఞ్చ. తం సుణాథ. కిఞ్చ, భిక్ఖవే, పభఙ్గు, కిం అప్పభఙ్గు? రూపం , భిక్ఖవే, పభఙ్గు. యో తస్స నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, ఇదం అప్పభఙ్గు. వేదనా పభఙ్గు. యో తస్సా నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, ఇదం అప్పభఙ్గు. సఞ్ఞా పభఙ్గు... సఙ్ఖారా పభఙ్గు. యో తేసం నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, ఇదం అప్పభఙ్గు. విఞ్ఞాణం పభఙ్గు. యో తస్స నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, ఇదం అప్పభఙ్గు"తి. ఏకాదసమం.

భారవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

భారం పరిఞ్ఞం అభిజానం, ఛన్దరాగం చతుత్థకం;
అస్సాదా చ తయో వుత్తా, అభినన్దనమట్ఠమం;
ఉప్పాదం అఘమూలఞ్చ, ఏకాదసమో పభఙ్గూతి.

౪. నతుమ్హాకంవగ్గో

౧. నతుమ్హాకంసుత్తం

౩౩. సావత్థినిదానం . "యం, భిక్ఖవే, న తుమ్హాకం, తం పజహథ. తం వో పహీనం హితాయ సుఖాయ భవిస్సతి. కిఞ్చ, భిక్ఖవే, న తుమ్హాకం? రూపం, భిక్ఖవే, న తుమ్హాకం, తం పజహథ. తం వో పహీనం హితాయ సుఖాయ భవిస్సతి. వేదనా న తుమ్హాకం, తం పజహథ. సా వో పహీనా హితాయ సుఖాయ భవిస్సతి. సఞ్ఞా న తుమ్హాకం... సఙ్ఖారా న తుమ్హాకం, తే పజహథ. తే వో పహీనా హితాయ సుఖాయ భవిస్సన్తి. విఞ్ఞాణం న తుమ్హాకం, తం పజహథ. తం వో పహీనం హితాయ సుఖాయ భవిస్సతి".

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యం ఇమస్మిం జేతవనే తిణకట్ఠసాఖాపలాసం తం జనో హరేయ్య వా డహేయ్య వా యథాపచ్చయం వా కరేయ్య. అపి ను తుమ్హాకం ఏవమస్స – 'అమ్హే జనో హరతి వా డహతి వా యథాపచ్చయం వా కరోతీ'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "తం కిస్స హేతు"? "న హి నో ఏతం, భన్తే, అత్తా వా అత్తనియం వా"తి. "ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే,

రూపం న తుమ్హాకం, తం పజహథ. తం వో పహీనం హితాయ సుఖాయ భవిస్సతి. వేదనా న తుమ్హాకం, తం పజహథ. సా వో పహీనా హితాయ సుఖాయ భవిస్సతి. సఞ్ఞా న తుమ్హాకం... సఙ్ఖారా న తుమ్హాకం... విఞ్ఞాణం న తుమ్హాకం, తం పజహథ. తం వో పహీనం హితాయ సుఖాయ భవిస్సతీ’’తి. పఠమం.

౨. దుతియనతుమ్హాకంసుత్తం

౩౪. సావత్థినిదానం . ‘‘యం, భిక్ఖవే, న తుమ్హాకం, తం పజహథ. తం వో పహీనం హితాయ సుఖాయ భవిస్సతి. కిఞ్చ, భిక్ఖవే, న తుమ్హాకం? రూపం, భిక్ఖవే, న తుమ్హాకం, తం పజహథ. తం వో పహీనం హితాయ సుఖాయ భవిస్సతి. వేదనా న తుమ్హాకం... సఞ్ఞా న తుమ్హాకం... సఙ్ఖారా న తుమ్హాకం... విఞ్ఞాణం న తుమ్హాకం, తం పజహథ. తం వో పహీనం హితాయ సుఖాయ భవిస్సతి. యం, భిక్ఖవే, న తుమ్హాకం తం పజహథ. తం వో పహీనం హితాయ సుఖాయ భవిస్సతీ’’తి. దుతియం.

౩. అఞ్ఞతరభిక్ఖుసుత్తం

౩౫. సావత్థినిదానం. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు; యమహం భగవతో ధమ్మం సుత్వా ఏకో వూపకట్ఠో, అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరేయ్య’’న్తి. ‘‘యం ఖో, భిక్ఖు, అనుసేతి, తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి; యం నానుసేతి, న తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతీ’’తి. ‘‘అఞ్ఞాతం, భగవా; అఞ్ఞాతం, సుగతా’’తి.

‘‘యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసీ’’తి? ‘‘రూపం చే, భన్తే, అనుసేతి తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. వేదనం చే అనుసేతి తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. సఞ్ఞం చే అనుసేతి తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. సఙ్ఖారే చే అనుసేతి తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. విఞ్ఞాణం చే అనుసేతి తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. రూపం చే, భన్తే, నానుసేతి న తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. వేదనం చే... సఞ్ఞం చే... సఙ్ఖారే చే... విఞ్ఞాణం చే నానుసేతి న తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. ఇమస్స ఖ్వాహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ’’తి.

‘‘సాధు సాధు, భిక్ఖు! సాధు ఖో త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి. రూపం చే, భిక్ఖు, అనుసేతి తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. వేదనం చే... సఞ్ఞం చే... సఙ్ఖారే చే... విఞ్ఞాణం చే అనుసేతి తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. రూపం చే, భిక్ఖు, నానుసేతి న తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. వేదనం చే... సఞ్ఞం చే... సఙ్ఖారే చే... విఞ్ఞాణం చే నానుసేతి న తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. ఇమస్స ఖో, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన, భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో’’తి.

అథ ఖో సో భిక్ఖు భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి.

అథ ఖో సో భిక్ఖు ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సేవ – యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి తదనుత్తరం – బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా

సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. “ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా”తి అబ్భఞ్ఞాసి. అఞ్ఞతరో చ పన సో భిక్ఖు అరహతం అహోసీతి. తతియం.

౪. దుతియఅఞ్ఞతరభిక్ఖుసుత్తం

౩౬. సావత్థినిదానం . అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “సాధు మే, భన్తే , భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు యమహం భగవతో ధమ్మం సుత్వా ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరేయ్య”న్తి. “యం ఖో, భిక్ఖు, అనుసేతి తం అనుమీయతి; యం అనుమీయతి తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. యం నానుసేతి న తం అనుమీయతి; యం నానుమీయతి న తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతీ”తి. “అఞ్ఞాతం, భగవా; అఞ్ఞాతం, సుగతా”తి.

“యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసీ”తి? “రూపం చే, భన్తే, అనుసేతి తం అనుమీయతి; యం అనుమీయతి తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. వేదనం చే అనుసేతి... సఞ్ఞం చే అనుసేతి... సఙ్ఖారే చే అనుసేతి... విఞ్ఞాణం చే అనుసేతి తం అనుమీయతి; యం అనుమీయతి తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. రూపం చే, భన్తే, నానుసేతి న తం అనుమీయతి; యం నానుమీయతి న తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. వేదనం చే నానుసేతి... సఞ్ఞం చే నానుసేతి... సఙ్ఖారే చే నానుసేతి... విఞ్ఞాణం చే నానుసేతి న తం అనుమీయతి; యం నానుమీయతి న తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. ఇమస్స ఖ్వాహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ”తి.

“సాధు సాధు, భిక్ఖు! సాధు ఖో త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి. రూపం చే, భిక్ఖు, అనుసేతి తం అనుమీయతి; యం అనుమీయతి తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. వేదనం చే, భిక్ఖు... సఞ్ఞం చే, భిక్ఖు... సఙ్ఖారే చే, భిక్ఖు... విఞ్ఞాణం చే, భిక్ఖు, అనుసేతి తం అనుమీయతి; యం అనుమీయతి తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. రూపం చే, భిక్ఖు, నానుసేతి న తం అనుమీయతి; యం నానుమీయతి న తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. వేదనం చే నానుసేతి... సఞ్ఞం చే నానుసేతి... సఙ్ఖారే చే నానుసేతి... విఞ్ఞాణం చే నానుసేతి న తం అనుమీయతి; యం నానుమీయతి న తేన సఙ్ఖం గచ్ఛతి. ఇమస్స ఖో, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి...పే.... అఞ్ఞతరో చ పన సో భిక్ఖు అరహతం అహోసీతి. చతుత్థం.

౫. ఆనన్దసుత్తం

౩౭. సావత్థినిదానం. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం భగవా ఏతదవోచ –

“సచే తం, ఆనన్ద, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘కతమేసం, ఆవుసో ఆనన్ద, ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స [ఠితానం (స్యా॰ కం॰ పీ॰ క॰)] అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతీ’తి? ఏవం పుట్ఠో త్వం, ఆనన్ద, కిన్తి బ్యాకరేయ్యాసీ”తి? “సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘కతమేసం, ఆవుసో ఆనన్ద, ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతీ’తి? ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – ‘రూపస్స ఖో, ఆవుసో,

ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి. వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి. ఇమేసం ఖో, ఆవుసో, ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతీ'తి. ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్య"న్తి.

"సాధు సాధు, ఆనన్ద! రూపస్స ఖో, ఆనన్ద, ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి. వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి. ఇమేసం ఖో, ఆనన్ద, ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతీతి. ఏవం పుట్ఠో త్వం, ఆనన్ద, ఏవం బ్యాకరేయ్యాసీ"తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియఆనన్దసుత్తం

౩౮. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం భగవా ఏతదవోచ –

"సచే తం, ఆనన్ద, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – 'కతమేసం, ఆవుసో ఆనన్ద, ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిత్థ, వయో పఞ్ఞాయిత్థ, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిత్థ? కతమేసం ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిస్సతి, వయో పఞ్ఞాయిస్సతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిస్సతి? కతమేసం ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతీ'తి? ఏవం పుట్ఠో త్వం, ఆనన్ద, కిన్తి బ్యాకరేయ్యాసీ"తి? "సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – 'కతమేసం, ఆవుసో ఆనన్ద, ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిత్థ, వయో పఞ్ఞాయిత్థ, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిత్థ? కతమేసం ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిస్సతి , వయో పఞ్ఞాయిస్సతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిస్సతి ? కతమేసం ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతీ'తి? ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – 'యం ఖో, ఆవుసో, రూపం అతీతం నిరుద్ధం విపరిణతం; తస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిత్థ, వయో పఞ్ఞాయిత్థ, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిత్థ. యా వేదనా అతీతా నిరుద్ధా విపరిణతా; తస్సా ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిత్థ, వయో పఞ్ఞాయిత్థ, ఠితాయ అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిత్థ. యా సఞ్ఞా... యే సఙ్ఖారా అతీతా నిరుద్ధా విపరిణతా; తేసం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిత్థ, వయో పఞ్ఞాయిత్థ, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిత్థ. యం విఞ్ఞాణం అతీతం నిరుద్ధం విపరిణతం; తస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిత్థ, వయో పఞ్ఞాయిత్థ, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిత్థ. ఇమేసం ఖో, ఆవుసో, ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిత్థ, వయో పఞ్ఞాయిత్థ, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిత్థ'".

"యం ఖో, ఆవుసో, రూపం అజాతం అపాతుభూతం; తస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిస్సతి, వయో పఞ్ఞాయిస్సతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిస్సతి. యా వేదనా అజాతా అపాతుభూతా; తస్సా ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిస్సతి, వయో పఞ్ఞాయిస్సతి, ఠితాయ అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిస్సతి. యా సఞ్ఞా...పే.... యే సఙ్ఖారా అజాతా అపాతుభూతా; తేసం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిస్సతి, వయో పఞ్ఞాయిస్సతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిస్సతి. యం విఞ్ఞాణం అజాతం అపాతుభూతం; తస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిస్సతి, వయో పఞ్ఞాయిస్సతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిస్సతి. ఇమేసం ఖో, ఆవుసో , ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిస్సతి, వయో పఞ్ఞాయిస్సతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిస్సతి.

"యం ఖో, ఆవుసో, రూపం జాతం పాతుభూతం; తస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి. యా వేదనా జాతా పాతుభూతా...పే.... యా సఞ్ఞా... యే సఙ్ఖారా జాతా పాతుభూతా; తేసం ఉప్పాదో

పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి. యం విఞ్ఞాణం జాతం పాతుభూతం తస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి. ఇమేసం ఖో, ఆవుసో, ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతీ'తి. ఏవం పుట్ఠోహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్య"న్తి.

"సాధు , సాధు, ఆనన్ద! యం ఖో, ఆనన్ద, రూపం అతీతం నిరుద్ధం విపరిణతం; తస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిత్థ, వయో పఞ్ఞాయిత్థ, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిత్థ. యా వేదనా ... యా సఞ్ఞా... యే సఙ్ఖారా... యం విఞ్ఞాణం అతీతం నిరుద్ధం విపరిణతం; తస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిత్థ, వయో పఞ్ఞాయిత్థ, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిత్థ. ఇమేసం ఖో, ఆనన్ద, ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిత్థ, వయో పఞ్ఞాయిత్థ, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిత్థ.

"యం ఖో, ఆనన్ద, రూపం అజాతం అపాతుభూతం; తస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిస్సతి, వయో పఞ్ఞాయిస్సతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిస్సతి. యా వేదనా... యా సఞ్ఞా... యే సఙ్ఖారా... యం విఞ్ఞాణం అజాతం అపాతుభూతం; తస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిస్సతి , వయో పఞ్ఞాయిస్సతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిస్సతి. ఇమేసం ఖో, ఆనన్ద, ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయిస్సతి, వయో పఞ్ఞాయిస్సతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయిస్సతి.

"యం ఖో, ఆనన్ద, రూపం జాతం పాతుభూతం; తస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి. యా వేదనా జాతా పాతుభూతా... యా సఞ్ఞా... యే సఙ్ఖారా... యం విఞ్ఞాణం జాతం పాతుభూతం; తస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి. ఇమేసం ఖో, ఆనన్ద, ధమ్మానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతీతి. ఏవం పుట్ఠో త్వం, ఆనన్ద, ఏవం బ్యాకరేయ్యాసీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. అనుధమ్మసుత్తం

౩౯. సావత్థినిదానం . "ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అయమనుధమ్మో హోతి యం రూపే నిబ్బిదాబహులో [నిబ్బిదాబహులం (పీ. క.)] విహరేయ్య, వేదనాయ నిబ్బిదాబహులో విహరేయ్య, సఞ్ఞా నిబ్బిదాబహులో విహరేయ్య, సఙ్ఖారేసు నిబ్బిదాబహులో విహరేయ్య, విఞ్ఞాణే నిబ్బిదాబహులో విహరేయ్య. యో రూపే నిబ్బిదాబహులో విహరన్తో, వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు నిబ్బిదాబహులో విహరన్తో, విఞ్ఞాణే నిబ్బిదాబహులో విహరన్తో రూపం పరిజానాతి, వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం పరిజానాతి, సో రూపం పరిజానం, వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం పరిజానం పరిముచ్చతి రూపమ్హా, పరిముచ్చతి వేదనా , పరిముచ్చతి సఞ్ఞాయ , పరిముచ్చతి సఙ్ఖారేహి, పరిముచ్చతి విఞ్ఞాణమ్హా, పరిముచ్చతి జాతియా జరామరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, పరిముచ్చతి దుక్ఖస్మాతి వదామీ"తి. సత్తమం.

౮. దుతియఅనుధమ్మసుత్తం

౪౦. సావత్థినిదానం. "ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అయమనుధమ్మో హోతి యం రూపే అనిచ్చానుపస్సీ విహరేయ్య...పే.... పరిముచ్చతి దుక్ఖస్మాతి వదామీ"తి. అట్ఠమం.

౯. తతియఅనుధమ్మసుత్తం

౪౧. సావత్థినిదానం. "ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అయమనుధమ్మో హోతి యం రూపే దుక్ఖానుపస్సీ విహరేయ్య...పే.... పరిముచ్చతి దుక్ఖస్మాతి వదామీ"తి. నవమం.

౧౦. చతుత్థఅనుధమ్మసుత్తం

౪౨. సావత్థినిదానం . "ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అయమనుధమ్మో హోతి యం రూపే అనత్తానుపస్సీ విహరేయ్య, వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే అనత్తానుపస్సీ విహరేయ్య. యో రూపే అనత్తానుపస్సీ విహరన్తో...పే.... రూపం పరిజానాతి, వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం పరిజానాతి, సో రూపం పరిజానం, వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం పరిజానం పరిముచ్చతి రూపమ్హా, పరిముచ్చతి వేదనాయ, పరిముచ్చతి సఞ్ఞాయ, పరిముచ్చతి సఙ్ఖారేహి, పరిముచ్చతి విఞ్ఞాణమ్హా, పరిముచ్చతి జాతియా జరామరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, పరిముచ్చతి దుక్ఖస్మాతి వదామీ"తి. దసమం.

నతుమ్హాకంవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

నతుమ్హాకేన ద్వే వుత్తా, భిక్ఖూహి అపరే దువే;
ఆనన్దేన చ ద్వే వుత్తా, అనుధమ్మేహి ద్వే దుకాతి.

౫. అత్తదీపవగ్గో

౧. అత్తదీపసుత్తం

౪౩. సావత్థినిదానం . "అత్తదీపా, భిక్ఖవే, విహరథ అత్తసరణా అనఞ్ఞసరణా, ధమ్మదీపా ధమ్మసరణా అనఞ్ఞసరణా. అత్తదీపానం, భిక్ఖవే, విహరతం అత్తసరణానం అనఞ్ఞసరణానం, ధమ్మదీపానం ధమ్మసరణానం అనఞ్ఞసరణానం యోని ఉపపరిక్ఖితబ్బా. కింజాతికా సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా, కింపహోతికా"తి?

"కింజాతికా చ, భిక్ఖవే, సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా, కింపహోతికా? ఇధ, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో, సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో, రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, రూపవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా రూపం, రూపస్మిం వా అత్తానం. తస్స తం రూపం విపరిణమతి, అఞ్ఞథా చ హోతి. తస్స రూపవిపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి, వేదనావన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా వేదనం, వేదనాయ వా అత్తానం. తస్స సా వేదనా విపరిణమతి, అఞ్ఞథా చ హోతి. తస్స వేదనావిపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి... సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. తస్స తం విఞ్ఞాణం విపరిణమతి, అఞ్ఞథా చ హోతి . తస్స విఞ్ఞాణవిపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా.

“రూపస్స త్వేవ, భిక్ఖవే, అనిచ్చతం విదిత్వా విపరిణామం విరాగం నిరోధం [విపరిణామ విరాగ నిరోధం (సీ.)], పుబ్బే చేవ రూపం ఏతరహి చ సబ్బం రూపం అనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మన్తి, ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో యే సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా తే పహీయన్తి. తేసం పహానా న పరితస్సతి, అపరితస్సం సుఖం విహరతి, సుఖవిహారీ భిక్ఖు ‘తదఙ్గనిబ్బుతో’తి వుచ్చతి. వేదనాయ త్వేవ, భిక్ఖవే, అనిచ్చతం విదిత్వా విపరిణామం విరాగం నిరోధం, పుబ్బే చేవ వేదనా ఏతరహి చ సబ్బా వేదనా అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మాతి, ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో యే సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా తే పహీయన్తి. తేసం పహానా న పరితస్సతి, అపరితస్సం సుఖం విహరతి, సుఖవిహారీ భిక్ఖు ‘తదఙ్గనిబ్బుతో’తి వుచ్చతి. సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం త్వేవ, భిక్ఖవే, అనిచ్చతం విదిత్వా విపరిణామం విరాగం నిరోధం, పుబ్బే చేవ సఙ్ఖారా ఏతరహి చ సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మాతి, ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో యే సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా తే పహీయన్తి. తేసం పహానా న పరితస్సతి, అపరితస్సం సుఖం విహరతి, సుఖవిహారీ భిక్ఖు ‘తదఙ్గనిబ్బుతో’తి వుచ్చతి. విఞ్ఞాణస్స త్వేవ, భిక్ఖవే, అనిచ్చతం విదిత్వా విపరిణామం విరాగం నిరోధం, పుబ్బే చేవ విఞ్ఞాణం ఏతరహి చ సబ్బం విఞ్ఞాణం అనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మన్తి, ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో యే సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా తే పహీయన్తి. తేసం పహానా న పరితస్సతి, అపరితస్సం సుఖం విహరతి, సుఖవిహారీ భిక్ఖు ‘తదఙ్గనిబ్బుతో’తి వుచ్చతీ”తి. పఠమం.

౨. పటిపదాసుత్తం

౪౪. సావత్థినిదానం. “సక్కాయసముదయగామినిఞ్చ వో, భిక్ఖవే, పటిపదం దేసేస్సామి, సక్కాయనిరోధగామినిఞ్చ పటిపదం. తం సుణాథ. కతమా చ, భిక్ఖవే, సక్కాయసముదయగామినీ పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో, సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో, రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, రూపవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా రూపం, రూపస్మిం వా అత్తానం. వేదనం అత్తతో... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ‘సక్కాయసముదయగామినీ పటిపదా, సక్కాయసముదయగామినీ పటిపదా’తి. ఇతి హిదం, భిక్ఖవే, వుచ్చతి ‘దుక్ఖసముదయగామినీ సమనుపస్సనా’తి. అయమేవేత్థ అత్థో”.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, సక్కాయనిరోధగామినీ పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో అరియానం దస్సావీ అరియధమ్మస్స కోవిదో అరియధమ్మే సువినీతో, సప్పురిసానం దస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స కోవిదో సప్పురిసధమ్మే సువినీతో, న రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న రూపవన్తం వా అత్తానం ; న అత్తని వా రూపం, న రూపస్మిం వా అత్తానం. న వేదనం అత్తతో... న సఞ్ఞం... న సఙ్ఖారే... న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, న విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం; న అత్తని వా విఞ్ఞాణం, న విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ‘సక్కాయనిరోధగామినీ పటిపదా, సక్కాయనిరోధగామినీ పటిపదా’తి. ఇతి హిదం, భిక్ఖవే, వుచ్చతి ‘దుక్ఖనిరోధగామినీ సమనుపస్సనా’తి. అయమేవేత్థ అత్థో”తి. దుతియం.

౩. అనిచ్చసుత్తం

౪౩. సావత్థినిదానం. "రూపం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం ; యం దుక్ఖం తదనత్తా ; యదనత్తా తం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో చిత్తం విరజ్జతి విముచ్చతి అనుపాదాయ ఆసవేహి. వేదనా అనిచ్చా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం; యం దుక్ఖం తదనత్తా; యదనత్తా తం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో చిత్తం విరజ్జతి విముచ్చతి అనుపాదాయ ఆసవేహి. రూపధాతుయా చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో చిత్తం విరత్తం విముత్తం హోతి అనుపాదాయ ఆసవేహి, వేదనాధాతుయా...పే.... సఞ్ఞాధాతుయా... సఙ్ఖారధాతుయా... విఞ్ఞాణధాతుయా చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో చిత్తం విరత్తం విముత్తం హోతి అనుపాదాయ ఆసవేహి. విముత్తత్తా ఠితం. ఠితత్తా సన్తుసితం [సన్తుస్సితం (క. సీ. పీ. క.)]. సన్తుసితత్తా న పరితస్సతి. అపరితస్సం పచ్చత్తఞ్ఞేవ పరినిబ్బాయతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతీ"తి. తతియం.

౪. దుతియఅనిచ్చసుత్తం

౪౬. సావత్థినిదానం. "రూపం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం; యం దుక్ఖం తదనత్తా; యదనత్తా తం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. వేదనా అనిచ్చా... సఞ్ఞా అనిచ్చా... సఙ్ఖారా అనిచ్చా... విఞ్ఞాణం అనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం; యం దుక్ఖం తదనత్తా; యదనత్తా తం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం".

"ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో పుబ్బన్తానుదిట్ఠియో న హోన్తి. పుబ్బన్తానుదిట్ఠీనం అసతి, అపరన్తానుదిట్ఠియో న హోన్తి. అపరన్తానుదిట్ఠీనం అసతి, థామసో [థామసా (సీ. స్యా. కం.)] పరామాసో న హోతి. థామసే [థామసా (సీ. స్యా. కం.), థామసో (క.)] పరామాసే అసతి రూపస్మిం... వేదనాయ ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణస్మిం చిత్తం విరజ్జతి విముచ్చతి అనుపాదాయ ఆసవేహి. విముత్తత్తా ఠితం. ఠితత్తా సన్తుసితం. సన్తుసితత్తా న పరితస్సతి. అపరితస్సం పచ్చత్తఞ్ఞేవ పరినిబ్బాయతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతీ"తి. చతుత్థం.

౫. సమనుపస్సనాసుత్తం

౪౭. సావత్థినిదానం. "యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా అనేకవిహితం అత్తానం సమనుపస్సమానా సమనుపస్సన్తి, సబ్బేతే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే సమనుపస్సన్తి, ఏతేసం వా అఞ్ఞతరం. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో, సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, రూపవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా రూపం, రూపస్మిం వా అత్తానం. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం".

“ఇతి అయఞ్చేవ సమనుపస్సనా ‘అస్మీ’తి చస్స అవిగతం [అధిగతం (బహూసు)] హోతి. ‘అస్మీ’తి ఖో పన, భిక్ఖవే, అవిగతే పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అవక్కన్తి హోతి – చక్ఖున్ద్రియస్స సోతిన్ద్రియస్స ఘానిన్ద్రియస్స జివ్హిన్ద్రియస్స కాయిన్ద్రియస్స. అత్థి, భిక్ఖవే, మనో, అత్థి ధమ్మా, అత్థి అవిజ్జాధాతు. అవిజ్జాసమ్ఫస్సజేన, భిక్ఖవే, వేదయితేన ఫుట్ఠస్స అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స ‘అస్మీ’తిపిస్స హోతి; ‘అయమహమస్మీ’తిపిస్స హోతి; ‘భవిస్స’న్తిపిస్స హోతి; ‘న భవిస్స’న్తిపిస్స హోతి; ‘రూపీ భవిస్స’న్తిపిస్స హోతి; ‘అరూపీ భవిస్స’న్తిపిస్స హోతి; ‘సఞ్ఞీ భవిస్స’న్తిపిస్స హోతి; ‘అసఞ్ఞీ భవిస్స’న్తిపిస్స హోతి; ‘నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞీ భవిస్స’న్తిపిస్స హోతి”.

“తిట్ఠన్తేవ ఖో [తిట్ఠన్తి ఖో పన (సీ. స్యా. కం. పీ.)], భిక్ఖవే, తత్థేవ [తథేవ (కత్థచి)] పఞ్చిన్ద్రియాని. అథేత్థ సుతవతో అరియసావకస్స అవిజ్జా పహీయతి, విజ్జా ఉప్పజ్జతి. తస్స అవిజ్జావిరాగా విజ్జుప్పాదా ‘అస్మీ’తిపిస్స న హోతి; ‘అయమహమస్మీ’తిపిస్స న హోతి; ‘భవిస్స’న్తి... ‘న భవిస్స’న్తి... రూపీ... అరూపీ ... సఞ్ఞీ... అసఞ్ఞీ... ‘నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞీ భవిస్స’న్తిపిస్స న హోతీ”తి. పఞ్చమం.

౬. ఖన్ధసుత్తం

౪౮. సావత్థినిదానం. “పఞ్చ, భిక్ఖవే, ఖన్ధే దేసేస్సామి , పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే చ. తం సుణాథ. కతమే చ, భిక్ఖవే, పఞ్చక్ఖన్ధా? యం కిఞ్చి, భిక్ఖవే, రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, అయం వుచ్చతి రూపక్ఖన్ధో. యా కాచి వేదనా...పే.... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికా వా సుఖుమా వా...పే.... అయం వుచ్చతి సఙ్ఖారక్ఖన్ధో. యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, అయం వుచ్చతి విఞ్ఞాణక్ఖన్ధో. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, పఞ్చక్ఖన్ధా”.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా? యం కిఞ్చి, భిక్ఖవే, రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం...పే.... యం దూరే సన్తికే వా సాసవం ఉపాదానియం, అయం వుచ్చతి రూపుపాదానక్ఖన్ధో. యా కాచి వేదనా...పే.... యా దూరే సన్తికే వా సాసవా ఉపాదానియా, అయం వుచ్చతి వేదనుపాదానక్ఖన్ధో. యా కాచి సఞ్ఞా...పే.... యా దూరే సన్తికే వా సాసవా ఉపాదానియా, అయం వుచ్చతి సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో. యే కేచి సఙ్ఖారా...పే.... సాసవా ఉపాదానియా, అయం వుచ్చతి సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో. యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం...పే.... యం దూరే సన్తికే వా సాసవం ఉపాదానియం, అయం వుచ్చతి విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా”తి. ఛట్ఠం.

౭. సోణసుత్తం

౪౯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. అథ ఖో సోణో గహపతిపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి ...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో సోణం గహపతిపుత్తం భగవా ఏతదవోచ –

“యే హి కేచి, సోణ, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా అనిచ్చేన రూపేన దుక్ఖేన విపరిణామధమ్మేన ‘సేయ్యోహమస్మీ’తి వా సమనుపస్సన్తి; ‘సదిసోహమస్మీ’తి వా సమనుపస్సన్తి; ‘హీనోహమస్మీ’తి వా సమనుపస్సన్తి; కిమఞ్ఞత్ర యథాభూతస్స

అదస్సనా? అనిచ్చాయ వేదనాయ దుక్ఖాయ విపరిణామధమ్మాయ 'సేయ్యోహమస్మీ'తి వా సమనుపస్సన్తి; 'సదిసోహమస్మీ'తి వా సమనుపస్సన్తి; 'హీనోహమస్మీ'తి వా సమనుపస్సన్తి; కిమఞ్ఞత్ర యథాభూతస్స అదస్సనా? అనిచ్చాయ సఞ్ఞాయ... అనిచ్చేహి సఙ్ఖారేహి దుక్ఖేహి విపరిణామధమ్మేహి 'సేయ్యోహమస్మీ'తి వా సమనుపస్సన్తి; 'సదిసోహమస్మీ'తి వా సమనుపస్సన్తి; 'హీనోహమస్మీ'తి వా సమనుపస్సన్తి; కిమఞ్ఞత్ర యథాభూతస్స అదస్సనా? అనిచ్చేన విఞ్ఞాణేన దుక్ఖేన విపరిణామధమ్మేన 'సేయ్యోహమస్మీ'తి వా సమనుపస్సన్తి; 'సదిసోహమస్మీ'తి వా సమనుపస్సన్తి; 'హీనోహమస్మీ'తి వా సమనుపస్సన్తి; కిమఞ్ఞత్ర యథాభూతస్స అదస్సనా?

"యే చ ఖో కేచి, సోణ, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా అనిచ్చేన రూపేన దుక్ఖేన విపరిణామధమ్మేన 'సేయ్యోహమస్మీ'తిపి న సమనుపస్సన్తి ; 'సదిసోహమస్మీ'తిపి న సమనుపస్సన్తి ; 'హీనోహమస్మీ'తిపి న సమనుపస్సన్తి; కిమఞ్ఞత్ర యథాభూతస్స దస్సనా? అనిచ్చాయ వేదనాయ... అనిచ్చాయ సఞ్ఞాయ... అనిచ్చేహి సఙ్ఖారేహి... అనిచ్చేన విఞ్ఞాణేన దుక్ఖేన విపరిణామధమ్మేన 'సేయ్యోహమస్మీ'తిపి న సమనుపస్సన్తి; 'సదిసోహమస్మీ'తిపి న సమనుపస్సన్తి; 'హీనోహమస్మీ'తిపి న సమనుపస్సన్తి; కిమఞ్ఞత్ర యథాభూతస్స దస్సనా?

"తం కిం మఞ్ఞసి, సోణ, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "వేదనా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా"తి? "అనిచ్చా, భన్తే"... "సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"తస్మాతిహ , సోణ, యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం.

"యా కాచి వేదనా... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం.

"ఏవం పస్సం, సోణ, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి, సఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి, సఙ్ఖారేసుపి నిబ్బిన్దతి, విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి; విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతీ"తి. సత్తమం.

౮. దుతియసోణసుత్తం

౫౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. అథ ఖో సోణో గహపతిపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం

ఖో సోణం గహపతిపుత్తం భగవా ఏతదవోచ –

“యే హి కేచి, సోణ, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా రూపం నప్పజానన్తి, రూపసముదయం నప్పజానన్తి, రూపనిరోధం నప్పజానన్తి, రూపనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి; వేదనం నప్పజానన్తి, వేదనాసముదయం నప్పజానన్తి, వేదనానిరోధం నప్పజానన్తి, వేదనానిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి; సఞ్ఞం నప్పజానన్తి...పే॰... సఙ్ఖారే నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారసముదయం నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధం నప్పజానన్తి, సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి; విఞ్ఞాణం నప్పజానన్తి, విఞ్ఞాణసముదయం నప్పజానన్తి, విఞ్ఞాణనిరోధం నప్పజానన్తి, విఞ్ఞాణనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానన్తి. న మే తే, సోణ, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు వా సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా, న చ పన తే ఆయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థం వా బ్రహ్మఞ్ఞత్థం వా దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి.

“యే చ ఖో కేచి, సోణ, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా రూపం పజానన్తి , రూపసముదయం పజానన్తి, రూపనిరోధం పజానన్తి, రూపనిరోధగామినిం పటిపదం పజానన్తి; వేదనం పజానన్తి...పే॰... సఞ్ఞం పజానన్తి... సఙ్ఖారే పజానన్తి... విఞ్ఞాణం పజానన్తి, విఞ్ఞాణసముదయం పజానన్తి, విఞ్ఞాణనిరోధం పజానన్తి, విఞ్ఞాణనిరోధగామినిం పటిపదం పజానన్తి. తే చ ఖో మే, సోణ, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు చేవ సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు చ బ్రాహ్మణసమ్మతా, తే చ పనాయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థఞ్చ బ్రహ్మఞ్ఞత్థఞ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ”తి. అట్ఠమం.

౯. నన్దిక్ఖయసుత్తం

౫౧. సావత్థినిదానం. “అనిచ్చఞ్ఞేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు రూపం అనిచ్చన్తి పస్సతి. సాస్స హోతి సమ్మాదిట్ఠి. సమ్మా పస్సం నిబ్బిన్దతి. నన్దిక్ఖయా రాగక్ఖయో, రాగక్ఖయా నన్దిక్ఖయో. నన్దిరాగక్ఖయా చిత్తం విముత్తం సువిముత్తన్తి వుచ్చతి. అనిచ్చఞ్ఞేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వేదనం అనిచ్చన్తి పస్సతి. సాస్స హోతి సమ్మాదిట్ఠి. సమ్మా పస్సం నిబ్బిన్దతి. నన్దిక్ఖయా రాగక్ఖయో, రాగక్ఖయా నన్దిక్ఖయో. నన్దిరాగక్ఖయా చిత్తం విముత్తం సువిముత్తన్తి వుచ్చతి. అనిచ్చేయేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సఞ్ఞం అనిచ్చన్తి పస్సతి... పే॰... అనిచ్చేయేవ భిక్ఖవే, భిక్ఖు సఙ్ఖారే అనిచ్చాతి పస్సతి. సాస్స హోతి సమ్మాదిట్ఠి. సమ్మా పస్సం నిబ్బిన్దతి. నన్దిక్ఖయా రాగక్ఖయో, రాగక్ఖయా నన్దిక్ఖయో. నన్దిరాగక్ఖయా చిత్తం విముత్తం సువిముత్తన్తి వుచ్చతి. అనిచ్చఞ్ఞేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు విఞ్ఞాణం అనిచ్చన్తి పస్సతి. సాస్స హోతి సమ్మాదిట్ఠి. సమ్మా పస్సం నిబ్బిన్దతి. నన్దిక్ఖయా రాగక్ఖయో, రాగక్ఖయా నన్దిక్ఖయో. నన్దిరాగక్ఖయా చిత్తం విముత్తం సువిముత్తన్తి వుచ్చతీ”తి. నవమం.

౧౦. దుతియనన్దిక్ఖయసుత్తం

౫౨. సావత్థినిదానం . “రూపం , భిక్ఖవే, యోనిసో మనసి కరోథ, రూపానిచ్చతఞ్చ యథాభూతం సమనుపస్సథ. రూపం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యోనిసో మనసి కరోన్తో, రూపానిచ్చతఞ్చ యథాభూతం సమనుపస్సన్తో రూపస్మిం నిబ్బిన్దతి. నన్దిక్ఖయా రాగక్ఖయో, రాగక్ఖయా నన్దిక్ఖయో. నన్దిరాగక్ఖయా చిత్తం విముత్తం సువిముత్తన్తి వుచ్చతి. వేదనం, భిక్ఖవే, యోనిసో మనసి కరోథ, వేదనానిచ్చతఞ్చ యథాభూతం సమనుపస్సథ. వేదనం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యోనిసో మనసి కరోన్తో, వేదనానిచ్చతఞ్చ యథాభూతం సమనుపస్సన్తో వేదనాయ నిబ్బిన్దతి. నన్దిక్ఖయా రాగక్ఖయో, రాగక్ఖయా నన్దిక్ఖయో. నన్దిరాగక్ఖయా చిత్తం విముత్తం సువిముత్తన్తి వుచ్చతి. సఞ్ఞం భిక్ఖవే... సఙ్ఖారే, భిక్ఖవే, యోనిసో మనసి కరోథ,

సఙ్ఖారానిచ్చతఞ్చ యథాభూతం సమనుపస్సథ. సఙ్ఖారే, భిక్ఖవే , భిక్ఖు యోనిసో మనసి కరోన్తో, సఙ్ఖారానిచ్చతం యథాభూతం సమనుపస్సన్తో సఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దతి. నన్దిక్ఖయా రాగక్ఖయో, రాగక్ఖయా నన్దిక్ఖయో. నన్దిరాగక్ఖయా చిత్తం విముత్తం సువిముత్తన్తి వుచ్చతి. విఞ్ఞాణం, భిక్ఖవే, యోనిసో మనసి కరోథ, విఞ్ఞాణానిచ్చతఞ్చ యథాభూతం సమనుపస్సథ. విఞ్ఞాణం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యోనిసో మనసి కరోన్తో, విఞ్ఞాణానిచ్చతఞ్చ యథాభూతం సమనుపస్సన్తో విఞ్ఞాణస్మిం నిబ్బిన్దతి. నన్దిక్ఖయా రాగక్ఖయో, రాగక్ఖయా నన్దిక్ఖయో. నన్దిరాగక్ఖయా చిత్తం విముత్తం సువిముత్తన్తి వుచ్చతీ''తి. దసమం.

అత్తదీపవగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

అత్తదీపా పటిపదా, ద్వే చ హోన్తి అనిచ్చతా;
సమనుపస్సనా ఖన్ధా, ద్వే సోణా ద్వే నన్దిక్ఖయేన చాతి.

మూలపణ్ణాసకో సమత్తో.

తస్స మూలపణ్ణాసకస్స వగ్గుద్దానం –

నకులపితా అనిచ్చో చ, భారో నతుమ్హాకేన చ;
అత్తదీపేన పణ్ణాసో, పఠమో తేన పవుచ్చతీతి.

౬. ఉపయవగ్గో

౧. ఉపయసుత్తం

౫౩. సావత్థినిదానం . ''ఉపయో [ఉపాయో (బహూసు)], భిక్ఖవే, అవిముత్తో, అనుపయో విముత్తో. రూపుపయం [రూపూపాయం (సీ. స్యా. కం.), రూపుపాయం (పీ. క.)] వా, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం తిట్ఠమానం తిట్ఠేయ్య, రూపారమ్మణం రూపప్పతిట్ఠం నన్దూపసేచనం వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జేయ్య. వేదనుపయం వా...పే.... సఞ్ఞుపయం వా...పే.... సఙ్ఖారుపయం వా, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం తిట్ఠమానం తిట్ఠేయ్య, సఙ్ఖారారమ్మణం సఙ్ఖారప్పతిట్ఠం నన్దూపసేచనం వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జేయ్య''.

''యో, భిక్ఖవే, ఏవం వదేయ్య – 'అహమఞ్ఞత్ర రూపా అఞ్ఞత్ర వేదనాయ అఞ్ఞత్ర సఞ్ఞాయ అఞ్ఞత్ర సఙ్ఖారేహి విఞ్ఞాణస్స ఆగతిం వా గతిం వా చుతిం వా ఉపపత్తిం వా వుద్ధిం వా విరూళ్హిం వా వేపుల్లం వా పఞ్ఞాపేస్సామీ'తి, నేతం ఠానం విజ్జతి.

''రూపధాతుయా చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో రాగో పహీనో హోతి. రాగస్స పహానా వోచ్ఛిజ్జతారమ్మణం పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స న హోతి. వేదనాధాతుయా చే, భిక్ఖవే... సఞ్ఞాధాతుయా చే భిక్ఖవే... సఙ్ఖారధాతుయా చే భిక్ఖవే... విఞ్ఞాణధాతుయా చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో రాగో పహీనో హోతి. రాగస్స పహానా వోచ్ఛిజ్జతారమ్మణం పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స న హోతి. తదప్పతిట్ఠితం విఞ్ఞాణం

అవిరూళ్హం అనభిసఙ్ఖచ్చవిముత్తం . విముత్తత్తా ఠితం. ఠితత్తా సన్తుసితం. సన్తుసితత్తా న పరితస్సతి. అపరితస్సం పచ్చత్తఞ్ఞేవ పరినిబ్బాయతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతీ"తి. పఠమం.

౨. బీజసుత్తం

౫౪. సావత్థినిదానం . "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, బీజజాతాని. కతమాని పఞ్చ? మూలబీజం, ఖన్ధబీజం, అగ్గబీజం, ఫలుబీజం, బీజబీజఞ్ఞేవ పఞ్చమం. ఇమాని చస్సు, భిక్ఖవే , పఞ్చ బీజజాతాని అఖణ్డాని అపూతికాని అవాతాతపహతాని సారాదాని [సారాదాయీని (కత్థచి)] సుఖసయితాని, పథవీ [పఠవీ (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] చ నాస్స, ఆపో చ నాస్స; అపి నుమాని [అపి ను ఇమాని (సీ॰ పీ॰)], భిక్ఖవే, పఞ్చ బీజజాతాని వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జేయ్యు"న్తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఇమాని చస్సు, భిక్ఖవే, పఞ్చ బీజజాతాని అఖణ్డాని...పే॰... సుఖసయితాని, పథవీ చ అస్స, ఆపో చ అస్స; అపి నుమాని, భిక్ఖవే, పఞ్చ బీజజాతాని వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జేయ్యు"న్తి? "ఏవం, భన్తే". "సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పథవీధాతు, ఏవం చతస్సో విఞ్ఞాణట్ఠితియో దట్ఠబ్బా. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఆపోధాతు, ఏవం నన్దిరాగో దట్ఠబ్బో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పఞ్చ బీజజాతాని, ఏవం విఞ్ఞాణం సాహారం దట్ఠబ్బం".

"రూపుపయం , భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం తిట్ఠమానం తిట్ఠేయ్య , రూపారమ్మణం రూపప్పతిట్ఠం నన్దూపసేచనం వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జేయ్య. వేదనుపయం వా, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం తిట్ఠమానం తిట్ఠేయ్య...పే॰... సఞ్ఞుపయం వా, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం తిట్ఠమానం తిట్ఠేయ్య...పే॰... సఙ్ఖారుపయం వా, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం తిట్ఠమానం తిట్ఠేయ్య, సఙ్ఖారారమ్మణం సఙ్ఖారప్పతిట్ఠం నన్దూపసేచనం వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జేయ్య.

"యో, భిక్ఖవే, ఏవం వదేయ్య – 'అహమఞ్ఞత్ర రూపా అఞ్ఞత్ర వేదనాయ అఞ్ఞత్ర సఞ్ఞాయ అఞ్ఞత్ర సఙ్ఖారేహి విఞ్ఞాణస్స ఆగతిం వా గతిం వా చుతిం వా ఉపపత్తిం వా వుద్ధిం వా విరూళ్హిం వా వేపుల్లం వా పఞ్ఞాపేస్సామీ'తి, నేతం ఠానం విజ్జతి.

"రూపధాతుయా చేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో రాగో పహీనో హోతి. రాగస్స పహానా వోచ్ఛిజ్జతారమ్మణం పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స న హోతి. వేదనాధాతుయా చే... సఞ్ఞాధాతుయా చే... సఙ్ఖారధాతుయా చే... విఞ్ఞాణధాతుయా చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో రాగో పహీనో హోతి. రాగస్స పహానా వోచ్ఛిజ్జతారమ్మణం పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స న హోతి. తదప్పతిట్ఠితం విఞ్ఞాణం అవిరూళ్హం అనభిసఙ్ఖచ్చవిముత్తం. విముత్తత్తా ఠితం. ఠితత్తా సన్తుసితం. సన్తుసితత్తా న పరితస్సతి. అపరితస్సం పచ్చత్తఞ్ఞేవ పరినిబ్బాయతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతీ"తి. దుతియం.

౩. ఉదానసుత్తం

౫౫. సావత్థినిదానం . తత్ర ఖో భగవా ఉదానం ఉదానేసి – "'నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ'తి – ఏవం అధిముచ్చమానో భిక్ఖు ఛిన్దేయ్య ఓరమ్భాగియాని సంయోజనానీ"తి. ఏవం వుత్తే, అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "యథా కథం పన, భన్తే, 'నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ'తి – ఏవం అధిముచ్చమానో భిక్ఖు ఛిన్దేయ్య ఓరమ్భాగియాని సంయోజనానీ"తి?

“ఇధ, భిక్ఖు, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ…పే॰… సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, రూపవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా రూపం, రూపస్మిం వా అత్తానం. వేదనం… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం.

“సో అనిచ్చం రూపం ‘అనిచ్చం రూప’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి, అనిచ్చం వేదనం ‘అనిచ్చా వేదనా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి, అనిచ్చం సఞ్ఞం ‘అనిచ్చా సఞ్ఞా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి, అనిచ్చే సఙ్ఖారే ‘అనిచ్చా సఙ్ఖారా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి, అనిచ్చం విఞ్ఞాణం ‘అనిచ్చం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి.

“దుక్ఖం రూపం ‘దుక్ఖం రూప’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి, దుక్ఖం వేదనం… దుక్ఖం సఞ్ఞం… దుక్ఖే సఙ్ఖారే… దుక్ఖం విఞ్ఞాణం ‘దుక్ఖం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి.

“అనత్తం రూపం ‘అనత్తా రూప’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి, అనత్తం వేదనం ‘అనత్తా వేదనా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి, అనత్తం సఞ్ఞం ‘అనత్తా సఞ్ఞా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి, అనత్తే సఙ్ఖారే ‘అనత్తా సఙ్ఖారా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి, అనత్తం విఞ్ఞాణం ‘అనత్తా విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి.

“సఙ్ఖతం రూపం ‘సఙ్ఖతం రూప’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి, సఙ్ఖతం వేదనం… సఙ్ఖతం సఞ్ఞం… సఙ్ఖతే సఙ్ఖారే… సఙ్ఖతం విఞ్ఞాణం ‘సఙ్ఖతం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి. రూపం విభవిస్సతీతి యథాభూతం నప్పజానాతి. వేదనా విభవిస్సతి… సఞ్ఞా విభవిస్సతి… సఙ్ఖారా విభవిస్సన్తి… విఞ్ఞాణం విభవిస్సతీతి యథాభూతం నప్పజానాతి.

“సుతవా చ ఖో, భిక్ఖు, అరియసావకో అరియానం దస్సావీ అరియధమ్మస్స కోవిదో అరియధమ్మే సువినీతో సప్పురిసానం దస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స కోవిదో సప్పురిసధమ్మే సువినీతో న రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి…పే॰… న వేదనం… న సఞ్ఞం… న సఙ్ఖారే… న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి.

“సో అనిచ్చం రూపం ‘అనిచ్చం రూప’న్తి యథాభూతం పజానాతి. అనిచ్చం వేదనం… అనిచ్చం సఞ్ఞం… అనిచ్చే సఙ్ఖారే… అనిచ్చం విఞ్ఞాణం ‘అనిచ్చం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం పజానాతి. దుక్ఖం రూపం…పే॰… దుక్ఖం విఞ్ఞాణం… అనత్తం రూపం…పే॰… అనత్తం విఞ్ఞాణం… సఙ్ఖతం రూపం…పే॰… సఙ్ఖతం విఞ్ఞాణం ‘సఙ్ఖతం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం పజానాతి. రూపం విభవిస్సతీతి యథాభూతం పజానాతి. వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం విభవిస్సతీతి యథాభూతం పజానాతి.

“సో రూపస్స విభవా, వేదనాయ విభవా, సఞ్ఞా విభవా, సఙ్ఖారానం విభవా, విఞ్ఞాణస్స విభవా, ఏవం ఖో, భిక్ఖు, ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’తి – ఏవం అధిముచ్చమానో భిక్ఖు ఛిన్దేయ్య ఓరమ్భాగియాని సంయోజనానీ”తి. “ఏవం అధిముచ్చమానో, భన్తే, భిక్ఖు ఛిన్దేయ్య ఓరమ్భాగియాని సంయోజనానీ”తి.

“కథం పన, భన్తే, జానతో కథం పస్సతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతీ”తి? “ఇధ, భిక్ఖు, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అతసితాయే ఠానే తాసం ఆపజ్జతి. తాసో హేసో [హేసా (క॰)] భిక్ఖు అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స – ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’”తి.

“సుతవా చ ఖో, భిక్ఖు, అరియసావకో అతసితాయే ఠానే న తాసం ఆపజ్జతి. న హేసో [న హేసా (క.)], భిక్ఖు, తాసో సుతవతో అరియసావకస్స – ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’తి. రూపుపయం వా, భిక్ఖు, విఞ్ఞాణం తిట్ఠమానం తిట్ఠేయ్య, రూపారమ్మణం రూపప్పతిట్ఠం నన్దూపసేచనం వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జేయ్య. వేదనుపయం వా, భిక్ఖు... సఞ్ఞుపయం వా, భిక్ఖు... సఙ్ఖారుపయం వా, భిక్ఖు, విఞ్ఞాణం తిట్ఠమానం తిట్ఠేయ్య, సఙ్ఖారారమ్మణం సఙ్ఖారప్పతిట్ఠం నన్దూపసేచనం వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జేయ్య.

“యో [సో (సబ్బత్థ)] భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘అహమఞ్ఞత్ర రూపా, అఞ్ఞత్ర వేదనాయ, అఞ్ఞత్ర సఞ్ఞాయ, అఞ్ఞత్ర సఙ్ఖారేహి విఞ్ఞాణస్స ఆగతిం వా గతిం వా చుతిం వా ఉపపత్తిం వా వుద్ధిం వా విరూళ్హిం వా వేపుల్లం వా పఞ్ఞాపేస్సామీ’తి, నేతం ఠానం విజ్జతి.

“రూపధాతుయా చే, భిక్ఖు, భిక్ఖునో రాగో పహీనో హోతి. రాగస్స పహానా వోచ్ఛిజ్జతారమ్మణం పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స న హోతి. వేదనాధాతుయా చే, భిక్ఖు, భిక్ఖునో... సఞ్ఞాధాతుయా చే, భిక్ఖు, భిక్ఖునో... సఙ్ఖారధాతుయా చే, భిక్ఖు, భిక్ఖునో... విఞ్ఞాణధాతుయా చే, భిక్ఖు, భిక్ఖునో రాగో పహీనో హోతి. రాగస్స పహానా వోచ్ఛిజ్జతారమ్మణం పతిట్ఠా విఞ్ఞాణస్స న హోతి. తదప్పతిట్ఠితం విఞ్ఞాణం అవిరూళ్హం అనభిసఙ్ఖారఞ్చ విముత్తం. విముత్తత్తా ఠితం. ఠితత్తా సన్తుసితం. సన్తుసితత్తా న పరితస్సతి. అపరితస్సం పచ్చత్తఞ్ఞేవ పరినిబ్బాయతి. ‘ఖీణా జాతి...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖు, జానతో ఏవం పస్సతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతీ”తి. తతియం.

౪. ఉపాదానపరిపవత్తసుత్తం

౫౬. సావత్థినిదానం . “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఉపాదానక్ఖన్ధా. కతమే పఞ్చ? రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో , సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. యావకీవఞ్చాహం, భిక్ఖవే, ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే చతుపరివట్టం యథాభూతం నాబ్భఞ్ఞాసిం, నేవ తావాహం, భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి పచ్చఞ్ఞాసిం. యతో చ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే చతుపరివట్టం యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం , అథాహం, భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే...పే.... సదేవమనుస్సాయ అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి పచ్చఞ్ఞాసిం”.

“కథఞ్చ చతుపరివట్టం? రూపం అబ్భఞ్ఞాసిం, రూపసముదయం అబ్భఞ్ఞాసిం, రూపనిరోధం అబ్భఞ్ఞాసిం, రూపనిరోధగామినిం పటిపదం అబ్భఞ్ఞాసిం; వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అబ్భఞ్ఞాసిం, విఞ్ఞాణసముదయం అబ్భఞ్ఞాసిం, విఞ్ఞాణనిరోధం అబ్భఞ్ఞాసిం, విఞ్ఞాణనిరోధగామినిం పటిపదం అబ్భఞ్ఞాసిం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, రూపం? చత్తారో చ మహాభూతా చతున్నఞ్చ మహాభూతానం ఉపాదాయ రూపం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, రూపం. ఆహారసముదయా రూపసముదయో; ఆహారనిరోధా రూపనిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో రూపనిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మాసమాధి.

“యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం రూపం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం రూపసముదయం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం రూపనిరోధం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం రూపనిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ రూపస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నా, తే సుప్పటిపన్నా. యే సుప్పటిపన్నా, తే ఇమస్మిం ధమ్మవినయే గాధన్తి.

“యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం రూపం అభిఞ్ఞాయ...పే.... ఏవం రూపనిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ, రూపస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తా తే సువిముత్తా. యే సువిముత్తా తే కేవలినో. యే కేవలినో వట్టం తేసం నత్థి పఞ్ఞాపనాయ.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, వేదనా? ఛయిమే, భిక్ఖవే, వేదనాకాయా – చక్ఖుసమ్ఫస్సజా వేదనా, సోతసమ్ఫస్సజా వేదనా, ఘానసమ్ఫస్సజా వేదనా, జివ్హాసమ్ఫస్సజా వేదనా, కాయసమ్ఫస్సజా వేదనా, మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, వేదనా. ఫస్ససముదయా వేదనాసముదయో; ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో వేదనానిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మాసమాధి.

“యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం వేదనం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం వేదనాసముదయం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం వేదనానిరోధం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం వేదనానిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ వేదనాయ నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నా, తే సుప్పటిపన్నా. యే సుప్పటిపన్నా, తే ఇమస్మిం ధమ్మవినయే గాధన్తి.

“యే చ ఖో కేచి , భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం వేదనం అభిఞ్ఞాయ...పే.... ఏవం వేదనానిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ...పే.... వట్టం తేసం నత్థి పఞ్ఞాపనాయ.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, సఞ్ఞా? ఛయిమే, భిక్ఖవే, సఞ్ఞాకాయా – రూపసఞ్ఞా, సద్దసఞ్ఞా, గన్ధసఞ్ఞా, రససఞ్ఞా, ఫోట్ఠబ్బసఞ్ఞా, ధమ్మసఞ్ఞా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సఞ్ఞా. ఫస్ససముదయా సఞ్ఞాసముదయో; ఫస్సనిరోధా సఞ్ఞానిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో సఞ్ఞానిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మాసమాధి...పే.... వట్టం తేసం నత్థి పఞ్ఞాపనాయ.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా? ఛయిమే, భిక్ఖవే, చేతనాకాయా – రూపసఞ్చేతనా, సద్దసఞ్చేతనా, గన్ధసఞ్చేతనా, రససఞ్చేతనా, ఫోట్ఠబ్బసఞ్చేతనా, ధమ్మసఞ్చేతనా. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా. ఫస్ససముదయా సఙ్ఖారసముదయో; ఫస్సనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో సఙ్ఖారనిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి... పే.... సమ్మాసమాధి.

“యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం సఙ్ఖారే అభిఞ్ఞాయ, ఏవం సఙ్ఖారసముదయం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం సఙ్ఖారనిరోధం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ సఙ్ఖారానం నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నా, తే సుప్పటిపన్నా. యే సుప్పటిపన్నా, తే ఇమస్మిం ధమ్మవినయే గాధన్తి.

“యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం సఙ్ఖారే అభిఞ్ఞాయ, ఏవం సఙ్ఖారసముదయం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం సఙ్ఖారనిరోధం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ సఙ్ఖారానం నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా

అనుపాదా విముత్తా, తే సువిముత్తా. యే సువిముత్తా, తే కేవలినో. యే కేవలినో వట్టం తేసం నత్థి పఞ్ఞాపనాయ.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం? ఛయిమే, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణకాయా – చక్ఖువిఞ్ఞాణం, సోతవిఞ్ఞాణం, ఘానవిఞ్ఞాణం, జివ్హావిఞ్ఞాణం, కాయవిఞ్ఞాణం, మనోవిఞ్ఞాణం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం. నామరూపసముదయా విఞ్ఞాణసముదయో; నామరూపనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో విఞ్ఞాణనిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మాసమాధి.

“యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం విఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణసముదయం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణనిరోధం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణనిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ విఞ్ఞాణస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నా, తే సుప్పటిపన్నా. యే సుప్పటిపన్నా, తే ఇమస్మిం ధమ్మవినయే గాధన్తి.

“యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం విఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణసముదయం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణనిరోధం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణనిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ విఞ్ఞాణస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తా, తే సువిముత్తా. యే సువిముత్తా, తే కేవలినో. యే కేవలినో వట్టం తేసం నత్థి పఞ్ఞాపనాయా”తి. చతుత్థం.

౫. సత్తట్ఠానసుత్తం

౫౭. సావత్థినిదానం. “సత్తట్ఠానకుసలో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తివిధూపపరిక్ఖీ ఇమస్మిం ధమ్మవినయే కేవలీ వుసితవా ఉత్తమపురిసోతి వుచ్చతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సత్తట్ఠానకుసలో హోతి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు రూపం పజానాతి, రూపసముదయం పజానాతి, రూపనిరోధం పజానాతి, రూపనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి; రూపస్స అస్సాదం పజానాతి, రూపస్స ఆదీనవం పజానాతి, రూపస్స నిస్సరణం పజానాతి; వేదనం పజానాతి ... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం పజానాతి, విఞ్ఞాణసముదయం పజానాతి, విఞ్ఞాణనిరోధం పజానాతి, విఞ్ఞాణనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి; విఞ్ఞాణస్స అస్సాదం పజానాతి, విఞ్ఞాణస్స ఆదీనవం పజానాతి, విఞ్ఞాణస్స నిస్సరణం పజానాతి.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, రూపం? చత్తారో చ మహాభూతా, చతున్నఞ్చ మహాభూతానం ఉపాదాయ రూపం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, రూపం. ఆహారసముదయా రూపసముదయో; ఆహారనిరోధా రూపనిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో రూపనిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మాసమాధి.

“యం రూపం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం – అయం రూపస్స అస్సాదో. యం రూపం అనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం – అయం రూపస్స ఆదీనవో. యో రూపస్మిం ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం – ఇదం రూపస్స నిస్సరణం.

“యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం రూపం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం రూపసముదయం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం రూపనిరోధం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం రూపనిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ; ఏవం రూపస్స అస్సాదం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం

రూపస్స ఆదీనవం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం రూపస్స నిస్సరణం అభిఞ్ఞాయ రూపస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నా, తే సుప్పటిపన్నా. యే సుప్పటిపన్నా, తే ఇమస్మిం ధమ్మవినయే గాధన్తి.

“యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం రూపం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం రూపసముదయం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం రూపనిరోధం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం రూపనిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ; ఏవం రూపస్స అస్సాదం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం రూపస్స ఆదీనవం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం రూపస్స నిస్సరణం అభిఞ్ఞాయ రూపస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తా, తే సువిముత్తా. యే సువిముత్తా, తే కేవలినో. యే కేవలినో వట్టం తేసం నత్థి పఞ్ఞాపనాయ.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, వేదనా? ఛయిమే, భిక్ఖవే, వేదనాకాయా – చక్ఖుసమ్ఫస్సజా వేదనా...పే.... మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, వేదనా. ఫస్ససముదయా వేదనాసముదయో; ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో వేదనానిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మాసమాధి.

“యం వేదనం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం – అయం వేదనాయ అస్సాదో. యా వేదనా అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మా – అయం వేదనాయ ఆదీనవో. యో వేదనాయ ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం – ఇదం వేదనాయ నిస్సరణం.

“యే హి, కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం వేదనం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం వేదనాసముదయం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం వేదనానిరోధం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం వేదనానిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ; ఏవం వేదనాయ అస్సాదం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం వేదనాయ ఆదీనవం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం వేదనాయ నిస్సరణం అభిఞ్ఞాయ వేదనాయ నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నా, తే సుప్పటిపన్నా. యే సుప్పటిపన్నా, తే ఇమస్మిం ధమ్మవినయే గాధన్తి.

“యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం వేదనం అభిఞ్ఞాయ...పే.... వట్టం తేసం నత్థి పఞ్ఞాపనాయ.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, సఞ్ఞా? ఛయిమే, భిక్ఖవే, సఞ్ఞాకాయా – రూపసఞ్ఞా, సద్దసఞ్ఞా, గన్ధసఞ్ఞా, రససఞ్ఞా, ఫోట్ఠబ్బసఞ్ఞా, ధమ్మసఞ్ఞా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సఞ్ఞా. ఫస్ససముదయా సఞ్ఞాసముదయో; ఫస్సనిరోధా సఞ్ఞానిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో సఞ్ఞానిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మాసమాధి...పే.... వట్టం తేసం నత్థి పఞ్ఞాపనాయ.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా? ఛయిమే, భిక్ఖవే, చేతనాకాయా – రూపసఞ్చేతనా, సద్దసఞ్చేతనా, గన్ధసఞ్చేతనా, రససఞ్చేతనా, ఫోట్ఠబ్బసఞ్చేతనా, ధమ్మసఞ్చేతనా. ఇమే వుచ్చన్తి భిక్ఖవే , సఙ్ఖారా. ఫస్ససముదయా సఙ్ఖారసముదయో; ఫస్సనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో . అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో సఙ్ఖారనిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి...పే.... సమ్మాసమాధి.

“యం సఙ్ఖారే పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం – అయం సఙ్ఖారానం అస్సాదో. యే సఙ్ఖారా అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మా – అయం సఙ్ఖారానం ఆదీనవో. యో సఙ్ఖారేసు ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం – ఇదం సఙ్ఖారానం నిస్సరణం.

“యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం సఙ్ఖారే అభిఞ్ఞాయ, ఏవం సఙ్ఖారసముదయం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం సఙ్ఖారనిరోధం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ...పే॰... సఙ్ఖారానం నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నా తే సుప్పటిపన్నా. యే సుప్పటిపన్నా, తే ఇమస్మిం ధమ్మవినయే గాధన్తి...పే॰... వట్టం తేసం నత్థి పఞ్ఞాపనాయ.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం? ఛయిమే, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణకాయా – చక్ఖువిఞ్ఞాణం, సోతవిఞ్ఞాణం, ఘానవిఞ్ఞాణం, జివ్హావిఞ్ఞాణం, కాయవిఞ్ఞాణం, మనోవిఞ్ఞాణం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం. నామరూపసముదయా విఞ్ఞాణసముదయో; నామరూపనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో విఞ్ఞాణనిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి...పే॰... సమ్మాసమాధి.

“యం విఞ్ఞాణం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం – అయం విఞ్ఞాణస్స అస్సాదో. యం విఞ్ఞాణం అనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం – అయం విఞ్ఞాణస్స ఆదీనవో. యో విఞ్ఞాణస్మిం ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం – ఇదం విఞ్ఞాణస్స నిస్సరణం.

“యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం విఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణసముదయం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణనిరోధం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణనిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ; ఏవం విఞ్ఞాణస్స అస్సాదం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణస్స ఆదీనవం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణస్స నిస్సరణం అభిఞ్ఞాయ విఞ్ఞాణస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నా, తే సుప్పటిపన్నా. యే సుప్పటిపన్నా, తే ఇమస్మిం ధమ్మవినయే గాధన్తి.

“యే చ ఖో కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఏవం విఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణసముదయం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణనిరోధం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణనిరోధగామినిం పటిపదం అభిఞ్ఞాయ; ఏవం విఞ్ఞాణస్స అస్సాదం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణస్స ఆదీనవం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం విఞ్ఞాణస్స నిస్సరణం అభిఞ్ఞాయ విఞ్ఞాణస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తా, తే సువిముత్తా. యే సువిముత్తా, తే కేవలినో. యే కేవలినో వట్టం తేసం నత్థి పఞ్ఞాపనాయ. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సత్తట్ఠానకుసలో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తివిధూపపరిక్ఖీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధాతుసో ఉపపరిక్ఖతి, ఆయతనసో ఉపపరిక్ఖతి, పటిచ్చసముప్పాదసో ఉపపరిక్ఖతి . ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తివిధూపపరిక్ఖీ హోతి. సత్తట్ఠానకుసలో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తివిధూపపరిక్ఖీ, ఇమస్మిం ధమ్మవినయే కేవలీ వుసితవా ‘ఉత్తమపురిసో’తి వుచ్చతీ”తి. పఞ్చమం.

౬. సమ్మాసమ్బుద్ధసుత్తం

౫౮. సావత్థినిదానం. “తథాగతో, భిక్ఖవే, అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో రూపస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తో సమ్మాసమ్బుద్ధోతి వుచ్చతి. భిక్ఖుపి, భిక్ఖవే, పఞ్ఞావిముత్తో రూపస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తో పఞ్ఞావిముత్తోతి వుచ్చతి.

“తథాగతో, భిక్ఖవే, అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో వేదనాయ నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తో సమ్మాసమ్బుద్ధోతి వుచ్చతి. భిక్ఖుపి, భిక్ఖవే, పఞ్ఞావిముత్తో వేదనాయ నిబ్బిదా...పే.... పఞ్ఞావిముత్తోతి వుచ్చతి.

“తథాగతో, భిక్ఖవే, అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తో సమ్మాసమ్బుద్ధోతి వుచ్చతి. భిక్ఖుపి, భిక్ఖవే, పఞ్ఞావిముత్తో విఞ్ఞాణస్స నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదా విముత్తో పఞ్ఞావిముత్తోతి వుచ్చతి.

“తత్ర ఖో, భిక్ఖవే, కో విసేసో, కో అధిప్పయాసో [అధిప్పాయో (సీ.), అధిప్పాయసో (స్యా. కం. పీ. క.)], కిం నానాకరణం, తథాగతస్స అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పఞ్ఞావిముత్తేన భిక్ఖునా”తి? “భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా భగవంనేత్తికా భగవంపటిసరణా. సాధు వత, భన్తే, భగవన్తఞ్ఞేవ పటిభాతు ఏతస్స భాసితస్స అత్థో. భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ”తి. “తేన హి, భిక్ఖవే , సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“తథాగతో, భిక్ఖవే, అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో అనుప్పన్నస్స మగ్గస్స ఉప్పాదేతా, అసఞ్జాతస్స మగ్గస్స సఞ్జనేతా [సఞ్ఞాణేతా (స్యా. కం.)], అనక్ఖాతస్స మగ్గస్స అక్ఖాతా మగ్గఞ్ఞూ, మగ్గవిదూ, మగ్గకోవిదో; మగ్గానుగా చ, భిక్ఖవే, ఏతరహి సావకా విహరన్తి పచ్ఛాసమన్నాగతా. అయం ఖో, భిక్ఖవే, విసేసో, అయం అధిప్పయాసో, ఇదం నానాకరణం తథాగతస్స అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పఞ్ఞావిముత్తేన భిక్ఖునా”తి. ఛట్ఠం.

౭. అనత్తలక్ఖణసుత్తం

౫౯. ఏకం సమయం భగవా బారాణసియం విహరతి ఇసిపతనే మిగదాయే. తత్ర ఖో భగవా పఞ్చవగ్గియే భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“రూపం, భిక్ఖవే, అనత్తా. రూపఞ్చ హిదం, భిక్ఖవే, అత్తా అభవిస్స, నయిదం రూపం ఆబాధాయ సంవత్తేయ్య, లబ్భేథ చ రూపే – ‘ఏవం మే రూపం హోతు, ఏవం మే రూపం మా అహోసీ’తి. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, రూపం అనత్తా, తస్మా రూపం ఆబాధాయ సంవత్తతి, న చ లబ్భతి రూపే – ‘ఏవం మే రూపం హోతు, ఏవం మే రూపం మా అహోసీ’”తి.

“వేదనా అనత్తా. వేదనా చ హిదం, భిక్ఖవే, అత్తా అభవిస్స, నయిదం వేదనా ఆబాధాయ సంవత్తేయ్య, లబ్భేథ చ వేదనాయ – ‘ఏవం మే వేదనా హోతు, ఏవం మే వేదనా మా అహోసీ’తి. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, వేదనా అనత్తా, తస్మా వేదనా ఆబాధాయ సంవత్తతి , న చ లబ్భతి వేదనాయ – ‘ఏవం మే వేదనా హోతు, ఏవం మే వేదనా మా అహోసీ’”తి.

“సఞ్ఞా అనత్తా...పే.... సఙ్ఖారా అనత్తా. సఙ్ఖారా చ హిదం, భిక్ఖవే, అత్తా అభవిస్సంసు, నయిదం సఙ్ఖారా ఆబాధాయ సంవత్తేయ్యుం, లబ్భేథ చ సఙ్ఖారేసు – ‘ఏవం మే సఙ్ఖారా హోన్తు, ఏవం మే సఙ్ఖారా మా అహేసు’న్తి. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారా అనత్తా, తస్మా సఙ్ఖారా ఆబాధాయ సంవత్తన్తి, న చ లబ్భతి సఙ్ఖారేసు – ‘ఏవం మే సఙ్ఖారా హోన్తు, ఏవం మే సఙ్ఖారా మా అహేసు’”న్తి.

“విఞ్ఞాణం అనత్తా. విఞ్ఞాణఞ్చ హిదం, భిక్ఖవే, అత్తా అభవిస్స, నయిదం విఞ్ఞాణం ఆబాధాయ సంవత్తేయ్య, లబ్భేథ చ విఞ్ఞాణే – ‘ఏవం మే విఞ్ఞాణం హోతు, ఏవం మే విఞ్ఞాణం మా అహోసీ’తి. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం అనత్తా, తస్మా విఞ్ఞాణం ఆబాధాయ సంవత్తతి, న చ లబ్భతి విఞ్ఞాణే – ‘ఏవం మే విఞ్ఞాణం హోతు, ఏవం మే విఞ్ఞాణం మా అహోసీ’”తి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం , భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. యా కాచి వేదనా అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా అజ్ఝత్తా వా బహిద్ధా వా...పే.... యా దూరే సన్తికే వా, సబ్బా వేదనా – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం.

“యా కాచి సఞ్ఞా...పే.... యే కేచి సఙ్ఖారా అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా...పే.... యే దూరే సన్తికే వా, సబ్బే సఙ్ఖారా – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం.

“యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం.

“ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి, సఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి, సఙ్ఖారేసుపి నిబ్బిన్దతి, విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి; విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా పఞ్చవగ్గియా భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దుం [అభినన్దున్తి (క.)].

ఇమస్మిఞ్చ పన వేయ్యాకరణస్మిం భఞ్ఞమానే పఞ్చవగ్గియానం భిక్ఖూనం అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తాని విముచ్చింసూతి. సత్తమం.

౮. మహాలిసుత్తం

౬౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. అథ ఖో మహాలి లిచ్ఛవి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి ...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో మహాలి లిచ్ఛవి భగవన్తం ఏతదవోచ –

“పూరణో, భన్తే, కస్సపో ఏవమాహ – ‘నత్థి హేతు నత్థి పచ్చయో సత్తానం సంకిలేసాయ; అహేతూ అప్పచ్చయా సత్తా సంకిలిస్సన్తి. నత్థి హేతు నత్థి పచ్చయో సత్తానం విసుద్ధియా; అహేతూ అప్పచ్చయా సత్తా విసుజ్ఝన్తీ’తి. ఇధ, భగవా కిమాహా”తి?

“అత్థి, మహాలి, హేతు అత్థి పచ్చయో సత్తానం సంకిలేసాయ; సహేతూ సప్పచ్చయా సత్తా సంకిలిస్సన్తి. అత్థి, మహాలి, హేతు, అత్థి పచ్చయో సత్తానం విసుద్ధియా; సహేతూ సప్పచ్చయా సత్తా విసుజ్ఝన్తీ”తి.

“కతమో పన, భన్తే, హేతు కతమో పచ్చయో సత్తానం సంకిలేసాయ; కథం సహేతూ సప్పచ్చయా సత్తా సంకిలిస్సన్తీ”తి?

“రూపఞ్చ హిదం, మహాలి, ఏకన్తదుక్ఖం అభవిస్స దుక్ఖానుపతితం దుక్ఖావక్కన్తం అనవక్కన్తం సుఖేన, నయిదం సత్తా రూపస్మిం సారజ్జేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, మహాలి, రూపం సుఖం సుఖానుపతితం సుఖావక్కన్తం అనవక్కన్తం దుక్ఖేన, తస్మా సత్తా రూపస్మిం సారజ్జన్తి; సారాగా సంయుజ్జన్తి; సంయోగా సంకిలిస్సన్తి. అయం ఖో, మహాలి, హేతు, అయం పచ్చయో సత్తానం సంకిలేసాయ; ఏవం సహేతూ సప్పచ్చయా సత్తా సంకిలిస్సన్తి.

“వేదనా చ హిదం, మహాలి, ఏకన్తదుక్ఖా అభవిస్స దుక్ఖానుపతితా దుక్ఖావక్కన్తా అనవక్కన్తా సుఖేన, నయిదం సత్తా వేదనాయ సారజ్జేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, మహాలి, వేదనా సుఖా సుఖానుపతితా సుఖావక్కన్తా అనవక్కన్తా దుక్ఖేన, తస్మా సత్తా వేదనాయ సారజ్జన్తి; సారాగా సంయుజ్జన్తి; సంయోగా సంకిలిస్సన్తి. అయమ్పి ఖో, మహాలి, హేతు, అయం పచ్చయో సత్తానం సంకిలేసాయ. ఏవమ్పి సహేతూ సప్పచ్చయా సత్తా సంకిలిస్సన్తి.

“సఞ్ఞా చ హిదం, మహాలి…పే.… సఙ్ఖారా చ హిదం, మహాలి, ఏకన్తదుక్ఖా అభవిస్సంసు దుక్ఖానుపతితా దుక్ఖావక్కన్తా అనవక్కన్తా సుఖేన, నయిదం సత్తా సఙ్ఖారేసు సారజ్జేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, మహాలి, సఙ్ఖారా సుఖా సుఖానుపతితా సుఖావక్కన్తా అనవక్కన్తా దుక్ఖేన, తస్మా సత్తా సఙ్ఖారేసు సారజ్జన్తి; సారాగా సంయుజ్జన్తి; సంయోగా సంకిలిస్సన్తి. అయమ్పి ఖో, మహాలి, హేతు, అయం పచ్చయో సత్తానం సంకిలేసాయ. ఏవమ్పి సహేతూ సప్పచ్చయా సత్తా సంకిలిస్సన్తి.

“విఞ్ఞాణఞ్చ హిదం, మహాలి, ఏకన్తదుక్ఖం అభవిస్స దుక్ఖానుపతితం దుక్ఖావక్కన్తం అనవక్కన్తం సుఖేన, నయిదం సత్తా విఞ్ఞాణస్మిం సారజ్జేయ్యుం. యస్మా చ ఖో , మహాలి, విఞ్ఞాణం సుఖం సుఖానుపతితం సుఖావక్కన్తం అనవక్కన్తం దుక్ఖేన, తస్మా సత్తా విఞ్ఞాణస్మిం సారజ్జన్తి; సారాగా సంయుజ్జన్తి; సంయోగా సంకిలిస్సన్తి. అయమ్పి ఖో, మహాలి, హేతు అయం పచ్చయో సత్తానం సంకిలేసాయ. ఏవమ్పి సహేతూ సప్పచ్చయా సత్తా సంకిలిస్సన్తీ”తి.

“కతమో పన, భన్తే, హేతు కతమో పచ్చయో సత్తానం విసుద్ధియా; కథం సహేతూ సప్పచ్చయా సత్తా విసుజ్ఝన్తీ”తి? “రూపఞ్చ హిదం, మహాలి, ఏకన్తసుఖం అభవిస్స సుఖానుపతితం సుఖావక్కన్తం అనవక్కన్తం దుక్ఖేన, నయిదం సత్తా రూపస్మిం నిబ్బిన్దేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, మహాలి, రూపం దుక్ఖం దుక్ఖానుపతితం దుక్ఖావక్కన్తం అనవక్కన్తం సుఖేన, తస్మా సత్తా రూపస్మిం నిబ్బిన్దన్తి; నిబ్బిన్దం విరజ్జన్తి; విరాగా విసుజ్ఝన్తి. అయం ఖో, మహాలి, హేతు, అయం పచ్చయో, సత్తానం విసుద్ధియా. ఏవం సహేతూ సప్పచ్చయా సత్తా విసుజ్ఝన్తి”.

“వేదనా చ హిదం, మహాలి, ఏకన్తసుఖా అభవిస్స...పే.... సఞ్ఞా చ హిదం, మహాలి...పే.... సఙ్ఖారా చ హిదం, మహాలి, ఏకన్తసుఖా అభవిస్సంసు...పే.... విఞ్ఞాణఞ్చ హిదం, మహాలి, ఏకన్తసుఖం అభవిస్స సుఖానుపతితం సుఖావక్కన్తం అనవక్కన్తం దుక్ఖేన, నయిదం సత్తా విఞ్ఞాణస్మిం నిబ్బిన్దేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, మహాలి, విఞ్ఞాణం దుక్ఖం దుక్ఖానుపతితం దుక్ఖావక్కన్తం అనవక్కన్తం సుఖేన, తస్మా సత్తా విఞ్ఞాణస్మిం నిబ్బిన్దన్తి; నిబ్బిన్దం విరజ్జన్తి; విరాగా విసుజ్ఝన్తి. అయం ఖో, మహాలి, హేతు, అయం పచ్చయో, సత్తానం విసుద్ధియా . ఏవమ్పి సహేతూ సప్పచ్చయా సత్తా విసుజ్ఝన్తీ”తి. అట్ఠమం.

౯. ఆదిత్తసుత్తం

౬౧. సావత్థినిదానం. “రూపం, భిక్ఖవే, ఆదిత్తం, వేదనా ఆదిత్తా, సఞ్ఞా ఆదిత్తా, సఙ్ఖారా ఆదిత్తా, విఞ్ఞాణం ఆదిత్తం. ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి... సఞ్ఞాయపి... సఙ్ఖారేసుపి... విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి; విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతీ”తి. నవమం.

౧౦. నిరుత్తిపథసుత్తం

౬౨. సావత్థినిదానం. “తయోమే, భిక్ఖవే, నిరుత్తిపథా అధివచనపథా పఞ్ఞత్తిపథా అసఙ్కిణ్ణా అసఙ్కిణ్ణపుబ్బా, న సఙ్కీయన్తి, న సఙ్కీయిస్సన్తి, అప్పటికుట్ఠా సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి. కతమే తయో? యం, భిక్ఖవే, రూపం అతీతం నిరుద్ధం విపరిణతం ‘అహోసీ’తి తస్స సఙ్ఖా, ‘అహోసీ’తి తస్స సమఞ్ఞా, ‘అహోసీ’తి తస్స పఞ్ఞత్తి; న తస్స సఙ్ఖా ‘అత్థీ’తి, న తస్స సఙ్ఖా ‘భవిస్సతీ’”తి.

“యా వేదనా అతీతా నిరుద్ధా విపరిణతా ‘అహోసీ’తి తస్సా సఙ్ఖా, ‘అహోసీ’తి తస్సా సమఞ్ఞా, ‘అహోసీ’తి తస్సా పఞ్ఞత్తి; న తస్సా సఙ్ఖా ‘అత్థీ’తి, న తస్సా సఙ్ఖా ‘భవిస్సతీ’”తి.

“యా సఞ్ఞా... యే సఙ్ఖారా అతీతా నిరుద్ధా విపరిణతా ‘అహేసు’న్తి తేసం సఙ్ఖా, ‘అహేసు’న్తి తేసం సమఞ్ఞా, ‘అహేసు’న్తి తేసం పఞ్ఞత్తి; న తేసం సఙ్ఖా ‘అత్థీ’తి, న తేసం సఙ్ఖా ‘భవిస్సన్తీ’”తి.

“యం విఞ్ఞాణం అతీతం నిరుద్ధం విపరిణతం, ‘అహోసీ’తి తస్స సఙ్ఖా, ‘అహోసీ’తి తస్స సమఞ్ఞా, ‘అహోసీ’తి తస్స పఞ్ఞత్తి; న తస్స సఙ్ఖా ‘అత్థీ’తి, న తస్స సఙ్ఖా ‘భవిస్సతీ’”తి.

“యం, భిక్ఖవే, రూపం అజాతం అపాతుభూతం, ‘భవిస్సతీ’తి తస్స సఙ్ఖా, ‘భవిస్సతీ’తి తస్స సమఞ్ఞా, ‘భవిస్సతీ’తి తస్స పఞ్ఞత్తి; న తస్స సఙ్ఖా ‘అత్థీ’తి, న తస్స సఙ్ఖా ‘అహోసీ’”తి.

“యా వేదనా అజాతా అపాతుభూతా, ‘భవిస్సతీ’తి తస్సా సఙ్ఖా, ‘భవిస్సతీ’తి తస్సా సమఞ్ఞా, ‘భవిస్సతీ’తి తస్సా పఞ్ఞత్తి; న తస్సా సఙ్ఖా ‘అత్థీ’తి, న తస్సా సఙ్ఖా ‘అహోసీ’”తి.

“యా సఞ్ఞా... యే సఙ్ఖారా అజాతా అపాతుభూతా, ‘భవిస్సన్తీ’తి తేసం సఙ్ఖా, ‘భవిస్సన్తీ’తి తేసం సమఞ్ఞా, ‘భవిస్సన్తీ’తి తేసం పఞ్ఞత్తి; న తేసం సఙ్ఖా ‘అత్థీ’తి, న తేసం సఙ్ఖా ‘అహేసు’”న్తి.

“యం విఞ్ఞాణం అజాతం అపాతుభూతం, ‘భవిస్సతీ’తి తస్స సఙ్ఖా, ‘భవిస్సతీ’తి తస్స సమఞ్ఞా, ‘భవిస్సతీ’తి తస్స పఞ్ఞత్తి; న తస్స సఙ్ఖా ‘అత్థీ’తి, న తస్స సఙ్ఖా ‘అహోసీ’”తి.

“యం, భిక్ఖవే, రూపం జాతం పాతుభూతం, ‘అత్థీ’తి తస్స సఙ్ఖా, ‘అత్థీ’తి తస్స సమఞ్ఞా, ‘అత్థీ’తి తస్స పఞ్ఞత్తి; న తస్స సఙ్ఖా ‘అహోసీ’తి, న తస్స సఙ్ఖా ‘భవిస్సతీ’”తి.

“యా వేదనా జాతా పాతుభూతా, ‘అత్థీ’తి తస్సా సఙ్ఖా, ‘అత్థీ’తి తస్సా సమఞ్ఞా, ‘అత్థీ’తి తస్సా పఞ్ఞత్తి; న తస్సా సఙ్ఖా ‘అహోసీ’తి, న తస్సా సఙ్ఖా ‘భవిస్సతీ’”తి.

“యా సఞ్ఞా… యే సఙ్ఖారా జాతా పాతుభూతా, ‘అత్థీ’తి తేసం సఙ్ఖా, ‘అత్థీ’తి తేసం సమఞ్ఞా, ‘అత్థీ’తి తేసం పఞ్ఞత్తి; న తేసం సఙ్ఖా ‘అహేసు’న్తి, న తేసం సఙ్ఖా, ‘భవిస్సన్తీ’”తి.

“యం విఞ్ఞాణం జాతం పాతుభూతం, ‘అత్థీ’తి తస్స సఙ్ఖా, ‘అత్థీ’తి తస్స సమఞ్ఞా, ‘అత్థీ’తి తస్స పఞ్ఞత్తి; న తస్స సఙ్ఖా ‘అహోసీ’తి, న తస్స సఙ్ఖా ‘భవిస్సతీ’”తి.

“ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో నిరుత్తిపథా అధివచనపథా పఞ్ఞత్తిపథా అసఙ్కిణ్ణా అసఙ్కిణ్ణపుబ్బా, న సఙ్కీయన్తి, న సఙ్కీయిస్సన్తి, అప్పటికుట్ఠా సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి . యేపి తే, భిక్ఖవే, అహేసుం ఉక్కలా వస్సభఞ్ఞా [ఓక్కలా వయభిఞ్ఞా (మ॰ ని॰ ౩.౩౪౩)] అహేతుకవాదా అకిరియవాదా నత్థికవాదా, తేపిమే తయో నిరుత్తిపథే అధివచనపథే పఞ్ఞత్తిపథే న గరహితబ్బం నప్పటిక్కోసితబ్బం అమఞ్ఞింసు. తం కిస్స హేతు? నిన్దాఘట్టనబ్యారోసఉపారమ్భభయా”తి [నిన్దాబ్యారోసఉపారమ్భభయాతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰) మ॰ ని॰ ౩.౩౪౩].

ఉపయవగ్గో ఛట్ఠో.

తస్సుద్దానం –

ఉపయో బీజం ఉదానం, ఉపాదానపరివత్తం;
సత్తట్ఠానఞ్చ సమ్బుద్ధో, పఞ్చమహాలి ఆదిత్తా.
వగ్గో నిరుత్తిపథేన చాతి.

౭. అరహన్తవగ్గో

౧. ఉపాదియమానసుత్తం

౬౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు యమహం భగవతో ధమ్మం సుత్వా

ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరేయ్య”న్తి. “ఉపాదియమానో ఖో, భిక్ఖు, బద్ధో మారస్స; అనుపాదియమానో ముత్తో పాపిమతో”తి. “అఞ్ఞాతం భగవా, అఞ్ఞాతం సుగతా”తి.

“యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసీ”తి? “రూపం ఖో, భన్తే, ఉపాదియమానో బద్ధో మారస్స; అనుపాదియమానో ముత్తో పాపిమతో. వేదనం ఉపాదియమానో బద్ధో మారస్స; అనుపాదియమానో ముత్తో పాపిమతో. సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే ... విఞ్ఞాణం ఉపాదియమానో బద్ధో మారస్స; అనుపాదియమానో ముత్తో పాపిమతో. ఇమస్స ఖ్వాహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ”తి.

“సాధు సాధు, భిక్ఖు! సాధు ఖో త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి. రూపం ఖో, భిక్ఖు, ఉపాదియమానో బద్ధో మారస్స; అనుపాదియమానో ముత్తో పాపిమతో. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం ఉపాదియమానో బద్ధో మారస్స ; అనుపాదియమానో ముత్తో పాపిమతో. ఇమస్స ఖో, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి.

అథ ఖో సో భిక్ఖు భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి. అథ ఖో సో భిక్ఖు ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సేవ – యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి తదనుత్తరం – బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. “ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా”తి అబ్భఞ్ఞాసి. అఞ్ఞతరో చ పన సో భిక్ఖు అరహతం అహోసీతి. పఠమం.

౨. మఞ్ఞమానసుత్తం

౬౪. సావత్థినిదానం. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు...పే.... ఆతాపీ పహితత్తో విహరేయ్య”న్తి. “మఞ్ఞమానో ఖో, భిక్ఖు, బద్ధో మారస్స; అమఞ్ఞమానో ముత్తో పాపిమతో”తి. “అఞ్ఞాతం భగవా, అఞ్ఞాతం సుగతా”తి.

“యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసీ”తి? “రూపం ఖో, భన్తే, మఞ్ఞమానో బద్ధో మారస్స; అమఞ్ఞమానో ముత్తో పాపిమతో. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం మఞ్ఞమానో బద్ధో మారస్స; అమఞ్ఞమానో ముత్తో పాపిమతో. ఇమస్స ఖ్వాహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ”తి.

“సాధు సాధు , భిక్ఖు! సాధు ఖో త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి. రూపం ఖో, భిక్ఖు, మఞ్ఞమానో బద్ధో మారస్స; అమఞ్ఞమానో ముత్తో పాపిమతో. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం మఞ్ఞమానో బద్ధో మారస్స; అమఞ్ఞమానో ముత్తో పాపిమతో. ఇమస్స ఖో, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి...పే.... అఞ్ఞతరో చ పన సో భిక్ఖు అరహతం అహోసీతి. దుతియం.

౩. అభినన్దమానసుత్తం

៦៣. సావత్థినిదానం. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు...పే॰... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన...పే॰... పహితత్తో విహరేయ్య”న్తి. “అభినన్దమానో ఖో, భిక్ఖు, బద్ధో మారస్స; అనభినన్దమానో ముత్తో పాపిమతో”తి. “అఞ్ఞాతం భగవా, అఞ్ఞాతం సుగతా”తి.

“యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసీ”తి? “రూపం ఖో, భన్తే, అభినన్దమానో బద్ధో మారస్స; అనభినన్దమానో ముత్తో పాపిమతో. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అభినన్దమానో బద్ధో మారస్స; అనభినన్దమానో ముత్తో పాపిమతో. ఇమస్స ఖ్వాహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ”తి.

“సాధు సాధు, భిక్ఖు! సాధు ఖో త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి. రూపం ఖో, భిక్ఖు, అభినన్దమానో బద్ధో మారస్స; అనభినన్దమానో ముత్తో పాపిమతో. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే ... విఞ్ఞాణం అభినన్దమానో బద్ధో మారస్స; అనభినన్దమానో ముత్తో పాపిమతో. ఇమస్స ఖో, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి...పే॰... అఞ్ఞతరో చ పన సో భిక్ఖు అరహతం అహోసీతి. తతియం.

៤. అనిచ్చసుత్తం

៦៤. సావత్థినిదానం . అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు...పే॰... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు...పే॰... ఆతాపీ పహితత్తో విహరేయ్య”న్తి. “యం ఖో, భిక్ఖు, అనిచ్చం; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో”తి. “అఞ్ఞాతం భగవా; అఞ్ఞాతం సుగతా”తి.

“యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసీ”తి? “రూపం ఖో, భన్తే, అనిచ్చం; తత్ర మే ఛన్దో పహాతబ్బో. వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనిచ్చం; తత్ర మే ఛన్దో పహాతబ్బో. ఇమస్స ఖ్వాహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ”తి.

“సాధు సాధు, భిక్ఖు! సాధు ఖో త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి. రూపం ఖో, భిక్ఖు, అనిచ్చం; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో. వేదనా అనిచ్చా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనిచ్చం; తత్ర ఖో తే ఛన్దో పహాతబ్బో. ఇమస్స ఖో, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి...పే॰... అఞ్ఞతరో చ పన సో భిక్ఖు అరహతం అహోసీతి. చతుత్థం.

៥. దుక్ఖసుత్తం

៦៥. సావత్థినిదానం . అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు...పే॰... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు...పే॰... ఆతాపీ పహితత్తో విహరేయ్య”న్తి. “యం ఖో, భిక్ఖు, దుక్ఖం; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో”తి. “అఞ్ఞాతం భగవా; అఞ్ఞాతం సుగతా”తి.

“యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసీ”తి ? “రూపం ఖో, భన్తే, దుక్ఖం; తత్ర మే ఛన్దో పహాతబ్బో. వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం దుక్ఖం; తత్ర మే ఛన్దో పహాతబ్బో. ఇమస్స ఖ్వాహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ”తి.

“సాధు సాధు, భిక్ఖు! సాధు ఖో త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి. రూపం ఖో భిక్ఖు, దుక్ఖం; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో. వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం దుక్ఖం; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో. ఇమస్స ఖో, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి…పే॰… అఞ్ఞతరో చ పన సో భిక్ఖు అరహతం అహోసీతి. పఞ్చమం.

౬. అనత్తసుత్తం

౬౮. సావత్థినిదానం. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు…పే॰… ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు…పే॰… ఆతాపీ పహితత్తో విహరేయ్య”న్తి. “యో ఖో, భిక్ఖు, అనత్తా; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో”తి. “అఞ్ఞాతం, భగవా; అఞ్ఞాతం, సుగతా”తి.

“యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసీ”తి? “రూపం ఖో, భన్తే, అనత్తా; తత్ర మే ఛన్దో పహాతబ్బో. వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం అనత్తా; తత్ర మే ఛన్దో పహాతబ్బో. ఇమస్స ఖ్వాహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ”తి.

“సాధు సాధు, భిక్ఖు! సాధు ఖో త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి. రూపం ఖో, భిక్ఖు, అనత్తా; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో . వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం అనత్తా; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో. ఇమస్స ఖో, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి…పే॰… అఞ్ఞతరో చ పన సో భిక్ఖు అరహతం అహోసీతి. ఛట్ఠం.

౭. అనత్తనియసుత్తం

౬౯. సావత్థినిదానం. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు…పే॰… ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు…పే॰… విహరేయ్య”న్తి. “యం ఖో, భిక్ఖు, అనత్తనియం; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో”తి. “అఞ్ఞాతం, భగవా; అఞ్ఞాతం, సుగతా”తి.

“యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసీ”తి? “రూపం ఖో, భన్తే, అనత్తనియం; తత్ర మే ఛన్దో పహాతబ్బో. వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం అనత్తనియం; తత్ర మే ఛన్దో పహాతబ్బో. ఇమస్స ఖ్వాహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ”తి.

“సాధు సాధు, భిక్ఖు! సాధు ఖో త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి. రూపం ఖో, భిక్ఖు , అనత్తనియం; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో. వేదనా … సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం అనత్తనియం; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో.

ఇమస్స ఖో, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో’’తి...పే.... అఞ్ఞతరో చ పన సో భిక్ఖు అరహతం అహోసీతి. సత్తమం.

౮. రజనీయసణ్ఠితసుత్తం

౭౦. సావత్థినిదానం. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు, యమహం భగవతో ధమ్మం సుత్వా...పే.... విహరేయ్య’’న్తి. ‘‘యం ఖో, భిక్ఖు, రజనీయసణ్ఠితం; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో’’తి. ‘‘అఞ్ఞాతం, భగవా; అఞ్ఞాతం, సుగతా’’తి.

‘‘యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసీ’’తి? ‘‘రూపం ఖో, భన్తే, రజనీయసణ్ఠితం; తత్ర మే ఛన్దో పహాతబ్బో. వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం రజనీయసణ్ఠితం; తత్ర మే ఛన్దో పహాతబ్బో. ఇమస్స ఖ్వాహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ’’తి.

‘‘సాధు సాధు భిక్ఖు! సాధు ఖో త్వం, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి. రూపం ఖో, భిక్ఖు, రజనీయసణ్ఠితం; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో. వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం రజనీయసణ్ఠితం; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో. ఇమస్స ఖో, భిక్ఖు, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో’’తి...పే.... అఞ్ఞతరో చ పన సో భిక్ఖు అరహతం అహోసీతి. అట్ఠమం.

౯. రాధసుత్తం

౭౧. సావత్థినిదానం. అథ ఖో ఆయస్మా రాధో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘కథం ను ఖో, భన్తే, జానతో, కథం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తీ’’తి? ‘‘యం కిఞ్చి, రాధ, రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. యా కాచి వేదనా... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం...పే.... యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. ఏవం ఖో, రాధ, జానతో ఏవం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తీ’’తి...పే.... అఞ్ఞతరో చ పనాయస్మా రాధో అరహతం అహోసీతి. నవమం.

౧౦. సురాధసుత్తం

౭౨. సావత్థినిదానం. అథ ఖో ఆయస్మా సురాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘కథం ను ఖో, భన్తే, జానతో కథం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానాపగతం మానసం హోతి, విధా సమతిక్కన్తం సన్తం సువిముత్త’’న్తి? ‘‘యం కిఞ్చి, సురాధ, రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం...పే.... యం దూరే సన్తికే

వా, సబ్బం రూపం – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా అనుపాదావిముత్తో హోతి. యా కాచి వేదనా… యా కాచి సఞ్ఞా… యే కేచి సఙ్ఖారా… యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా అనుపాదావిముత్తో హోతి. ఏవం ఖో, సురాధ, జానతో ఏవం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానాపగతం మానసం హోతి విధా సమతిక్కన్తం సన్తం సువిముత్త”న్తి…పే…. అఞ్ఞతరో చ పనాయస్మా సురాధో అరహతం అహోసీతి. దసమం.

అరహన్తవగ్గో సత్తమో.

తస్సుద్దానం –

ఉపాదియమఞ్ఞమానా, అథాభినన్దమానో చ;
అనిచ్చం దుక్ఖం అనత్తా చ, అనత్తనీయం రజనీయసణ్ఠితం;
రాధసురాధేన తే దసాతి.

౮. ఖజ్జనీయవగ్గో

౧. అస్సాదసుత్తం

౭౩. సావత్థినిదానం . “అస్సుతవా, భిక్ఖవే, పుథుజ్జనో రూపస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. వేదనాయ… సఞ్ఞాయ… సఙ్ఖారానం… విఞ్ఞాణస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. సుతవా చ ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో రూపస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. వేదనా … సఞ్ఞాయ… సఙ్ఖారానం… విఞ్ఞాణస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతీ”తి. పఠమం.

౨. సముదయసుత్తం

౭౪. సావత్థినిదానం. “అస్సుతవా, భిక్ఖవే, పుథుజ్జనో రూపస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. వేదనాయ… సఞ్ఞాయ… సఙ్ఖారానం… విఞ్ఞాణస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. సుతవా చ ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో రూపస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. వేదనాయ… సఞ్ఞాయ… సఙ్ఖారానం… విఞ్ఞాణస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతీ”తి. దుతియం.

౩. దుతియసముదయసుత్తం

౭౫. సావత్థినిదానం. “సుతవా, భిక్ఖవే, అరియసావకో రూపస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతీ”తి. తతియం.

౪. అరహన్తసుత్తం

౭౬. సావత్థినిదానం. “రూపం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం; యం దుక్ఖం తదనత్తా; యదనత్తా తం ‘నేతం మమ , నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం; యం దుక్ఖం తదనత్తా; యదనత్తా తం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం”.

“ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి... సఞ్ఞాయపి... సఙ్ఖారేసుపి... విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి; విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతి. యావతా, భిక్ఖవే, సత్తావాసా, యావతా భవగ్గం, ఏతే అగ్గా, ఏతే సేట్ఠా లోకస్మిం యదిదం అరహన్తో”తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“సుఖినో వత అరహన్తో, తణ్హా తేసం న విజ్జతి;
అస్మిమానో సముచ్ఛిన్నో, మోహజాలం పదాలితం.

“అనేజం తే అనుప్పత్తా, చిత్తం తేసం అనావిలం;
లోకే అనుపలిత్తా తే, బ్రహ్మభూతా అనాసవా.

“పఞ్చక్ఖన్ధే పరిఞ్ఞాయ, సత్త సద్ధమ్మగోచరా;
పసంసియా సప్పురిసా, పుత్తా బుద్ధస్స ఓరసా.

“సత్తరతనసమ్పన్నా, తీసు సిక్ఖాసు సిక్ఖితా;
అనువిచరన్తి మహావీరా, పహీనభయభేరవా.

“దసహఙ్గేహి సమ్పన్నా, మహానాగా సమాహితా;
ఏతే ఖో సేట్ఠా లోకస్మిం, తణ్హా తేసం న విజ్జతి.

“అసేఖఞాణముప్పన్నం, అన్తిమోయం [అన్తిమస్స (క.)] సముస్సయో;
యో సారో బ్రహ్మచరియస్స, తస్మిం అపరపచ్చయా.

“విధాసు న వికమ్పన్తి, విప్పముత్తా పునబ్భవా;

దన్తభూమిమనుప్పత్తా, తే లోకే విజితావినో.

“ఉద్ధం తిరియం అపాచీనం, నన్దీ తేసం న విజ్జతి;
నదన్తి తే సీహనాదం, బుద్ధా లోకే అనుత్తరా”తి. చతుత్థం;

౫. దుతియఅరహన్తసుత్తం

౭౭. సావత్థినిదానం. “రూపం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం; యం దుక్ఖం తదనత్తా; యదనత్తా తం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి…పే॰… ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం”.

“ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి… సఞ్ఞాయపి… సఙ్ఖారేసుపి… విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి; విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతి. యావతా, భిక్ఖవే, సత్తావాసా, యావతా భవగ్గం, ఏతే అగ్గా, ఏతే సేట్ఠా లోకస్మిం యదిదం అరహన్తో”తి. పఞ్చమం.

౬. సీహసుత్తం

౭౮. సావత్థినిదానం . “సీహో, భిక్ఖవే, మిగరాజా సాయన్హసమయం ఆసయా నిక్ఖమతి; ఆసయా నిక్ఖమిత్వా విజమ్భతి; విజమ్భిత్వా సమన్తా చతుద్దిసా అనువిలోకేతి; సమన్తా చతుద్దిసా అనువిలోకేత్వా తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదతి; తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదిత్వా గోచరాయ పక్కమతి. యే హి కేచి, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా సీహస్స మిగరఞ్ఞో నదతో సద్దం సుణన్తి; యేభుయ్యేన భయం సంవేగం సన్తాసం ఆపజ్జన్తి; బిలం బిలాసయా పవిసన్తి; దకం దకాసయా పవిసన్తి; వనం వనాసయా పవిసన్తి; ఆకాసం పక్ఖినో భజన్తి. యేపి తే, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగా గామనిగమరాజధానీసు, దళ్హేహి వరత్తేహి బద్ధా, తేపి తాని బన్ధనాని సఞ్ఛిన్దిత్వా సమ్పదాలేత్వా భీతా ముత్తకరీసం చజమానా [మోచన్తా (పీ॰ క॰)], యేన వా తేన వా పలాయన్తి. ఏవం మహిద్ధికో ఖో, భిక్ఖవే, సీహో మిగరాజా తిరచ్ఛానగతానం పాణానం, ఏవం మహేసక్ఖో, ఏవం మహానుభావో”.

“ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యదా తథాగతో లోకే ఉప్పజ్జతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా. సో ధమ్మం దేసేతి – ‘ఇతి రూపం, ఇతి రూపస్స సముదయో, ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో; ఇతి వేదనా… ఇతి సఞ్ఞా… ఇతి సఙ్ఖారా… ఇతి విఞ్ఞాణం, ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో, ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో’తి. యేపి తే, భిక్ఖవే, దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా ఉచ్చేసు విమానేసు చిరట్ఠితికా తేపి తథాగతస్స ధమ్మదేసనం సుత్వా యేభుయ్యేన భయం సంవేగం సన్తాసం ఆపజ్జన్తి – ‘అనిచ్చావ కిర, భో, మయం సమానా నిచ్చమ్హాతి అమఞ్ఞిమ్హ. అద్ధువావ కిర, భో, మయం సమానా ధువమ్హాతి అమఞ్ఞిమ్హ. అసస్సతావ కిర, భో, మయం సమానా సస్సతమ్హాతి అమఞ్ఞిమ్హ. మయమ్పి కిర, భో, అనిచ్చా అద్ధువా అసస్సతా సక్కాయపరియాపన్నా’తి. ఏవం మహిద్ధికో ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతో సదేవకస్స లోకస్స, ఏవం మహేసక్ఖో, ఏవం మహానుభావో”తి. ఇదమవోచ భగవా…పే॰… ఏతదవోచ సత్థా –

“యదా బుద్ధో అభిఞ్ఞాయ, ధమ్మచక్కం పవత్తయి;
సదేవకస్స లోకస్స, సత్థా అప్పటిపుగ్గలో.

“సక్కాయఞ్చ నిరోధఞ్చ, సక్కాయస్స చ సమ్భవం;
అరియఞ్చట్ఠఙ్గికం మగ్గం, దుక్ఖూపసమగామినం.

“యేపి దీఘాయుకా దేవా, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
భీతా సన్తాసమాపాదుం, సీహస్సేవితరే మిగా.

అవీతివత్తా సక్కాయం, అనిచ్చా కిర భో మయం;
సుత్వా అరహతో వాక్యం, విప్పముత్తస్స తాదినో”తి. ఛట్ఠం;

౭. ఖజ్జనీయసుత్తం

౭౯. సావత్థినిదానం. “యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరమానా అనుస్సరన్తి సబ్బేతే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే అనుస్సరన్తి ఏతేసం వా అఞ్ఞతరం. కతమే పఞ్చ? ‘ఏవంరూపో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి – ఇతి వా హి, భిక్ఖవే, అనుస్సరమానో రూపంయేవ అనుస్సరతి. ‘ఏవంవేదనో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి – ఇతి వా హి, భిక్ఖవే, అనుస్సరమానో వేదనంయేవ అనుస్సరతి. ‘ఏవంసఞ్ఞో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి… ‘ఏవంసఙ్ఖారో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి… ‘ఏవంవిఞ్ఞాణో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి – ఇతి వా హి, భిక్ఖవే, అనుస్సరమానో విఞ్ఞాణమేవ అనుస్సరతి”.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, రూపం వదేథ? రుప్పతీతి ఖో, భిక్ఖవే, తస్మా ‘రూప’న్తి వుచ్చతి. కేన రుప్పతి? సీతేనపి రుప్పతి, ఉణ్హేనపి రుప్పతి, జిఘచ్ఛాయపి రుప్పతి, పిపాసాయపి రుప్పతి, డంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సేనపి [… సిరింసపసమ్ఫస్సేనపి (సీ. పీ.)] రుప్పతి. రుప్పతీతి ఖో, భిక్ఖవే, తస్మా ‘రూప’న్తి వుచ్చతి.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, వేదనం వదేథ? వేదయతీతి ఖో, భిక్ఖవే, తస్మా ‘వేదనా’తి వుచ్చతి. కిఞ్చ వేదయతి? సుఖమ్పి వేదయతి, దుక్ఖమ్పి వేదయతి, అదుక్ఖమసుఖమ్పి వేదయతి. వేదయతీతి ఖో, భిక్ఖవే, తస్మా ‘వేదనా’తి వుచ్చతి.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, సఞ్ఞం వదేథ? సఞ్జానాతీతి ఖో, భిక్ఖవే, తస్మా ‘సఞ్ఞా’తి వుచ్చతి. కిఞ్చ సఞ్జానాతి? నీలమ్పి సఞ్జానాతి, పీతకమ్పి సఞ్జానాతి, లోహితకమ్పి సఞ్జానాతి, ఓదాతమ్పి సఞ్జానాతి. సఞ్జానాతీతి ఖో, భిక్ఖవే, తస్మా ‘సఞ్ఞా’తి వుచ్చతి.

“కిఞ్చ , భిక్ఖవే, సఙ్ఖారే వదేథ? సఙ్ఖతమభిసఙ్ఖరోన్తీతి ఖో, భిక్ఖవే, తస్మా ‘సఙ్ఖారా’తి వుచ్చతి. కిఞ్చ సఙ్ఖతమభిసఙ్ఖరోన్తి? రూపం రూపత్తాయ [రూపత్థాయ (క.)] సఙ్ఖతమభిసఙ్ఖరోన్తి, వేదనం వేదనత్తాయ సఙ్ఖతమభిసఙ్ఖరోన్తి, సఞ్ఞం సఞ్ఞత్తాయ సఙ్ఖతమభిసఙ్ఖరోన్తి, సఙ్ఖారే సఙ్ఖారత్తాయ సఙ్ఖతమభిసఙ్ఖరోన్తి, విఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణత్తాయ సఙ్ఖతమభిసఙ్ఖరోన్తి. సఙ్ఖతమభిసఙ్ఖరోన్తీతి ఖో, భిక్ఖవే, తస్మా ‘సఙ్ఖారా’తి వుచ్చతి.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణం వదేథ? విజానాతీతి ఖో, భిక్ఖవే, తస్మా ‘విఞ్ఞాణ’న్తి వుచ్చతి. కిఞ్చ విజానాతి? అమ్బిలమ్పి విజానాతి, తిత్తకమ్పి విజానాతి, కటుకమ్పి విజానాతి, మధురమ్పి విజానాతి, ఖారికమ్పి విజానాతి, అఖారికమ్పి విజానాతి, లోణికమ్పి విజానాతి, అలోణికమ్పి విజానాతి. విజానాతీతి ఖో, భిక్ఖవే, తస్మా ‘విఞ్ఞాణ’న్తి వుచ్చతి.

“తత్ర, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘అహం ఖో ఏతరహి రూపేన ఖజ్జామి. అతీతమ్పాహం అద్ధానం ఏవమేవ రూపేన ఖజ్జిం, సేయ్యథాపి ఏతరహి పచ్చుప్పన్నేన రూపేన ఖజ్జామి. అహఞ్చేవ ఖో పన అనాగతం రూపం అభినన్దేయ్యం, అనాగతమ్పాహం అద్ధానం ఏవమేవ రూపేన ఖజ్జేయ్యం, సేయ్యథాపి ఏతరహి పచ్చుప్పన్నేన రూపేన ఖజ్జామీ’తి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ అతీతస్మిం రూపస్మిం అనపేక్ఖో హోతి ; అనాగతం రూపం నాభినన్దతి; పచ్చుప్పన్నస్స రూపస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి.

“‘అహం ఖో ఏతరహి వేదనాయ ఖజ్జామి. అతీతమ్పాహం అద్ధానం ఏవమేవ వేదనాయ ఖజ్జిం, సేయ్యథాపి ఏతరహి పచ్చుప్పన్నాయ వేదనాయ ఖజ్జామి. అహఞ్చేవ ఖో పన అనాగతం వేదనం అభినన్దేయ్యం; అనాగతమ్పాహం అద్ధానం ఏవమేవ వేదనాయ ఖజ్జేయ్యం, సేయ్యథాపి ఏతరహి పచ్చుప్పన్నాయ వేదనాయ ఖజ్జామీ’తి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ అతీతాయ వేదనాయ అనపేక్ఖో హోతి; అనాగతం వేదనం నాభినన్దతి; పచ్చుప్పన్నాయ వేదనాయ నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి.

“‘అహం ఖో ఏతరహి సఞ్ఞాయ ఖజ్జామి...పే.... అహం ఖో ఏతరహి సఙ్ఖారేహి ఖజ్జామి. అతీతమ్పాహం అద్ధానం ఏవమేవ సఙ్ఖారేహి ఖజ్జిం, సేయ్యథాపి ఏతరహి పచ్చుప్పన్నేహి సఙ్ఖారేహి ఖజ్జామీతి. అహఞ్చేవ ఖో పన అనాగతే సఙ్ఖారే అభినన్దేయ్యం ; అనాగతమ్పాహం అద్ధానం ఏవమేవ సఙ్ఖారేహి ఖజ్జేయ్యం, సేయ్యథాపి ఏతరహి పచ్చుప్పన్నేహి సఙ్ఖారేహి ఖజ్జామీ’తి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ అతీతేసు సఙ్ఖారేసు అనపేక్ఖో హోతి; అనాగతే సఙ్ఖారే నాభినన్దతి; పచ్చుప్పన్నానం సఙ్ఖారానం నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి.

“‘అహం ఖో ఏతరహి విఞ్ఞాణేన ఖజ్జామి. అతీతమ్పి అద్ధానం ఏవమేవ విఞ్ఞాణేన ఖజ్జిం, సేయ్యథాపి ఏతరహి పచ్చుప్పన్నేన విఞ్ఞాణేన ఖజ్జామి. అహఞ్చేవ ఖో పన అనాగతం విఞ్ఞాణం అభినన్దేయ్యం; అనాగతమ్పాహం అద్ధానం ఏవమేవ విఞ్ఞాణేన ఖజ్జేయ్యం, సేయ్యథాపి ఏతరహి పచ్చుప్పన్నేన విఞ్ఞాణేన ఖజ్జామీ’తి. సో ఇతి పటిసఙ్ఖాయ అతీతస్మిం విఞ్ఞాణస్మిం అనపేక్ఖో హోతి; అనాగతం విఞ్ఞాణం నాభినన్దతి; పచ్చుప్పన్నస్స విఞ్ఞాణస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా ... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం

యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. యా కాచి వేదనా... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం...పే... యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం – 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం".

"అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో అపచినాతి, నో ఆచినాతి; పజహతి [నో (సీ.)], న ఉపాదియతి; విసినేతి [నో (సీ.)], న ఉస్సినేతి; విధూపేతి [నో (సీ.)], న సన్ధూపేతి. కిఞ్చ అపచినాతి, నో ఆచినాతి? రూపం అపచినాతి, నో ఆచినాతి; వేదనం ... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అపచినాతి, నో ఆచినాతి. కిఞ్చ పజహతి, న ఉపాదియతి? రూపం పజహతి, న ఉపాదియతి; వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం పజహతి, న ఉపాదియతి. కిఞ్చ విసినేతి, న ఉస్సినేతి? రూపం విసినేతి, న ఉస్సినేతి; వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం విసినేతి, న ఉస్సినేతి. కిఞ్చ విధూపేతి, న సన్ధూపేతి? రూపం విధూపేతి, న సన్ధూపేతి; వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం విధూపేతి, న సన్ధూపేతి.

"ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి... సఞ్ఞాయపి... సఙ్ఖారేసుపి... విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి; విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతి.

"అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు నేవాచినాతి న అపచినాతి, అపచినిత్వా ఠితో నేవ పజహతి న ఉపాదియతి, పజహిత్వా ఠితో నేవ విసినేతి న ఉస్సినేతి, విసినేత్వా ఠితో నేవ విధూపేతి న సన్ధూపేతి. విధూపేత్వా ఠితో కిఞ్చ నేవాచినాతి న అపచినాతి? అపచినిత్వా ఠితో రూపం నేవాచినాతి న అపచినాతి; అపచినిత్వా ఠితో వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం నేవాచినాతి న అపచినాతి. అపచినిత్వా ఠితో కిఞ్చ నేవ పజహతి న ఉపాదియతి? పజహిత్వా ఠితో రూపం నేవ పజహతి న ఉపాదియతి; పజహిత్వా ఠితో వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం నేవ పజహతి న ఉపాదియతి. పజహిత్వా ఠితో కిఞ్చ నేవ విసినేతి న ఉస్సినేతి? విసినేత్వా ఠితో రూపం నేవ విసినేతి న ఉస్సినేతి; విసినేత్వా ఠితో వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం నేవ విసినేతి న ఉస్సినేతి. విసినేత్వా ఠితో కిఞ్చ నేవ విధూపేతి న సన్ధూపేతి? విధూపేత్వా ఠితో రూపం నేవ విధూపేతి న సన్ధూపేతి; విధూపేత్వా ఠితో వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం నేవ విధూపేతి న సన్ధూపేతి. విధూపేత్వా ఠితో ఏవంవిముత్తచిత్తం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖుం సఇన్దా దేవా సబ్రహ్మకా సపజాపతికా ఆరకావ నమస్సన్తి –

"నమో తే పురిసాజఞ్ఞ, నమో తే పురిసుత్తమ;
యస్స తే నాభిజానామ, యమ్పి నిస్సాయ ఝాయసీ"తి. సత్తమం;

౮. పిణ్డోల్యసుత్తం

౮౦. ఏకం సమయం భగవా సక్కేసు విహరతి కపిలవత్థుస్మిం నిగ్రోధారామే. అథ ఖో భగవా కిస్మిఞ్చిదేవ పకరణే భిక్ఖుసఙ్ఘం పణామేత్వా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ కపిలవత్థుం పిణ్డాయ పావిసి. కపిలవత్థుస్మిం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో యేన మహావనం తేనుపసఙ్కమి దివావిహారాయ . మహావనం అజ్ఝోగాహేత్వా బేలువలట్ఠికాయ మూలే దివావిహారం నిసీది.

అథ ఖో భగవతో రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – “మయా ఖో భిక్ఖుసఙ్ఘో పణాళ్హో. సన్తేత్థ భిక్ఖూ నవా అచిరపబ్బజితా అధునాగతా ఇమం ధమ్మవినయం. తేసం మమం అపస్సన్తానం సియా అఞ్ఞథత్తం సియా విపరిణామో. సేయ్యథాపి నామ వచ్ఛస్స తరుణస్స మాతరం అపస్సన్తస్స సియా అఞ్ఞథత్తం సియా విపరిణామో, ఏవమేవ సన్తేత్థ భిక్ఖూ నవా అచిరపబ్బజితా అధునాగతా ఇమం ధమ్మవినయం తేసం మమం అపస్సన్తానం సియా అఞ్ఞథత్తం సియా విపరిణామో. సేయ్యథాపి నామ బీజానం తరుణానం ఉదకం అలభన్తానం సియా అఞ్ఞథత్తం సియా విపరిణామో, ఏవమేవ సన్తేత్థ...పే.... తేసం మమం అలభన్తానం దస్సనాయ సియా అఞ్ఞథత్తం సియా విపరిణామో. యంనూనాహం యథేవ మయా పుబ్బే భిక్ఖుసఙ్ఘో అనుగ్గహితో, ఏవమేవ ఏతరహి అనుగ్గణ్హేయ్యం భిక్ఖుసఙ్ఘ”న్తి.

అథ ఖో బ్రహ్మా సహమ్పతి భగవతో చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ – సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం [సమ్మిఞ్జితం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] వా బాహం పసారేయ్య పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య ఏవమేవ – బ్రహ్మలోకే అన్తరహితో భగవతో పురతో పాతురహోసి. అథ ఖో బ్రహ్మా సహమ్పతి ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఏవమేతం, భగవా; ఏవమేతం, సుగత ! భగవతో, భన్తే, భిక్ఖుసఙ్ఘో పణాళ్హో. సన్తేత్థ భిక్ఖూ నవా అచిరపబ్బజితా అధునాగతా ఇమం ధమ్మవినయం. తేసం భగవన్తం అపస్సన్తానం సియా అఞ్ఞథత్తం సియా విపరిణామో. సేయ్యథాపి నామ వచ్ఛస్స తరుణస్స మాతరం అపస్సన్తస్స సియా అఞ్ఞథత్తం సియా విపరిణామో, ఏవమేవ సన్తేత్థ భిక్ఖూ నవా అచిరపబ్బజితా అధునాగతా ఇమం ధమ్మవినయం తేసం భగవన్తం అపస్సన్తానం సియా అఞ్ఞథత్తం సియా విపరిణామో. సేయ్యథాపి నామ బీజానం తరుణానం ఉదకం అలభన్తానం సియా అఞ్ఞథత్తం సియా విపరిణామో, ఏవమేవ సన్తేత్థ భిక్ఖూ నవా అచిరపబ్బజితా అధునాగతా ఇమం ధమ్మవినయం, తేసం భగవన్తం అలభన్తానం దస్సనాయ సియా అఞ్ఞథత్తం సియా విపరిణామో. అభినన్దతు, భన్తే, భగవా భిక్ఖుసఙ్ఘం; అభివదతు, భన్తే, భగవా భిక్ఖుసఙ్ఘం. యథేవ భగవతా పుబ్బే భిక్ఖుసఙ్ఘో అనుగ్గహితో, ఏవమేవ ఏతరహి అనుగ్గణ్హాతు భిక్ఖుసఙ్ఘ”న్తి.

అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. అథ ఖో బ్రహ్మా సహమ్పతి భగవతో అధివాసనం విదిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయి.

అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన నిగ్రోధారామో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా తథారూపం ఇద్ధాభిసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖాసి [అభిసఙ్ఖారేసి (స్యా. కం.), అభిసఙ్ఖాయి (పీ.), అభిసఙ్ఖరోతి (క.)] యథా తే భిక్ఖూ (ఏకద్వీహికాయ సారజ్జమానరూపా యేనాహం [యేన భగవా (?)] తేనుపసఙ్కమేయ్యుం. తేపి భిక్ఖూ) [( ) సీ. స్యా. కం. పోత్థకేసు నత్థి] ఏకద్వీహికాయ సారజ్జమానరూపా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నే ఖో తే భిక్ఖూ భగవా ఏతదవోచ –

“అన్తమిదం, భిక్ఖవే, జీవికానం యదిదం పిణ్డోల్యం. అభిసాపోయం, భిక్ఖవే, లోకస్మిం పిణ్డోలో విచరసి పత్తపాణీతి. తఞ్చ ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, కులపుత్తా ఉపేన్తి అత్థవసికా, అత్థవసం పటిచ్చ; నేవ రాజాభినీతా, న చోరాభినీతా, న ఇణట్టా, న భయట్టా, న ఆజీవికాపకతా; అపి చ ఖో ఓతిణ్ణామ్హ జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి దుక్ఖోతిణ్ణా దుక్ఖపరేతా అప్పేవ నామ ఇమస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స అన్తకిరియా పఞ్ఞాయేథాతి.

“ఏవం పబ్బజితో చాయం, భిక్ఖవే, కులపుత్తో. సో చ హోతి అభిజ్ఝాలు కామేసు తిబ్బసారాగో బ్యాపన్నచిత్తో పదుట్ఠమనసఙ్కప్పో ముట్ఠస్సతి అసమ్పజానో అసమాహితో విబ్భన్తచిత్తో పాకతిన్ద్రియో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే , ఛవాలాతం ఉభతోపదిత్తం మజ్ఝే గూథగతం, నేవ గామే కట్ఠత్థం ఫరతి, నారఞ్ఞే కట్ఠత్థం ఫరతి. తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి గిహిభోగా చ పరిహీనో, సామఞ్ఞత్థఞ్చ న పరిపూరేతి.

“తయోమే, భిక్ఖవే, అకుసలవితక్కా – కామవితక్కో, బ్యాపాదవితక్కో, విహింసావితక్కో. ఇమే చ భిక్ఖవే, తయో అకుసలవితక్కా క్వ అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి? చతూసు వా సతిపట్ఠానేసు సుప్పతిట్ఠితచిత్తస్స విహరతో అనిమిత్తం వా సమాధిం భావయతో. యావఞ్చిదం, భిక్ఖవే, అలమేవ అనిమిత్తో సమాధి భావేతుం. అనిమిత్తో, భిక్ఖవే, సమాధి భావితో బహులీకతో మహప్ఫలో హోతి మహానిసంసో.

“ద్వేమా, భిక్ఖవే, దిట్ఠియో – భవదిట్ఠి చ విభవదిట్ఠి చ. తత్ర ఖో, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘అత్థి ను ఖో తం కిఞ్చి లోకస్మిం యమహం ఉపాదియమానో న వజ్జవా అస్స’న్తి? సో ఏవం పజానాతి – ‘నత్థి ను ఖో తం కిఞ్చి లోకస్మిం యమహం ఉపాదియమానో న వజ్జవా అస్సం. అహఞ్హి రూపఞ్ఞేవ ఉపాదియమానో ఉపాదియేయ్యం వేదనఞ్ఞేవ... సఞ్ఞఞ్ఞేవ... సఙ్ఖారేయేవ విఞ్ఞాణఞ్ఞేవ ఉపాదియమానో ఉపాదియేయ్యం. తస్స మే అస్స [అయం (క.)] ఉపాదానపచ్చయా భవో; భవపచ్చయా జాతి; జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవేయ్యుం. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో అస్సా’”తి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం...పే.... తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం పస్సం... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. అట్ఠమం.

౯. పాలిలేయ్యసుత్తం

౮౧. ఏకం సమయం భగవా కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితారామే. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ కోసమ్బిం పిణ్డాయ పావిసి. కోసమ్బియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో సామం సేనాసనం సంసామేత్వా పత్తచీవరమాదాయ అనామన్తేత్వా ఉపట్ఠాకే అనపలోకేత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘం ఏకో అదుతియో చారికం పక్కామి.

అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు అచిరపక్కన్తస్స భగవతో యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – “ఏసావుసో, ఆనన్ద, భగవా సామం సేనాసనం సంసామేత్వా పత్తచీవరమాదాయ అనామన్తేత్వా ఉపట్ఠాకే అనపలోకేత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘం ఏకో అదుతియో చారికం పక్కన్తో”తి. “యస్మిం, ఆవుసో, సమయే భగవా సామం సేనాసనం సంసామేత్వా పత్తచీవరమాదాయ అనామన్తేత్వా ఉపట్ఠాకే అనపలోకేత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘం ఏకో అదుతియో చారికం పక్కమతి, ఏకోవ భగవా తస్మిం సమయే విహరితుకామో హోతి; న భగవా తస్మిం సమయే కేనచి అనుబన్ధితబ్బో హోతీ”తి.

అథ ఖో భగవా అనుపుబ్బేన చారికం చరమానో యేన పాలిలేయ్యకం [పారిలేయ్యకం (సీ. పీ.)] తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా పాలిలేయ్యకే విహరతి భద్దసాలమూలే. అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా ఆనన్దేన సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచుం – "చిరస్సుతా ఖో నో, ఆవుసో ఆనన్ద, భగవతో సమ్ముఖా ధమ్మీ కథా; ఇచ్ఛామ మయం, ఆవుసో ఆనన్ద, భగవతో సమ్ముఖా ధమ్మిం కథం సోతు"న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో తేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం యేన పాలిలేయ్యకం భద్దసాలమూలం యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నే ఖో తే భిక్ఖూ భగవా ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి. తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరస్స భిక్ఖునో ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – "కథం ను ఖో జానతో కథం పస్సతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతీ"తి? అథ ఖో భగవా తస్స భిక్ఖునో చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "విచయసో దేసితో, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో; విచయసో దేసితా చత్తారో సతిపట్ఠానా; విచయసో దేసితా చత్తారో సమ్మప్పధానా; విచయసో దేసితా చత్తారో ఇద్ధిపాదా; విచయసో దేసితాని పఞ్చిన్ద్రియాని; విచయసో దేసితాని పఞ్చ బలాని; విచయసో దేసితా సత్తబోజ్ఝఙ్గా; విచయసో దేసితో అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో. ఏవం విచయసో దేసితో, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో. ఏవం విచయసో దేసితే ఖో, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మే అథ చ పనిధేకచ్చస్స భిక్ఖునో ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – 'కథం ను ఖో జానతో కథం పస్సతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతీ'"తి?

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, జానతో కథం పస్సతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి? ఇధ భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో, సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి. యా ఖో పన సా, భిక్ఖవే, సమనుపస్సనా సఙ్ఖారో సో. సో పన సఙ్ఖారో కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో కింపభవో? అవిజ్జాసమ్ఫస్సజేన, భిక్ఖవే, వేదయితేన ఫుట్ఠస్స అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స ఉప్పన్నా తణ్హా; తతోజో సో సఙ్ఖారో. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, సోపి సఙ్ఖారో అనిచ్చో సఙ్ఖతో పటిచ్చసముప్పన్నో. సాపి తణ్హా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా. సాపి వేదనా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా. సోపి ఫస్సో అనిచ్చో సఙ్ఖతో పటిచ్చసముప్పన్నో. సాపి అవిజ్జా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా . ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, జానతో ఏవం పస్సతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి.

"న హేవ ఖో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి; అపి చ ఖో రూపవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి. యా ఖో పన సా, భిక్ఖవే, సమనుపస్సనా సఙ్ఖారో సో. సో పన సఙ్ఖారో కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో కింపభవో? అవిజ్జాసమ్ఫస్సజేన, భిక్ఖవే, వేదయితేన ఫుట్ఠస్స అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స ఉప్పన్నా తణ్హా; తతోజో సో సఙ్ఖారో. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, సోపి సఙ్ఖారో అనిచ్చో సఙ్ఖతో పటిచ్చసముప్పన్నో. సాపి తణ్హా… సాపి వేదనా… సోపి ఫస్సో… సాపి అవిజ్జా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా. ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, జానతో ఏవం పస్సతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి.

"న హేవ ఖో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న రూపవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి; అపి చ ఖో అత్తని రూపం సమనుపస్సతి. యా ఖో పన సా, భిక్ఖవే , సమనుపస్సనా సఙ్ఖారో సో. సో పన సఙ్ఖారో కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో

కింపభవో? అవిజ్జాసమ్ఫస్సజేన, భిక్ఖవే, వేదయితేన ఫుట్ఠస్స అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స ఉప్పన్నా తణ్హా; తతోజో సో సఙ్ఖారో. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, సోపి సఙ్ఖారో అనిచ్చో సఙ్ఖతో పటిచ్చసముప్పన్నో. సాపి తణ్హా... సాపి వేదనా... సోపి ఫస్సో... సాపి అవిజ్జా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా. ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, జానతో ఏవం పస్సతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి.

"న హేవ ఖో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న రూపవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి, న అత్తని రూపం సమనుపస్సతి; అపి చ ఖో రూపస్మిం అత్తానం సమనుపస్సతి. యా ఖో పన సా, భిక్ఖవే, సమనుపస్సనా సఙ్ఖారో సో. సో పన సఙ్ఖారో కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో కింపభవో? అవిజ్జాసమ్ఫస్సజేన, భిక్ఖవే, వేదయితే ఫుట్ఠస్స అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స ఉప్పన్నా తణ్హా; తతోజో సో సఙ్ఖారో. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, సోపి సఙ్ఖారో అనిచ్చో సఙ్ఖతో పటిచ్చసముప్పన్నో. సాపి తణ్హా ... సాపి వేదనా... సోపి ఫస్సో... సాపి అవిజ్జా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా. ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, జానతో...పే.... ఆసవానం ఖయో హోతి.

"న హేవ ఖో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న రూపవన్తం అత్తానం, న అత్తని రూపం, న రూపస్మిం అత్తానం సమనుపస్సతి; అపి చ ఖో వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి, అపి చ ఖో వేదనావన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి, అపి చ ఖో అత్తని వేదనం సమనుపస్సతి, అపి చ ఖో వేదనాయ అత్తానం సమనుపస్సతి; అపి చ ఖో సఞ్ఞం... అపి చ ఖో సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి, అపి చ ఖో సఙ్ఖారవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి, అపి చ ఖో అత్తని సఙ్ఖారే సమనుపస్సతి, అపి చ ఖో సఙ్ఖారేసు అత్తానం సమనుపస్సతి; అపి చ ఖో విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, అపి చ ఖో విఞ్ఞాణవన్తం అత్తానం, అపి చ ఖో అత్తని విఞ్ఞాణం, అపి చ ఖో విఞ్ఞాణస్మిం అత్తానం సమనుపస్సతి. యా ఖో పన సా, భిక్ఖవే, సమనుపస్సనా సఙ్ఖారో సో. సో పన సఙ్ఖారో కింనిదానో...పే.... కింపభవో? అవిజ్జాసమ్ఫస్సజేన, భిక్ఖవే, వేదయితే ఫుట్ఠస్స అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స ఉప్పన్నా తణ్హా; తతోజో సో సఙ్ఖారో. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, సోపి సఙ్ఖారో అనిచ్చో సఙ్ఖతో పటిచ్చసముప్పన్నో. సాపి తణ్హా... సాపి వేదనా... సోపి ఫస్సో ... సాపి అవిజ్జా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, జానతో ఏవం పస్సతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి.

"న హేవ ఖో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి, న సఞ్ఞం... న సఙ్ఖారే... న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి; అపి చ ఖో ఏవందిట్ఠి హోతి – 'సో అత్తా సో లోకో, సో పేచ్చ భవిస్సామి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో'తి. యా ఖో పన సా, భిక్ఖవే, సస్సతదిట్ఠి సఙ్ఖారో సో. సో పన సఙ్ఖారో కింనిదానో...పే.... ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, జానతో ఏవం పస్సతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి.

"న హేవ ఖో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న వేదనం ... న సఞ్ఞం... న సఙ్ఖారే... న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి; నాపి ఏవందిట్ఠి హోతి – 'సో అత్తా సో లోకో, సో పేచ్చ భవిస్సామి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో'తి. అపి చ ఖో ఏవందిట్ఠి హోతి – 'నో చస్సం నో చ మే సియా నాభవిస్సం న మే భవిస్సతీ'తి. యా ఖో పన సా, భిక్ఖవే, ఉచ్ఛేదదిట్ఠి సఙ్ఖారో సో. సో పన సఙ్ఖారో కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో కింపభవో? అవిజ్జాసమ్ఫస్సజేన, భిక్ఖవే, వేదయితేన ఫుట్ఠస్స అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స ఉప్పన్నా తణ్హా; తతోజో సో సఙ్ఖారో. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, సోపి సఙ్ఖారో అనిచ్చో...పే.... ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, జానతో ఏవం పస్సతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి.

“న హేవ ఖో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న వేదనం... న సఞ్ఞం... న సఙ్ఖారే... న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి...పే.... న విఞ్ఞాణస్మిం అత్తతో సమనుపస్సతి, నాపి ఏవందిట్ఠి హోతి – ‘సో అత్తా సో లోకో, సో పేచ్చ భవిస్సామి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో’తి; నాపి ఏవందిట్ఠి హోతి – ‘నో చస్సం నో చ మే సియా నాభవిస్సం న మే భవిస్సతీ’తి; అపి చ ఖో కఙ్ఖీ హోతి విచికిచ్ఛీ అనిట్ఠఙ్గతో సద్ధమ్మే. యా ఖో పన సా, భిక్ఖవే, కఙ్ఖితా విచికిచ్ఛితా అనిట్ఠఙ్గతతా సద్ధమ్మే సఙ్ఖారో సో. సో పన సఙ్ఖారో కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో కింపభవో? అవిజ్జాసమ్ఫస్సజేన, భిక్ఖవే, వేదయితేన ఫుట్ఠస్స అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స ఉప్పన్నా తణ్హా; తతోజో సో సఙ్ఖారో. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, సోపి సఙ్ఖారో అనిచ్చో సఙ్ఖతో పటిచ్చసముప్పన్నో. సాపి తణ్హా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా. సాపి వేదనా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా. సోపి ఫస్సో అనిచ్చో సఙ్ఖతో పటిచ్చసముప్పన్నో. సాపి అవిజ్జా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, జానతో ఏవం పస్సతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతీ”తి. నవమం.

౧౦. పుణ్ణమసుత్తం

౮౨. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి పుబ్బారామే మిగారమాతుపాసాదే మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం. తేన ఖో పన సమయేన భగవా తదహుపోసథే పన్నరసే పుణ్ణాయ పుణ్ణమాయ రత్తియా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో అబ్భోకాసే నిసిన్నో హోతి.

అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “పుచ్ఛేయ్యాహం, భన్తే, భగవన్తం కిఞ్చిదేవ [కఞ్చిదేవ (?)] దేసం, సచే మే భగవా ఓకాసం కరోతి పఞ్హస్స వేయ్యాకరణాయా”తి? “తేన హి త్వం, భిక్ఖు, సకే ఆసనే నిసీదిత్వా పుచ్ఛ యదాకఙ్ఖసీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో పటిస్సుత్వా సకే ఆసనే నిసీదిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇమే ను ఖో, భన్తే, పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా, సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో”తి.

“ఇమే ఖో పన, భిక్ఖు, పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా; సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో”తి. “సాధు, భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా భగవన్తం ఉత్తరిం పఞ్హం అపుచ్ఛి –

“ఇమే ఖో పన, భన్తే, పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా కింమూలకా”తి? “ఇమే ఖో, భిక్ఖు, పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా ఛన్దమూలకా”తి... పే.... తఞ్ఞేవ ను ఖో, భన్తే, ఉపాదానం తే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా ఉదాహు అఞ్ఞత్ర పఞ్చహి ఉపాదానక్ఖన్ధేహి ఉపాదానన్తి? “న ఖో, భిక్ఖు, తఞ్ఞేవ ఉపాదానం తే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా నాపి అఞ్ఞత్ర పఞ్చహి ఉపాదానక్ఖన్ధేహి ఉపాదానం, అపి చ యో తత్థ ఛన్దరాగో తం తత్థ ఉపాదాన”న్తి. “సాధు, భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు...పే.... ఉత్తరిం పఞ్హం అపుచ్ఛి –

“సియా పన, భన్తే, పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధేసు ఛన్దరాగవేమత్తతా”తి? “సియా, భిక్ఖూ”తి భగవా అవోచ – “ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చస్స ఏవం హోతి – ‘ఏవంరూపో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంవేదనో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంసఞ్ఞో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంసఙ్ఖారో సియం అనాగతమద్ధానం , ఏవంవిఞ్ఞాణో సియం అనాగతమద్ధాన’న్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖు, సియా పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధేసు ఛన్దరాగవేమత్తతా”తి? “సాధు, భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు...పే.... ఉత్తరిం పఞ్హం అపుచ్ఛి –

“కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, ఖన్ధానం ఖన్ధాధివచన”న్తి? “యం కిఞ్చి, భిక్ఖు, రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, అయం వుచ్చతి రూపక్ఖన్ధో. యా కాచి వేదనా... యా కాచి సఞ్ఞా ... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, అయం వుచ్చతి విఞ్ఞాణక్ఖన్ధో. ఏత్తావతా ఖో, భిక్ఖు, ఖన్ధానం ఖన్ధాధివచన”న్తి. “సాధు, భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు...పే.... అపుచ్ఛి –

“కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో రూపక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ; కో హేతు కో పచ్చయో వేదనాక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ; కో హేతు కో పచ్చయో సఞ్ఞాక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ; కో హేతు కో పచ్చయో సఙ్ఖారక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ; కో హేతు కో పచ్చయో విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయా”తి? “చత్తారో ఖో, భిక్ఖు, మహాభూతా హేతు, చత్తారో మహాభూతా పచ్చయో రూపక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ. ఫస్సో హేతు ఫస్సో పచ్చయో వేదనాక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ. ఫస్సో హేతు ఫస్సో పచ్చయో సఞ్ఞాక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ. ఫస్సో హేతు , ఫస్సో పచ్చయో సఙ్ఖారక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ. నామరూపం హేతు, నామరూపం పచ్చయో విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయా”తి. “సాధు, భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు...పే.... అపుచ్ఛి –

“కథం ను ఖో, భన్తే, సక్కాయదిట్ఠి హోతీ”తి? “ఇధ, భిక్ఖు, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో, సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, రూపవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా రూపం, రూపస్మిం వా అత్తానం; వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం... అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. ఏవం ఖో, భిక్ఖు, సక్కాయదిట్ఠి హోతీ”తి. “సాధు, భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు...పే.... అపుచ్ఛి –

“కథం పన, భన్తే, సక్కాయదిట్ఠి న హోతీ”తి? “ఇధ, భిక్ఖు, సుతవా అరియసావకో అరియానం దస్సావీ అరియధమ్మస్స కోవిదో అరియధమ్మే సువినీతో, సప్పురిసానం దస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స కోవిదో సప్పురిసధమ్మే సువినీతో న రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న రూపవన్తం వా అత్తానం; న అత్తని వా రూపం, న రూపస్మిం వా అత్తానం; న వేదనం... న సఞ్ఞం... న సఙ్ఖారే... న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, న విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం; న అత్తని వా విఞ్ఞాణం, న విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. ఏవం ఖో, భిక్ఖు, సక్కాయదిట్ఠి న హోతీ”తి. “సాధు , భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు...పే.... అపుచ్ఛి –

“కో ను ఖో, భన్తే, రూపస్స అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం; కో వేదనాయ... కో సఞ్ఞాయ... కో సఙ్ఖారానం... కో విఞ్ఞాణస్స అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణ”న్తి? “యం ఖో, భిక్ఖు, రూపం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం – అయం రూపస్స అస్సాదో. యం రూపం అనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం – అయం రూపస్స ఆదీనవో. యో రూపస్మిం ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం – ఇదం రూపస్స నిస్సరణం. యం వేదనం పటిచ్చ... యం సఞ్ఞం పటిచ్చ... యే సఙ్ఖారే పటిచ్చ... యం విఞ్ఞాణం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం – అయం విఞ్ఞాణస్స అస్సాదో. యం విఞ్ఞాణం అనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం – అయం విఞ్ఞాణస్స ఆదీనవో. యో విఞ్ఞాణస్మిం ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం – ఇదం విఞ్ఞాణస్స నిస్సరణ”న్తి. “సాధు, భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా భగవన్తం ఉత్తరిం పఞ్హం అపుచ్ఛి –

"కథం ను ఖో, భన్తే, జానతో, కథం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తీ"తి? "యం కిఞ్చి, భిక్ఖు, రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం – 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. యా కాచి వేదనా… యా కాచి సఞ్ఞా… యే కేచి సఙ్ఖారా… యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం – 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖు, జానతో ఏవం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తీ"తి.

తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరస్స భిక్ఖునో ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – "ఇతి కిర భో రూపం అనత్తా, వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం అనత్తా; అనత్తకతాని కమ్మాని కథమత్తానం [కతమత్తానం (పీ.), కమ్మత్తానం (స్యా. కం. క.)] ఫుసిస్సన్తీ"తి. అథ ఖో భగవా తస్స భిక్ఖునో చేతసా చేతో పరివితక్కమఞ్ఞాయ భిక్ఖూ ఆమన్తేసి –

"ఠానం ఖో పనేతం, భిక్ఖవే, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో మోఘపురిసో అవిద్వా అవిజ్జాగతో తణ్హాధిపతేయ్యేన చేతసా సత్థుసాసనం అతిధావితబ్బం మఞ్ఞేయ్య. ఇతి కిర, భో, రూపం అనత్తా, వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం అనత్తా. అనత్తకతాని కమ్మాని కథమత్తానం ఫుసిస్సన్తీతి? పటిపుచ్ఛావినీతా ఖో మే తుమ్హే, భిక్ఖవే, తత్ర తత్ర తేసు తేసు ధమ్మేసు.

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి ? "అనిచ్చం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". తస్మాతిహ…పే.… ఏవం పస్సం…పే.… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి.

"ద్వే ఖన్ధా తఞ్ఞేవ సియం, అధివచనఞ్చ హేతునా;
సక్కాయేన దువే వుత్తా, అస్సాదవిఞ్ఞాణకేన చ;
ఏతే దసవిధా వుత్తా, హోతి భిక్ఖు పుచ్ఛాయా"తి. దసమం;

ఖజ్జనీయవగ్గో అట్ఠమో.

తస్సుద్దానం –

అస్సాదో ద్వే సముదయా, అరహన్తేహి అపరే ద్వే;
సీహో ఖజ్జనీ పిణ్డోల్యం, పాలిలేయ్యేన పుణ్ణమాతి.

౯. థేరవగ్గో

౧. ఆనన్దసుత్తం

౮౩. సావత్థినిదానం . తత్ర ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఆవుసో, భిక్ఖవే”తి. “ఆవుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో ఆనన్దస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా ఆనన్దో ఏతదవోచ –

“పుణ్ణో నామ, ఆవుసో, ఆయస్మా మన్తాణిపుత్తో [మన్తానిపుత్తో (క. సీ. స్యా. కం. పీ. క.)] అమ్హాకం నవకానం సతం బహూపకారో హోతి. సో అమ్హే ఇమినా ఓవాదేన ఓవదతి – ‘ఉపాదాయ, ఆవుసో ఆనన్ద, అస్మీతి హోతి, నో అనుపాదాయ. కిఞ్చ ఉపాదాయ అస్మీతి హోతి, నో అనుపాదాయ? రూపం ఉపాదాయ అస్మీతి హోతి, నో అనుపాదాయ. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ అస్మీతి హోతి, నో అనుపాదాయ’”.

“సేయ్యథాపి, ఆవుసో ఆనన్ద, ఇత్థీ వా పురిసో వా దహరో యువా మణ్డనకజాతికో ఆదాసే వా పరిసుద్ధే పరియోదాతే అచ్ఛే వా ఉదకపత్తే సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో ఉపాదాయ పస్సేయ్య, నో అనుపాదాయ; ఏవమేవ ఖో, ఆవుసో ఆనన్ద, రూపం ఉపాదాయ అస్మీతి హోతి, నో అనుపాదాయ. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ అస్మీతి హోతి, నో అనుపాదాయ.

“తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో ఆనన్ద, ‘రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా’”తి? ‘అనిచ్చం, ఆవుసో’. వేదనా... సఞ్ఞా ... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా’తి? ‘అనిచ్చం, ఆవుసో’. తస్మాతిహ...పే.... ఏవం పస్సం...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీతి. పుణ్ణో నామ ఆవుసో ఆయస్మా మన్తాణిపుత్తో అమ్హాకం నవకానం సతం బహూపకారో హోతి. సో అమ్హే ఇమినా ఓవాదేన ఓవదతి. ఇదఞ్చ పన మే ఆయస్మతో పుణ్ణస్స మన్తాణిపుత్తస్స ధమ్మదేసనం సుత్వా ధమ్మో అభిసమితోతి. పఠమం.

౨. తిస్ససుత్తం

౮౪. సావత్థినిదానం. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా తిస్సో భగవతో పితుచ్ఛాపుత్తో సమ్బహులానం భిక్ఖూనం ఏవమారోచేతి – “అపి మే, ఆవుసో, మధురకజాతో వియ కాయో; దిసాపి మే న పక్ఖాయన్తి; ధమ్మాపి మం న పటిభన్తి; థినమిద్ధఞ్చ [థీనమిద్ధఞ్చ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] మే చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతి; అనభిరతో చ బ్రహ్మచరియం చరామి; హోతి చ మే ధమ్మేసు విచికిచ్ఛా”తి.

అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – “ఆయస్మా, భన్తే, తిస్సో భగవతో పితుచ్ఛాపుత్తో సమ్బహులానం భిక్ఖూనం ఏవమారోచేతి – ‘అపి మే, ఆవుసో, మధురకజాతో వియ కాయో; దిసాపి మే న పక్ఖాయన్తి; ధమ్మాపి మం న పటిభన్తి; థినమిద్ధఞ్చ మే చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతి; అనభిరతో చ బ్రహ్మచరియం చరామి; హోతి చ మే ధమ్మేసు విచికిచ్ఛా’”తి.

అథ ఖో భగవా అఞ్ఞతరం భిక్ఖుం ఆమన్తేసి – “ఏహి త్వం, భిక్ఖు, మమ వచనేన తిస్సం భిక్ఖుం ఆమన్తేహీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో పటిస్సుత్వా యేనాయస్మా తిస్సో తేనుపసఙ్కమి ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం తిస్సం ఏతదవోచ – “సత్థా తం, ఆవుసో తిస్స, ఆమన్తేతీ”తి. “ఏవమావుసో”తి ఖో ఆయస్మా తిస్సో తస్స భిక్ఖునో పటిస్సుత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో

ఆయస్మన్తం తిస్సం భగవా ఏతదవోచ – “సచ్చం కిర త్వం, తిస్స, సమ్బహులానం భిక్ఖూనం ఏవమారోచేసి – ‘అపి మే, ఆవుసో, మధురకజాతో వియ కాయో…పే… హోతి చ మే ధమ్మేసు విచికిచ్ఛా’”తి? “ఏవం, భన్తే”. “తం కిం మఞ్ఞసి, తిస్స, రూపే అవిగతరాగస్స అవిగతచ్ఛన్దస్స అవిగతపేమస్స అవిగతపిపాసస్స అవిగతపరిళాహస్స అవిగతతణ్హస్స, తస్స రూపస్స విపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“సాధు సాధు, తిస్స! ఏవఞ్హేతం, తిస్స, హోతి. యథా తం రూపే అవిగతరాగస్స… వేదనాయ… సఞ్ఞాయ… సఙ్ఖారేసు అవిగతరాగస్స…పే… తేసం సఙ్ఖారానం విపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“సాధు సాధు, తిస్స! ఏవఞ్హేతం, తిస్స, హోతి. యథా తం విఞ్ఞాణే అవిగతరాగస్స అవిగతచ్ఛన్దస్స అవిగతపేమస్స అవిగతపిపాసస్స అవిగతపరిళాహస్స అవిగతతణ్హస్స, తస్స విఞ్ఞాణస్స విపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“సాధు సాధు, తిస్స! ఏవఞ్హేతం, తిస్స, హోతి. యథా తం విఞ్ఞాణే అవిగతరాగస్స. తం కిం మఞ్ఞసి, తిస్స, రూపే విగతరాగస్స విగతచ్ఛన్దస్స విగతపేమస్స విగతపిపాసస్స విగతపరిళాహస్స విగతతణ్హస్స, తస్స రూపస్స విపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“సాధు సాధు, తిస్స! ఏవఞ్హేతం, తిస్స, హోతి. యథా తం రూపే విగతరాగస్స… వేదనాయ… సఞ్ఞాయ… సఙ్ఖారేసు విగతరాగస్స… విఞ్ఞాణే విగతరాగస్స విగతచ్ఛన్దస్స విగతపేమస్స విగతపిపాసస్స విగతపరిళాహస్స విగతతణ్హస్స తస్స విఞ్ఞాణస్స విపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“సాధు సాధు, తిస్స! ఏవఞ్హేతం, తిస్స, హోతి. యథా తం విఞ్ఞాణే విగతరాగస్స. తం కిం మఞ్ఞసి, తిస్స, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “వేదనా … సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. తస్మాతిహ…పే… ఏవం పస్సం…పే… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి.

“సెయ్యథాపి, తిస్స, ద్వే పురిసా – ఏకో పురిసో అమగ్గకుసలో, ఏకో పురిసో మగ్గకుసలో. తమేనం సో అమగ్గకుసలో పురిసో అముం మగ్గకుసలం పురిసం మగ్గం పుచ్ఛేయ్య. సో ఏవం వదేయ్య – ‘ఏహి, భో పురిస, అయం మగ్గో. తేన ముహుత్తం గచ్ఛ. తేన ముహుత్తం గన్త్వా దక్ఖిస్ససి ద్వేధాపథం, తత్థ వామం ముఞ్చిత్వా దక్ఖిణం గణ్హాహి. తేన ముహుత్తం గచ్ఛ. తేన ముహుత్తం గన్త్వా దక్ఖిస్ససి తిబ్బం వనసణ్డం. తేన ముహుత్తం గచ్ఛ. తేన ముహుత్తం గన్త్వా దక్ఖిస్ససి మహన్తం నిన్నం పల్లలం . తేన ముహుత్తం గచ్ఛ. తేన ముహుత్తం గన్త్వా దక్ఖిస్ససి సోబ్భం పపాతం. తేన ముహుత్తం గచ్ఛ. తేన ముహుత్తం గన్త్వా దక్ఖిస్ససి సమం భూమిభాగం రమణీయ’”న్తి.

“ఉపమా ఖో మ్యాయం, తిస్స, కతా అత్థస్స విఞ్ఞాపనాయ. అయం చేవేత్థ అత్థో – ‘పురిసో అమగ్గకుసలో’తి ఖో, తిస్స, పుథుజ్జనస్సేతం అధివచనం. ‘పురిసో మగ్గకుసలో’తి ఖో, తిస్స, తథాగతస్సేతం అధివచనం అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స. ‘ద్వేధాపథో’తి ఖో, తిస్స, విచికిచ్ఛాయేతం అధివచనం . ‘వామో మగ్గో’తి ఖో, తిస్స, అట్ఠఙ్గికస్సేతం మిచ్ఛామగ్గస్స

అధివచనం, సేయ్యథిదం – మిచ్ఛాదిట్ఠియా...పే.... మిచ్ఛాసమాధిస్స. ‘దక్ఖిణో మగ్గో’తి ఖో, తిస్స, అరియస్సేతం అట్ఠఙ్గికస్స మగ్గస్స అధివచనం, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠియా...పే.... సమ్మాసమాధిస్స. ‘తిబ్బో వనసణ్డో’తి ఖో, తిస్స, అవిజ్జాయేతం అధివచనం. ‘మహన్తం నిన్నం పల్లల’న్తి ఖో, తిస్స, కామానమేతం అధివచనం. ‘సోబ్భో పపాతో’తి ఖో, తిస్స, కోధూపాయాసస్సేతం అధివచనం. ‘సమో భూమిభాగో రమణీయో’తి ఖో, తిస్స, నిబ్బానస్సేతం అధివచనం. అభిరమ, తిస్స, అభిరమ, తిస్స! అహమోవాదేన అహమనుగ్గహేన అహమనుసాసనియా”తి [అహమామిసధమ్మానుగ్గహేన మమోవాదేన మమానుసాసనియాతి (క.)].

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా తిస్సో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి. దుతియం.

౩. యమకసుత్తం

౮౫. ఏకం సమయం ఆయస్మా సారిపుత్తో సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన యమకస్స నామ భిక్ఖునో ఏవరూపం పాపకం దిట్ఠిగతం ఉప్పన్నం హోతి – “తథాహం భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామి, యథా ఖీణాసవో భిక్ఖు కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి, న హోతి పరం మరణా”తి.

అస్సోసుం ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ యమకస్స కిర నామ భిక్ఖునో ఏవరూపం పాపకం దిట్ఠిగతం ఉప్పన్నం హోతి – “తథాహం భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామి, యథా ఖీణాసవో భిక్ఖు కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి, న హోతి పరం మరణా”తి. అథ ఖో తే భిక్ఖూ యేనాయస్మా యమకో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా యమకేన సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం యమకం ఏతదవోచుం –

“సచ్చం కిర తే, ఆవుసో యమక, ఏవరూపం పాపకం దిట్ఠిగతం ఉప్పన్నం – ‘తథాహం భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామి, యథా ఖీణాసవో భిక్ఖు కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి, న హోతి పరం మరణా’”తి? “ఏవం ఖ్వాహం, ఆవుసో, భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామి – ‘ఖీణాసవో భిక్ఖు కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి, న హోతి పరం మరణా’”తి.

“మా, ఆవుసో యమక, ఏవం అవచ, మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి. న హి సాధు భగవతో అబ్భాచిక్ఖనం. న హి భగవా ఏవం వదేయ్య – ‘ఖీణాసవో భిక్ఖు కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి, న హోతి పరం మరణా’”తి. ఏవమ్పి ఖో ఆయస్మా యమకో తేహి భిక్ఖూహి వుచ్చమానో తథేవ తం పాపకం దిట్ఠిగతం థామసా పరామాసా అభినివిస్స వోహరతి – “తథాహం భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామి, యథా ఖీణాసవో భిక్ఖు కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి, న హోతి పరం మరణా”తి.

యతో ఖో తే భిక్ఖూ నాసక్ఖింసు ఆయస్మన్తం యమకం ఏతస్మా పాపకా దిట్ఠిగతా వివేచేతుం, అథ ఖో తే భిక్ఖూ ఉట్ఠాయాసనా యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచుం – “యమకస్స నామ, ఆవుసో సారిపుత్త, భిక్ఖునో ఏవరూపం పాపకం దిట్ఠిగతం ఉప్పన్నం – ‘తథాహం భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామి యథా ఖీణాసవో భిక్ఖు కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి, న హోతి పరం మరణా’తి. సాధాయస్మా సారిపుత్తో యేన యమకో భిక్ఖు తేనుపసఙ్కమతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా”తి. అధివాసేసి ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో

తుణ్హీభావేన. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనాయస్మా యమకో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా యమకేన సద్ధిం సమ్మోది…పే॰… ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మన్తం యమకం ఏతదవోచ –

"సచ్చం కిర తే, ఆవుసో యమక, ఏవరూపం పాపకం దిట్ఠిగతం ఉప్పన్నం – 'తథాహం భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామి, యథా ఖీణాసవో భిక్ఖు కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి, న హోతి పరం మరణా'"తి? "ఏవం ఖ్వాహం, ఆవుసో, భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామి, యథా ఖీణాసవో భిక్ఖు కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి, న హోతి పరం మరణా"తి.

"తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో యమక, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, ఆవుసో". "వేదనా నిచ్చా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, ఆవుసో". తస్మాతిహ…పే॰… ఏవం పస్సం…పే॰… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి.

"తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో యమక, రూపం తథాగతోతి సమనుపస్ససీ"తి? "నో హేతం, ఆవుసో" … "వేదనం తథాగతోతి సమనుపస్ససీ"తి? "నో హేతం, ఆవుసో"… "సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం తథాగతోతి సమనుపస్ససీ"తి? "నో హేతం, ఆవుసో".

"తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో యమక, రూపస్మిం తథాగతోతి సమనుపస్ససీ"తి? "నో హేతం, ఆవుసో". "అఞ్ఞత్ర రూపా తథాగతోతి సమనుపస్ససీ"తి? "నో హేతం, ఆవుసో". "వేదనాయ… అఞ్ఞత్ర వేదనాయ…పే॰… సఞ్ఞాయ… అఞ్ఞత్ర సఞ్ఞాయ… సఙ్ఖారేసు… అఞ్ఞత్ర సఙ్ఖారేహి… విఞ్ఞాణస్మిం తథాగతోతి సమనుపస్ససీ"తి? "నో హేతం, ఆవుసో". "అఞ్ఞత్ర విఞ్ఞాణా తథాగతోతి సమనుపస్ససీ"తి? "నో హేతం, ఆవుసో".

"తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో యమక, రూపం… వేదనం… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం తథాగతోతి సమనుపస్ససీ"తి? "నో హేతం, ఆవుసో".

"తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో యమక, అయం సో అరూపీ… అవేదనో… అసఞ్ఞీ… అసఙ్ఖారో… అవిఞ్ఞాణో తథాగతోతి సమనుపస్ససీ"తి? "నో హేతం, ఆవుసో". "ఏత్థ చ తే, ఆవుసో యమక, దిట్ఠేవ ధమ్మే సచ్చతో థేతతో [తథతో (స్యా॰ కం॰)] తథాగతే అనుపలబ్భియమానే [తథాగతే అనుపలబ్భమానే (?)], కల్లం ను తే తం వేయ్యాకరణం – 'తథాహం భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామి, యథా ఖీణాసవో భిక్ఖు కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి, న హోతి పరం మరణా'"తి?

"అహు ఖో మే తం, ఆవుసో సారిపుత్త, పుబ్బే అవిద్దసునో పాపకం దిట్ఠిగతం; ఇదఞ్చ పనాయస్మతో సారిపుత్తస్స ధమ్మదేసనం సుత్వా తఞ్చేవ పాపకం దిట్ఠిగతం పహీనం, ధమ్మో చ మే అభిసమితో"తి.

"సచే తం, ఆవుసో యమక, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – 'యో సో, ఆవుసో యమక, భిక్ఖు అరహం ఖీణాసవో సో కాయస్స భేదా పరం మరణా కిం హోతీ'తి? ఏవం పుట్ఠో త్వం, ఆవుసో యమక, కిన్తి బ్యాకరేయ్యాసీ"తి? "సచే మం, ఆవుసో, ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – 'యో సో, ఆవుసో యమక, భిక్ఖు అరహం ఖీణాసవో సో కాయస్స భేదా పరం మరణా కిం హోతీ'తి? ఏవం

పుట్ఠోహం, ఆవుసో, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – ‘రూపం ఖో, ఆవుసో, అనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం; యం దుక్ఖం తం నిరుద్ధం తదత్థఙ్గతం. వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనిచ్చం. యదనిచ్చం తం దుక్ఖం; యం దుక్ఖం తం నిరుద్ధం తదత్థఙ్గత’న్తి. ఏవం పుట్ఠోహం , ఆవుసో, ఏవం బ్యాకరేయ్య”న్తి.

“సాధు సాధు, ఆవుసో యమక! తేన హావుసో, యమక, ఉపమం తే కరిస్సామి ఏతస్సేవ అత్థస్స భియ్యోసోమత్తాయ ఞాణాయ. సేయ్యథాపి, ఆవుసో యమక, గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా అడ్ఢో మహద్ధనో మహాభోగో; సో చ ఆరక్ఖసమ్పన్నో. తస్స కోచిదేవ పురిసో ఉప్పజ్జేయ్య అనత్థకామో అహితకామో అయోగక్ఖేమకామో జీవితా వోరోపేతుకామో. తస్స ఏవమస్స – ‘అయం ఖో గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా అడ్ఢో మహద్ధనో మహాభోగో; సో చ ఆరక్ఖసమ్పన్నో; నాయం [న హాయం (స్యా॰ కం॰)] సుకరో పసయ్హ జీవితా వోరోపేతుం. యంనూనాహం అనుపఖజ్జ జీవితా వోరోపేయ్య’న్తి. సో తం గహపతిం వా గహపతిపుత్తం వా ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదేయ్య – ‘ఉపట్ఠహేయ్యం తం, భన్తే’తి. తమేనం సో గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా ఉపట్ఠాపేయ్య. సో ఉపట్ఠహేయ్య పుబ్బుట్ఠాయీ పచ్ఛానిపాతీ కింకారపటిస్సావీ మనాపచారీ పియవాదీ. తస్స సో గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా మిత్తతోపి నం సద్దహేయ్య [దహేయ్య (స్యా॰ కం॰ పీ॰ క॰)]; సుహజ్జతోపి నం సద్దహేయ్య; తస్మిఞ్చ విస్సాసం ఆపజ్జేయ్య. యదా ఖో, ఆవుసో, తస్స పురిసస్స ఏవమస్స – ‘సంవిస్సత్థో ఖో మ్యాయం గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా’తి, అథ నం రహోగతం విదిత్వా తిణ్హేన సత్థేన జీవితా వోరోపేయ్య.

“తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో యమక, యదా హి సో పురిసో అముం గహపతిం వా గహపతిపుత్తం వా ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం ఆహ – ‘ఉపట్ఠహేయ్యం తం, భన్తే’తి, తదాపి సో వధకోవ. వధకఞ్చ పన సన్తం న అఞ్ఞాసి – ‘వధకో మే’తి. యదాపి సో ఉపట్ఠహతి పుబ్బుట్ఠాయీ పచ్ఛానిపాతీ కింకారపటిస్సావీ మనాపచారీ పియవాదీ, తదాపి సో వధకోవ. వధకఞ్చ పన సన్తం న అఞ్ఞాసి – ‘వధకో మే’తి. యదాపి నం రహోగతం విదిత్వా తిణ్హేన సత్థేన జీవితా వోరోపేతి, తదాపి సో వధకోవ. వధకఞ్చ పన సన్తం న అఞ్ఞాసి – ‘వధకో మే’”తి. “ఏవమావుసో”తి. “ఏవమేవ ఖో, ఆవుసో, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో, సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, రూపవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా రూపం, రూపస్మిం వా అత్తానం. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం”.

“సో అనిచ్చం రూపం ‘అనిచ్చం రూప’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి. అనిచ్చం వేదనం ‘అనిచ్చా వేదనా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. అనిచ్చం సఞ్ఞం ‘అనిచ్చా సఞ్ఞా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. అనిచ్చే సఙ్ఖారే ‘అనిచ్చా సఙ్ఖారా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. అనిచ్చం విఞ్ఞాణం ‘అనిచ్చం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి.

“దుక్ఖం రూపం ‘దుక్ఖం రూప’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి. దుక్ఖం వేదనం... దుక్ఖం సఞ్ఞం... దుక్ఖే సఙ్ఖారే... దుక్ఖం విఞ్ఞాణం ‘దుక్ఖం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి.

“అనత్తం రూపం ‘అనత్తా రూప’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి. అనత్తం వేదనం... అనత్తం సఞ్ఞం... అనత్తే సఙ్ఖారే... అనత్తం విఞ్ఞాణం ‘అనత్తం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి.

“సఙ్ఖతం రూపం ‘సఙ్ఖతం రూప’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి. సఙ్ఖతం వేదనం… సఙ్ఖతం సఞ్ఞం… సఙ్ఖతే సఙ్ఖారే… సఙ్ఖతం విఞ్ఞాణం ‘సఙ్ఖతం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి.

“వధకం రూపం ‘వధకం రూప’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి. వధకం వేదనం ‘వధకా వేదనా’తి… వధకం సఞ్ఞం ‘వధకా సఞ్ఞా’తి… వధకే సఙ్ఖారే ‘వధకా సఙ్ఖారా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. వధకం విఞ్ఞాణం ‘వధకం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి.

“సో రూపం ఉపేతి ఉపాదియతి అధిట్ఠాతి ‘అత్తా మే’తి. వేదనం… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం ఉపేతి ఉపాదియతి అధిట్ఠాతి ‘అత్తా మే’తి. తస్సిమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా ఉపేతా ఉపాదిన్నా దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తి.

“సుతవా చ ఖో, ఆవుసో, అరియసావకో అరియానం దస్సావీ…పే.… సప్పురిసధమ్మే సువినీతో న రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న రూపవన్తం అత్తానం; న అత్తని రూపం, న రూపస్మిం అత్తానం. న వేదనం… న సఞ్ఞం… న సఙ్ఖారే… న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, న విఞ్ఞాణవన్తం అత్తానం; న అత్తని విఞ్ఞాణం, న విఞ్ఞాణస్మిం అత్తానం.

“సో అనిచ్చం రూపం ‘అనిచ్చం రూప’న్తి యథాభూతం పజానాతి. అనిచ్చం వేదనం … అనిచ్చం సఞ్ఞం… అనిచ్చే సఙ్ఖారే … అనిచ్చం విఞ్ఞాణం ‘అనిచ్చం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం పజానాతి.

“దుక్ఖం రూపం ‘దుక్ఖం రూప’న్తి యథాభూతం పజానాతి. దుక్ఖం వేదనం… దుక్ఖం సఞ్ఞం… దుక్ఖే సఙ్ఖారే… దుక్ఖం విఞ్ఞాణం ‘దుక్ఖం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం పజానాతి.

“అనత్తం రూపం ‘అనత్తా రూప’న్తి యథాభూతం పజానాతి. అనత్తం వేదనం… అనత్తం సఞ్ఞం… అనత్తే సఙ్ఖారే… అనత్తం విఞ్ఞాణం ‘అనత్తా విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం పజానాతి.

“సఙ్ఖతం రూపం ‘సఙ్ఖతం రూప’న్తి యథాభూతం పజానాతి. సఙ్ఖతం వేదనం… సఙ్ఖతం సఞ్ఞం… సఙ్ఖతే సఙ్ఖారే… సఙ్ఖతం విఞ్ఞాణం ‘సఙ్ఖతం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం పజానాతి.

“వధకం రూపం ‘వధకం రూప’న్తి యథాభూతం పజానాతి. వధకం వేదనం… వధకం సఞ్ఞం… వధకే సఙ్ఖారే “వధకా సఙ్ఖారా”తి యథాభూతం పజానాతి. వధకం విఞ్ఞాణం ‘వధకం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం పజానాతి.

“సో రూపం న ఉపేతి, న ఉపాదియతి, నాధిట్ఠాతి – ‘అత్తా మే’తి. వేదనం… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం న ఉపేతి, న ఉపాదియతి, నాధిట్ఠాతి – ‘అత్తా మే’తి. తస్సిమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా అనుపేతా అనుపాదిన్నా దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తీ”తి. “ఏవమేతం, ఆవుసో సారిపుత్త, హోతి యేసం ఆయస్మన్తానం తాదిసా సబ్రహ్మచారినో అనుకమ్పకా అత్థకామా ఓవాదకా అనుసాసకా. ఇదఞ్చ పన మే ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స ధమ్మదేసనం సుత్వా అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్త”న్తి. తతియం.

౪. అనురాధసుత్తం

౮౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా అనురాధో భగవతో అవిదూరే అరఞ్ఞకుటికాయం విహరతి. అథ ఖో సమ్బహులా అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా యేన ఆయస్మా అనురాధో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా అనురాధేన సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఆయస్మన్తం అనురాధం ఏతదవోచుం – "యో సో, ఆవుసో అనురాధ, తథాగతో ఉత్తమపురిసో పరమపురిసో పరమపత్తిపత్తో, తం తథాగతో ఇమేసు చతూసు ఠానేసు పఞ్ఞాపయమానో పఞ్ఞాపేతి – 'హోతి తథాగతో పరం మరణా'తి వా, 'న హోతి తథాగతో పరం మరణా'తి వా, 'హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా'తి వా, 'నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా'తి వా"తి?

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా అనురాధో తే అఞ్ఞతిత్థియే పరిబ్బాజకే ఏతదవోచ – "యో సో ఆవుసో తథాగతో ఉత్తమపురిసో పరమపురిసో పరమపత్తిపత్తో తం తథాగతో అఞ్ఞత్ర ఇమేహి చతూహి ఠానేహి పఞ్ఞాపయమానో పఞ్ఞాపేతి – 'హోతి తథాగతో పరం మరణా'తి వా, 'న హోతి తథాగతో పరం మరణా'తి వా, 'హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా'తి వా, 'నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా'తి వా"తి. ఏవం వుత్తే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఆయస్మన్తం అనురాధం ఏతదవోచుం – "సో చాయం భిక్ఖు నవో భవిస్సతి అచిరపబ్బజితో, థేరో వా పన బాలో అబ్యత్తో"తి. అథ ఖో అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఆయస్మన్తం అనురాధం నవవాదేన చ బాలవాదేన చ అపసాదేత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కమింసు.

అథ ఖో ఆయస్మతో అనురాధస్స అచిరపక్కన్తేసు తేసు అఞ్ఞతిత్థియేసు పరిబ్బాజకేసు ఏతదహోసి – "సచే ఖో మం తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఉత్తరిం పఞ్హం పుచ్ఛేయ్యుం. కథం బ్యాకరమానో ను ఖ్వాహం తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం వుత్తవాదీ చేవ భగవతో అస్సం, న చ భగవన్తం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖేయ్యం, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరేయ్యం, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానువాదో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛేయ్యా"తి?

అథ ఖో ఆయస్మా అనురాధో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా అనురాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఇధాహం, భన్తే, భగవతో అవిదూరే అరఞ్ఞకుటికాయం విహరామి. అథ ఖో, భన్తే, సమ్బహులా అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా యేనాహం తేనుపసఙ్కమింసు ...పే.... మం ఏతదవోచుం – 'యో సో, ఆవుసో అనురాధ, తథాగతో ఉత్తమపురిసో పరమపురిసో పరమపత్తిపత్తో తం తథాగతో ఇమేసు చతూసు ఠానేసు పఞ్ఞాపయమానో పఞ్ఞాపేతి – హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా, న హోతి... హోతి చ న చ హోతి, నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా'"తి?

ఏవం వుత్తాహం, భన్తే, తే అఞ్ఞతిత్థియే పరిబ్బాజకే ఏతదవోచం – "యో సో, ఆవుసో, తథాగతో ఉత్తమపురిసో పరమపురిసో పరమపత్తిపత్తో, తం తథాగతో అఞ్ఞత్ర ఇమేహి చతూహి ఠానేహి పఞ్ఞాపయమానో పఞ్ఞాపేతి – 'హోతి తథాగతో పరం మరణా'తి వా...పే.... 'నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా'తి వాతి. ఏవం వుత్తే, భన్తే, తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా మం ఏతదవోచుం – 'సో చాయం భిక్ఖు న వో భవిస్సతి అచిరపబ్బజితో థేరో వా పన బాలో అబ్యత్తో'తి. అథ ఖో మం, భన్తే, తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా నవవాదేన బాలవాదేన చ అపసాదేత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కమింసు".

“తస్స మయ్హం, భన్తే, అచిరపక్కన్తేసు తేసు అఞ్ఞతిత్థియేసు పరిబ్బాజకేసు ఏతదహోసి – ‘సచే ఖో మం తే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఉత్తరిం పఞ్హం పుచ్ఛేయ్యుం. కథం బ్యాకరమానో ను ఖ్వాహం తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం వుత్తవాదీ చేవ భగవతో అస్సం, న చ భగవన్తం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖేయ్యం, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరేయ్యం, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానువాదో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛేయ్యా’”తి?

“తం కిం మఞ్ఞసి, అనురాధ, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం , భన్తే”. “వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం భన్తే”...పే.... తస్మాతిహ...పే.... ఏవం పస్సం...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతి”.

“తం కిం మఞ్ఞసి, అనురాధ, రూపం తథాగతోతి సమనుపస్ససీ”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం తథాగతోతి సమనుపస్ససీ”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞసి, అనురాధ, రూపస్మిం తథాగతోతి సమనుపస్ససీ”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “అఞ్ఞత్ర రూపా తథాగతోతి సమనుపస్ససీ”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనాయ...పే.... అఞ్ఞత్ర వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... అఞ్ఞత్ర సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... అఞ్ఞత్ర సఙ్ఖారేహి... విఞ్ఞాణస్మిం... అఞ్ఞత్ర విఞ్ఞాణా తథాగతోతి సమనుపస్ససీ”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞసి, అనురాధ, రూపం... వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం తథాగతోతి సమనుపస్ససీ”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞసి, అనురాధ, అయం సో అరూపీ అవేదనో అసఞ్ఞీ అసఙ్ఖారో అవిఞ్ఞాణో తథాగతోతి సమనుపస్ససీ”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“ఏత్థ చ తే, అనురాధ, దిట్ఠేవ ధమ్మే సచ్చతో థేతతో తథాగతే అనుపలబ్భియమానే కల్లం ను తే తం వేయ్యాకరణం – ‘యో సో, ఆవుసో, తథాగతో ఉత్తమపురిసో పరమపురిసో పరమపత్తిపత్తో తం తథాగతో అఞ్ఞత్ర ఇమేహి చతూహి ఠానేహి పఞ్ఞాపయమానో పఞ్ఞాపేతి – హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“సాధు సాధు, అనురాధ! పుబ్బే చాహం, అనురాధ, ఏతరహి చ దుక్ఖఞ్చేవ పఞ్ఞపేమి, దుక్ఖస్స చ నిరోధ”న్తి. చతుత్థం.

౫. వక్కలిసుత్తం

౮౭. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా వక్కలి కుమ్భకారనివేసనే విహరతి ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. అథ ఖో ఆయస్మా వక్కలి ఉపట్ఠాకే ఆమన్తేసి – “ఏథ తుమ్హే, ఆవుసో, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమథ; ఉపసఙ్కమిత్వా మమ వచనేన భగవతో పాదే సిరసా వన్దథ – ‘వక్కలి, భన్తే, భిక్ఖు ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో, సో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీ’తి. ఏవఞ్చ వదేథ – ‘సాధు కిర, భన్తే, భగవా యేన వక్కలి

భిక్ఖు తేనుపసఙ్కమతు; అనుకమ్పం ఉపాదాయా’”తి. “ఏవమావుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో వక్కలిస్స పటిస్సుత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – “వక్కలి, భన్తే, భిక్ఖు ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో, సో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతి; ఏవఞ్చ పన వదేతి – ‘సాధు కిర, భన్తే, భగవా యేన వక్కలి భిక్ఖు తేనుపసఙ్కమతు; అనుకమ్పం ఉపాదాయా’”తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన.

అథ ఖో భగవా నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేనాయస్మా వక్కలి తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో ఆయస్మా వక్కలి భగవన్తం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన మఞ్చకే సమధోసి [సమఞ్చోపి (సీ.), సమఞ్చేపి (స్యా. కం.) సం + ధూ + ఈ = సమధోసి]. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం వక్కలిం ఏతదవోచ – “అలం, వక్కలి, మా త్వం మఞ్చకే సమధోసి. సన్తిమాని ఆసనాని పఞ్ఞత్తాని; తత్థాహం నిసీదిస్సామీ”తి. నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే. నిసజ్జ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం వక్కలిం ఏతదవోచ – “కచ్చి తే, వక్కలి, ఖమనీయం, కచ్చి యాపనీయం, కచ్చి దుక్ఖా వేదనా పటిక్కమన్తి, నో అభిక్కమన్తి; పటిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో అభిక్కమో”తి? “న మే, భన్తే, ఖమనీయం, న యాపనీయం; బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో”తి. “కచ్చి తే, వక్కలి, న కిఞ్చి కుక్కుచ్చం, న కోచి విప్పటిసారో”తి? “తగ్ఘ మే, భన్తే, అనప్పకం కుక్కుచ్చం, అనప్పకో విప్పటిసారో”తి. “కచ్చి పన తం, వక్కలి, అత్తా సీలతో న ఉపవదతీ”తి? “న ఖో మం, భన్తే, అత్తా సీలతో ఉపవదతీ”తి. “నో చే కిర తం, వక్కలి, అత్తా సీలతో ఉపవదతి; అథ కిఞ్చ తే కుక్కుచ్చం కో చ విప్పటిసారో”తి? “చిరపటికాహం, భన్తే, భగవన్తం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుకామో, నత్థి చ మే కాయస్మిం తావతికా బలమత్తా, యావతాహం [యాహం (సీ.), యాయాహం (పీ.)] భగవన్తం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమేయ్య”న్తి.

“అలం , వక్కలి, కిం తే ఇమినా పూతికాయేన దిట్ఠేన? యో ఖో, వక్కలి, ధమ్మం పస్సతి సో మం పస్సతి; యో మం పస్సతి సో ధమ్మం పస్సతి. ధమ్మఞ్హి, వక్కలి, పస్సన్తో మం పస్సతి; మం పస్సన్తో ధమ్మం పస్సతి.

“తం కిం మఞ్ఞసి, వక్కలి, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం , భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”...పే.... ఏసో మే అత్తాతి? “నో హేతం, భన్తే”. “తస్మాతిహ...పే.... ఏవం పస్సం...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి.

అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం వక్కలిం ఇమినా ఓవాదేన ఓవదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా యేన గిజ్ఝకూటో పబ్బతో తేన పక్కామి. అథ ఖో ఆయస్మా వక్కలి అచిరపక్కన్తస్స భగవతో ఉపట్ఠాకే ఆమన్తేసి – “ఏథ మం, ఆవుసో, మఞ్చకం ఆరోపేత్వా యేన ఇసిగిలిపస్సం కాళసిలా తేనుపసఙ్కమథ. కథఞ్హి నామ మాదిసో అన్తరఘరే కాలం కత్తబ్బం మఞ్ఞేయ్యా”తి? “ఏవమావుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో వక్కలిస్స పటిస్సుత్వా ఆయస్మన్తం వక్కలిం మఞ్చకం ఆరోపేత్వా యేన ఇసిగిలిపస్సం కాళసిలా తేనుపసఙ్కమింసు. అథ ఖో భగవా తఞ్చ రత్తిం తఞ్చ దివావసేసం గిజ్ఝకూటే పబ్బతే విహాసి. అథ ఖో ద్వే దేవతాయో అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం గిజ్ఝకూటం ఓభాసేత్వా యేన

భగవా తేనుపసఙ్కమింసు...పే.... ఏకమన్తం అట్ఠంసు. ఏకమన్తం ఠితా ఖో ఏకా దేవతా భగవన్తం ఏతదవోచ – “వక్కలి, భన్తే, భిక్ఖు విమోక్ఖాయ చేతేతీ”తి. అపరా దేవతా భగవన్తం ఏతదవోచ – “సో హి నూన, భన్తే, సువిముత్తో విముచ్చిస్సతీ”తి. ఇదమవోచుం తా దేవతాయో. ఇదం వత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయింసు.

అథ ఖో భగవా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఏథ తుమ్హే, భిక్ఖవే, యేన వక్కలి భిక్ఖు తేనుపసఙ్కమథ; ఉపసఙ్కమిత్వా వక్కలిం భిక్ఖుం ఏవం వదేథ –

“‘సుణావుసో త్వం, వక్కలి, భగవతో వచనం ద్విన్నఞ్చ దేవతానం. ఇమం, ఆవుసో, రత్తిం ద్వే దేవతాయో అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం గిజ్ఝకూటం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. ఏకమన్తం ఠితా ఖో, ఆవుసో, ఏకా దేవతా భగవన్తం ఏతదవోచ – వక్కలి, భన్తే, భిక్ఖు విమోక్ఖాయ చేతేతీతి. అపరా దేవతా భగవన్తం ఏతదవోచ – సో హి నూన, భన్తే, సువిముత్తో విముచ్చిస్సతీతి. భగవా చ తం, ఆవుసో వక్కలి, ఏవమాహ – మా భాయి, వక్కలి; మా భాయి, వక్కలి! అపాపకం తే మరణం భవిస్సతి, అపాపికా కాలకిరియా’”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పటిస్సుత్వా యేనాయస్మా వక్కలి తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం వక్కలిం ఏతదవోచుం – “సుణావుసో వక్కలి, భగవతో వచనం ద్విన్నఞ్చ దేవతాన”న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా వక్కలి ఉపట్ఠాకే ఆమన్తేసి – “ఏథ మం, ఆవుసో, మఞ్చకా ఓరోపేథ. కథఞ్హి నామ మాదిసో ఉచ్చే ఆసనే నిసీదిత్వా తస్స భగవతో సాసనం సోతబ్బం మఞ్ఞేయ్యా”తి! “ఏవమావుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో వక్కలిస్స పటిస్సుత్వా ఆయస్మన్తం వక్కలిం మఞ్చకా ఓరోపేసుం. “ఇమం, ఆవుసో, రత్తిం ద్వే దేవతాయో అభిక్కన్తాయ రత్తియా... పే.... ఏకమన్తం అట్ఠంసు. ఏకమన్తం ఠితా ఖో, ఆవుసో, ఏకా దేవతా భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘వక్కలి, భన్తే, భిక్ఖు విమోక్ఖాయ చేతేతీ’తి. అపరా దేవతా భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘సో హి నూన, భన్తే, సువిముత్తో విముచ్చిస్సతీ’తి. భగవా చ తం, ఆవుసో వక్కలి, ఏవమాహ – ‘మా భాయి, వక్కలి; మా భాయి, వక్కలి! అపాపకం తే మరణం భవిస్సతి, అపాపికా కాలకిరియా’”తి. “తేన హావుసో, మమ వచనేన భగవతో పాదే సిరసా వన్దథ – ‘వక్కలి, భన్తే, భిక్ఖు ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. సో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీ’తి. ఏవఞ్చ వదేథ – ‘రూపం అనిచ్చం. తాహం, భన్తే, న కఙ్ఖామి. యదనిచ్చం తం దుక్ఖన్తి న విచికిచ్ఛామి. యదనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, నత్థి మే తత్థ ఛన్దో వా రాగో వా పేమం వాతి న విచికిచ్ఛామి. వేదనా అనిచ్చా. తాహం, భన్తే, న కఙ్ఖామి . యదనిచ్చం తం దుక్ఖన్తి న విచికిచ్ఛామి. యదనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, నత్థి మే తత్థ ఛన్దో వా రాగో వా పేమం వాతి న విచికిచ్ఛామి. సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా అనిచ్చా. తాహం, భన్తే, న కఙ్ఖామి. యదనిచ్చం తం దుక్ఖన్తి న విచికిచ్ఛామి. యదనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, నత్థి మే తత్థ ఛన్దో వా రాగో వా పేమం వాతి న విచికిచ్ఛామి. విఞ్ఞాణం అనిచ్చం. తాహం, భన్తే, న కఙ్ఖామి. యదనిచ్చం తం దుక్ఖన్తి న విచికిచ్ఛామి. యదనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, నత్థి మే తత్థ ఛన్దో వా రాగో వా పేమం వాతి న విచికిచ్ఛామీ’”తి. “ఏవమావుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో వక్కలిస్స పటిస్సుత్వా పక్కమింసు. అథ ఖో ఆయస్మా వక్కలి అచిరపక్కన్తేసు తేసు భిక్ఖూసు సత్థం ఆహరేసి.

అథ ఖో తే భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – “వక్కలి, భన్తే, భిక్ఖు ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో; సో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతి; ఏవఞ్చ వదేతి – ‘రూపం అనిచ్చం. తాహం, భన్తే, న కఙ్ఖామి. యదనిచ్చం తం దుక్ఖన్తి న విచికిచ్ఛామి. యదనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, నత్థి మే తత్థ ఛన్దో వా రాగో వా పేమం వాతి న విచికిచ్ఛామి. వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా ... విఞ్ఞాణం

అనిచ్చం. తాహం, భన్తే, న కఙ్ఖామి. యదనిచ్చం తం దుక్ఖన్తి న విచికిచ్ఛామి. యదనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, నత్థి మే తత్థ ఛన్దో వా రాగో వా పేమం వాతి న విచికిచ్ఛామీ'''తి.

అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ''ఆయామ, భిక్ఖవే, యేన ఇసిగిలిపస్సం కాళసిలా తేనుపసఙ్కమిస్సామ; యత్థ వక్కలినా కులపుత్తేన సత్థమాహరిత''న్తి. ''ఏవం, భన్తే''తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. అథ ఖో భగవా సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం యేన ఇసిగిలిపస్సం కాళసిలా తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో భగవా ఆయస్మన్తం వక్కలిం దూరతోవ మఞ్చకే వివత్తక్ఖన్ధం సేమానం.

తేన ఖో పన సమయేన ధూమాయితత్తం తిమిరాయితత్తం గచ్ఛతేవ పురిమం దిసం, గచ్ఛతి పచ్ఛిమం దిసం, గచ్ఛతి ఉత్తరం దిసం, గచ్ఛతి దక్ఖిణం దిసం, గచ్ఛతి ఉద్ధం దిసం, గచ్ఛతి అధో దిసం, గచ్ఛతి అనుదిసం. అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ''పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏతం ధూమాయితత్తం తిమిరాయితత్తం గచ్ఛతేవ పురిమం దిసం...పే॰... గచ్ఛతి అనుదిస''న్తి. ''ఏవం, భన్తే''. ''ఏసో ఖో, భిక్ఖవే, మారో పాపిమా వక్కలిస్స కులపుత్తస్స విఞ్ఞాణం సమన్వేసతి [సమన్నేసతి (క॰ సీ॰ పీ॰)] – 'కత్థ వక్కలిస్స కులపుత్తస్స విఞ్ఞాణం పతిట్ఠిత'న్తి? అప్పతిట్ఠితేన చ, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణేన వక్కలి కులపుత్తో పరినిబ్బుతో''తి. పఞ్చమం.

౬. అస్సజిసుత్తం

౮౮. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా అస్సజి కస్సపకారామే విహరతి ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. అథ ఖో ఆయస్మా అస్సజి ఉపట్ఠాకే ఆమన్తేసి – ''ఏథ తుమ్హే, ఆవుసో, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమథ; ఉపసఙ్కమిత్వా మమ వచనేన భగవతో పాదే సిరసా వన్దథ – 'అస్సజి, భన్తే, భిక్ఖు ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. సో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీ'తి. ఏవఞ్చ వదేథ – 'సాధు కిర, భన్తే, భగవా యేన అస్సజి భిక్ఖు తేనుపసఙ్కమతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా'''తి. ''ఏవమావుసో''తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో అస్సజిస్స పటిస్సుత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – ''అస్సజి, భన్తే, భిక్ఖు ఆబాధికో...పే॰... సాధు కిర, భన్తే, భగవా యేన అస్సజి భిక్ఖు తేనుపసఙ్కమతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా''తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన.

అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనాయస్మా అస్సజి తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో ఆయస్మా అస్సజి భగవన్తం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన మఞ్చకే సమధోసి. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం అస్సజిం [ఆయస్మతో అస్సజిస్స (పీ॰ క॰)] ఏతదవోచ – ''అలం, అస్సజి, మా త్వం మఞ్చకే సమధోసి. సన్తిమాని ఆసనాని పఞ్ఞత్తాని, తత్థాహం నిసీదిస్సామీ''తి. నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే. నిసజ్జ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం అస్సజిం ఏతదవోచ – ''కచ్చి తే, అస్సజి, ఖమనీయం, కచ్చి యాపనీయం...పే॰... పటిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి నో అభిక్కమో''తి?

''న మే, భన్తే, ఖమనీయం...పే॰... అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి నో పటిక్కమో''తి. ''కచ్చి తే, అస్సజి, న కిఞ్చి కుక్కుచ్చం న కోచి విప్పటిసారో''తి? ''తగ్ఘ మే, భన్తే, అనప్పకం కుక్కుచ్చం అనప్పకో విప్పటిసారో''తి. ''కచ్చి పన తం, అస్సజి, అత్తా సీలతో న ఉపవదతీ''తి? ''న ఖో మం, భన్తే, అత్తా సీలతో ఉపవదతీ''తి. ''నో చే కిర తం, అస్సజి, అత్తా సీలతో

ఉపవదతి, అథ కిఞ్చి తే కుక్కుచ్చం కో చ విప్పటిసారో"తి? "పుబ్బే ఖ్వాహం, భన్తే, గేలఞ్ఞే పస్సమ్భేత్వా పస్సమ్భేత్వా కాయసఙ్ఖారే విహరామి, సోహం సమాధిం నప్పటిలభామి. తస్స మయ్హం, భన్తే, తం సమాధిం అప్పటిలభతో ఏవం హోతి – 'నో చస్సాహం పరిహాయామీ'"తి. "యే తే, అస్సజి, సమణబ్రాహ్మణా సమాధిసారకా సమాధిసామఞ్ఞా తేసం తం సమాధిం అప్పటిలభతం ఏవం హోతి – 'నో చస్సు మయం పరిహాయామా'"తి.

"తం కిం మఞ్ఞసి, అస్సజి, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే"...పే.... విఞ్ఞాణం ...పే.... తస్మాతిహ...పే.... ఏవం పస్సం...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీతి. సో సుఖం చే వేదనం వేదయతి [వేదియతి (సీ. పీ.)], సా 'అనిచ్చా'తి పజానాతి. 'అనజ్ఝోసితా'తి పజానాతి. 'అనభినన్దితా'తి పజానాతి. దుక్ఖం చే వేదనం వేదయతి, సా 'అనిచ్చా'తి పజానాతి. 'అనజ్ఝోసితా'తి పజానాతి. 'అనభినన్దితా'తి పజానాతి. అదుక్ఖమసుఖం చే వేదనం వేదయతి, సా 'అనిచ్చా'తి పజానాతి...పే.... 'అనభినన్దితా'తి పజానాతి. సో సుఖం చే వేదనం వేదయతి , విసంయుత్తో నం వేదయతి; దుక్ఖం చే వేదనం వేదయతి, విసంయుత్తో నం వేదయతి; అదుక్ఖమసుఖం చే వేదనం వేదయతి, విసంయుత్తో నం వేదయతి. సో కాయపరియన్తికం చే వేదనం వేదయమానో 'కాయపరియన్తికం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి. జీవితపరియన్తికం చే వేదనం వేదయమానో 'జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి. 'కాయస్స భేదా ఉద్ధం జీవితపరియాదానా ఇధేవ సబ్బవేదయితాని అనభినన్దితాని సీతీభవిస్సన్తీ'తి పజానాతి.

"సెయ్యథాపి , అస్సజి, తేలఞ్చ పటిచ్చ, వట్టిఞ్చ పటిచ్చ, తేలప్పదీపో ఝాయేయ్య; తస్సేవ తేలస్స చ వట్టియా చ పరియాదానా అనాహారో నిబ్బాయేయ్య. ఏవమేవ ఖో, అస్సజి, భిక్ఖు కాయపరియన్తికం వేదనం వేదయమానో 'కాయపరియన్తికం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి. జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదయమానో 'జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి. 'కాయస్స భేదా ఉద్ధం జీవితపరియాదానా ఇధేవ సబ్బవేదయితాని అనభినన్దితాని సీతీభవిస్సన్తీ'తి పజానాతీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. ఖేమకసుత్తం

౮౯. ఏకం సమయం సమ్బహులా థేరా భిక్ఖూ కోసమ్బియం విహరన్తి ఘోసితారామే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా ఖేమకో బదరికారామే విహరతి ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. అథ ఖో థేరా భిక్ఖూ సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితా ఆయస్మన్తం దాసకం ఆమన్తేసుం – "ఏహి త్వం, ఆవుసో దాసక, యేన ఖేమకో భిక్ఖు తేనుపసఙ్కమ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఖేమకం భిక్ఖుం ఏవం వదేహి – 'థేరా తం, ఆవుసో ఖేమక, ఏవమాహంసు – కచ్చి తే, ఆవుసో, ఖమనీయం, కచ్చి యాపనీయం, కచ్చి దుక్ఖా వేదనా పటిక్కమన్తి నో అభిక్కమన్తి, పటిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి నో అభిక్కమో'"తి? "ఏవమావుసో"తి ఖో ఆయస్మా దాసకో థేరానం భిక్ఖూనం పటిస్సుత్వా యేనాయస్మా ఖేమకో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఖేమకం ఏతదవోచ – "థేరా తం, ఆవుసో ఖేమక, ఏవమాహంసు – 'కచ్చి తే, ఆవుసో, ఖమనీయం...పే.... నో అభిక్కమో'"తి? "న మే, ఆవుసో, ఖమనీయం న యాపనీయం...పే.... అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి నో పటిక్కమో"తి.

అథ ఖో ఆయస్మా దాసకో యేన థేరా భిక్ఖూ తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – "ఖేమకో, ఆవుసో, భిక్ఖు ఏవమాహ – 'న మే, ఆవుసో, ఖమనీయం...పే.... అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి నో పటిక్కమో'"తి. "ఏహి త్వం, ఆవుసో దాసక, యేన ఖేమకో భిక్ఖు తేనుపసఙ్కమ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఖేమకం భిక్ఖుం ఏవం వదేహి – 'థేరా తం, ఆవుసో ఖేమక, ఏవమాహంసు – పఞ్చిమే, ఆవుసో, ఉపాదానక్ఖన్ధా వుత్తా భగవతా, సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో . ఇమేసు ఆయస్మా ఖేమకో పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు కిఞ్చి అత్తం వా అత్తనియం వా సమనుపస్సతీ'"తి?

"ఏవమావుసో"తి ఖో ఆయస్మా దాసకో థేరానం భిక్ఖూనం పటిస్సుత్వా యేనాయస్మా ఖేమకో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా...పే.... థేరా తం, ఆవుసో ఖేమక, ఏవమాహంసు – "పఞ్చిమే, ఆవుసో, ఉపాదానక్ఖన్ధా వుత్తా భగవతా, సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. ఇమేసు ఆయస్మా ఖేమకో పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు కిఞ్చి అత్తం వా అత్తనియం వా సమనుపస్సతీ"తి? "పఞ్చిమే , ఆవుసో, ఉపాదానక్ఖన్ధా వుత్తా భగవతా, సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. ఇమేసు ఖ్వాహం, ఆవుసో, పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు న కిఞ్చి అత్తం వా అత్తనియం వా సమనుపస్సామీ"తి.

అథ ఖో ఆయస్మా దాసకో యేన థేరా భిక్ఖూ తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – "ఖేమకో, ఆవుసో, భిక్ఖు ఏవమాహ – 'పఞ్చిమే, ఆవుసో, ఉపాదానక్ఖన్ధా వుత్తా భగవతా, సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. ఇమేసు ఖ్వాహం, ఆవుసో, పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు న కిఞ్చి అత్తం వా అత్తనియం వా సమనుపస్సామీ'"తి. "ఏహి త్వం, ఆవుసో దాసక, యేన ఖేమకో భిక్ఖు తేనుపసఙ్కమ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఖేమకం భిక్ఖుం ఏవం వదేహి – 'థేరా తం, ఆవుసో ఖేమక, ఏవమాహంసు – పఞ్చిమే, ఆవుసో, ఉపాదానక్ఖన్ధా వుత్తా భగవతా, సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. నో చే కిరాయస్మా ఖేమకో ఇమేసు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు కిఞ్చి అత్తం వా అత్తనియం వా సమనుపస్సతి. తేనహాయస్మా ఖేమకో అరహం ఖీణాసవో'"తి.

"ఏవమావుసో"తి ఖో ఆయస్మా దాసకో థేరానం భిక్ఖూనం పటిస్సుత్వా యేనాయస్మా ఖేమకో...పే.... థేరా తం, ఆవుసో ఖేమక, ఏవమాహంసు – "పఞ్చిమే, ఆవుసో, ఉపాదానక్ఖన్ధా వుత్తా భగవతా, సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో; నో చే కిరాయస్మా ఖేమకో ఇమేసు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు కిఞ్చి అత్తం వా అత్తనియం వా సమనుపస్సతి, తేనహాయస్మా ఖేమకో అరహం ఖీణాసవో"తి. "పఞ్చిమే, ఆవుసో, ఉపాదానక్ఖన్ధా వుత్తా భగవతా, సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. ఇమేసు ఖ్వాహం, ఆవుసో, పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు న కిఞ్చి అత్తం వా అత్తనియం వా సమనుపస్సామి , న చమ్హి అరహం ఖీణాసవో; అపి చ మే, ఆవుసో, పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు 'అస్మీ'తి అధిగతం, 'అయమహమస్మీ'తి న చ సమనుపస్సామీ"తి.

అథ ఖో ఆయస్మా దాసకో యేన థేరా భిక్ఖూ...పే.... థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – "ఖేమకో, ఆవుసో, భిక్ఖు ఏవమాహ – పఞ్చిమే, ఆవుసో, ఉపాదానక్ఖన్ధా వుత్తా భగవతా, సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. ఇమేసు ఖ్వాహం, ఆవుసో, పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు న కిఞ్చి అత్తం వా అత్తనియం వా సమనుపస్సామి, న చమ్హి అరహం

ఖీణాసవో; అపి చ మే , ఆవుసో, పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ‘అస్మీ’తి అధిగతం, ‘అయమహమస్మీ’తి న చ సమనుపస్సామీ”తి.

“ఏహి త్వం, ఆవుసో దాసక, యేన ఖేమకో భిక్ఖు తేనుపసఙ్కమ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఖేమకం భిక్ఖుం ఏవం వదేహి – ‘థేరా తం, ఆవుసో ఖేమక, ఏవమాహంసు – యమేతం, ఆవుసో ఖేమక, అస్మీతి వదేసి, కిమేతం అస్మీతి వదేసి? రూపం అస్మీతి వదేసి, అఞ్ఞత్ర రూపా అస్మీతి వదేసి, వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అస్మీతి వదేసి, అఞ్ఞత్ర విఞ్ఞాణా అస్మీతి వదేసి. యమేతం, ఆవుసో ఖేమక, అస్మీతి వదేసి. కిమేతం అస్మీతి వదేసీ’”తి?

“ఏవమావుసో”తి ఖో ఆయస్మా దాసకో థేరానం భిక్ఖూనం పటిస్సుత్వా యేనాయస్మా ఖేమకో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఖేమకం ఏతదవోచ – థేరా తం, ఆవుసో ఖేమక, ఏవమాహంసు – “యమేతం, ఆవుసో ఖేమక, ‘అస్మీ’తి వదేసి, కిమేతం ‘అస్మీ’తి వదేసి? రూపం ‘అస్మీ’తి వదేసి అఞ్ఞత్ర రూపా ‘అస్మీ’తి వదేసి? వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం ‘అస్మీ’తి వదేసి అఞ్ఞత్ర విఞ్ఞాణా ‘అస్మీ’తి వదేసి? యమేతం, ఆవుసో ఖేమక, ‘అస్మీ’తి వదేసి, కిమేతం ‘అస్మీ’తి వదేసి”తి? “అలం, ఆవుసో దాసక, కిం ఇమాయ సన్ధావనికాయ! ఆహరావుసో, దణ్డం; అహమేవ యేన థేరా భిక్ఖూ తేనుపసఙ్కమిస్సామీ”తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఖేమకో దణ్డమోలుబ్భ యేన థేరా భిక్ఖూ తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా థేరేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం ఖేమకం థేరా భిక్ఖూ ఏతదవోచుం – “యమేతం, ఆవుసో ఖేమక, ‘అస్మీ’తి వదేసి, కిమేతం ‘అస్మీ’తి వదేసి? రూపం ‘అస్మీ’తి వదేసి, అఞ్ఞత్ర రూపా ‘అస్మీ’తి వదేసి? వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం ‘అస్మీ’తి వదేసి, అఞ్ఞత్ర విఞ్ఞాణా ‘అస్మీ’తి వదేసి? యమేతం, ఆవుసో ఖేమక, ‘అస్మీ’తి వదేసి, కిమేతం ‘అస్మీ’తి వదేసీ”తి? “న ఖ్వాహం, ఆవుసో, రూపం ‘అస్మీ’తి వదామి; నపి అఞ్ఞత్ర రూపా ‘అస్మీ’తి వదామి. న వేదనం... న సఞ్ఞం... న సఙ్ఖారే... న విఞ్ఞాణం ‘అస్మీ’తి వదామి; నపి అఞ్ఞత్ర విఞ్ఞాణా ‘అస్మీ’తి వదామి. అపి చ మే, ఆవుసో, పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ‘అస్మీ’తి అధిగతం ‘అయమహమస్మీ’తి న చ సమనుపస్సామి”.

“సేయ్యథాపి, ఆవుసో, ఉప్పలస్స వా పదుమస్స వా పుణ్డరీకస్స వా గన్ధో. యో ను ఖో ఏవం వదేయ్య – ‘పత్తస్స గన్ధో’తి వా ‘వణ్ణస్స [వణ్డస్స (కత్థచి)] గన్ధో’తి వా ‘కిఞ్జక్ఖస్స గన్ధో’తి వా సమ్మా ను ఖో సో వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హేతం, ఆవుసో”. “యథా కథం, పనావుసో, సమ్మా బ్యాకరమానో బ్యాకరేయ్యా”తి? “‘పుప్ఫస్స గన్ధో’తి ఖో, ఆవుసో, సమ్మా బ్యాకరమానో బ్యాకరేయ్యా”తి. “ఏవమేవ ఖ్వాహం, ఆవుసో, న రూపం ‘అస్మీ’తి వదామి, నపి అఞ్ఞత్ర రూపా ‘అస్మీ’తి వదామి. న వేదనం... న సఞ్ఞం... న సఙ్ఖారే... న విఞ్ఞాణం ‘అస్మీ’తి వదామి, నపి అఞ్ఞత్ర విఞ్ఞాణా ‘అస్మీ’తి వదామి. అపి చ మే, ఆవుసో, పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ‘అస్మీ’తి అధిగతం ‘అయమహమస్మీ’తి న చ సమనుపస్సామి”.

“కిఞ్చాపి, ఆవుసో, అరియసావకస్స పఞ్చోరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని భవన్తి, అథ ఖ్వస్స హోతి – ‘యో చ పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు అనుసహగతో అస్మీతి మానో, అస్మీతి ఛన్దో, అస్మీతి అనుసయో అసమూహతో. సో అపరేన సమయేన పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఉదయబ్బయానుపస్సీ విహరతి – ఇతి రూపం, ఇతి రూపస్స సముదయో, ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో; ఇతి వేదనా... ఇతి సఞ్ఞా... ఇతి సఙ్ఖారా... ఇతి విఞ్ఞాణం, ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో, ఇతి

విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో’తి. తస్సిమేసు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఉదయబ్బయానుపస్సినో విహరతో యోపిస్స హోతి పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు అనుసహగతో ‘అస్మీ’తి, మానో ‘అస్మీ’తి, ఛన్దో ‘అస్మీ’తి అనుసయో అసమూహతో, సోపి సముగ్ఘాతం గచ్ఛతి.

“సేయ్యథాపి , ఆవుసో, వత్థం సంకిలిట్ఠం మలగ్గహితం. తమేనం సామికా రజకస్స అనుపదజ్జుం. తమేనం రజకో ఊసే వా ఖారే వా గోమయే వా సమ్మద్దిత్వా అచ్ఛే ఉదకే విక్ఖాలేతి. కిఞ్చాపి తం హోతి వత్థం పరిసుద్ధం పరియోదాతం, అథ ఖ్వస్స హోతి యేవ అనుసహగతో ఊసగన్ధో వా ఖారగన్ధో వా గోమయగన్ధో వా అసమూహతో. తమేనం రజకో సామికానం దేతి. తమేనం సామికా గన్ధపరిభావితే కరణ్డకే నిక్ఖిపన్తి. యోపిస్స హోతి అనుసహగతో ఊసగన్ధో వా ఖారగన్ధో వా గోమయగన్ధో వా అసమూహతో, సోపి సముగ్ఘాతం గచ్ఛతి. ఏవమేవ ఖో, ఆవుసో, కిఞ్చాపి అరియసావకస్స పఞ్చోరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని భవన్తి, అథ ఖ్వస్స హోతి యేవ పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు అనుసహగతో ‘అస్మీ’తి, మానో ‘అస్మీ’తి, ఛన్దో ‘అస్మీ’తి అనుసయో అసమూహతో. సో అపరేన సమయేన పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఉదయబ్బయానుపస్సీ విహరతి. ‘ఇతి రూపం, ఇతి రూపస్స సముదయో, ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో; ఇతి వేదనా... ఇతి సఞ్ఞా... ఇతి సఙ్ఖారా... ఇతి విఞ్ఞాణం, ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో, ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో’తి. తస్స ఇమేసు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఉదయబ్బయానుపస్సినో విహరతో యోపిస్స హోతి పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు అనుసహగతో ‘అస్మీ’తి, మానో ‘అస్మీ’తి, ఛన్దో ‘అస్మీ’తి అనుసయో అసమూహతో, సోపి సముగ్ఘాతం గచ్ఛతీ”తి.

ఏవం వుత్తే, థేరా భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం ఖేమకం ఏతదవోచుం – “న ఖో [న ఖో పన (క.)] మయం ఆయస్మన్తం ఖేమకం విహేసాపేఖా పుచ్ఛిమ్హ, అపి చాయస్మా ఖేమకో పహోసి తస్స భగవతో సాసనం విత్థారేన ఆచిక్ఖితుం దేసేతుం పఞ్ఞాపేతుం పట్ఠపేతుం వివరితుం విభజితుం ఉత్తానీకాతుం. తయిదం ఆయస్మతా ఖేమకేన తస్స భగవతో సాసనం విత్థారేన ఆచిక్ఖితం దేసితం పఞ్ఞాపితం పట్ఠపితం వివరితం విభజితం ఉత్తానీకత”న్తి.

ఇదమవోచ ఆయస్మా ఖేమకో. అత్తమనా థేరా భిక్ఖూ ఆయస్మతో ఖేమకస్స భాసితం అభినన్దుం. ఇమస్మిఞ్చ పన వేయ్యాకరణస్మిం భఞ్ఞమానే సట్ఠిమత్తానం థేరానం భిక్ఖూనం అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తాని విముచ్చింసు, ఆయస్మతో ఖేమకస్స చాతి. సత్తమం.

౮. ఛన్నసుత్తం

౯౦. ఏకం సమయం సమ్బహులా థేరా భిక్ఖూ బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే. అథ ఖో ఆయస్మా ఛన్నో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో అవాపురణం [అపాపురణం (సీ. స్యా. కం.)] ఆదాయ విహారేన విహారం ఉపసఙ్కమిత్వా థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – “ఓవదన్తు మం ఆయస్మన్తో థేరా, అనుసాసన్తు మం ఆయస్మన్తో థేరా, కరోన్తు మే ఆయస్మన్తో థేరా ధమ్మిం కథం, యథాహం ధమ్మం పస్సేయ్య”న్తి.

ఏవం వుత్తే, థేరా భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం ఛన్నం ఏతదవోచుం – “రూపం ఖో, ఆవుసో ఛన్న, అనిచ్చం; వేదనా అనిచ్చా; సఞ్ఞా అనిచ్చా; సఙ్ఖారా అనిచ్చా; విఞ్ఞాణం అనిచ్చం. రూపం అనత్తా; వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనత్తా. సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చా; సబ్బే ధమ్మా అనత్తా”తి.

అథ ఖో ఆయస్మతో ఛన్నస్స ఏతదహోసి – “మయ్హమ్పి ఖో ఏతం ఏవం [మయ్హమ్పి ఖో ఏవం (స్యా॰ కం॰)] హోతి – ‘రూపం అనిచ్చం, వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనిచ్చం; రూపం అనత్తా, వేదనా ... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనత్తా. సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చా, సబ్బే ధమ్మా అనత్తా’తి. అథ చ పన మే సబ్బసఙ్ఖారసమథే సబ్బూపధిపటినిస్సగ్గే తణ్హాక్ఖయే విరాగే నిరోధే నిబ్బానే చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి నాధిముచ్చతి. పరితస్సనా ఉపాదానం ఉప్పజ్జతి; పచ్చుదావత్తతి మానసం – ‘అథ కో చరహి మే అత్తా’తి ? న ఖో పనేవం ధమ్మం పస్సతో హోతి. కో ను ఖో మే తథా ధమ్మం దేసేయ్య యథాహం ధమ్మం పస్సేయ్య”న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మతో ఛన్నస్స ఏతదహోసి – “అయం ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితారామే సత్థు చేవ సంవణ్ణితో సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం, పహోతి చ మే ఆయస్మా ఆనన్దో తథా ధమ్మం దేసేతుం యథాహం ధమ్మం పస్సేయ్యం; అత్థి చ మే ఆయస్మన్తే ఆనన్దే తావతికా విస్సట్ఠి [విస్సత్థి (?)]. యంనూనాహం యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమేయ్య”న్తి. అథ ఖో ఆయస్మా ఛన్నో సేనాసనం సంసామేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన కోసమ్బీ ఘోసితారామో యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా ఆనన్దేన సద్ధిం సమ్మోది...పే॰... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఛన్నో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ –

“ఏకమిదాహం , ఆవుసో ఆనన్ద, సమయం బారాణసియం విహరామి ఇసిపతనే మిగదాయే. అథ ఖ్వాహం, ఆవుసో, సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో అవాపురణం ఆదాయ విహారేన విహారం ఉపసఙ్కమిం; ఉపసఙ్కమిత్వా థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచం – ‘ఓవదన్తు మం ఆయస్మన్తో థేరా, అనుసాసన్తు మం ఆయస్మన్తో థేరా, కరోన్తు మే ఆయస్మన్తో థేరా ధమ్మిం కథం యథాహం ధమ్మం పస్సేయ్య’న్తి. ఏవం వుత్తే మం, ఆవుసో, థేరా భిక్ఖూ ఏతదవోచుం – ‘రూపం ఖో, ఆవుసో ఛన్న, అనిచ్చం; వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనిచ్చం; రూపం అనత్తా...పే॰... విఞ్ఞాణం అనత్తా. సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చా, సబ్బే ధమ్మా అనత్తా’”తి.

“తస్స మయ్హం, ఆవుసో, ఏతదహోసి – ‘మయ్హమ్పి ఖో ఏతం ఏవం హోతి – రూపం అనిచ్చం...పే॰... విఞ్ఞాణం అనిచ్చం, రూపం అనత్తా, వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనత్తా. సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చా, సబ్బే ధమ్మా అనత్తా’తి. అథ చ పన మే సబ్బసఙ్ఖారసమథే సబ్బూపధిపటినిస్సగ్గే తణ్హాక్ఖయే విరాగే నిరోధే నిబ్బానే చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి నాధిముచ్చతి. పరితస్సనా ఉపాదానం ఉప్పజ్జతి; పచ్చుదావత్తతి మానసం – ‘అథ కో చరహి మే అత్తా’తి? న ఖో పనేవం ధమ్మం పస్సతో హోతి. కో ను ఖో మే తథా ధమ్మం దేసేయ్య యథాహం ధమ్మం పస్సేయ్యన్తి!

“తస్స మయ్హం, ఆవుసో, ఏతదహోసి – ‘అయం ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితరామే సత్థు చేవ సంవణ్ణితో సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం, పహోతి చ మే ఆయస్మా ఆనన్దో తథా ధమ్మం దేసేతుం యథాహం ధమ్మం పస్సేయ్యం. అత్థి చ మే ఆయస్మన్తే ఆనన్దే తావతికా విస్సట్ఠి. యంనూనాహం యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమేయ్య’న్తి. ఓవదతు మం, ఆయస్మా ఆనన్దో; అనుసాసతు మం, ఆయస్మా ఆనన్దో; కరోతు మే, ఆయస్మా ఆనన్దో ధమ్మిం కథం యథాహం ధమ్మం పస్సేయ్య”న్తి.

‘‘ఏత్తకేనపి మయం ఆయస్మతో ఛన్నస్స అత్తమనా అపి నామ తం [అత్తమనా అభిరద్ధా, తం (సీ. స్యా. కం.)] ఆయస్మా ఛన్నో ఆవి అకాసి ఖీలం ఛిన్ది [పభిన్ది (సీ. స్యా. కం. పీ.)]. ఓదహావుసో, ఛన్న , సోతం; భబ్బోసి [భబ్బో త్వం (క.)] ధమ్మం విఞ్ఞాతు’’న్తి. అథ ఖో ఆయస్మతో ఛన్నస్స తావతకేనేవ [తావదేవ (సీ.)] ఉళారం పీతిపామోజ్జం ఉప్పజ్జి – ‘‘భబ్బో కిరస్మి ధమ్మం విఞ్ఞాతు’’న్తి.

‘‘సమ్ముఖా మేతం, ఆవుసో ఛన్న, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా చ పటిగ్గహితం కచ్చానగోత్తం భిక్ఖుం ఓవదన్తస్స – ద్వయనిస్సితో ఖ్వాయం, కచ్చాన, లోకో యేభుయ్యేన అత్థితఞ్చేవ నత్థితఞ్చ. లోకసముదయం ఖో, కచ్చాన, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో యా లోకే నత్థితా, సా న హోతి. లోకనిరోధం ఖో, కచ్చాన, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో యా లోకే అత్థితా, సా న హోతి. ఉపయుపాదానాభినివేసవినిబన్ధో ఖ్వాయం, కచ్చాన, లోకో యేభుయ్యేన తం చాయం ఉపయుపాదానం చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయం న ఉపేతి న ఉపాదియతి నాధిట్ఠాతి ‘అత్తా మే’తి. దుక్ఖమేవ ఉప్పజ్జమానం ఉప్పజ్జతి, దుక్ఖం నిరుజ్ఝమానం నిరుజ్ఝతీతి న కఙ్ఖతి న విచికిచ్ఛతి. అపరప్పచ్చయా ఞాణమేవస్స ఏత్థ హోతి. ఏత్తావతా ఖో, కచ్చాన, సమ్మాదిట్ఠి హోతి. సబ్బమత్థీతి ఖో, కచ్చాన, అయమేకో అన్తో. సబ్బం నత్థీతి అయం దుతియో అన్తో. ఏతే తే, కచ్చాన, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝేన తథాగతో ధమ్మం దేసేతి – అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా; సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో...పే.... ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతీ’’తి.

‘‘ఏవమేతం, ఆవుసో ఆనన్ద, హోతి యేసం ఆయస్మన్తానం తాదిసా సబ్రహ్మచారయో అనుకమ్పకా అత్థకామా ఓవాదకా అనుసాసకా. ఇదఞ్చ పన మే ఆయస్మతో ఆనన్దస్స ధమ్మదేసనం సుత్వా ధమ్మో అభిసమితో’’తి. అట్ఠమం.

౯. రాహులసుత్తం

౯౧. సావత్థినిదానం . అథ ఖో ఆయస్మా రాహులో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాహులో భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘కథం ను ఖో, భన్తే, జానతో కథం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తీ’’తి?

‘‘యం కిఞ్చి, రాహుల, రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. యా కాచి వేదనా ... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా...పే.... సబ్బం విఞ్ఞాణం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. ఏవం ఖో, రాహుల, జానతో ఏవం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తీ’’తి. నవమం.

౧౦. దుతియరాహులసుత్తం

೯೨. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాహులో భగవన్తం ఏతదవోచ – "కథం ను ఖో, భన్తే, జానతో కథం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానాపగతం మానసం హోతి విధాసమతిక్కన్తం సన్తం సువిముత్త"న్తి? "యం కిఞ్చి, రాహుల, రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా...పే॰... యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా అనుపాదా విముత్తో హోతి. యా కాచి వేదనా... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా అనుపాదా విముత్తో హోతి. ఏవం ఖో, రాహుల , జానతో ఏవం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానాపగతం మానసం హోతి విధా సమతిక్కన్తం సన్తం సువిముత్త"న్తి. దసమం.

థేరవగ్గో నవమో.

తస్సుద్దానం –

ఆనన్దో తిస్సో యమకో, అనురాధో చ వక్కలి;
అస్సజి ఖేమకో ఛన్నో, రాహులా అపరే దువే.

౧౦. పుప్ఫవగ్గో

౧. నదీసుత్తం

೯౩. సావత్థినిదానం . "సెయ్యథాపి, భిక్ఖవే, నదీ పబ్బతేయ్యా ఓహారినీ దూరఙ్గమా సీఘసోతా. తస్సా ఉభోసు తీరేసు [ఉభతో తీరే (సీ.), ఉభతో తీరేసు (స్యా. కం.)] కాసా చేపి జాతా అస్సు, తే నం అజ్ఝోలమ్బేయ్యుం; కుసా చేపి జాతా అస్సు, తే నం అజ్ఝోలమ్బేయ్యుం; పబ్బజా [బబ్బజా (సీ. పీ.)] చేపి జాతా అస్సు, తే నం అజ్ఝోలమ్బేయ్యుం; బీరణా చేపి జాతా అస్సు, తే నం అజ్ఝోలమ్బేయ్యుం; రుక్ఖా చేపి జాతా అస్సు, తే నం అజ్ఝోలమ్బేయ్యుం. తస్సా పురిసో సోతేన వుయ్హమానో కాసే చేపి గణ్హేయ్య, తే పలుజ్జేయ్యుం. సో తతోనిదానం అనయబ్యసనం ఆపజ్జేయ్య. కుసే చేపి గణ్హేయ్య, పబ్బజే చేపి గణ్హేయ్య, బీరణే చేపి గణ్హేయ్య, రుక్ఖే చేపి గణ్హేయ్య, తే పలుజ్జేయ్యుం . సో తతోనిదానం అనయబ్యసనం ఆపజ్జేయ్య. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో, సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, రూపవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా రూపం, రూపస్మిం వా అత్తానం. తస్స తం రూపం పలుజ్జతి. సో తతోనిదానం అనయబ్యసనం ఆపజ్జతి. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం ; అత్తని వా విఞ్ఞాణం , విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. తస్స తం విఞ్ఞాణం పలుజ్జతి. సో తతోనిదానం అనయబ్యసనం ఆపజ్జతి. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం భన్తే". "వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం భన్తే". "తస్మాతిహ...పే॰... ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. పఠమం.

౨. పుప్ఫసుత్తం

౯౪. సావత్థినిదానం. “నాహం, భిక్ఖవే, లోకేన వివదామి, లోకోవ మయా వివదతి. న, భిక్ఖవే, ధమ్మవాదీ కేనచి లోకస్మిం వివదతి. యం, భిక్ఖవే, నత్థిసమ్మతం లోకే పణ్డితానం, అహమ్పి తం ‘నత్థీ’తి వదామి. యం, భిక్ఖవే, అత్థిసమ్మతం లోకే పణ్డితానం, అహమ్పి తం ‘అత్థీ’తి వదామి”.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, నత్థిసమ్మతం లోకే పణ్డితానం, యమహం ‘నత్థీ’తి వదామి? రూపం , భిక్ఖవే, నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం నత్థిసమ్మతం లోకే పణ్డితానం; అహమ్పి తం ‘నత్థీ’తి వదామి. వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం నత్థిసమ్మతం లోకే పణ్డితానం; అహమ్పి తం ‘నత్థీ’తి వదామి. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, నత్థిసమ్మతం లోకే పణ్డితానం; అహమ్పి తం ‘నత్థీ’తి వదామి”.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, అత్థిసమ్మతం లోకే పణ్డితానం, యమహం ‘అత్థీ’తి వదామి? రూపం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం అత్థిసమ్మతం లోకే పణ్డితానం; అహమ్పి తం ‘అత్థీ’తి వదామి. వేదనా అనిచ్చా...పే.... విఞ్ఞాణం అనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం అత్థిసమ్మతం లోకే పణ్డితానం; అహమ్పి తం ‘అత్థీ’తి వదామి. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, అత్థిసమ్మతం లోకే పణ్డితానం; అహమ్పి తం ‘అత్థీ’తి వదామి”.

“అత్థి, భిక్ఖవే, లోకే లోకధమ్మో, తం తథాగతో అభిసమ్బుజ్ఝతి అభిసమేతి; అభిసమ్బుజ్ఝిత్వా అభిసమేత్వా తం ఆచిక్ఖతి దేసేతి పఞ్ఞపేతి పట్ఠపేతి వివరతి విభజతి ఉత్తానీకరోతి.

“కిఞ్చ , భిక్ఖవే, లోకే లోకధమ్మో, తం తథాగతో అభిసమ్బుజ్ఝతి అభిసమేతి, అభిసమ్బుజ్ఝిత్వా అభిసమేత్వా ఆచిక్ఖతి దేసేతి పఞ్ఞపేతి పట్ఠపేతి వివరతి విభజతి ఉత్తానీకరోతి? రూపం, భిక్ఖవే, లోకే లోకధమ్మో తం తథాగతో అభిసమ్బుజ్ఝతి అభిసమేతి. అభిసమ్బుజ్ఝిత్వా అభిసమేత్వా ఆచిక్ఖతి దేసేతి పఞ్ఞపేతి పట్ఠపేతి వివరతి విభజతి ఉత్తానీకరోతి.

“యో, భిక్ఖవే, తథాగతేన ఏవం ఆచిక్ఖియమానే దేసియమానే పఞ్ఞపియమానే పట్ఠపియమానే వివరియమానే విభజియమానే ఉత్తానీకరియమానే న జానాతి న పస్సతి తమహం, భిక్ఖవే, బాలం పుథుజ్జనం అన్ధం అచక్ఖుకం అజానన్తం అపస్సన్తం కిన్తి కరోమి! వేదనా, భిక్ఖవే, లోకే లోకధమ్మో...పే.... సఞ్ఞా, భిక్ఖవే... సఙ్ఖారా, భిక్ఖవే... విఞ్ఞాణం, భిక్ఖవే, లోకే లోకధమ్మో తం తథాగతో అభిసమ్బుజ్ఝతి అభిసమేతి. అభిసమ్బుజ్ఝిత్వా అభిసమేత్వా ఆచిక్ఖతి దేసేతి పఞ్ఞపేతి పట్ఠపేతి వివరతి విభజతి ఉత్తానీకరోతి.

“యో, భిక్ఖవే, తథాగతేన ఏవం ఆచిక్ఖియమానే దేసియమానే పఞ్ఞపియమానే పట్ఠపియమానే వివరియమానే విభజియమానే ఉత్తానీకరియమానే న జానాతి న పస్సతి తమహం, భిక్ఖవే, బాలం పుథుజ్జనం అన్ధం అచక్ఖుకం అజానన్తం అపస్సన్తం కిన్తి కరోమి!

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉప్పలం వా పదుమం వా పుణ్డరీకం వా ఉదకే జాతం ఉదకే సంవడ్ఢం ఉదకా అచ్చుగ్గమ్మ ఠాతి [తిట్ఠన్తం (క.)] అనుపలిత్తం ఉదకేన; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతో లోకే జాతో లోకే సంవడ్ఢో లోకం అభిభుయ్య విహరతి అనుపలిత్తో లోకేనా”తి. దుతియం.

౩. ఫేణపిణ్డూపమసుత్తం

౯౫. ఏకం సమయం భగవా అయుజ్ఝాయం [అయోజ్ఝాయం (సీ. పీ.)] విహరతి గఙ్గాయ నదియా తీరే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి –

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అయం గఙ్గా నదీ మహన్తం ఫేణపిణ్డం ఆవహేయ్య. తమేనం చక్ఖుమా పురిసో పస్సేయ్య నిజ్ఝాయేయ్య యోనిసో ఉపపరిక్ఖేయ్య. తస్స తం పస్సతో నిజ్ఝాయతో యోనిసో ఉపపరిక్ఖతో రిత్తకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య, తుచ్ఛకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య, అసారకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య. కిఞ్హి సియా, భిక్ఖవే, ఫేణపిణ్డే సారో? ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం…పే.… యం దూరే సన్తికే వా తం భిక్ఖు పస్సతి నిజ్ఝాయతి యోనిసో ఉపపరిక్ఖతి. తస్స తం పస్సతో నిజ్ఝాయతో యోనిసో ఉపపరిక్ఖతో రిత్తకఞ్ఞేవ ఖాయతి , తుచ్ఛకఞ్ఞేవ ఖాయతి, అసారకఞ్ఞేవ ఖాయతి. కిఞ్హి సియా, భిక్ఖవే, రూపే సారో?

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సరదసమయే థుల్లఫుసితకే దేవే వస్సన్తే ఉదకే ఉదకపుబ్బుళం [ఉదకబుబ్బుళం (సీ. పీ.)] ఉప్పజ్జతి చేవ నిరుజ్ఝతి చ. తమేనం చక్ఖుమా పురిసో పస్సేయ్య నిజ్ఝాయేయ్య యోనిసో ఉపపరిక్ఖేయ్య. తస్స తం పస్సతో నిజ్ఝాయతో యోనిసో ఉపపరిక్ఖతో రిత్తకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య, తుచ్ఛకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య, అసారకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య. కిఞ్హి సియా, భిక్ఖవే, ఉదకపుబ్బుళే సారో? ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యా కాచి వేదనా అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా…పే.… యా దూరే సన్తికే వా తం భిక్ఖు పస్సతి నిజ్ఝాయతి యోనిసో ఉపపరిక్ఖతి. తస్స తం పస్సతో నిజ్ఝాయతో యోనిసో ఉపపరిక్ఖతో రిత్తకఞ్ఞేవ ఖాయతి, తుచ్ఛకఞ్ఞేవ ఖాయతి, అసారకఞ్ఞేవ ఖాయతి. కిఞ్హి సియా, భిక్ఖవే, వేదనాయ సారో?

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గిమ్హానం పచ్ఛిమే మాసే ఠితే మజ్ఝన్హికే కాలే మరీచికా ఫన్దతి. తమేనం చక్ఖుమా పురిసో పస్సేయ్య నిజ్ఝాయేయ్య యోనిసో ఉపపరిక్ఖేయ్య. తస్స తం పస్సతో నిజ్ఝాయతో యోనిసో ఉపపరిక్ఖతో రిత్తకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య, తుచ్ఛకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య…పే.… కిఞ్హి సియా, భిక్ఖవే, మరీచికాయ సారో? ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యా కాచి సఞ్ఞా…పే.….

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో సారత్థికో సారగవేసీ సారపరియేసనం చరమానో తిణ్హం కుఠారిం [కుధారిం (స్యా. కం. క.)] ఆదాయ వనం పవిసేయ్య. సో తత్థ పస్సేయ్య మహన్తం కదలిక్ఖన్ధం ఉజుం నవం అకుక్కుకజాతం [అకుక్కుజాతం (క. సీ. పీ.), అకుసజాతం (క. సీ.), అకుక్కుజకజాతం (క.)]. తమేనం మూలే ఛిన్దేయ్య; మూలే ఛేత్వా అగ్గే ఛిన్దేయ్య, అగ్గే ఛేత్వా పత్తవట్టిం వినిబ్భుజేయ్య. సో తస్స పత్తవట్టిం వినిబ్భుజన్తో ఫేగ్గుమ్పి నాధిగచ్ఛేయ్య, కుతో సారం! తమేనం చక్ఖుమా పురిసో పస్సేయ్య నిజ్ఝాయేయ్య యోనిసో ఉపపరిక్ఖేయ్య. తస్స తం పస్సతో నిజ్ఝాయతో యోనిసో ఉపపరిక్ఖతో రిత్తకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య, తుచ్ఛకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య, అసారకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య. కిఞ్హి సియా, భిక్ఖవే, కదలిక్ఖన్ధే సారో? ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యే కేచి సఙ్ఖారా అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా…పే.… యే దూరే సన్తికే వా తం భిక్ఖు పస్సతి నిజ్ఝాయతి యోనిసో ఉపపరిక్ఖతి. తస్స తం పస్సతో నిజ్ఝాయతో యోనిసో ఉపపరిక్ఖతో రిత్తకఞ్ఞేవ ఖాయతి, తుచ్ఛకఞ్ఞేవ ఖాయతి, అసారకఞ్ఞేవ ఖాయతి. కిఞ్హి సియా, భిక్ఖవే, సఙ్ఖారేసు సారో?

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మాయాకారో వా మాయాకారన్తేవాసీ వా చతుమహాపథే [చాతుమ్మహాపథే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] మాయం విదంసేయ్య. తమేనం చక్ఖుమా పురిసో పస్సేయ్య నిజ్ఝాయేయ్య యోనిసో ఉపపరిక్ఖేయ్య. తస్స తం పస్సతో నిజ్ఝాయతో యోనిసో ఉపపరిక్ఖతో రిత్తకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య, తుచ్ఛకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య, అసారకఞ్ఞేవ ఖాయేయ్య. కిఞ్హి సియా, భిక్ఖవే, మాయాయ సారో? ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం...పే.... యం దూరే సన్తికే వా, తం భిక్ఖు పస్సతి నిజ్ఝాయతి యోనిసో ఉపపరిక్ఖతి. తస్స తం పస్సతో నిజ్ఝాయతో యోనిసో ఉపపరిక్ఖతో రిత్తకఞ్ఞేవ ఖాయతి, తుచ్ఛకఞ్ఞేవ ఖాయతి, అసారకఞ్ఞేవ ఖాయతి. కిఞ్హి సియా, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణే సారో?

“ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి... సఞ్ఞాయపి... సఙ్ఖారేసుపి ... విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి; విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతి”.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“ఫేణపిణ్డూపమం రూపం, వేదనా బుబ్బుళూపమా [బుబ్బులూపమా (సీ.), పుబ్బుళోపమా (క.)];
మరీచికూపమా సఞ్ఞా, సఙ్ఖారా కదలూపమా;
మాయూపమఞ్చ విఞ్ఞాణం, దేసితాదిచ్చబన్ధునా.

“యథా యథా నిజ్ఝాయతి, యోనిసో ఉపపరిక్ఖతి;
రిత్తకం తుచ్ఛకం హోతి, యో నం పస్సతి యోనిసో.

“ఇమఞ్చ కాయం ఆరబ్భ, భూరిపఞ్ఞేన దేసితం;
పహానం తిణ్ణం ధమ్మానం, రూపం పస్సథ [పస్సేథ (సీ.)] ఛడ్డితం.

“ఆయు ఉస్మా చ విఞ్ఞాణం, యదా కాయం జహన్తిమం;
అపవిద్ధో [అపవిట్ఠో (స్యా. కం.)] తదా సేతి, పరభత్తం అచేతనం.

“ఏతాదిసాయం సన్తానో, మాయాయం బాలలాపినీ;
వధకో ఏస అక్ఖాతో, సారో ఏత్థ న విజ్జతి.

“ఏవం ఖన్ధే అవేక్ఖేయ్య, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో;
దివా వా యది వా రత్తిం, సమ్పజానో పటిస్సతో.

“జహేయ్య సబ్బసంయోగం, కరేయ్య సరణత్తనో;
చరేయ్యాదిత్తసీసోవ, పత్థయం అచ్చుతం పద”న్తి. తతియం;

౪. గోమయపిణ్డసుత్తం

౯౬. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “అత్థి ను ఖో, భన్తే, కిఞ్చి రూపం యం రూపం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతి? అత్థి ను ఖో, భన్తే, కాచి వేదనా యా వేదనా నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతి? అత్థి ను ఖో, భన్తే, కాచి సఞ్ఞా యా సఞ్ఞా...పే.... అత్థి ను ఖో, భన్తే, కేచి సఙ్ఖారా యే సఙ్ఖారా నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సన్తి? అత్థి ను ఖో, భన్తే, కిఞ్చి విఞ్ఞాణం, యం విఞ్ఞాణం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతీ”తి? “నత్థి ఖో, భిక్ఖు, కిఞ్చి రూపం, యం రూపం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతి. నత్థి ఖో, భిక్ఖు, కాచి వేదనా... కాచి సఞ్ఞా... కేచి సఙ్ఖారా... కిఞ్చి విఞ్ఞాణం , యం విఞ్ఞాణం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతీ”తి.

అథ ఖో భగవా పరిత్తం గోమయపిణ్డం పాణినా గహేత్వా తం భిక్ఖుం ఏతదవోచ – “ఏత్తకోపి ఖో, భిక్ఖు, అత్తభావపటిలాభో నత్థి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతి. ఏత్తకో చేపి, భిక్ఖు, అత్తభావపటిలాభో అభవిస్స నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో, నయిదం బ్రహ్మచరియవాసో పఞ్ఞాయేథ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖు, ఏత్తకోపి అత్తభావపటిలాభో నత్థి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో, తస్మా బ్రహ్మచరియవాసో పఞ్ఞాయతి సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ.

“భూతపుబ్బాహం, భిక్ఖు, రాజా అహోసిం ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో. తస్స మయ్హం, భిక్ఖు, రఞ్ఞో సతో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స చతురాసీతినగరసహస్సాని అహేసుం కుసావతీ రాజధానిప్పముఖాని. తస్స మయ్హం, భిక్ఖు, రఞ్ఞో సతో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స చతురాసీతిపాసాదసహస్సాని అహేసుం ధమ్మపాసాదప్పముఖాని. తస్స మయ్హం, భిక్ఖు, రఞ్ఞో సతో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స చతురాసీతికూటాగారసహస్సాని అహేసుం మహాబ్యూహకూటాగారప్పముఖాని [మహావియూహకూటాగారప్పముఖాని (దీ. ని. ౨.౨౬౩)]. తస్స మయ్హం, భిక్ఖు, రఞ్ఞో సతో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స చతురాసీతిపల్లఙ్కసహస్సాని అహేసుం దన్తమయాని సారమయాని సోవణ్ణమయాని గోణకత్థతాని పటికత్థతాని పటలికత్థతాని కదలిమిగపవరపచ్చత్థరణాని [కాదలిమిగపవరపచ్చత్థరణాని (సీ.)] సఉత్తరచ్ఛదాని ఉభతోలోహితకూపధానాని. తస్స మయ్హం, భిక్ఖు, రఞ్ఞో సతో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స చతురాసీతినాగసహస్సాని అహేసుం సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణద్ధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని ఉపోసథనాగరాజప్పముఖాని. తస్స మయ్హం, భిక్ఖు, రఞ్ఞో సతో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స చతురాసీతిఅస్ససహస్సాని అహేసుం సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణద్ధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని వలాహకఅస్సరాజప్పముఖాని. తస్స మయ్హం, భిక్ఖు, రఞ్ఞో సతో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స చతురాసీతిరథసహస్సాని అహేసుం సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణద్ధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని వేజయన్తరథప్పముఖాని. తస్స మయ్హం, భిక్ఖు, రఞ్ఞో సతో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స చతురాసీతిమణిసహస్సాని అహేసుం మణిరతనప్పముఖాని. తస్స మయ్హం, భిక్ఖు...పే.... చతురాసీతిఇత్థిసహస్సాని అహేసుం సుభద్దాదేవిప్పముఖాని. తస్స మయ్హం, భిక్ఖు...పే.... చతురాసీతిఖత్తియసహస్సాని అహేసుం అనుయన్తాని పరిణాయకరతనప్పముఖాని. తస్స మయ్హం, భిక్ఖు...పే.... చతురాసీతిధేనుసహస్సాని అహేసుం దుకూలసన్దనాని కంసూపధారణాని. తస్స మయ్హం, భిక్ఖు...పే.... చతురాసీతివత్థకోటిసహస్సాని అహేసుం ఖోమసుఖుమాని కోసేయ్యసుఖుమాని కమ్బలసుఖుమాని కప్పాసికసుఖుమాని. తస్స మయ్హం, భిక్ఖు...పే.... చతురాసీతిథాలిపాకసహస్సాని అహేసుం; సాయం పాతం భత్తాభిహారో అభిహరియిత్థ.

“తేసం ఖో పన, భిక్ఖు, చతురాసీతియా నగరసహస్సానం ఏకఞ్ఞేవ తం నగరం హోతి యమహం తేన సమయేన అజ్ఝావసామి – కుసావతీ రాజధానీ. తేసం ఖో పన, భిక్ఖు, చతురాసీతియా పాసాదసహస్సానం ఏకోయేవ సో పాసాదో హోతి యమహం తేన సమయేన అజ్ఝావసామి – ధమ్మో పాసాదో. తేసం ఖో పన, భిక్ఖు, చతురాసీతియా కూటాగారసహస్సానం ఏకఞ్ఞేవ తం కూటాగారం హోతి యమహం తేన సమయేన అజ్ఝావసామి – మహాబ్యూహం కూటాగారం. తేసం ఖో పన, భిక్ఖు, చతురాసీతియా పల్లఙ్కసహస్సానం ఏకోయేవ సో పల్లఙ్కో హోతి యమహం తేన సమయేన పరిభుఞ్జామి – దన్తమయో వా సారమయో వా సోవణ్ణమయో వా రూపియమయో వా. తేసం ఖో పన, భిక్ఖు, చతురాసీతియా నాగసహస్సానం ఏకోయేవ సో నాగో హోతి యమహం తేన సమయేన అభిరుహామి – ఉపోసథో నాగరాజా. తేసం ఖో పన, భిక్ఖు, చతురాసీతియా అస్ససహస్సానం ఏకోయేవ సో అస్సో హోతి యమహం తేన సమయేన అభిరుహామి – వలాహకో అస్సరాజా. తేసం ఖో పన, భిక్ఖు, చతురాసీతియా రథసహస్సానం ఏకోయేవ సో రథో హోతి యమహం తేన సమయేన అభిరుహామి – వేజయన్తో రథో. తేసం ఖో పన, భిక్ఖు, చతురాసీతియా ఇత్థిసహస్సానం ఏకాయేవ సా ఇత్థీ హోతి యా మం తేన సమయేన పచ్చుపట్ఠాతి – ఖత్తియానీ వా వేలామికా వా. తేసం ఖో పన, భిక్ఖు, చతురాసీతియా వత్థకోటిసహస్సానం ఏకఞ్ఞేవ తం వత్థయుగం హోతి యమహం తేన సమయేన పరిదహామి – ఖోమసుఖుమం వా కోసేయ్యసుఖుమం వా కమ్బలసుఖుమం వా కప్పాసికసుఖుమం వా. తేసం ఖో పన, భిక్ఖు, చతురాసీతియా థాలిపాకసహస్సానం ఏకోయేవ సో థాలిపాకో హోతి యతో నాళికోదనపరమం భుఞ్జామి తదుపియఞ్చ సూపేయ్యం [సూపబ్యఞ్జనం (స్యా. కం.)]. ఇతి ఖో, భిక్ఖు, సబ్బే తే సఙ్ఖారా అతీతా నిరుద్ధా విపరిణతా. ఏవం అనిచ్చా ఖో, భిక్ఖు, సఙ్ఖారా. ఏవం అద్ధువా ఖో, భిక్ఖు, సఙ్ఖారా. ఏవం అనస్సాసికా ఖో, భిక్ఖు, సఙ్ఖారా. యావఞ్చిదం , భిక్ఖు, అలమేవ సబ్బసఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దితుం, అలం విరజ్జితుం, అలం విముచ్చితు”న్తి. చతుత్థం.

౫. నఖసిఖాసుత్తం

౯౭. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “అత్థి ను ఖో, భన్తే, కిఞ్చి రూపం యం రూపం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతి? అత్థి ను ఖో, భన్తే, కాచి వేదనా యా వేదనా నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతి? అత్థి ను ఖో, భన్తే, కాచి సఞ్ఞా…పే.… కేచి సఙ్ఖారా, యే సఙ్ఖారా నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సన్తి? అత్థి ను ఖో, భన్తే, కిఞ్చి విఞ్ఞాణం, యం విఞ్ఞాణం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతీ”తి? “నత్థి ఖో, భిక్ఖు, కిఞ్చి రూపం, యం రూపం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతి. నత్థి ఖో, భిక్ఖు, కాచి వేదనా… కాచి సఞ్ఞా… కేచి సఙ్ఖారా…పే.… కిఞ్చి విఞ్ఞాణం, యం విఞ్ఞాణం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతీ”తి.

అథ ఖో భగవా పరిత్తం నఖసిఖాయం పంసుం ఆరోపేత్వా తం భిక్ఖుం ఏతదవోచ – “ఏత్తకమ్పి ఖో, భిక్ఖు, రూపం నత్థి నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతి. ఏత్తకం చేపి, భిక్ఖు, రూపం అభవిస్స నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం, నయిదం బ్రహ్మచరియవాసో పఞ్ఞాయేథ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖు, ఏత్తకమ్పి రూపం నత్థి నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం, తస్మా బ్రహ్మచరియవాసో పఞ్ఞాయతి సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ”.

“ఏత్తకాపి ఖో, భిక్ఖు, వేదనా నత్థి నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతి. ఏత్తకా చేపి, భిక్ఖు, వేదనా అభవిస్స నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా, న యిదం బ్రహ్మచరియవాసో పఞ్ఞాయేథ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖు, ఏత్తకాపి వేదనా నత్థి నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా, తస్మా బ్రహ్మచరియవాసో పఞ్ఞాయతి సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ.

“ఏత్తకాపి ఖో, భిక్ఖు, సఞ్ఞా నత్థి…పే॰… ఏత్తకాపి ఖో, భిక్ఖు, సఙ్ఖారా నత్థి నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సన్తి. ఏత్తకా చేపి, భిక్ఖు, సఙ్ఖారా అభవిస్సంసు నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా, న యిదం బ్రహ్మచరియవాసో పఞ్ఞాయేథ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖు, ఏత్తకాపి సఙ్ఖారా నత్థి నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా, తస్మా బ్రహ్మచరియవాసో పఞ్ఞాయతి సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ.

“ఏత్తకమ్పి ఖో, భిక్ఖు, విఞ్ఞాణం నత్థి నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతి. ఏత్తకమ్పి ఖో, భిక్ఖు, విఞ్ఞాణం అభవిస్స నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం, న యిదం బ్రహ్మచరియవాసో పఞ్ఞాయేథ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖు, ఏత్తకమ్పి విఞ్ఞాణం నత్థి నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం, తస్మా బ్రహ్మచరియవాసో పఞ్ఞాయతి సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ.

“తం కిం మఞ్ఞసి, భిక్ఖు, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం భన్తే”…పే॰… “తస్మాతిహ…పే॰… ఏవం పస్సం…పే॰… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. పఞ్చమం.

౬. సుద్ధికసుత్తం

౯౮. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “అత్థి ను ఖో, భన్తే, కిఞ్చి రూపం, యం రూపం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతి? అత్థి ను ఖో, భన్తే, కాచి వేదనా…పే॰… కాచి సఞ్ఞా… కేచి సఙ్ఖారా… కిఞ్చి విఞ్ఞాణం, యం విఞ్ఞాణం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతీ”తి? “నత్థి ఖో, భిక్ఖు, కిఞ్చి రూపం యం రూపం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతి. నత్థి ఖో, భిక్ఖు, కాచి వేదనా… కాచి సఞ్ఞా… కేచి సఙ్ఖారా… కిఞ్చి విఞ్ఞాణం, యం విఞ్ఞాణం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మం సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. గద్దులబద్ధసుత్తం

౯౯. సావత్థినిదానం. “అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. హోతి సో, భిక్ఖవే, సమయో యం మహాసముద్దో ఉస్సుస్సతి విసుస్సతి న భవతి; న త్వేవాహం, భిక్ఖవే, అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం దుక్ఖస్స అన్తకిరియం వదామి. హోతి సో, భిక్ఖవే, సమయో యం సినేరు పబ్బతరాజా డయ్హతి వినస్సతి న భవతి; న త్వేవాహం, భిక్ఖవే, అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం దుక్ఖస్స అన్తకిరియం వదామి. హోతి సో, భిక్ఖవే,

సమయో యం మహాపథవీ డయ్హతి వినస్సతి న భవతి; న త్వేవాహం, భిక్ఖవే, అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం దుక్ఖస్స అన్తకిరియం వదామి".

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సా గద్దులబద్ధో [గద్దూలబన్ధో (స్యా. కం.)] దళ్హే ఖీలే వా థమ్భే వా ఉపనిబద్ధో తమేవ ఖీలం వా థమ్భం వా అనుపరిధావతి అనుపరివత్తతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ...పే.... సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి...పే.... వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి... సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి... సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. సో రూపఞ్ఞేవ అనుపరిధావతి అనుపరివత్తతి, వేదనఞ్ఞేవ...పే.... సఞ్ఞఞ్ఞేవ... సఙ్ఖారేయేవ... విఞ్ఞాణఞ్ఞేవ అనుపరిధావతి అనుపరివత్తతి. సో రూపం అనుపరిధావం అనుపరివత్తం, వేదనం...పే.... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అనుపరిధావం అనుపరివత్తం, న పరిముచ్చతి రూపమ్హా, న పరిముచ్చతి వేదనాయ, న పరిముచ్చతి సఞ్ఞాయ, న పరిముచ్చతి సఙ్ఖారేహి, న పరిముచ్చతి విఞ్ఞాణమ్హా, న పరిముచ్చతి జాతియా జరామరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి. 'న పరిముచ్చతి దుక్ఖస్మా'తి వదామి".

"సుతవా చ ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో అరియానం దస్సావీ...పే.... సప్పురిసధమ్మే సువినీతో, న రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి...పే.... న వేదనం... న సఞ్ఞం... న సఙ్ఖారే... న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, న విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం; న అత్తని వా విఞ్ఞాణం, న విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. సో రూపం నానుపరిధావతి నానుపరివత్తతి, వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం నానుపరిధావతి నానుపరివత్తతి. సో రూపం అననుపరిధావం అననుపరివత్తం, వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అననుపరిధావం అననుపరివత్తం; పరిముచ్చతి రూపమ్హా, పరిముచ్చతి వేదనాయ, పరిముచ్చతి సఞ్ఞాయ, పరిముచ్చతి సఙ్ఖారేహి, పరిముచ్చతి విఞ్ఞాణమ్హా, పరిముచ్చతి జాతియా జరామరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి. 'పరిముచ్చతి దుక్ఖస్మా'తి వదామీ"తి. సత్తమం.

౮. దుతియగద్దులబద్ధసుత్తం

౧౦౦. సావత్థినిదానం . "అనమతగ్గోయం, భిక్ఖవే, సంసారో. పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సా గద్దులబద్ధో దళ్హే ఖీలే వా థమ్భే వా ఉపనిబద్ధో. సో గచ్ఛతి చేపి తమేవ ఖీలం వా థమ్భం వా ఉపగచ్ఛతి; తిట్ఠతి చేపి తమేవ ఖీలం వా థమ్భం వా ఉపతిట్ఠతి; నిసీదతి చేపి తమేవ ఖీలం వా థమ్భం వా ఉపనిసీదతి; నిపజ్జతి చేపి తమేవ ఖీలం వా థమ్భం వా ఉపనిపజ్జతి. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో రూపం 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'తి సమనుపస్సతి. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'తి సమనుపస్సతి. సో గచ్ఛతి చేపి ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే ఉపగచ్ఛతి; తిట్ఠతి చేపి ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే ఉపతిట్ఠతి; నిసీదతి చేపి ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే ఉపనిసీదతి; నిపజ్జతి చేపి ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే ఉపనిపజ్జతి. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, అభిక్ఖణం సకం చిత్తం పచ్చవేక్ఖితబ్బం – 'దీఘరత్తమిదం చిత్తం సంకిలిట్ఠం రాగేన దోసేన మోహేనా'తి. చిత్తసంకిలేసా, భిక్ఖవే, సత్తా సంకిలిస్సన్తి; చిత్తవోదానా సత్తా విసుజ్ఝన్తి.

"దిట్ఠం వో, భిక్ఖవే, చరణం నామ చిత్త"న్తి? "ఏవం, భన్తే". "తమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, చరణం నామ చిత్తం చిత్తేనేవ చిన్తితం. తేనపి ఖో, భిక్ఖవే, చరణేన చిత్తేన చిత్తఞ్ఞేవ చిత్తతరం. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, అభిక్ఖణం సకం చిత్తం పచ్చవేక్ఖితబ్బం – 'దీఘరత్తమిదం చిత్తం సంకిలిట్ఠం రాగేన దోసేన మోహేనా'తి. చిత్తసంకిలేసా, భిక్ఖవే, సత్తా సంకిలిస్సన్తి; చిత్తవోదానా సత్తా విసుజ్ఝన్తి.

"నాహం , భిక్ఖవే, అఞ్ఞం ఏకనికాయమ్పి సమనుపస్సామి ఏవం చిత్తం. యథయిదం, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా, తేపి ఖో, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా చిత్తేనేవ చిత్తితా, తేహిపి ఖో, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతేహి పాణేహి చిత్తఞ్ఞేవ చిత్తతరం. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, అభిక్ఖణం సకం చిత్తం పచ్చవేక్ఖితబ్బం – 'దీఘరత్తమిదం చిత్తం సంకిలిట్ఠం రాగేన దోసేన మోహేనా'తి. చిత్తసంకిలేసా, భిక్ఖవే, సత్తా సంకిలిస్సన్తి; చిత్తవోదానా సత్తా విసుజ్ఝన్తి.

"సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, రజకో వా చిత్తకారకో వా రజనాయ వా లాఖాయ వా హలిద్దియా వా నీలియా వా మఞ్జిట్ఠాయ [మఞ్జేట్ఠాయ (సీ. స్యా. కం.), మఞ్జేట్ఠియా (పీ.)] వా సుపరిమట్ఠే ఫలకే వా భిత్తియా వా దుస్సపట్టే వా ఇత్థిరూపం వా పురిసరూపం వా అభినిమ్మినేయ్య సబ్బఙ్గపచ్చఙ్గిం; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో రూపఞ్ఞేవ అభినిబ్బత్తేన్తో అభినిబ్బత్తేతి, వేదనఞ్ఞేవ...పే.... సఞ్ఞఞ్ఞేవ... సఙ్ఖారే యేవ... విఞ్ఞాణఞ్ఞేవ అభినిబ్బత్తేన్తో అభినిబ్బత్తేతి. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం...పే.... "తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం పస్సం...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. అట్ఠమం.

౯. వాసిజటసుత్తం

౧౦౧. సావత్థినిదానం . "జానతో అహం, భిక్ఖవే, పస్సతో ఆసవానం ఖయం వదామి, నో అజానతో నో అపస్సతో. కిఞ్చ, భిక్ఖవే, జానతో కిం పస్సతో ఆసవానం ఖయో హోతి? 'ఇతి రూపం, ఇతి రూపస్స సముదయో, ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో; ఇతి వేదనా... ఇతి సఞ్ఞా... ఇతి సఙ్ఖారా... ఇతి విఞ్ఞాణం, ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో, ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో'తి – ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, జానతో ఏవం పస్సతో ఆసవానం ఖయో హోతి".

"భావనానుయోగం అననుయుత్తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో విహరతో కిఞ్చాపి ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జేయ్య – 'అహో వత మే అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చేయ్యా'తి, అథ ఖ్వస్స నేవ అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చతి. తం కిస్స హేతు? 'అభావితత్తా' తిస్స వచనీయం. కిస్స అభావితత్తా? అభావితత్తా చతున్నం సతిపట్ఠానానం, అభావితత్తా చతున్నం సమ్మప్పధానానం, అభావితత్తా చతున్నం ఇద్ధిపాదానం, అభావితత్తా పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం, అభావితత్తా పఞ్చన్నం బలానం, అభావితత్తా సత్తన్నం బోజ్ఝఙ్గానం, అభావితత్తా అరియస్స అట్ఠఙ్గికస్స మగ్గస్స.

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కుక్కుటియా అణ్డాని అట్ఠ వా దస వా ద్వాదస వా. తానస్సు కుక్కుటియా న సమ్మా అధిసయితాని, న సమ్మా పరిసేదితాని, న సమ్మా పరిభావితాని. కిఞ్చాపి తస్సా కుక్కుటియా ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జేయ్య – 'అహో, వత మే కుక్కుటపోతకా పాదనఖసిఖాయ వా ముఖతుణ్డకేన వా అణ్డకోసం పదాలేత్వా సోత్థినా అభినిబ్భిజ్జేయ్యు'న్తి, అథ ఖో అభబ్బావ తే కుక్కుటపోతకా పాదనఖసిఖాయ వా ముఖతుణ్డకేన వా అణ్డకోసం పదాలేత్వా సోత్థినా అభినిబ్భిజ్జితుం. తం కిస్స హేతు? తథా హి పన, భిక్ఖవే, కుక్కుటియా అణ్డాని అట్ఠ వా దస వా ద్వాదస వా; తాని

కుక్కుటియా న సమ్మా అధిసయితాని, న సమ్మా పరిసేదితాని, న సమ్మా పరిభావితాని. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భావనానుయోగం అననుయుత్తస్స భిక్ఖునో విహరతో కిఞ్చాపి ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జేయ్య – 'అహో, వత మే అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చేయ్యా'తి, అథ ఖ్వస్స నేవ అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చతి. తం కిస్స హేతు? 'అభావితత్తా'తిస్స వచనీయం. కిస్స అభావితత్తా? అభావితత్తా చతున్నం సతిపట్ఠానానం...పే॰... అట్ఠఙ్గికస్స మగ్గస్స.

"భావనానుయోగం అనుయుత్తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో విహరతో కిఞ్చాపి న ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జేయ్య – 'అహో వత మే అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చేయ్యా'తి, అథ ఖ్వస్స అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చతి. తం కిస్స హేతు? 'భావితత్తా'తిస్స వచనీయం. కిస్స భావితత్తా? భావితత్తా చతున్నం సతిపట్ఠానానం, భావితత్తా చతున్నం సమ్మప్పధానానం, భావితత్తా చతున్నం ఇద్ధిపాదానం, భావితత్తా పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం, భావితత్తా పఞ్చన్నం బలానం, భావితత్తా సత్తన్నం బోజ్ఝఙ్గానం, భావితత్తా అరియస్స అట్ఠఙ్గికస్స మగ్గస్స.

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కుక్కుటియా అణ్డాని అట్ఠ వా దస వా ద్వాదస వా. తానస్సు కుక్కుటియా సమ్మా అధిసయితాని, సమ్మా పరిసేదితాని, సమ్మా పరిభావితాని . కిఞ్చాపి తస్సా కుక్కుటియా న ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జేయ్య – 'అహో వత మే కుక్కుటపోతకా పాదనఖసిఖాయ వా ముఖతుణ్డకేన వా అణ్డకోసం పదాలేత్వా సోత్థినా అభినిబ్భిజ్జేయ్యు'న్తి, అథ ఖో భబ్బావ తే కుక్కుటపోతకా పాదనఖసిఖాయ వా ముఖతుణ్డకేన వా అణ్డకోసం పదాలేత్వా సోత్థినా అభినిబ్భిజ్జితుం. తం కిస్స హేతు? తథా హి పన, భిక్ఖవే, కుక్కుటియా అణ్డాని అట్ఠ వా దస వా ద్వాదస వా; తానస్సు కుక్కుటియా సమ్మా అధిసయితాని, సమ్మా పరిసేదితాని, సమ్మా పరిభావితాని. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భావనానుయోగం అనుయుత్తస్స భిక్ఖునో విహరతో కిఞ్చాపి న ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జేయ్య – 'అహో వత మే అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చేయ్యా'తి, అథ ఖ్వస్స అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చతి. తం కిస్స హేతు? 'భావితత్తా'తిస్స వచనీయం. కిస్స భావితత్తా? భావితత్తా చతున్నం సతిపట్ఠానానం...పే॰... భావితత్తా అరియస్స అట్ఠఙ్గికస్స మగ్గస్స.

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పలగణ్డస్స వా పలగణ్డన్తేవాసిస్స వా వాసిజటే దిస్సన్తేవ అఙ్గులిపదాని దిస్సతి అఙ్గుట్ఠపదం. నో చ ఖ్వస్స ఏవం ఞాణం హోతి – 'ఏత్తకం వత మే అజ్జ వాసిజటస్స ఖీణం, ఏత్తకం హియ్యో, ఏత్తకం పరే'తి. అథ ఖ్వస్స ఖీణే ఖీణన్త్వేవ ఞాణం హోతి. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భావనానుయోగం అనుయుత్తస్స భిక్ఖునో విహరతో కిఞ్చాపి న ఏవం ఞాణం హోతి – 'ఏత్తకం వత మే అజ్జ ఆసవానం ఖీణం, ఏత్తకం హియ్యో, ఏత్తకం పరే'తి, అథ ఖ్వస్స ఖీణే ఖీణన్త్వేవ ఞాణం హోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సాముద్దికాయ నావాయ వేత్తబన్ధనబద్ధాయ వస్సమాసాని ఉదకే పరియాదాయ హేమన్తికేన థలం ఉక్ఖిత్తాయ వాతాతపపరేతాని వేత్తబన్ధనాని. తాని పావుసకేన మేఘేన అభిప్పవుట్ఠాని అప్పకసిరేనేవ పటిప్పస్సమ్భన్తి పూతికాని భవన్తి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భావనానుయోగం అనుయుత్తస్స భిక్ఖునో విహరతో అప్పకసిరేనేవ సంయోజనాని పటిప్పస్సమ్భన్తి పూతికాని భవన్తీ"తి. నవమం.

౧౦. అనిచ్చసఞ్ఞాసుత్తం

౧౦౨. సావత్థినిదానం. "అనిచ్చసఞ్ఞా, భిక్ఖవే, భావితా బహులీకతా సబ్బం కామరాగం పరియాదియతి, సబ్బం రూపరాగం పరియాదియతి, సబ్బం భవరాగం పరియాదియతి, సబ్బం అవిజ్జం పరియాదియతి, సబ్బం అస్మిమానం సమూహనతి".

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సరదసమయే కస్సకో మహానఙ్గలేన కసన్తో సబ్బాని మూలసన్తానకాని సమ్పదాలేన్తో కసతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అనిచ్చసఞ్ఞా భావితా బహులీకతా సబ్బం కామరాగం పరియాదియతి, సబ్బం రూపరాగం పరియాదియతి, సబ్బం భవరాగం పరియాదియతి, సబ్బం అవిజ్జం పరియాదియతి, సబ్బం అస్మిమానం సమూహనతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పబ్బజలాయకో పబ్బజం లాయిత్వా అగ్గే గహేత్వా ఓధునాతి నిద్ధునాతి నిచ్ఛోటేతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అనిచ్చసఞ్ఞా భావితా బహులీకతా సబ్బం కామరాగం పరియాదియతి…పే॰… సబ్బం అస్మిమానం సమూహనతి.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, అమ్బపిణ్డియా వణ్టచ్ఛిన్నాయ యాని తత్థ అమ్బాని వణ్టపటిబన్ధాని సబ్బాని తాని తదన్వయాని భవన్తి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అనిచ్చసఞ్ఞా భావితా…పే॰… సబ్బం అస్మిమానం సమూహనతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కూటాగారస్స యా కాచి గోపానసియో సబ్బా తా కూటఙ్గమా కూటనిన్నా కూటసమోసరణా, కూటం తాసం అగ్గమక్ఖాయతి ; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అనిచ్చసఞ్ఞా భావితా…పే॰… సబ్బం అస్మిమానం సమూహనతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యే కేచి మూలగన్ధా కాళానుసారిగన్ధో తేసం అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అనిచ్చసఞ్ఞా…పే॰… సబ్బం అస్మిమానం సమూహనతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యే కేచి సారగన్ధా, లోహితచన్దనం తేసం అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అనిచ్చసఞ్ఞా…పే॰… సబ్బం అస్మిమానం సమూహనతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యే కేచి పుప్ఫగన్ధా, వస్సికం తేసం అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అనిచ్చసఞ్ఞా…పే॰… సబ్బం అస్మిమానం సమూహనతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యే కేచి కుట్టరాజానో [కుడ్డరాజానో (సీ॰)], సబ్బేతే రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స అనుయన్తా భవన్తి, రాజా తేసం చక్కవత్తి అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అనిచ్చసఞ్ఞా…పే॰… సబ్బం అస్మిమానం సమూహనతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యా కాచి తారకరూపానం పభా, సబ్బా తా చన్దిమప్పభాయ కలం నాగ్ఘన్తి సోళసిం, చన్దప్పభా తాసం అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అనిచ్చసఞ్ఞా…పే॰… సబ్బం అస్మిమానం సమూహనతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సరదసమయే విద్ధే విగతవలాహకే దేవే ఆదిచ్చో నభం అబ్భుస్సక్కమానో, సబ్బం ఆకాసగతం తమగతం అభివిహచ్చ భాసతే చ తపతే చ విరోచతే చ; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అనిచ్చసఞ్ఞా భావితా బహులీకతా సబ్బం కామరాగం పరియాదియతి, సబ్బం రూపరాగం పరియాదియతి, సబ్బం భవరాగం పరియాదియతి, సబ్బం అవిజ్జం పరియాదియతి, సబ్బం అస్మిమానం సమూహనతి.

“కథం భావితా చ, భిక్ఖవే, అనిచ్చసఞ్ఞా కథం బహులీకతా సబ్బం కామరాగం పరియాదియతి…పే॰… సబ్బం అస్మిమానం సమూహనతి? ‘ఇతి రూపం, ఇతి రూపస్స సముదయో, ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో; ఇతి వేదనా… ఇతి సఞ్ఞా… ఇతి సఙ్ఖారా… ఇతి విఞ్ఞాణం, ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో, ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో’తి – ఏవం భావితా ఖో,

భిక్ఖవే, అనిచ్చసఞ్ఞా ఏవం బహులీకతా సబ్బం కామరాగం పరియాదియతి, సబ్బం రూపరాగం పరియాదియతి, సబ్బం భవరాగం పరియాదియతి, సబ్బం అవిజ్జం పరియాదియతి, సబ్బం అస్మిమానం సమూహనతీ"తి. దసమం.

పుప్ఫవగ్గో దసమో.

తస్సుద్దానం –

నదీ పుప్ఫఞ్చ ఫేణఞ్చ, గోమయఞ్చ నఖాసిఖం;
సుద్ధికం ద్వే చ గద్దులా, వాసీజటం అనిచ్చతాతి.

మజ్ఝిమపణ్ణాసకో సమత్తో.

తస్స మజ్ఝిమపణ్ణాసకస్స వగ్గుద్దానం –

ఉపయో అరహన్తో చ, ఖజ్జనీ థేరసవ్హయం;
పుప్ఫవగ్గేన పణ్ణాస, దుతియో తేన వుచ్చతీతి.

౧౧. అన్తవగ్గో

౧. అన్తసుత్తం

౧౦౩. సావత్థినిదానం . "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, అన్తా. కతమే చత్తారో? సక్కాయన్తో , సక్కాయసముదయన్తో, సక్కాయనిరోధన్తో, సక్కాయనిరోధగామినిప్పటిపదన్తో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సక్కాయన్తో? పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధాతిస్స వచనీయం. కతమే పఞ్చ? సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సక్కాయన్తో".

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సక్కాయసముదయన్తో? యాయం తణ్హా పోనోభవికా నన్దిరాగసహగతా తత్రతత్రాభినన్దినీ, సేయ్యథిదం – కామతణ్హా, భవతణ్హా, విభవతణ్హా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సక్కాయసముదయన్తో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సక్కాయనిరోధన్తో? యో తస్సాయేవ తణ్హాయ అసేసవిరాగనిరోధో చాగో పటినిస్సగ్గో ముత్తి అనాలయో – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సక్కాయనిరోధన్తో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సక్కాయనిరోధగామినిప్పటిపదన్తో? అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో. సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సక్కాయనిరోధగామినిప్పటిపదన్తో . ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అన్తా"తి. పఠమం.

౨. దుక్ఖసుత్తం

౧౦౪. సావత్థినిదానం. “దుక్ఖఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి దుక్ఖసముదయఞ్చ దుక్ఖనిరోధఞ్చ దుక్ఖనిరోధగామినిఞ్చ పటిపదం. తం సుణాథ. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖం? పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధాతిస్స వచనీయం. కతమే పఞ్చ? సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో…పే॰… విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖం. కతమో చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖసముదయో? యాయం తణ్హా పోనోభవికా…పే॰… కామతణ్హా, భవతణ్హా, విభవతణ్హా – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖసముదయో. కతమో చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధో? యో తస్సాయేవ తణ్హాయ అసేసవిరాగనిరోధో చాగో పటినిస్సగ్గో ముత్తి అనాలయో – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధో. కతమా చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా? అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో. సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మాసమాధి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి. దుతియం.

౩. సక్కాయసుత్తం

౧౦౫. సావత్థినిదానం. “సక్కాయఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి సక్కాయసముదయఞ్చ సక్కాయనిరోధఞ్చ సక్కాయనిరోధగామినిఞ్చ పటిపదం. తం సుణాథ. కతమో చ, భిక్ఖవే, సక్కాయో? పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధాతిస్స వచనీయం . కతమే పఞ్చ? సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సక్కాయో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సక్కాయసముదయో? యాయం తణ్హా పోనోభవికా…పే॰… కామతణ్హా, భవతణ్హా, విభవతణ్హా – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సక్కాయసముదయో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సక్కాయనిరోధో? యో తస్సాయేవ తణ్హాయ…పే॰… అయం వుచ్చతి , భిక్ఖవే, సక్కాయనిరోధో. కతమా చ, భిక్ఖవే, సక్కాయనిరోధగామినీ పటిపదా? అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో. సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మాసమాధి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సక్కాయనిరోధగామినీ పటిపదా”తి. తతియం.

౪. పరిఞ్ఞేయ్యసుత్తం

౧౦౬. సావత్థినిదానం. “పరిఞ్ఞేయ్యే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మే దేసేస్సామి పరిఞ్ఞఞ్చ పరిఞ్ఞాతావిఞ్చ పుగ్గలం. తం సుణాథ. కతమే చ, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞేయ్యా ధమ్మా? రూపం, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో. వేదనా…పే॰… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం పరిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞేయ్యా ధమ్మా. కతమా చ, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞా? రాగక్ఖయో, దోసక్ఖయో, మోహక్ఖయో – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞా. కతమో చ, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞాతావీ పుగ్గలో? అరహాతిస్స వచనీయం. య్వాయం ఆయస్మా ఏవంనామో ఏవంగోత్తో – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞాతావీ పుగ్గలో”తి. చతుత్థం.

౫. సమణసుత్తం

౧౦౭. సావత్థినిదానం. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఉపాదానక్ఖన్ధా. కతమే పఞ్చ? సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో…పే॰… విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానన్తి…పే॰… పజానన్తి, సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ”తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియసమణసుత్తం

౧౦౮. సావత్థినిదానం . "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఉపాదానక్ఖన్ధా. కతమే పఞ్చ? సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానన్తి...పే.... పజానన్తి, సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. సోతాపన్నసుత్తం

౧౦౯. సావత్థినిదానం . "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఉపాదానక్ఖన్ధా. కతమే పఞ్చ? సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో"తి. సత్తమం.

౮. అరహన్తసుత్తం

౧౧౦. సావత్థినిదానం. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఉపాదానక్ఖన్ధా. కతమే పఞ్చ? సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం విదిత్వా అనుపాదావిముత్తో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరహం ఖీణాసవో వుసితవా కతకరణీయో ఓహితభారో అనుప్పత్తసదత్థో పరిక్ఖీణభవసంయోజనో సమ్మదఞ్ఞావిముత్తో"తి. అట్ఠమం.

౯. ఛన్దప్పహానసుత్తం

౧౧౧. సావత్థినిదానం . "రూపే, భిక్ఖవే, యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా, తం పజహథ. ఏవం తం రూపం పహీనం భవిస్సతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావంకతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మం. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా, తం పజహథ. ఏవం తం విఞ్ఞాణం పహీనం భవిస్సతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావంకతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మ"న్తి. నవమం.

౧౦. దుతియఛన్దప్పహానసుత్తం

౧౧౨. సావత్థినిదానం. "రూపే, భిక్ఖవే, యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా యే ఉపయుపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా, తే పజహథ . ఏవం తం రూపం పహీనం భవిస్సతి ఉచ్ఛిన్నమూలం...పే.... వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు యో ఛన్దో...పే.... ఏవం తే సఙ్ఖారా పహీనా భవిస్సన్తి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. విఞ్ఞాణే యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా యే ఉపయుపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా, తే పజహథ. ఏవం తం విఞ్ఞాణం పహీనం భవిస్సతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావంకతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మ"న్తి. దసమం.

అన్తవగ్గో ఏకాదసమో.

తస్సుద్దానం –

> అన్తో దుక్ఖఞ్చ సక్కాయో, పరిఞ్ఞేయ్యా సమణా దువే;
> సోతాపన్నో అరహా చ, దువే చ ఛన్దప్పహానాతి.

౧౨. ధమ్మకథికవగ్గో

౧. అవిజ్జాసుత్తం

౧౧౩. సావత్థినిదానం . అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘‘అవిజ్జా అవిజ్జా’తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, భన్తే, అవిజ్జా, కిత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ’’తి? ‘‘ఇధ, భిక్ఖు, అస్సుతవా పుథుజ్జనో రూపం నప్పజానాతి, రూపసముదయం నప్పజానాతి, రూపనిరోధం నప్పజానాతి, రూపనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానాతి; వేదనం నప్పజానాతి... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే నప్పజానాతి...పే.... విఞ్ఞాణనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానాతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు, అవిజ్జా. ఏత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ’’తి. పఠమం.

౨. విజ్జాసుత్తం

౧౧౪. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘‘విజ్జా విజ్జా’తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, భన్తే, విజ్జా, కిత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ’’తి? ‘‘ఇధ, భిక్ఖు, సుతవా అరియసావకో రూపం పజానాతి, రూపసముదయం పజానాతి, రూపనిరోధం పజానాతి, రూపనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే పజానాతి...పే.... విఞ్ఞాణనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు, విజ్జా. ఏత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ’’తి. దుతియం.

౩. ధమ్మకథికసుత్తం

౧౧౫. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘‘ధమ్మకథికో ధమ్మకథికో’తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, ధమ్మకథికో హోతీ’’తి ? ‘‘రూపస్స చే, భిక్ఖు, నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ధమ్మం దేసేతి ‘ధమ్మకథికో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయ. రూపస్స చే, భిక్ఖు, నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి, ‘ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయ. రూపస్స చే, భిక్ఖు, నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదావిముత్తో హోతి, ‘దిట్ఠధమ్మనిబ్బానప్పత్తో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయ. వేదనాయ చే, భిక్ఖు...పే.... సఞ్ఞాయ చే, భిక్ఖు... సఙ్ఖారానం చే, భిక్ఖు... విఞ్ఞాణస్స చే, భిక్ఖు, నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ధమ్మం దేసేతి, ‘ధమ్మకథికో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయ. విఞ్ఞాణస్స చే, భిక్ఖు, నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి, ‘ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయ. విఞ్ఞాణస్స చే, భిక్ఖు, నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదావిముత్తో హోతి, ‘దిట్ఠధమ్మనిబ్బానప్పత్తో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా’’తి. తతియం.

౪. దుతియధమ్మకథికసుత్తం

౧౧౬. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘‘ధమ్మకథికో ధమ్మకథికో’తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, ధమ్మకథికో హోతి, కిత్తావతా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి, కిత్తావతా దిట్ఠధమ్మనిబ్బానప్పత్తో హోతీ’’తి? ‘‘రూపస్స చే, భిక్ఖు, నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ధమ్మం దేసేతి, ‘ధమ్మకథికో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయ. రూపస్స చే, భిక్ఖు, నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి, ‘ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయ. రూపస్స చే, భిక్ఖు, నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదావిముత్తో హోతి, ‘దిట్ఠధమ్మనిబ్బానప్పత్తో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయ. వేదనాయ చే, భిక్ఖు...పే.... సఞ్ఞాయ చే, భిక్ఖు... సఙ్ఖారానం చే, భిక్ఖు... విఞ్ఞాణస్స చే, భిక్ఖు, నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ధమ్మం దేసేతి, ‘ధమ్మకథికో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయ. విఞ్ఞాణస్స చే, భిక్ఖు, నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి, ‘ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయ. విఞ్ఞాణస్స చే, భిక్ఖు, నిబ్బిదా విరాగా నిరోధా అనుపాదావిముత్తో హోతి, ‘దిట్ఠధమ్మనిబ్బానప్పత్తో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా’’తి. చతుత్థం.

౫. బన్ధనసుత్తం

౧౧౭. సావత్థినిదానం . ‘‘ఇధ భిక్ఖవే అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ...పే.... సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, రూపవన్తం వా అత్తానం; అత్తని వా రూపం, రూపస్మిం వా అత్తానం. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో రూపబన్ధనబద్ధో సన్తరబాహిరబన్ధనబద్ధో అతీరదస్సీ అపారదస్సీ, బద్ధో జీయతి [బద్ధో జాయతి (సీ. పీ.) బద్ధో జాయతి బద్ధో జీయతి (సీ. అట్ఠ. స్యా. అట్ఠ.)] బద్ధో మీయతి బద్ధో అస్మా లోకా పరం లోకం గచ్ఛతి. వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి...పే.... వేదనాయ వా అత్తానం. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో వేదనాబన్ధనబద్ధో సన్తరబాహిరబన్ధనబద్ధో అతీరదస్సీ అపారదస్సీ, బద్ధో జీయతి బద్ధో మీయతి బద్ధో అస్మా లోకా పరం లోకం గచ్ఛతి. సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి...పే.... అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో విఞ్ఞాణబన్ధనబద్ధో సన్తరబాహిరబన్ధనబద్ధో అతీరదస్సీ అపారదస్సీ, బద్ధో జీయతి బద్ధో మీయతి బద్ధో అస్మా లోకా పరం లోకం గచ్ఛతి’’.

‘‘సుతవా చ ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో అరియానం దస్సావీ...పే.... సప్పురిసధమ్మే సువినీతో న రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న రూపవన్తం వా అత్తానం; న అత్తని వా రూపం, న రూపస్మిం వా అత్తానం. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో న రూపబన్ధనబద్ధో, న సన్తరబాహిరబన్ధనబద్ధో, తీరదస్సీ, పారదస్సీ; ‘పరిముత్తో సో దుక్ఖస్మా’తి వదామి. న వేదనం అత్తతో...పే.... న సఞ్ఞం అత్తతో...పే.... న సఙ్ఖారే అత్తతో...పే.... న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి...పే.... అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో న విఞ్ఞాణబన్ధనబద్ధో, న సన్తరబాహిరబన్ధనబద్ధో, తీరదస్సీ, పారదస్సీ, ‘పరిముత్తో సో దుక్ఖస్మా’తి వదామీ’’తి. పఞ్చమం.

౬. పరిపుచ్ఛితసుత్తం

౧౧౮. సావత్థినిదానం. "తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'తి సమనుపస్సథా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "సాధు, భిక్ఖవే! రూపం, భిక్ఖవే, 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. "వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'తి సమనుపస్సథా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "సాధు, భిక్ఖవే! విఞ్ఞాణం, భిక్ఖవే, 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి , న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం...పే.... ఏవం పస్సం...పే.... కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీతి. ఛట్ఠం.

౭. దుతియపరిపుచ్ఛితసుత్తం

౧౧౯. సావత్థినిదానం. "తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి సమనుపస్సథా"తి? "ఏవం, భన్తే". "సాధు భిక్ఖవే! రూపం, భిక్ఖవే, 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి సమనుపస్సథా"తి? "ఏవం, భన్తే". "సాధు భిక్ఖవే! విఞ్ఞాణం, భిక్ఖవే, 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం...పే.... ఏవం...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. సత్తమం.

౮. సంయోజనియసుత్తం

౧౨౦. సావత్థినిదానం . "సంయోజనియే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మే దేసేస్సామి సంయోజనఞ్చ. తం సుణాథ. కతమే చ, భిక్ఖవే, సంయోజనియా ధమ్మా, కతమం సంయోజనం? రూపం, భిక్ఖవే, సంయోజనియో ధమ్మో; యో తత్థ ఛన్దరాగో, తం తత్థ సంయోజనం. వేదనా...పే.... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం సంయోజనియో ధమ్మో; యో తత్థ ఛన్దరాగో, తం తత్థ సంయోజనం. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, సంయోజనియా ధమ్మా, ఇదం సంయోజన"న్తి. అట్ఠమం.

౯. ఉపాదానియసుత్తం

౧౨౧. సావత్థినిదానం. "ఉపాదానియే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మే దేసేస్సామి ఉపాదానఞ్చ . తం సుణాథ. కతమే చ, భిక్ఖవే, ఉపాదానియా ధమ్మా, కతమం ఉపాదానం? రూపం, భిక్ఖవే, ఉపాదానియో ధమ్మో, యో తత్థ ఛన్దరాగో, తం తత్థ ఉపాదానం. వేదనా...పే.... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం ఉపాదానియో ధమ్మో; యో తత్థ ఛన్దరాగో, తం తత్థ ఉపాదానం. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ఉపాదానియా ధమ్మా, ఇదం ఉపాదాన"న్తి. నవమం.

౧౦. సీలవన్తసుత్తం

౧౨౨. ఏకం సమయం ఆయస్మా చ సారిపుత్తో ఆయస్మా చ మహాకోట్ఠికో [మహాకోట్ఠితో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకోట్ఠికో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి...పే.... ఏతదవోచ – "సీలవతావుసో, సారిపుత్త, భిక్ఖునా కతమే ధమ్మా యోనిసో మనసికాతబ్బా"తి? "సీలవతావుసో, కోట్ఠిక, భిక్ఖునా పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా అనిచ్చతో దుక్ఖతో రోగతో గణ్డతో సల్లతో అఘతో ఆబాధతో పరతో పలోకతో సుఞ్ఞతో అనత్తతో యోనిసో మనసి కాతబ్బా. కతమే పఞ్చ? సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో,

వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. సీలవతావుసో, కోట్ఠిక, భిక్ఖునా ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా అనిచ్చతో దుక్ఖతో రోగతో గణ్డతో సల్లతో అఘతో ఆబాధతో పరతో పలోకతో సుఞ్ఞతో అనత్తతో యోనిసో మనసి కాతబ్బా. ఠానం ఖో పనేతం, ఆవుసో, విజ్జతి యం సీలవా భిక్ఖు ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే అనిచ్చతో...పే.... అనత్తతో యోనిసో మనసి కరోన్తో సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికరేయ్యా"తి.

"సోతాపన్నేన పనావుసో సారిపుత్త, భిక్ఖునా కతమే ధమ్మా యోనిసో మనసి కాతబ్బా"తి? "సోతాపన్నేనపి ఖో, ఆవుసో కోట్ఠిక, భిక్ఖునా ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా అనిచ్చతో...పే.... అనత్తతో యోనిసో మనసి కాతబ్బా. ఠానం ఖో పనేతం, ఆవుసో, విజ్జతి యం సోతాపన్నో భిక్ఖు ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే అనిచ్చతో...పే.... అనత్తతో యోనిసో మనసి కరోన్తో సకదాగామిఫలం సచ్ఛికరేయ్యా"తి.

"సకదాగామినా పనావుసో సారిపుత్త, భిక్ఖునా కతమే ధమ్మా యోనిసో మనసి కాతబ్బా"తి? "సకదాగామినాపి ఖో, ఆవుసో కోట్ఠిక, భిక్ఖునా ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా అనిచ్చతో...పే.... అనత్తతో యోనిసో మనసి కాతబ్బా. ఠానం ఖో పనేతం, ఆవుసో, విజ్జతి యం సకదాగామీ భిక్ఖు ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే అనిచ్చతో...పే.... అనత్తతో యోనిసో మనసి కరోన్తో అనాగామిఫలం సచ్ఛికరేయ్యా"తి.

"అనాగామినా పనావుసో సారిపుత్త, భిక్ఖునా కతమే ధమ్మా యోనిసో మనసి కాతబ్బా"తి? "అనాగామినాపి ఖో, ఆవుసో కోట్ఠిక, భిక్ఖునా ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా అనిచ్చతో...పే.... అనత్తతో యోనిసో మనసి కాతబ్బా. ఠానం ఖో పనేతం, ఆవుసో, విజ్జతి యం అనాగామీ భిక్ఖు ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే అనిచ్చతో...పే.... అనత్తతో యోనిసో మనసి కరోన్తో అరహత్తం సచ్ఛికరేయ్యా"తి.

"అరహతా పనావుసో సారిపుత్త, కతమే ధమ్మా యోనిసో మనసి కాతబ్బా"తి? "అరహతాపి ఖో, ఆవుసో కోట్ఠిక, ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే అనిచ్చతో దుక్ఖతో రోగతో గణ్డతో సల్లతో అఘతో ఆబాధతో పరతో పలోకతో సుఞ్ఞతో అనత్తతో యోనిసో మనసి కాతబ్బా. నత్థి, ఖ్వావుసో, అరహతో ఉత్తరి కరణీయం కతస్స వా పతిచయో ; అపి చ ఇమే ధమ్మా భావితా బహులీకతా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారా చేవ సంవత్తన్తి సతిసమ్పజఞ్ఞా చా"తి. దసమం.

౧౧. సుతవన్తసుత్తం

౧౨౩. ఏకం సమయం ఆయస్మా చ సారిపుత్తో ఆయస్మా చ మహాకోట్ఠికో బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకోట్ఠికో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా...పే.... ఏతదవోచ –

"సుతవతావుసో సారిపుత్త, భిక్ఖునా కతమే ధమ్మా యోనిసో మనసి కాతబ్బా"తి? "సుతవతావుసో కోట్ఠిక, భిక్ఖునా పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా అనిచ్చతో...పే.... అనత్తతో యోనిసో మనసి కాతబ్బా. కతమే పఞ్చ? సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. సుతవతావుసో కోట్ఠిక, భిక్ఖునా ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా అనిచ్చతో...పే....

అనత్తతో యోనిసో మనసి కాతబ్బా. ఠానం ఖో పనేతం, ఆవుసో, విజ్జతి – యం సుతవా భిక్ఖు ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే అనిచ్చతో...పే.... అనత్తతో యోనిసో మనసి కరోన్తో సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికరేయ్యా"తి.

"సోతాపన్నేన పనావుసో సారిపుత్త, భిక్ఖునా కతమే ధమ్మా యోనిసో మనసి కాతబ్బా"తి? "సోతాపన్నేనపి ఖో ఆవుసో కోట్ఠిక , భిక్ఖునా ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా అనిచ్చతో...పే.... అనత్తతో యోనిసో మనసి కాతబ్బా. ఠానం ఖో పనేతం, ఆవుసో, విజ్జతి – యం సోతాపన్నో భిక్ఖు ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధే అనిచ్చతో...పే.... అనత్తతో యోనిసో మనసి కరోన్తో సకదాగామిఫలం...పే.... అనాగామిఫలం...పే.... అరహత్తఫలం సచ్ఛికరేయ్యా"తి.

"అరహతా పనావుసో సారిపుత్త, కతమే ధమ్మా యోనిసో మనసి కాతబ్బా"తి? "అరహతాపి ఖ్వావుసో, కోట్ఠిక, ఇమే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా అనిచ్చతో దుక్ఖతో రోగతో గణ్డతో సల్లతో అఘతో ఆబాధతో పరతో పలోకతో సుఞ్ఞతో అనత్తతో యోనిసో మనసి కాతబ్బా. నత్థి, ఖ్వావుసో, అరహతో ఉత్తరి కరణీయం, కతస్స వా పతిచయో; అపి చ ఖో ఇమే ధమ్మా భావితా బహులీకతా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారాయ చేవ సంవత్తన్తి సతిసమ్పజఞ్ఞా చా"తి. ఏకాదసమం.

౧౨. కప్పసుత్తం

౧౨౪. సావత్థినిదానం . అథ ఖో ఆయస్మా కప్పో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా కప్పో భగవన్తం ఏతదవోచ – "కథం ను ఖో, భన్తే, జానతో కథం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తీ"తి?

"యం కిఞ్చి, కప్ప, రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. యా కాచి వేదనా...పే.... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. ఏవం ఖో, కప్ప, జానతో ఏవం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తీ"తి. ద్వాదసమం.

౧౩. దుతియకప్పసుత్తం

౧౨౫. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా కప్పో భగవన్తం ఏతదవోచ – "కథం ను ఖో, భన్తే, జానతో కథం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానాపగతం మానసం హోతి విధా సమతిక్కన్తం సన్తం సువిముత్త"న్తి?

"యం కిఞ్చి, కప్ప, రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం...పే.... సబ్బం రూపం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా అనుపాదావిముత్తో హోతి. యా కాచి వేదనా... యా కాచి సఞ్ఞా...

యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా అనుపాదావిముత్తో హోతి. ఏవం ఖో, కప్ప, జానతో ఏవం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానాపగతం మానసం హోతి విధా సమతిక్కన్తం సన్తం సువిముత్త''న్తి. తేరసమం.

ధమ్మకథికవగ్గో ద్వాదసమో.

తస్సుద్దానం –

అవిజ్జా విజ్జా ద్వే కథికా, బన్ధనా పరిపుచ్ఛితా దువే;
సంయోజనం ఉపాదానం, సీలం సుతవా ద్వే చ కప్పేనాతి.

౧౩. అవిజ్జావగ్గో

౧. సముదయధమ్మసుత్తం

౧౨౬. సావత్థినిదానం . అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – '''అవిజ్జా అవిజ్జా'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, భన్తే, అవిజ్జా, కిత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ''తి?

''ఇధ , భిక్ఖు, అస్సుతవా పుథుజ్జనో సముదయధమ్మం రూపం 'సముదయధమ్మం రూప'న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి ; వయధమ్మం రూపం 'వయధమ్మం రూప'న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి; సముదయవయధమ్మం రూపం 'సముదయవయధమ్మం రూప'న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి. సముదయధమ్మం వేదనం 'సముదయధమ్మా వేదనా'తి యథాభూతం నప్పజానాతి; వయధమ్మం వేదనం 'వయధమ్మా వేదనా'తి యథాభూతం నప్పజానాతి; సముదయవయధమ్మం వేదనం 'సముదయవయధమ్మా వేదనా'తి యథాభూతం నప్పజానాతి. సముదయధమ్మం సఞ్ఞం...పే.... సముదయధమ్మే సఙ్ఖారే 'సముదయధమ్మా సఙ్ఖారా'తి యథాభూతం నప్పజానాతి; వయధమ్మే సఙ్ఖారే 'వయధమ్మా సఙ్ఖారా'తి యథాభూతం నప్పజానాతి; సముదయవయధమ్మే సఙ్ఖారే 'సముదయవయధమ్మా సఙ్ఖారా'తి యథాభూతం నప్పజానాతి. సముదయధమ్మం విఞ్ఞాణం 'సముదయధమ్మం విఞ్ఞాణ'న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి; వయధమ్మం విఞ్ఞాణం 'వయధమ్మం విఞ్ఞాణ'న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి; సముదయవయధమ్మం విఞ్ఞాణం 'సముదయవయధమ్మం విఞ్ఞాణ'న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు, అవిజ్జా; ఏత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ''తి.

ఏవం వుత్తే, సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – '''విజ్జా విజ్జా'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, భన్తే, విజ్జా, కిత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ''తి?

“ఇధ, భిక్ఖు, సుతవా అరియసావకో సముదయధమ్మం రూపం ‘సముదయధమ్మం రూప’న్తి యథాభూతం పజానాతి; వయధమ్మం రూపం ‘వయధమ్మం రూప’న్తి యథాభూతం పజానాతి ; సముదయవయధమ్మం రూపం ‘సముదయవయధమ్మం రూప’న్తి యథాభూతం పజానాతి. సముదయధమ్మం వేదనం ‘సముదయధమ్మా వేదనా’తి యథాభూతం పజానాతి; వయధమ్మం వేదనం ‘వయధమ్మా వేదనా’తి యథాభూతం పజానాతి; సముదయవయధమ్మం వేదనం ‘సముదయవయధమ్మా వేదనా’తి యథాభూతం పజానాతి. సముదయధమ్మం సఞ్ఞం... సముదయధమ్మే సఙ్ఖారే ‘సముదయధమ్మా సఙ్ఖారా’తి యథాభూతం పజానాతి; వయధమ్మే సఙ్ఖారే ‘వయధమ్మా సఙ్ఖారా’తి యథాభూతం పజానాతి; సముదయవయధమ్మే సఙ్ఖారే ‘సముదయవయధమ్మా సఙ్ఖారా’తి యథాభూతం పజానాతి. సముదయధమ్మం విఞ్ఞాణం ‘సముదయధమ్మం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం పజానాతి; వయధమ్మం విఞ్ఞాణం ‘వయధమ్మం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం పజానాతి; సముదయవయధమ్మం విఞ్ఞాణం ‘సముదయవయధమ్మం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం పజానాతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు, విజ్జా; ఏత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ”తి. పఠమం.

౨. దుతియసముదయధమ్మసుత్తం

౧౨౬. ఏకం సమయం ఆయస్మా చ సారిపుత్తో ఆయస్మా చ మహాకోట్ఠికో బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకోట్ఠికో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో...పే... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా మహాకోట్ఠికో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – ““అవిజ్జా, అవిజ్జా’తి, ఆవుసో సారిపుత్త, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, ఆవుసో, అవిజ్జా, కిత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ”తి?

“ఇధావుసో అస్సుతవా పుథుజ్జనో సముదయధమ్మం రూపం ‘సముదయధమ్మం రూప’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి; వయధమ్మం రూపం...పే... ‘సముదయవయధమ్మం రూప’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి. సముదయధమ్మం వేదనం...పే... వయధమ్మం వేదనం...పే... ‘సముదయవయధమ్మా వేదనా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. సముదయధమ్మం సఞ్ఞం...పే... సముదయధమ్మే సఙ్ఖారే...పే... వయధమ్మే సఙ్ఖారే...పే... సముదయవయధమ్మే సఙ్ఖారే ‘సముదయవయధమ్మా సఙ్ఖారా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. సముదయధమ్మం విఞ్ఞాణం...పే... సముదయవయధమ్మం విఞ్ఞాణం ‘సముదయవయధమ్మం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి. అయం వుచ్చతి, ఆవుసో, అవిజ్జా; ఏత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ”తి. దుతియం.

౩. తతియసముదయధమ్మసుత్తం

౧౨౭. ఏకం సమయం ఆయస్మా చ సారిపుత్తో ఆయస్మా చ మహాకోట్ఠికో బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే...పే... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా మహాకోట్ఠికో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – ““విజ్జా, విజ్జా’తి, ఆవుసో సారిపుత్త, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, ఆవుసో, విజ్జా, కిత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ”తి?

“ఇధావుసో, సుతవా అరియసావకో సముదయధమ్మం రూపం ‘సముదయధమ్మం రూప’న్తి యథాభూతం పజానాతి; వయధమ్మం రూపం...పే... సముదయవయధమ్మం రూపం ‘సముదయవయధమ్మం రూప’న్తి యథాభూతం పజానాతి; సముదయధమ్మం వేదనం...పే... సముదయవయధమ్మా వేదనా ... సముదయధమ్మం సఞ్ఞం...పే... సముదయధమ్మే

సఙ్ఖారే... వయధమ్మే సఙ్ఖారే... సముదయవయధమ్మే సఙ్ఖారే ‘సముదయవయధమ్మా సఙ్ఖారా’తి యథాభూతం పజానాతి. సముదయధమ్మం విఞ్ఞాణం... వయధమ్మం విఞ్ఞాణం... సముదయవయధమ్మం విఞ్ఞాణం ‘సముదయవయధమ్మం విఞ్ఞాణ’న్తి యథాభూతం పజానాతి. అయం వుచ్చతావుసో, విజ్జా; ఏత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ”తి. తతియం.

౪. అస్సాదసుత్తం

౧౨౯. బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా మహాకోట్ఠికో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – “‘అవిజ్జా, అవిజ్జా’తి, ఆవుసో సారిపుత్త, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, ఆవుసో, అవిజ్జా, కిత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ”తి?

“ఇధావుసో అస్సుతవా పుథుజ్జనో రూపస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. అయం వుచ్చతావుసో, అవిజ్జా; ఏత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ”తి. చతుత్థం.

౫. దుతియఅస్సాదసుత్తం

౧౩౦. బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే...పే.... “‘విజ్జా, విజ్జా’తి, ఆవుసో సారిపుత్త, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, ఆవుసో, విజ్జా, కిత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ”తి?

“ఇధావుసో, సుతవా అరియసావకో రూపస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. అయం వుచ్చతావుసో, విజ్జా; ఏత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ”తి. పఞ్చమం.

౬. సముదయసుత్తం

౧౩౧. బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే...పే.... “‘అవిజ్జా, అవిజ్జా’తి, ఆవుసో సారిపుత్త, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, ఆవుసో, అవిజ్జా, కిత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ”తి?

“ఇధావుసో, అస్సుతవా పుథుజ్జనో రూపస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. అయం వుచ్చతావుసో, అవిజ్జా; ఏత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. దుతియసముదయసుత్తం

౧౩౨. బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా మహాకోట్ఠికో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – “‘విజ్జా, విజ్జా’తి, ఆవుసో సారిపుత్త, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, ఆవుసో, విజ్జా,

కిత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ”తి?

“ఇధావుసో, సుతవా అరియసావకో రూపస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. అయం వుచ్చతావుసో, విజ్జా; ఏత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ”తి. సత్తమం.

౮. కోట్ఠికసుత్తం

౧౩౩. బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో సాయన్హసమయం...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మన్తం మహాకోట్ఠికం ఏతదవోచ – “‘అవిజ్జా, అవిజ్జా’తి, ఆవుసో కోట్ఠిక, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, ఆవుసో, అవిజ్జా, కిత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ”తి?

“ఇధావుసో, అస్సుతవా పుథుజ్జనో రూపస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. అయం వుచ్చతావుసో, అవిజ్జా; ఏత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ”తి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మన్తం మహాకోట్ఠికం ఏతదవోచ – “‘విజ్జా, విజ్జా’తి, ఆవుసో కోట్ఠిక, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, ఆవుసో, విజ్జా, కిత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ”తి?

“ఇధావుసో సుతవా అరియసావకో రూపస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. అయం వుచ్చతావుసో, విజ్జా; ఏత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ”తి. అట్ఠమం.

౯. దుతియకోట్ఠికసుత్తం

౧౩౪. బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే...పే.... “‘అవిజ్జా, అవిజ్జా’తి, ఆవుసో కోట్ఠిక, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, ఆవుసో, అవిజ్జా, కిత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ”తి?

“ఇధావుసో, అస్సుతవా పుథుజ్జనో రూపస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. అయం వుచ్చతావుసో, అవిజ్జా; ఏత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ”తి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మన్తం మహాకోట్ఠికం ఏతదవోచ – “‘విజ్జా, విజ్జా’తి, ఆవుసో కోట్ఠిక, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, ఆవుసో, విజ్జా, కిత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ”తి?

“ఇధావుసో, సుతవా అరియసావకో రూపస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. అయం వుచ్చతావుసో, విజ్జా; ఏత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ”తి. నవమం.

౧౦. తతియకోట్ఠికసుత్తం

౧౩౫. తఞ్ఞేవ నిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మన్తం మహాకోట్ఠికం ఏతదవోచ – “‘అవిజ్జా, అవిజ్జా’తి, ఆవుసో కోట్ఠిక, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, ఆవుసో, అవిజ్జా, కిత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ”తి?

“ఇధావుసో, అస్సుతవా పుథుజ్జనో రూపం నప్పజానాతి, రూపసముదయం నప్పజానాతి, రూపనిరోధం నప్పజానాతి, రూపనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానాతి. వేదనం నప్పజానాతి...పే.... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం నప్పజానాతి, విఞ్ఞాణసముదయం నప్పజానాతి, విఞ్ఞాణనిరోధం నప్పజానాతి, విఞ్ఞాణనిరోధగామినిం పటిపదం నప్పజానాతి. అయం వుచ్చతావుసో, అవిజ్జా; ఏత్తావతా చ అవిజ్జాగతో హోతీ”తి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మన్తం మహాకోట్ఠికం ఏతదవోచ – “‘విజ్జా, విజ్జా’తి, ఆవుసో కోట్ఠిక, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, ఆవుసో, విజ్జా, కిత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ”తి? “ఇధావుసో, సుతవా అరియసావకో రూపం పజానాతి, రూపసముదయం పజానాతి, రూపనిరోధం పజానాతి, రూపనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం పజానాతి, విఞ్ఞాణసముదయం పజానాతి, విఞ్ఞాణనిరోధం పజానాతి , విఞ్ఞాణనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి. అయం వుచ్చతావుసో, విజ్జా; ఏత్తావతా చ విజ్జాగతో హోతీ”తి. దసమం.

అవిజ్జావగ్గో తేరసమో.

తస్సుద్దానం –

సముదయధమ్మే తీణి, అస్సాదో అపరే దువే;
సముదయే చ ద్వే వుత్తా, కోట్ఠికే అపరే తయోతి.

౧౪. కుక్కుళవగ్గో

౧. కుక్కుళసుత్తం

౧౩౬. సావత్థినిదానం . “రూపం, భిక్ఖవే, కుక్కుళం, వేదనా కుక్కుళా, సఞ్ఞా కుక్కుళా, సఙ్ఖారా కుక్కుళా, విఞ్ఞాణం కుక్కుళం. ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి, సఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి, సఙ్ఖారేసుపి నిబ్బిన్దతి, విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి; విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతీ”తి. పఠమం.

౨. అనిచ్చసుత్తం

౧౩౭. సావత్థినిదానం. "యం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం; తత్ర వో ఛన్దో పహాతబ్బో. కిఞ్చ, భిక్ఖవే, అనిచ్చం? రూపం , భిక్ఖవే, అనిచ్చం; తత్ర వో ఛన్దో పహాతబ్బో. వేదనా అనిచ్చా...పే.... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనిచ్చం; తత్ర వో ఛన్దో పహాతబ్బో. యం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం; తత్ర వో ఛన్దో పహాతబ్బో"తి. దుతియం.

౩. దుతియఅనిచ్చసుత్తం

౧౩౮. సావత్థినిదానం . "యం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం; తత్ర వో రాగో పహాతబ్బో. కిఞ్చ, భిక్ఖవే, అనిచ్చం? రూపం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం; తత్ర వో రాగో పహాతబ్బో. వేదనా అనిచ్చా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనిచ్చం; తత్ర వో రాగో పహాతబ్బో. యం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం; తత్ర వో రాగో పహాతబ్బో"తి. తతియం.

౪. తతియఅనిచ్చసుత్తం

౧౩౯. సావత్థినిదానం. "యం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం; తత్ర వో ఛన్దరాగో పహాతబ్బో . కిఞ్చ, భిక్ఖవే, అనిచ్చం? రూపం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం, తత్ర వో ఛన్దరాగో పహాతబ్బో. వేదనా అనిచ్చా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనిచ్చం; తత్ర వో ఛన్దరాగో పహాతబ్బో. యం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం; తత్ర వో ఛన్దరాగో పహాతబ్బో"తి. చతుత్థం.

౫. దుక్ఖసుత్తం

౧౪౦. సావత్థినిదానం. "యం, భిక్ఖవే, దుక్ఖం; తత్ర వో ఛన్దో పహాతబ్బో...పే.... యం, భిక్ఖవే, దుక్ఖం; తత్ర వో ఛన్దో పహాతబ్బో"తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియదుక్ఖసుత్తం

౧౪౧. సావత్థినిదానం. "యం, భిక్ఖవే, దుక్ఖం; తత్ర వో రాగో పహాతబ్బో...పే.... యం, భిక్ఖవే, దుక్ఖం; తత్ర వో రాగో పహాతబ్బో"తి. ఛట్ఠం.

౭. తతియదుక్ఖసుత్తం

౧౪౨. సావత్థినిదానం. "యం, భిక్ఖవే, దుక్ఖం; తత్ర వో ఛన్దరాగో పహాతబ్బో...పే.... యం, భిక్ఖవే, దుక్ఖం; తత్ర వో ఛన్దరాగో పహాతబ్బో"తి. సత్తమం.

౮. అనత్తసుత్తం

౧౪౩. సావత్థినిదానం . "యో, భిక్ఖవే, అనత్తా; తత్ర వో ఛన్దో పహాతబ్బో. కో చ, భిక్ఖవే, అనత్తా? రూపం, భిక్ఖవే, అనత్తా; తత్ర వో ఛన్దో పహాతబ్బో. వేదనా అనత్తా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనత్తా; తత్ర వో ఛన్దో పహాతబ్బో. యో, భిక్ఖవే, అనత్తా; తత్ర వో ఛన్దో పహాతబ్బో"తి. అట్ఠమం.

౯. దుతియఅనత్తసుత్తం

౧౪౪. సావత్థినిదానం . "యో, భిక్ఖవే, అనత్తా; తత్ర వో రాగో పహాతబ్బో . కో చ, భిక్ఖవే, అనత్తా? రూపం, భిక్ఖవే, అనత్తా; తత్ర వో రాగో పహాతబ్బో. వేదనా అనత్తా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనత్తా; తత్ర వో రాగో పహాతబ్బో. యో, భిక్ఖవే, అనత్తా; తత్ర వో రాగో పహాతబ్బో"తి. నవమం.

౧౦. తతియఅనత్తసుత్తం

౧౪౫. సావత్థినిదానం. "యో, భిక్ఖవే, అనత్తా; తత్ర వో ఛన్దరాగో పహాతబ్బో. కో చ, భిక్ఖవే, అనత్తా? రూపం, భిక్ఖవే, అనత్తా; తత్ర వో ఛన్దరాగో పహాతబ్బో. వేదనా అనత్తా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం అనత్తా; తత్ర వో ఛన్దరాగో పహాతబ్బో. యో , భిక్ఖవే, అనత్తా; తత్ర వో ఛన్దరాగో పహాతబ్బో"తి. దసమం.

౧౧. నిబ్బిదాబహులసుత్తం

౧౪౬. సావత్థినిదానం. "సద్ధాపబ్బజితస్స, భిక్ఖవే, కులపుత్తస్స అయమనుధమ్మో హోతి – యం రూపే నిబ్బిదాబహులో [నిబ్బిదాబహులం (స్యా॰ కం॰ పీ॰ క॰)] విహరేయ్య. వేదనాయ...పే॰... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే నిబ్బిదాబహులో విహరేయ్య. యో రూపే నిబ్బిదాబహులో విహరన్తో, వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే నిబ్బిదాబహులో విహరన్తో రూపం పరిజానాతి, వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం పరిజానాతి; సో రూపం పరిజానం వేదనం పరిజానం సఞ్ఞం పరిజానం సఙ్ఖారే పరిజానం విఞ్ఞాణం పరిజానం పరిముచ్చతి రూపమ్హా, పరిముచ్చతి వేదనాయ, పరిముచ్చతి సఞ్ఞాయ, పరిముచ్చతి సఙ్ఖారేహి, పరిముచ్చతి విఞ్ఞాణమ్హా, పరిముచ్చతి జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి; 'పరిముచ్చతి దుక్ఖస్మా'తి వదామీ"తి. ఏకాదసమం.

౧౨. అనిచ్చానుపస్సీసుత్తం

౧౪౭. సావత్థినిదానం. "సద్ధాపబ్బజితస్స, భిక్ఖవే, కులపుత్తస్స అయమనుధమ్మో హోతి – యం రూపే అనిచ్చానుపస్సీ విహరేయ్య. వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే అనిచ్చానుపస్సీ విహరేయ్య...పే॰... 'పరిముచ్చతి దుక్ఖస్మా'తి వదామీ"తి. ద్వాదసమం.

౧౩. దుక్ఖానుపస్సీసుత్తం

౧౪౮. సావత్థినిదానం . "సద్ధాపబ్బజితస్స, భిక్ఖవే, కులపుత్తస్స అయమనుధమ్మో హోతి – యం రూపే దుక్ఖానుపస్సీ విహరేయ్య. వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే దుక్ఖానుపస్సీ విహరేయ్య...పే॰... 'పరిముచ్చతి దుక్ఖస్మా'తి వదామీ"తి. తేరసమం.

౧౪. అనత్తానుపస్సీసుత్తం

౧౯౯. సావత్థినిదానం . “సద్ధాపబ్బజితస్స, భిక్ఖవే, కులపుత్తస్స అయమనుధమ్మో హోతి – యం రూపే అనత్తానుపస్సీ విహరేయ్య. వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే అనత్తానుపస్సీ విహరేయ్య. (సో రూపే) అనత్తానుపస్సీ విహరన్తో, వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే అనత్తానుపస్సీ విహరన్తో రూపం పరిజానాతి, వేదనం...పే.... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం పరిజానాతి. సో రూపం పరిజానం వేదనం పరిజానం సఞ్ఞం పరిజానం సఙ్ఖారే పరిజానం విఞ్ఞాణం పరిజానం పరిముచ్చతి రూపమ్హా, పరిముచ్చతి వేదనాయ, పరిముచ్చతి సఞ్ఞాయ, పరిముచ్చతి సఙ్ఖారేహి, పరిముచ్చతి విఞ్ఞాణమ్హా , పరిముచ్చతి జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి; ‘పరిముచ్చతి దుక్ఖస్మా’తి వదామీ”తి. చుద్దసమం.

కుక్కుళవగ్గో చుద్దసమో.

తస్సుద్దానం –

> కుక్కుళా తయో అనిచ్చేన, దుక్ఖేన అపరే తయో;
> అనత్తేన తయో వుత్తా, కులపుత్తేన ద్వే దుకాతి.

౧౫. దిట్ఠివగ్గో

౧. అజ్ఝత్తసుత్తం

౧౫౦. సావత్థినిదానం . “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖ”న్తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి రూపం ఉపాదాయ ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. వేదనాయ సతి...పే.... సఞ్ఞాయ సతి... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఉప్పజ్జేయ్య అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖ”న్తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా...పే.... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఉప్పజ్జేయ్య అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖ”న్తి? “నో హేతం, భన్తే”. “ఏవం పస్సం...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. పఠమం.

౨. ఏతంమమసుత్తం

౧౫౧. సావత్థినిదానం. “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతీ”తి ? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ...పే.... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”...పే.... విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి

సమనుపస్సేయ్యాతి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం భన్తే”...పే.... విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి సమనుపస్సేయ్యాతి? “నో హేతం, భన్తే”. “ఏవం పస్సం..పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. దుతియం.

౩. నోఅత్తాసుత్తం

౧౫౨. సావత్థినిదానం . “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నో అత్తా, నో లోకో, నో పేచ్చ భవిస్సామి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో’”తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నో అత్తా, నో లోకో, నో పేచ్చ భవిస్సామి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో’తి. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు ...పే.... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నో అత్తా, నో లోకో, నో పేచ్చ భవిస్సామి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో’”తి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నో అత్తా, నో లోకో, నో పేచ్చ భవిస్సామి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నో అత్తా నో లోకో, నో పేచ్చ భవిస్సామి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. ఏవం పస్సం...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీతి. తతియం.

౪. నోచమేసియాసుత్తం

౧౫౩. సావత్థినిదానం . “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’”తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’తి. వేదనాయ సతి... సఞ్ఞాయ సతి... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స, ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’తి. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “ఏవం పస్సం...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. చతుత్థం.

౫. మిచ్ఛాదిట్ఠిసుత్తం

౧౩౪. సావత్థినిదానం . "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స మిచ్ఛాదిట్ఠి ఉప్పజ్జతీ"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే॰... "రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స మిచ్ఛాదిట్ఠి ఉప్పజ్జతి. వేదనాయ సతి... మిచ్ఛాదిట్ఠి ఉప్పజ్జతి. సఞ్ఞాయ సతి... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స మిచ్ఛాదిట్ఠి ఉప్పజ్జతి. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం , భన్తే". "యం పనానిచ్చం...పే॰... అపి ను తం అనుపాదాయ మిచ్ఛాదిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్యా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ మిచ్ఛాదిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్యా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి.'పఞ్చమం.

౬. సక్కాయదిట్ఠిసుత్తం

౧౩౫. సావత్థినిదానం. "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స సక్కాయదిట్ఠి ఉప్పజ్జతీ"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే॰... "రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స సక్కాయదిట్ఠి ఉప్పజ్జతి. వేదనాయ సతి... సఞ్ఞాయ సతి... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స సక్కాయదిట్ఠి ఉప్పజ్జతి. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే" . "యం పనానిచ్చం...పే॰... అపి ను తం అనుపాదాయ సక్కాయదిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్యా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం , భన్తే". "యం పనానిచ్చం...పే॰... అపి ను తం అనుపాదాయ సక్కాయదిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్యా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. అత్తానుదిట్ఠిసుత్తం

౧౩౬. సావత్థినిదానం. "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స అత్తానుదిట్ఠి ఉప్పజ్జతీ"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే॰... "రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స అత్తానుదిట్ఠి ఉప్పజ్జతి. వేదనాయ సతి... సఞ్ఞాయ సతి... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స అత్తానుదిట్ఠి ఉప్పజ్జతి . తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం...పే॰... అపి ను తం అనుపాదాయ అత్తానుదిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్యా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం...పే॰... అపి ను తం అనుపాదాయ అత్తానుదిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్యా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. సత్తమం.

౮. అభినివేససుత్తం

౧౩౭. సావత్థినిదానం. “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఉప్పజ్జన్తి సంయోజనాభినివేసవినిబన్ధా”తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా…పే.… “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఉప్పజ్జన్తి సంయోజనాభినివేసవినిబన్ధా. వేదనాయ సతి… సఞ్ఞాయ సతి… సఙ్ఖారేసు సతి… విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఉప్పజ్జన్తి సంయోజనాభినివేసవినిబన్ధా. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం…పే.… అపి ను తం అనుపాదాయ ఉప్పజ్జేయ్యుం సంయోజనాభినివేసవినిబన్ధా”తి? “నో హేతం, భన్తే”…పే.… “ఏవం పస్సం…పే.… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. అట్ఠమం.

౯. దుతియఅభినివేససుత్తం

౧౩౮. సావత్థినిదానం . “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఉప్పజ్జన్తి సంయోజనాభినివేసవినిబన్ధాజ్ఝోసానా”తి? [వినిబన్ధా అజ్ఝోసానాతి (సీ. క.)] భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా…పే.… “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఉప్పజ్జన్తి సంయోజనాభినివేసవినిబన్ధాజ్ఝోసానా. వేదనాయ సతి … సఞ్ఞాయ సతి… సఙ్ఖారేసు సతి… విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఉప్పజ్జన్తి సంయోజనాభినివేసవినిబన్ధాజ్ఝోసానా. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి ? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం…పే.… అపి ను తం అనుపాదాయ ఉప్పజ్జేయ్యుం సంయోజనాభినివేసవినిబన్ధాజ్ఝోసానా”తి? “నో హేతం, భన్తే”…పే.… “ఏవం పస్సం…పే.… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. నవమం.

౧౦. ఆనన్దసుత్తం

౧౩౯. సావత్థినిదానం . అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా…పే.… భగవన్తం ఏతదవోచ – “సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు, యమహం భగవతో ధమ్మం సుత్వా ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరేయ్య”న్తి.

“తం కిం మఞ్ఞసి, ఆనన్ద, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే” [నో హేతం భన్తే. తస్మాతిహానన్ద యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం…పే.… దట్ఠబ్బం. (సీ. స్యా. కం. పీ.)]. “ఏవం పస్సం…పే.… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. దసమం.

దిట్ఠివగ్గో పఞ్చదసమో.

తస్సుద్దానం –

అజ్ఝత్తికం ఏతంమమ, సోఅత్తా నోచమేసియా;
మిచ్ఛాసక్కాయత్తాను ద్వే, అభినివేసా అనన్దేనాతి.

ఉపరిపణ్ణాసకో సమత్తో.

తస్స ఉపరిపణ్ణాసకస్స వగ్గుద్దానం –

అన్తో ధమ్మకథికా విజ్జా, కుక్కుళం దిట్ఠిపఞ్చమం;
తతియో పణ్ణాసకో వుత్తో, నిపాతోతి పవుచ్చతీతి [నిపాతో తేన వుచ్చతీతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰)].

ఖన్ధసంయుత్తం సమత్తం.

౨. రాధసంయుత్తం

౧. పఠమవగ్గో

౧. మారసుత్తం

౧౬౦. సావత్థినిదానం . అథ ఖో ఆయస్మా రాధో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ –

'''మారో, మారో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, మారో''తి? ''రూపే ఖో, రాధ, సతి మారో వా అస్స మారేతా వా యో వా పన మీయతి. తస్మాతిహ త్వం, రాధ, రూపం మారోతి పస్స, మారేతాతి పస్స, మీయతీతి పస్స, రోగోతి పస్స, గణ్డోతి పస్స, సల్లన్తి పస్స, అఘన్తి పస్స, అఘభూతన్తి పస్స. యే నం ఏవం పస్సన్తి తే సమ్మా పస్సన్తి. వేదనాయ సతి... సఞ్ఞాయ సతి... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి మారో వా అస్స మారేతా వా యో వా పన మీయతి. తస్మాతిహ త్వం, రాధ, విఞ్ఞాణం మారోతి పస్స, మారేతాతి పస్స, మీయతీతి పస్స, రోగోతి పస్స, గణ్డోతి పస్స, సల్లన్తి పస్స, అఘన్తి పస్స, అఘభూతన్తి పస్స. యే నం ఏవం పస్సన్తి, తే సమ్మా పస్సన్తీ''తి.

''సమ్మాదస్సనం పన, భన్తే, కిమత్థియ''న్తి? ''సమ్మాదస్సనం ఖో, రాధ, నిబ్బిదత్థం''. ''నిబ్బిదా పన, భన్తే, కిమత్థియా''తి? ''నిబ్బిదా ఖో, రాధ, విరాగత్థా''. ''విరాగో పన, భన్తే , కిమత్థియో''తి? ''విరాగో ఖో, రాధ, విముత్తత్థో''. ''విముత్తి పన, భన్తే, కిమత్థియా''తి? ''విముత్తి ఖో, రాధ, నిబ్బానత్థా''. ''నిబ్బానం పన, భన్తే, కిమత్థియ''న్తి? ''అచ్చయాసి [అచ్చసరా (సీ. స్యా. కం.), అస్స (పీ.), అచ్చయా (క.)], రాధ, పఞ్హం, నాసక్ఖి పఞ్హస్స పరియన్తం గహేతుం. నిబ్బానోగధఞ్హి, రాధ, బ్రహ్మచరియం వుస్సతి, నిబ్బానపరాయనం నిబ్బానపరియోసాన''న్తి. పఠమం.

౨. సత్తసుత్తం

౧౬౧. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – '''సత్తో, సత్తో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే , సత్తోతి వుచ్చతీ''తి? ''రూపే ఖో, రాధ, యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా, తత్ర సత్తో, తత్ర విసత్తో, తస్మా సత్తోతి వుచ్చతి. వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా, తత్ర సత్తో, తత్ర విసత్తో, తస్మా సత్తోతి వుచ్చతి''.

''సేయ్యథాపి, రాధ, కుమారకా వా కుమారికాయో వా పంస ్వాగారకేహి కీళన్తి. యావకీవఞ్చ తేసు పంసాగారకేసు అవిగతరాగా హోన్తి అవిగతచ్ఛన్దా అవిగతపేమా అవిగతపిపాసా అవిగతపరిళాహా అవిగతతణ్హా, తావ తాని పంసాగారకాని అల్లీయన్తి కేళాయన్తి ధనాయన్తి [మనాయన్తి (సీ. పీ. క.)] మమాయన్తి. యతో చ ఖో, రాధ, కుమారకా వా కుమారికాయో వా తేసు పంసాగారకేసు విగతరాగా హోన్తి విగతచ్ఛన్దా విగతపేమా విగతపిపాసా విగతపరిళాహా విగతతణ్హా, అథ ఖో తాని పంసాగారకాని హత్థేహి చ పాదేహి చ వికిరన్తి విధమన్తి విద్ధంసేన్తి వికీళనియం [వికీళనికం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] కరోన్తి. ఏవమేవ ఖో, రాధ, తుమ్హేపి రూపం వికిరథ విధమథ విద్ధంసేథ వికీళనియం కరోథ తణ్హాక్ఖయాయ పటిపజ్జథ. వేదనం

వికిరథ విధమథ విద్ధంసేథ వికీళనియం కరోథ తణ్హాక్ఖయాయ పటిపజ్జథ. సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే వికిరథ విధమథ విద్ధంసేథ వికీళనియం కరోథ తణ్హాక్ఖయాయ పటిపజ్జథ. విఞ్ఞాణం వికిరథ విధమథ విద్ధంసేథ వికీళనియం కరోథ తణ్హాక్ఖయాయ పటిపజ్జథ. తణ్హాక్ఖయో హి, రాధ, నిబ్బాన"న్తి. దుతియం.

౩. భవనేత్తిసుత్తం

౧౬౨. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'భవనేత్తినిరోధో [భవనేత్తి (సీ. స్యా. కం. పీ.)], భవనేత్తినిరోధో'తి [భవనేత్తీతి (సీ. స్యా. కం.)], భన్తే, వుచ్చతి. కతమా ను ఖో, భన్తే, భవనేత్తి, కతమో భవనేత్తినిరోధో"తి? "రూపే ఖో, రాధ, యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా యే ఉపయుపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా – అయం వుచ్చతి భవనేత్తి. తేసం నిరోధో [నిరోధా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] భవనేత్తినిరోధో. వేదనాయ... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు ... విఞ్ఞాణే యో ఛన్దో...పే.... అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా – అయం వుచ్చతి భవనేత్తి. తేసం నిరోధో భవనేత్తినిరోధో"తి. తతియం.

౪. పరిఞ్ఞేయ్యసుత్తం

౧౬౩. సావత్థినిదానం. ఆయస్మా రాధో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం రాధం భగవా ఏతదవోచ –

"పరిఞ్ఞేయ్యే చ, రాధ, ధమ్మే దేసేస్సామి పరిఞ్ఞఞ్చ పరిఞ్ఞాతావిం పుగ్గలఞ్చ. తం సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా రాధో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ – "కతమే చ, రాధ, పరిఞ్ఞేయ్యా ధమ్మా? రూపం ఖో, రాధ, పరిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో, వేదనా పరిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో, సఞ్ఞా పరిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో, సఙ్ఖారా పరిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో, విఞ్ఞాణం పరిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో. ఇమే వుచ్చన్తి, రాధ, పరిఞ్ఞేయ్యా ధమ్మా. కతమా చ, రాధ, పరిఞ్ఞా? యో ఖో, రాధ, రాగక్ఖయో దోసక్ఖయో మోహక్ఖయో – అయం వుచ్చతి, రాధ, పరిఞ్ఞా. కతమో చ, రాధ, పరిఞ్ఞాతావీ పుగ్గలో? 'అరహా'తిస్స వచనీయం. య్వాయం ఆయస్మా ఏవంనామో ఏవంగోత్తో – అయం వుచ్చతి, రాధ, పరిఞ్ఞాతావీ పుగ్గలో"తి. చతుత్థం.

౫. సమణసుత్తం

౧౬౪. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం రాధం భగవా ఏతదవోచ – "పఞ్చిమే, రాధ, ఉపాదానక్ఖన్ధా. కతమే పఞ్చ? రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో , సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. యే హి కేచి, రాధ, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానన్తి; న మే తే, రాధ, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు వా సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా, న చ పన తే ఆయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థం వా బ్రహ్మఞ్ఞత్థం వా దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి. యే చ ఖో కేచి, రాధ, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానన్తి; తే ఖో మే, రాధ, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా

సమణేసు చేవ సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు చ బ్రాహ్మణసమ్మతా , తే చ పనాయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థఞ్చ బ్రహ్మఞ్ఞత్థఞ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ”తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియసమణసుత్తం

౧౬౫. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం రాధం భగవా ఏతదవోచ – “పఞ్చిమే, రాధ, ఉపాదానక్ఖన్ధా. కతమే పఞ్చ? రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. యే హి కేచి, రాధ, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానన్తి...పే.... సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. సోతాపన్నసుత్తం

౧౬౬. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం రాధం భగవా ఏతదవోచ – “పఞ్చిమే, రాధ, ఉపాదానక్ఖన్ధా. కతమే పఞ్చ? రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. యతో ఖో, రాధ, అరియసావకో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి – అయం వుచ్చతి, రాధ, అరియసావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో”తి. సత్తమం.

౮. అరహన్తసుత్తం

౧౬౭. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం రాధం భగవా ఏతదవోచ – “పఞ్చిమే, రాధ, ఉపాదానక్ఖన్ధా. కతమే పఞ్చ? రూపుపాదానక్ఖన్ధో...పే.... విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. యతో ఖో, రాధ, భిక్ఖు ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం విదిత్వా అనుపాదావిముత్తో హోతి – అయం వుచ్చతి, రాధ, అరహం ఖీణాసవో వుసితవా కతకరణీయో ఓహితభారో అనుప్పత్తసదత్థో పరిక్ఖీణభవసంయోజనో సమ్మదఞ్ఞావిముత్తో”తి. అట్ఠమం.

౯. ఛన్దరాగసుత్తం

౧౬౮. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం రాధం భగవా ఏతదవోచ – “రూపే ఖో, రాధ, యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా, తం పజహథ. ఏవం తం రూపం పహీనం భవిస్సతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావంకతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మం. వేదనాయ యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా, తం పజహథ . ఏవం సా వేదనా పహీనా భవిస్సతి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా, తం పజహథ. ఏవం తే సఙ్ఖారా పహీనా భవిస్సన్తి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. విఞ్ఞాణే యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా, తం పజహథ. ఏవం తం విఞ్ఞాణం పహీనం భవిస్సతి...పే.... అనుప్పాదధమ్మ”న్తి. నవమం.

౧౦. దుతియఛన్దరాగసుత్తం

౧౮౯. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం రాధం భగవా ఏతదవోచ – "రూపే ఖో, రాధ, యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా యే ఉపయుపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా, తే పజహథ. ఏవం తం రూపం పహీనం భవిస్సతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావంకతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మం. వేదనాయ యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా యే ఉపయుపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా, తే పజహథ. ఏవం సా వేదనా పహీనా భవిస్సతి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా యే ఉపయుపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా, తే పజహథ. ఏవం తే సఙ్ఖారా పహీనా భవిస్సన్తి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. విఞ్ఞాణే యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా యే ఉపయుపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా, తే పజహథ. ఏవం తం విఞ్ఞాణం పహీనం భవిస్సతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావంకతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మ"న్తి. దసమం.

రాధసంయుత్తస్స పఠమో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

మారో సత్తో భవనేత్తి, పరిఞ్ఞేయ్యా సమణా దువే;
సోతాపన్నో అరహా చ, ఛన్దరాగాపరే దువేతి.

౨. దుతియవగ్గో

౧. మారసుత్తం

౧౯౦. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'మారో, మారో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమో ను ఖో, భన్తే, మారో"తి? "రూపం ఖో, రాధ, మారో, వేదనా మారో, సఞ్ఞా మారో, సఙ్ఖారా మారో, విఞ్ఞాణం మారో. ఏవం పస్సం, రాధ, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి, సఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి, సఙ్ఖారేసుపి నిబ్బిన్దతి, విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి; విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతీ"తి. పఠమం.

౨. మారధమ్మసుత్తం

౧౯౧. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'మారధమ్మో, మారధమ్మో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమో ను ఖో, భన్తే, మారధమ్మో"తి? "రూపం ఖో, రాధ, మారధమ్మో, వేదనా మారధమ్మో, సఞ్ఞా మారధమ్మో, సఙ్ఖారా మారధమ్మో, విఞ్ఞాణం మారధమ్మో. ఏవం పస్సం...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. దుతియం.

౩. అనిచ్చసుత్తం

౧౭౨. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'అనిచ్చం, అనిచ్చ'న్తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమం ను ఖో, భన్తే, అనిచ్చ"న్తి? "రూపం ఖో, రాధ, అనిచ్చం, వేదనా అనిచ్చా, సఞ్ఞా అనిచ్చా, సఙ్ఖారా అనిచ్చా, విఞ్ఞాణం అనిచ్చం. ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. తతియం.

౪. అనిచ్చధమ్మసుత్తం

౧౭౩. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'అనిచ్చధమ్మో, అనిచ్చధమ్మో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమో ను ఖో, భన్తే, అనిచ్చధమ్మో"తి? "రూపం ఖో, రాధ, అనిచ్చధమ్మో, వేదనా అనిచ్చధమ్మో , సఞ్ఞా అనిచ్చధమ్మో, సఙ్ఖారా అనిచ్చధమ్మో, విఞ్ఞాణం అనిచ్చధమ్మో. ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. చతుత్థం.

౫. దుక్ఖసుత్తం

౧౭౪. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'దుక్ఖం, దుక్ఖ'న్తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమం ను ఖో, భన్తే, దుక్ఖ"న్తి? "రూపం ఖో, రాధ, దుక్ఖం, వేదనా దుక్ఖా, సఞ్ఞా దుక్ఖా, సఙ్ఖారా దుక్ఖా, విఞ్ఞాణం దుక్ఖం. ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. పఞ్చమం.

౬. దుక్ఖధమ్మసుత్తం

౧౭౫. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'దుక్ఖధమ్మో, దుక్ఖధమ్మో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమో ను ఖో, భన్తే, దుక్ఖధమ్మో"తి? "రూపం ఖో, రాధ, దుక్ఖధమ్మో, వేదనా దుక్ఖధమ్మో, సఞ్ఞా దుక్ఖధమ్మో, సఙ్ఖారా దుక్ఖధమ్మో, విఞ్ఞాణం దుక్ఖధమ్మో. ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. అనత్తసుత్తం

౧౭౬. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'అనత్తా, అనత్తా'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమో ను ఖో, భన్తే, అనత్తా"తి? "రూపం ఖో, రాధ, అనత్తా, వేదనా అనత్తా, సఞ్ఞా అనత్తా, సఙ్ఖారా అనత్తా, విఞ్ఞాణం అనత్తా. ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. సత్తమం.

౮. అనత్తధమ్మసుత్తం

౧౭౭. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'అనత్తధమ్మో, అనత్తధమ్మో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమో ను ఖో, భన్తే, అనత్తధమ్మో"తి? "రూపం ఖో, రాధ, అనత్తధమ్మో, వేదనా అనత్తధమ్మో , సఞ్ఞా అనత్తధమ్మో, సఙ్ఖారా అనత్తధమ్మో, విఞ్ఞాణం అనత్తధమ్మో. ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. అట్ఠమం.

౯.ఖయధమ్మసుత్తం

౧౭౮. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'ఖయధమ్మో, ఖయధమ్మో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమో ను ఖో, భన్తే, ఖయధమ్మో"తి? "రూపం ఖో, రాధ, ఖయధమ్మో, వేదనా ఖయధమ్మో, సఞ్ఞా ఖయధమ్మో, సఙ్ఖారా ఖయధమ్మో, విఞ్ఞాణం ఖయధమ్మో. ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. నవమం.

౧౦. వయధమ్మసుత్తం

౧౭౯. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'వయధమ్మో, వయధమ్మో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమో ను ఖో, భన్తే, వయధమ్మో"తి? "రూపం ఖో, రాధ, వయధమ్మో, వేదనా వయధమ్మో, సఞ్ఞా వయధమ్మో, సఙ్ఖారా వయధమ్మో, విఞ్ఞాణం వయధమ్మో . ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. దసమం.

౧౧. సముదయధమ్మసుత్తం

౧౮౦. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'సముదయధమ్మో, సముదయధమ్మో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కతమో ను ఖో, భన్తే, సముదయధమ్మో"తి? "రూపం ఖో, రాధ, సముదయధమ్మో, వేదనా సముదయధమ్మో, సఞ్ఞా సముదయధమ్మో, సఙ్ఖారా సముదయధమ్మో, విఞ్ఞాణం సముదయధమ్మో. ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. ఏకాదసమం.

౧౨. నిరోధధమ్మసుత్తం

౧౮౧. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'నిరోధధమ్మో, నిరోధధమ్మో'తి , భన్తే, వుచ్చతి. కతమో ను ఖో, భన్తే, నిరోధధమ్మో"తి? "రూపం ఖో, రాధ, నిరోధధమ్మో, వేదనా నిరోధధమ్మో, సఞ్ఞా నిరోధధమ్మో, సఙ్ఖారా నిరోధధమ్మో, విఞ్ఞాణం నిరోధధమ్మో. ఏవం పస్సం...పే॰... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ"తి. ద్వాదసమం.

రాధసంయుత్తస్స దుతియో వగ్గో.

తస్సుద్దానం –

మారో చ మారధమ్మో చ, అనిచ్చేన అపరే దువే;
దుక్ఖేన చ దువే వుత్తా, అనత్తేన [అనత్తేహి (సీ॰ స్యా॰ కం॰)] తథేవ చ;
ఖయవయసముదయం, నిరోధధమ్మేన ద్వాదసాతి.

౩. ఆయాచనవగ్గో

౧-౧౧. మారాదిసుత్తఏకాదసకం

౧౮౨. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – “సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు, యమహం భగవతో ధమ్మం సుత్వా ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరేయ్య”న్తి.

“యో ఖో, రాధ, మారో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో [సీహళపోత్థకే పన “తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బోతి ఏకం సుత్తం, తత్ర తే రాగో పహాతబ్బోతి ఏకం సుత్తం, తత్ర తే ఛన్దరాగో పహాతబ్బోతి ఏకం సుత్త”న్తి ఏవం విసుం విసుం తీణి సుత్తాని విభజిత్వా దస్సితాని. ఏవముపరిసుత్తేసుపి]. కో చ, రాధ, మారో? రూపం ఖో, రాధ, మారో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో [సీహళపోత్థకే పన “తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బోతి ఏకం సుత్తం, తత్ర తే రాగో పహాతబ్బోతి ఏకం సుత్తం, తత్ర తే ఛన్దరాగో పహాతబ్బోతి ఏకం సుత్త”న్తి ఏవం విసుం విసుం తీణి సుత్తాని విభజిత్వా దస్సితాని. ఏవముపరిసుత్తేసుపి]. వేదనా మారో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో…పే॰… సఞ్ఞా మారో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో…పే॰… సఙ్ఖారా మారో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో…పే॰… విఞ్ఞాణం మారో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో…పే॰… యో ఖో, రాధ, మారో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో”తి.

౧౮౩. యో ఖో, రాధ, మారధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో…పే॰….

౧౮౪. యం ఖో, రాధ, అనిచ్చం…పే॰….

౧౮౫. యో ఖో, రాధ, అనిచ్చధమ్మో…పే॰….

౧౮౬. యం ఖో, రాధ, దుక్ఖం…పే॰….

౧౮౭. యో ఖో, రాధ, దుక్ఖధమ్మో…పే॰….

౧౮౮. యో ఖో, రాధ, అనత్తా…పే॰….

౧౮౯. యో ఖో, రాధ, అనత్తధమ్మో…పే॰….

౧౯౦. యో ఖో, రాధ, ఖయధమ్మో…పే॰….

౧౯౧. యో ఖో, రాధ, వయధమ్మో…పే॰….

౧౯౨. యో ఖో, రాధ, సముదయధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో…పే॰….

౧౨. నిరోధధమ్మసుత్తం

౧౯౩. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా రాధో భగవన్తం ఏతదవోచ – “సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు, యమహం భగవతో ధమ్మం సుత్వా ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరేయ్య”న్తి.

“యో ఖో, రాధ, నిరోధధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో. కో చ, రాధ, నిరోధధమ్మో? రూపం ఖో, రాధ, నిరోధధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో…పే॰… వేదనా నిరోధధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో…పే॰… సఞ్ఞా నిరోధధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో…పే॰… సఙ్ఖారా నిరోధధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో…పే॰… విఞ్ఞాణం నిరోధధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో…పే॰… యో ఖో, రాధ, నిరోధధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో”తి [సీహళపోత్థకే పన ఇమస్మిం వగ్గే ఛత్తింస సుత్తాని విభత్తాని ఏకేకం సుత్తం తీణి తీణి కత్వా, ఏవం చతుత్థవగ్గేపి].

ఆయాచనవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

మారో చ మారధమ్మో చ, అనిచ్చేన అపరే దువే;
దుక్ఖేన చ దువే వుత్తా, అనత్తేన తథేవ చ;
ఖయవయసముదయం, నిరోధధమ్మేన ద్వాదసాతి.

౪. ఉపనిసిన్నవగ్గో

౧-౧౧. మారాదిసుత్తఏకాదసకం

౧౯౪. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం రాధం భగవా ఏతదవోచ – “యో ఖో, రాధ, మారో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో. కో చ, రాధ, మారో? రూపం ఖో, రాధ, మారో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో…పే॰… విఞ్ఞాణం మారో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో…పే॰… యో ఖో, రాధ, మారో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో”తి.

౧౯౫. యో ఖో, రాధ, మారధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో…పే॰….

౧౯౬. యం ఖో, రాధ, అనిచ్చం…పే॰….

౧౯౭. యో ఖో, రాధ, అనిచ్చధమ్మో…పే॰….

౧౯౮. యం ఖో, రాధ, దుక్ఖం…పే॰….

౧౯౯. యో ఖో, రాధ, దుక్ఖధమ్మో…పే॰….

౨౦౦. యో ఖో, రాధ, అనత్తా…పే॰….

౨౦౧. యో ఖో, రాధ, అనత్తధమ్మో…పే॰….

౨౦౨. యో ఖో, రాధ, ఖయధమ్మో…పే॰….

౨౦౩. యో ఖో, రాధ, వయధమ్మో…పే॰….

౨౦౪. యో ఖో, రాధ, సముదయధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో…పే॰….

౧౨. నిరోధధమ్మసుత్తం

౨౦౫. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం రాధం భగవా ఏతదవోచ – ''యో ఖో, రాధ, నిరోధధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో. కో చ, రాధ, నిరోధధమ్మో? రూపం ఖో, రాధ, నిరోధధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో. వేదనా…పే॰… సఞ్ఞా…పే॰… సఙ్ఖారా…పే॰… విఞ్ఞాణం నిరోధధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో. యో ఖో, రాధ, నిరోధధమ్మో; తత్ర తే ఛన్దో పహాతబ్బో, రాగో పహాతబ్బో, ఛన్దరాగో పహాతబ్బో''తి.

ఉపనిసిన్నవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

మారో చ మారధమ్మో చ, అనిచ్చేన అపరే దువే;
దుక్ఖేన చ దువే వుత్తా, అనత్తేన తథేవ చ;
ఖయవయసముదయం, నిరోధధమ్మేన ద్వాదసాతి.

రాధసంయుత్తం సమత్తం.

౩. దిట్ఠిసంయుత్తం

౧. సోతాపత్తివగ్గో

౧. వాతసుత్తం

౨౦౬. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. భగవా ఏతదవోచ – “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘న వాతా వాయన్తి, న నజ్జో సన్దన్తి, న గబ్భినియో విజాయన్తి, న చన్దిమసూరియా ఉదేన్తి వా అపేన్తి వా ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’”తి?

“భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా భగవంనేత్తికా భగవంపటిసరణా. సాధు వత, భన్తే, భగవన్తఞ్ఞేవ పటిభాతు ఏతస్స భాసితస్స అత్థో. భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ”తి. “తేన హి, భిక్ఖవే, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘న వాతా వాయన్తి, న నజ్జో సన్దన్తి, న గబ్భినియో విజాయన్తి, న చన్దిమసూరియా ఉదేన్తి వా అపేన్తి వా ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’తి. వేదనాయ సతి…పే… సఞ్ఞాయ సతి… సఙ్ఖారేసు సతి… విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘న వాతా వాయన్తి, న నజ్జో సన్దన్తి, న గబ్భినియో విజాయన్తి, న చన్దిమసూరియా ఉదేన్తి వా అపేన్తి వా ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’తి. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే” . “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘న వాతా వాయన్తి, న నజ్జో సన్దన్తి, న గబ్భినియో విజాయన్తి, న చన్దిమసూరియా ఉదేన్తి వా అపేన్తి వా ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“వేదనా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి… “సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘న వాతా వాయన్తి, న నజ్జో సన్దన్తి, న గబ్భినియో విజాయన్తి, న చన్దిమసూరియా ఉదేన్తి వా అపేన్తి వా ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “యమ్పిదం [యమిదం (అఞ్ఞత్థ)] దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా తమ్పి నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘న వాతా వాయన్తి, న నజ్జో సన్దన్తి, న గబ్భినియో విజాయన్తి, న చన్దిమసూరియా ఉదేన్తి వా అపేన్తి వా ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమేసు చ [ఇమేసు ఛసు (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰) ఏవముపరిపి] ఠానేసు కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖసముదయేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖనిరోధేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా

హోతి, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో"తి. పఠమం.

౨. ఏతంమమసుత్తం

౨౦౪. సావత్థినిదానం. "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... "రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'తి. వేదనాయ సతి... పే.... సఞ్ఞాయ సతి ... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి.

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే"...పే.... "వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే"...పే.... అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "యమ్పిదం దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా తమ్పి నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమేసు చ ఠానేసు కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి...పే.... దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో"తి. దుతియం.

౩. సోఅత్తాసుత్తం

౨౦౫. సావత్థినిదానం. "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'సో అత్తా, సో లోకో, సో పేచ్చ భవిస్సామి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో'"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.....

"రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'సో అత్తా, సో లోకో, సో పేచ్చ భవిస్సామి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో'తి . వేదనాయ సతి...పే.... సఞ్ఞాయ సతి... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'సో అత్తా, సో లోకో, సో పేచ్చ భవిస్సామి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో'"తి.

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం భన్తే"...పే.... అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – 'సో అత్తా...పే.... అవిపరిణామధమ్మో'తి? "నో హేతం, భన్తే". "వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం భన్తే...పే.... అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – 'సో

అత్తా…పే॰… అవిపరిణామధమ్మో’’’తి? ‘‘నో హేతం, భన్తే’’. ‘‘యమ్పిదం దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా తమ్పి నిచ్చం వా అనిచ్చం వా’’తి? ‘‘అనిచ్చం, భన్తే…పే॰… అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘సో అత్తా, సో లోకో, సో పేచ్చ భవిస్సామి నిచ్చో ధువో సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో’’’తి? ‘‘నో హేతం, భన్తే’’.

‘‘యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమేసు చ ఠానేసు కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి…పే॰… దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో’’తి. తతియం.

౪. నోచమేసియాసుత్తం

౨౦౯. సావత్థినిదానం . ‘‘కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’’’తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా…పే॰….

‘‘రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’తి. వేదనాయ సతి… సఞ్ఞాయ సతి… సఙ్ఖారేసు సతి… విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’’’తి.

‘‘తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా’’తి? ‘‘అనిచ్చం, భన్తే’’…పే॰… అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’తి? ‘‘నో హేతం, భన్తే’’. ‘‘వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా’’తి? ‘‘అనిచ్చం, భన్తే…పే॰… అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’’’తి? ‘‘నో హేతం, భన్తే’’. ‘‘యమ్పిదం దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా తమ్పి నిచ్చం వా అనిచ్చం వా’’తి? ‘‘అనిచ్చం, భన్తే…పే॰… అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నో చస్సం, నో చ మే సియా, నాభవిస్స, న మే భవిస్సతీ’’తి? ‘‘నో హేతం, భన్తే’’.

‘‘యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమేసు చ ఠానేసు కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి…పే॰… దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో’’తి. చతుత్థం.

౫. నత్థిదిన్నసుత్తం

౨౧౦. సావత్థినిదానం . ‘‘కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం, నత్థి హుతం, నత్థి సుకతదుక్కటానం [సుక్కటదుక్కటానం (సీ. పీ.)] కమ్మానం ఫలం విపాకో; నత్థి అయం లోకో, నత్థి పరో లోకో, నత్థి మాతా, నత్థి పితా, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా; నత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా [సమగ్గతా (క.)] సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తి.

చాతుమహాభూతికో [చాతుమ్మహాభూతికో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అయం పురిసో యదా కాలఙ్కరోతి పథవీ పథవీకాయం అనుపేతి అనుపగచ్ఛతి, ఆపో ఆపోకాయం అనుపేతి అనుపగచ్ఛతి, తేజో తేజోకాయం అనుపేతి అనుపగచ్ఛతి, వాయో వాయోకాయం అనుపేతి అనుపగచ్ఛతి. ఆకాసం ఇన్ద్రియాని సఙ్కమన్తి. ఆసన్దిపఞ్చమా పురిసా మతం ఆదాయ గచ్ఛన్తి. యావ ఆళాహనా పదాని పఞ్ఞాయన్తి. కాపోతకాని అట్ఠీని భవన్తి. భస్సన్తా ఆహుతియో. దత్తుపఞ్ఞత్తం యదిదం దానం [దత్తుపఞ్ఞత్తమిదం దానం నామ (సబ్బత్థ)]. తేసం తుచ్ఛం ముసా విలాపో యే కేచి అత్థికవాదం వదన్తి. బాలే చ పణ్డితే చ కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జన్తి వినస్సన్తి న హోన్తి పరం మరణా’”తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా…పే.… “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం…పే.… కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జన్తి వినస్సన్తి న హోన్తి పరం మరణా’తి. వేదనాయ సతి…పే.… సఞ్ఞాయ సతి… సఙ్ఖారేసు సతి… విఞ్ఞాణే సతి , విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం…పే.… కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జన్తి వినస్సన్తి న హోన్తి పరం మరణా’”తి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే…పే.… అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం…పే.… కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జన్తి వినస్సన్తి న హోన్తి పరం మరణా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే…పే.… అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం…పే.… కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జన్తి వినస్సన్తి న హోన్తి పరం మరణా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “యమ్పిదం దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా తమ్పి నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే…పే.… అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం…పే.… యే కేచి అత్థికవాదం వదన్తి; బాలే చ పణ్డితే చ కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జన్తి వినస్సన్తి న హోన్తి పరం మరణా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమేసు చ ఠానేసు కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి…పే.… దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే , అరియసావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో”తి. పఞ్చమం.

౬. కరోతోసుత్తం

౨౧౧. సావత్థినిదానం. “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘కరోతో కారయతో ఛిన్దతో ఛేదాపయతో పచతో పాచాపయతో సోచతో సోచాపయతో కిలమతో కిలమాపయతో ఫన్దతో ఫన్దాపయతో పాణమతిపాతయతో అదిన్నం ఆదియతో సన్ధిం ఛిన్దతో నిల్లోపం హరతో ఏకాగారికం కరోతో పరిపన్థే తిట్ఠతో పరదారం గచ్ఛతో ముసా భణతో కరోతో న కరీయతి పాపం. ఖురపరియన్తేన చేపి చక్కేన యో ఇమిస్సా పథవియా పాణే ఏకమంసఖలం ఏకమంసపుఞ్జం కరేయ్య, నత్థి తతోనిదానం పాపం, నత్థి పాపస్స ఆగమో. దక్ఖిణం చేపి గఙ్గాయ తీరం గచ్ఛేయ్య; హనన్తో ఘాతేన్తో ఛిన్దన్తో ఛేదాపేన్తో పచన్తో పాచేన్తో, నత్థి తతోనిదానం పాపం, నత్థి పాపస్స ఆగమో. ఉత్తరం చేపి గఙ్గాయ తీరం గచ్ఛేయ్య; దదన్తో దాపేన్తో యజన్తో యజాపేన్తో, నత్థి తతోనిదానం పుఞ్ఞం, నత్థి పుఞ్ఞస్స ఆగమో. దానేన దమేన సంయమేన

సచ్చవజ్జేన నత్థి పుఞ్ఞం నత్థి పుఞ్ఞస్స ఆగమో’”తి. భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘కరోతో కారయతో...పే.... నత్థి పుఞ్ఞం నత్థి పుఞ్ఞస్స ఆగమో’తి. వేదనాయ సతి...పే.... సఞ్ఞాయ సతి... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘కరోతో కారయతో...పే.... నత్థి పుఞ్ఞం నత్థి పుఞ్ఞస్స ఆగమో’”తి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”...పే.... అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘కరోతో...పే.... నత్థి పుఞ్ఞం నత్థి పుఞ్ఞస్స ఆగమో”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే...పే.... అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘కరోతో కారయతో ...పే.... నత్థి పుఞ్ఞం నత్థి పుఞ్ఞస్స ఆగమో’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “యమ్పిదం దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా తమ్పి నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే...పే.... అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘కరోతో కారయతో...పే.... నత్థి పుఞ్ఞం నత్థి పుఞ్ఞస్స ఆగమో’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమేసు చ ఠానేసు కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి...పే.... దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో”తి. ఛట్ఠం.

౭. హేతుసుత్తం

౨౧౨. సావత్థినిదానం . “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నత్థి హేతు, నత్థి పచ్చయో సత్తానం సంకిలేసాయ. అహేతూ అప్పచ్చయా సత్తా సంకిలిస్సన్తి. నత్థి హేతు, నత్థి పచ్చయో సత్తానం విసుద్ధియా. అహేతూ అప్పచ్చయా సత్తా విసుజ్ఝన్తి. నత్థి బలం నత్థి వీరియం నత్థి పురిసథామో నత్థి పురిసపరక్కమో. సబ్బే సత్తా సబ్బే పాణా సబ్బే భూతా సబ్బే జీవా అవసా అబలా అవీరియా నియతిసఙ్గతిభావపరిణతా ఛస్వేవాభిజాతీసు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తీ’”తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నత్థి హేతు, నత్థి పచ్చయో...పే.... సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తీ’తి . వేదనాయ సతి...పే.... సఞ్ఞాయ సతి... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నత్థి హేతు, నత్థి పచ్చయో...పే.... సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తీ’”తి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే...పే.... విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నత్థి హేతు, నత్థి పచ్చయో...పే.... సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తీ’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే...పే.... అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నత్థి హేతు, నత్థి పచ్చయో...పే.... సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తీ’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “యమ్పిదం దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా తమ్పి నిచ్చం వా అనిచ్చం

వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే…పే॰… అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నత్థి హేతు నత్థి పచ్చయో…పే॰… సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తీ’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమేసు చ ఠానేసు కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి …పే॰… దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో”తి. సత్తమం.

౮. మహాదిట్ఠిసుత్తం

౨౧౩. సావత్థినిదానం. “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘సత్తిమే కాయా అకటా, అకటవిధా, అనిమ్మితా, అనిమ్మాతా, వఞ్ఝా, కూటట్ఠా, ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా; తే న ఇఞ్జన్తి, న విపరిణమన్తి [న విపరిణామేన్తి (పీ॰ క॰)], న అఞ్ఞమఞ్ఞం బ్యాబాధేన్తి; నాలం అఞ్ఞమఞ్ఞస్స సుఖాయ వా దుక్ఖాయ వా సుఖదుక్ఖాయ వా. కతమే సత్త? పథవీకాయో, ఆపోకాయో, తేజోకాయో, వాయోకాయో, సుఖే, దుక్ఖే, జీవే సత్తమే. ఇమే సత్త [జీవే. సత్తిమే (బహూసు)] కాయా అకటా, అకటవిధా, అనిమ్మితా, అనిమ్మాతా, వఞ్ఝా, కూటట్ఠా ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా; తే న ఇఞ్జన్తి, న విపరిణమన్తి, న అఞ్ఞమఞ్ఞం బ్యాబాధేన్తి; నాలం అఞ్ఞమఞ్ఞస్స సుఖాయ వా దుక్ఖాయ వా సుఖదుక్ఖాయ వా. యోపి తిణ్హేన సత్థేన సీసం ఛిన్దతి, న సోపి కఞ్చి [న కోచి కఞ్చి (సీ॰ స్యా॰ కం॰), న కోచి తం (పీ॰ క॰)] జీవితా వోరోపేతి; సత్తన్నంత్వేవ కాయానమన్తరేన సత్థం వివరమనుపవిసతి [వివరమనుపతతి (కత్థచి) దీఘమజ్ఝిమేసుపి]. చుద్దస ఖో పనిమాని యోనిపముఖసతసహస్సాని సట్ఠి చ సతాని ఛ చ సతాని పఞ్చ చ కమ్మునో సతాని పఞ్చ చ కమ్మాని, తీణి చ కమ్మాని , కమ్మే చ అడ్ఢకమ్మే చ ద్వట్ఠిపటిపదా, ద్వట్ఠన్తరకప్పా, ఛళాభిజాతియో, అట్ఠపురిసభూమియో, ఏకూనపఞ్ఞాస ఆజీవకసతే, ఏకూనపఞ్ఞాస పరిబ్బాజకసతే, ఏకూనపఞ్ఞాస నాగవాససతే, వీసే ఇన్ద్రియసతే, తింసే నిరయసతే, ఛత్తింసరజోధాతుయో, సత్త సఞ్ఞీగబ్భా, సత్త అసఞ్ఞీగబ్భా, సత్త నిగణ్ఠిగబ్భా, సత్త దేవా , సత్త మానుసా, సత్త పేసాచా, సత్త సరా, సత్త పవుటా [సపుటా (క॰), పవుధా (పీ॰)], సత్త పపాతా, సత్త చ పపాతసతాని, సత్త సుపినా, సత్త సుపినసతాని, చుల్లాసీతి మహాకప్పినో [మహాకప్పునో (సీ॰ పీ॰)] సతసహస్సాని, యాని బాలే చ పణ్డితే చ సన్ధావిత్వా సంసరిత్వా దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సన్తి. తత్థ నత్థి ఇమినాహం సీలేన వా వతేన వా తపేన వా బ్రహ్మచరియేన వా అపరిపక్కం వా కమ్మం పరిపాచేస్సామి; పరిపక్కం వా కమ్మం ఫుస్స ఫుస్స బ్యన్తీకరిస్సామీతి హేవం నత్థి దోణమితే సుఖదుక్ఖే పరియన్తకతే సంసారే, నత్థి హాయనవడ్ఢనే, నత్థి ఉక్కంసావకంసే. సేయ్యథాపి నామ సుత్తగుళే ఖిత్తే నిబ్బేఠియమానమేవ పలేతి; ఏవమేవ బాలే చ పణ్డితే చ నిబ్బేఠియమానా సుఖదుక్ఖం పలేన్తీ’”తి?

భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా…పే॰… “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘సత్తిమే కాయా అకటా, అకటవిధా…పే॰… సుఖదుక్ఖం పలేన్తీ’తి. వేదనాయ సతి…పే॰… సఞ్ఞాయ సతి… సఙ్ఖారేసు సతి… విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘సత్తిమే కాయా అకటా, అకటవిధా…పే॰… సుఖదుక్ఖం పలేన్తీ’”తి. “తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”… పే॰… “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘సత్తిమే కాయా

అకటా అకటవిధా...పే.... సుఖదుక్ఖం పలేన్తీ’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “యమ్పిదం దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా తమ్పి నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే...పే.... అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘సత్తిమే కాయా అకటా అకటవిధా...పే.... నిబ్బేరియమానా సుఖదుక్ఖం పలేన్తీ’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమేసు చ ఠానేసు కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి...పే.... దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో”తి. అట్ఠమం.

౯. సస్సతదిట్ఠిసుత్తం

౨౧౪. సావత్థినిదానం. “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘సస్సతో లోకో’”తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘సస్సతో లోకో’తి. వేదనాయ సతి...పే.... సఞ్ఞాయ సతి... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘సస్సతో లోకో’”తి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”...పే.... విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘సస్సతో లోకో’తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా ... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే...పే.... అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘సస్సతో లోకో’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “యమ్పిదం దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా తమ్పి నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘సస్సతో లోకో’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమేసు చ ఠానేసు కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి...పే.... దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో”తి. నవమం.

౧౦. అసస్సతదిట్ఠిసుత్తం

౨౧౫. సావత్థినిదానం . “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘అసస్సతో లోకో’”తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి...పే.... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”...పే.... అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – అసస్సతో లోకోతి? “నో హేతం, భన్తే”. “యమ్పిదం దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా తమ్పి నిచ్చం వా

అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే...పే.... అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – 'అసస్సతో లోకో'"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమేసు చ ఠానేసు కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి...పే.... దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో"తి. దసమం.

౧౧. అన్తవాసుత్తం

౨౧౬. సావత్థినిదానం . "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'అన్తవా లోకో'"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... నియతో సమ్బోధిపరాయనో"తి. ఏకాదసమం.

౧౨. అనన్తవాసుత్తం

౨౧౭. సావత్థినిదానం . "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'అనన్తవా లోకో'"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... నియతో సమ్బోధిపరాయనో"తి. ద్వాదసమం.

౧౩. తంజీవంతంసరీరంసుత్తం

౨౧౮. సావత్థినిదానం. "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'తం జీవం తం సరీర'"న్తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... నియతో సమ్బోధిపరాయనో"తి. తేరసమం.

౧౪. అఞ్ఞంజీవంఅఞ్ఞంసరీరంసుత్తం

౨౧౯. సావత్థినిదానం. "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీర'"న్తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... నియతో సమ్బోధిపరాయనో"తి. చుద్దసమం.

౧౫. హోతితథాగతోసుత్తం

౨౨౦. సావత్థినిదానం. "కిస్మిం ను ఖో భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'హోతి తథాగతో పరం మరణా'"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... నియతో సమ్బోధిపరాయనో"తి. పన్నరసమం.

౧౬. నహోతితథాగతోసుత్తం

౨౨౧. సావత్థినిదానం. "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'న హోతి తథాగతో పరం మరణా'"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... నియతో సమ్బోధిపరాయనో"తి. సోళసమం.

౧౭. హోతిచనచహోతితథాగతోసుత్తం

૨૨૨. సావత్థినిదానం . "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ , కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా'"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... నియతో సమ్బోధిపరాయనో"తి. సత్తరసమం.

౧౮. నేవహోతిననహోతితథాగతోసుత్తం

૨૨૩. సావత్థినిదానం . "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'నేవ హోతి, న న హోతి తథాగతో పరం మరణా'"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే.... "రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'నేవ హోతి, న న హోతి తథాగతో పరం మరణా'తి...పే.....

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే"...పే.... విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – 'నేవ హోతి, న న హోతి తథాగతో పరం మరణా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "యమ్పిదం దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా తమ్పి నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – 'నేవ హోతి, న న హోతి తథాగతో పరం మరణా'"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స ఇమేసు చ ఠానేసు కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖసముదయేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖనిరోధేపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయపిస్స కఙ్ఖా పహీనా హోతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియసావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో"తి. అట్ఠారసమం .

సోతాపత్తివగ్గో.

అట్ఠారసవేయ్యాకరణం నిట్ఠితం.

తస్సుద్దానం –

వాతం ఏతం మమ, సో అత్తా నో చ మే సియా;
నత్థి కరోతో హేతు చ, మహాదిట్ఠేన అట్ఠమం.

సస్సతో లోకో చ, అసస్సతో చ అన్తవా చ;
అనన్తవా చ తం జీవం తం సరీరన్తి;
అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరన్తి చ.

హోతి తథాగతో పరం మరణాతి;
న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి;

నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి.

౨. దుతియగమనవగ్గో

౧. వాతసుత్తం

౨౨౪. సావత్థినిదానం . “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘న వాతా వాయన్తి, న నజ్జో సన్దన్తి, న గబ్భినియో విజాయన్తి, న చన్దిమసూరియా ఉదేన్తి వా అపేన్తి వా, ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’”తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా…పే॰… “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘న వాతా వాయన్తి…పే॰… ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’తి. వేదనాయ సతి…పే॰… సఞ్ఞాయ సతి…పే॰… సఙ్ఖారేసు సతి… విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘న వాతా వాయన్తి…పే॰… ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’”తి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం , భన్తే”…పే॰… విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – న వాతా వాయన్తి…పే॰… ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, దుక్ఖే సతి, దుక్ఖం ఉపాదాయ, దుక్ఖం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘న వాతా వాయన్తి…పే॰… ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’”తి. “వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”…పే॰… విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య ‘న వాతా వాయన్తి…పే॰… ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, దుక్ఖే సతి, దుక్ఖం ఉపాదాయ, దుక్ఖం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘న వాతా వాయన్తి, న నజ్జో సన్దన్తి, న గబ్భినియో విజాయన్తి, న చన్దిమసూరియా ఉదేన్తి వా అపేన్తి వా, ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’”తి. పఠమం.

౨౨౫-౨౪౦. (పురిమవగ్గే వియ అట్ఠారస వేయ్యాకరణాని విత్థారేతబ్బానీతి .) సత్తరసమం.

౧౮. నేవహోతిననహోతిసుత్తం

౨౪౧. సావత్థినిదానం. “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా’”తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా…పే॰… “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నేవ హోతి, న న హోతి తథాగతో పరం మరణా’తి. వేదనాయ సతి… సఞ్ఞాయ సతి… సఙ్ఖారేసు సతి… విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నేవ హోతి, న న హోతి తథాగతో పరం మరణా’”తి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”…పే॰… విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నేవ హోతి, న న హోతి తథాగతో పరం మరణా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, దుక్ఖే సతి, దుక్ఖం ఉపాదాయ, దుక్ఖం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నేవ హోతి, న న హోతి తథాగతో పరం

మరణా’’’తి. ‘‘వేదనా… సఞ్ఞా … సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా’’తి? ‘‘అనిచ్చం, భన్తే’’…పే…. విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘నేవ హోతి, న న హోతి తథాగతో పరం మరణా’’’తి? ‘‘నో హేతం, భన్తే’’. ‘‘ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, దుక్ఖే సతి, దుక్ఖం ఉపాదాయ దుక్ఖం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘నేవ హోతి, న న హోతి తథాగతో పరం మరణా’’’తి. అట్ఠారసమం.

౧౯. రూపీఅత్తాసుత్తం

౨౪౨. సావత్థినిదానం. ‘‘కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ , కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘రూపీ అత్తా హోతి, అరోగో పరం మరణా’’’తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా…పే…. ‘‘రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘రూపీ అత్తా హోతి, అరోగో పరం మరణా’తి. వేదనాయ సతి…పే…. సఞ్ఞాయ సతి… సఙ్ఖారేసు సతి… విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘రూపీ అత్తా హోతి, అరోగో పరం మరణా’’’తి.

‘‘తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా’’తి? ‘‘అనిచ్చం, భన్తే’’…పే… విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘రూపీ అత్తా హోతి, అరోగో పరం మరణా’’’తి? ‘‘నో హేతం, భన్తే’’. ‘‘ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, దుక్ఖే సతి, దుక్ఖం ఉపాదాయ, దుక్ఖం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘రూపీ అత్తా హోతి, అరోగో పరం మరణా’’’తి? ‘‘వేదనా…పే…. ‘‘నో హేతం, భన్తే’’. ‘‘ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, దుక్ఖే సతి, దుక్ఖం ఉపాదాయ, దుక్ఖం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘రూపీ అత్తా హోతి, అరోగో పరం మరణా’’’తి. ఏకూనవీసతిమం.

౨౦. అరూపీఅత్తాసుత్తం

౨౪౩. సావత్థినిదానం. ‘‘కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘అరూపీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’’’తి? (పేయ్యాలో) వీసతిమం.

౨౧. రూపీచఅరూపీచఅత్తాసుత్తం

౨౪౪. సావత్థినిదానం. ‘‘రూపీ చ అరూపీ చ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’’తి…పే….. ఏకవీసతిమం.

౨౨. నేవరూపీనారూపీఅత్తాసుత్తం

౨౪౫. ‘‘నేవ రూపీ నారూపీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’’తి…పే….. బావీసతిమం.

౨౩. ఏకన్తసుఖీసుత్తం

౨౪౬. ‘‘ఏకన్తసుఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’’తి…పే….. తేవీసతిమం.

౨౪. ఏకన్తదుక్ఖీసుత్తం

၁၇၈. “ఏకన్తదుక్ఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా”తి…పే॰…. చతువీసతిమం.

၂၅. సుఖదుక్ఖీసుత్తం

၁၇၉. “సుఖదుక్ఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా”తి…పే॰…. పఞ్చవీసతిమం.

၂၆. అదుక్ఖమసుఖీసుత్తం

၁၈၀. “అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా”తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా…పే॰… “రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’తి. వేదనాయ సతి… సఞ్ఞాయ సతి… సఙ్ఖారేసు సతి… విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’”తి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”…పే॰… విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, దుక్ఖే సతి, దుక్ఖం ఉపాదాయ, దుక్ఖం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’”తి. “వేదనా… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”…పే॰…. విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “ఇతి ఖో, భిక్ఖవే , దుక్ఖే సతి, దుక్ఖం ఉపాదాయ, దుక్ఖం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’”తి. ఛబ్బీసతిమం.

దుతియపేయ్యాలో.

తస్సుద్దానం –

వాతం ఏతం మమ సో, అత్తా నో చ మే సియా;
నత్థి కరోతో హేతు చ, మహాదిట్ఠేన అట్ఠమం.

సస్సతో అసస్సతో చేవ, అన్తానన్తవా చ వుచ్చతి;
తం జీవం అఞ్ఞం జీవఞ్చ, తథాగతేన చత్తారో.

రూపీ అత్తా హోతి, అరూపీ చ అత్తా హోతి;
రూపీ చ అరూపీ చ అత్తా హోతి;
నేవ రూపీ నారూపీ అత్తా హోతి, ఏకన్తసుఖీ అత్తా హోతి.

ఏకన్తదుక్ఖీ అత్తా హోతి, సుఖదుక్ఖీ అత్తా హోతి;
అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి, అరోగో పరం మరణాతి;

ఇమే ఛబ్బీసతి సుత్తా, దుతియవారేన దేసితా.

౩. తతియగమనవగ్గో

౧. నవాతసుత్తం

౨౩౦. సావత్థినిదానం . "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'న వాతా వాయన్తి, న నజ్జో సన్దన్తి, న గబ్భినియో విజాయన్తి, న చన్దిమసూరియా ఉదేన్తి వా అపేన్తి వా ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా'"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే॰....

"రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – న వాతా వాయన్తి...పే॰... వేదనాయ సతి... సఞ్ఞాయ సతి... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'న వాతా వాయన్తి...పే॰... ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా'"తి.

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే"...పే॰... విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – 'న వాతా వాయన్తి...పే॰... ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, యదనిచ్చం తం దుక్ఖం. తస్మిం సతి, తదుపాదాయ, ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'న వాతా వాయన్తి, న నజ్జో సన్దన్తి, న గబ్భినియో విజాయన్తి, న చన్దిమసూరియా ఉదేన్తి వా అపేన్తి వా ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా'"తి. "వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం , భన్తే"...పే॰... విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – 'న వాతా వాయన్తి...పే॰... ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, యదనిచ్చం తం దుక్ఖం. తస్మిం సతి, తదుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'న వాతా వాయన్తి...పే॰... ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా'"తి. పఠమం.

౨౩౧-౨౫౪. (దుతియవగ్గే వియ చతువీసతి సుత్తాని పూరేతబ్బాని.) పఞ్చవీసతిమం.

౨౬. అదుక్ఖమసుఖీసుత్తం

౨౫౫. సావత్థినిదానం . "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా'"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే॰....

"రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా'తి. వేదనాయ సతి ...పే॰... సఞ్ఞాయ సతి... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి, అరోగో పరం మరణా'"తి.

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే"...పే॰... విపరిణామధమ్మం, అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – 'అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, యదనిచ్చం తం దుక్ఖం. తస్మిం సతి, తదుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి అరోగో

పరమం మరణా’”తి. “వేదనా…పే॰… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”…పే॰… విపరిణామధమ్మం , అపి ను తం అనుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జేయ్య – ‘అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి, అరోగో పరం మరణా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, యదనిచ్చం తం దుక్ఖం. తస్మిం సతి, తదుపాదాయ ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’”తి. ఛబ్బీసతిమం.

తతియపేయ్యాలో.

౪. చతుత్థగమనవగ్గో

౧. నవాతసుత్తం

౨౭౬. సావత్థినిదానం . “కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘న వాతా వాయన్తి, న నజ్జో సన్దన్తి , న గబ్భినియో విజాయన్తి, న చన్దిమసూరియా ఉదేన్తి వా అపేన్తి వా ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’”తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా…పే॰….

“రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘న వాతా వాయన్తి…పే॰… ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’తి. వేదనాయ సతి…పే॰… సఞ్ఞాయ సతి… సఙ్ఖారేసు సతి… విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – ‘న వాతా వాయన్తి…పే॰… ఏసికట్ఠాయిట్ఠితా’”తి. “తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “వేదనా … సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“తస్మాతిహ , భిక్ఖవే, యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా, ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం – ‘నేతం మమ , నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. యా కాచి వేదనా… యా కాచి సఞ్ఞా… యే కేచి సఙ్ఖారా… యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం.

“ఏవం పస్సం…పే॰… నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతీ”తి. పఠమం.

౨౭౭-౩౦౦. (దుతియవగ్గే వియ చతువీసతి సుత్తాని పూరేతబ్బాని.) పఞ్చవీసతిమం.

౨౬. అదుక్ఖమసుఖీసుత్తం

౩౦౧. సావత్థినిదానం. "కిస్మిం ను ఖో, భిక్ఖవే, సతి, కిం ఉపాదాయ, కిం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి, అరోగో పరం మరణా'"తి? భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా...పే॰....

"రూపే ఖో, భిక్ఖవే, సతి, రూపం ఉపాదాయ, రూపం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి, అరోగో పరం మరణా'తి. వేదనాయ సతి... సఞ్ఞాయ సతి... సఙ్ఖారేసు సతి... విఞ్ఞాణే సతి, విఞ్ఞాణం ఉపాదాయ, విఞ్ఞాణం అభినివిస్స ఏవం దిట్ఠి ఉప్పజ్జతి – 'అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా హోతి, అరోగో పరం మరణా'"తి.

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే" . "యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే ". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం – 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. యా కాచి వేదనా... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా, ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం – 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'"తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం.

"ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి, సఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి, సఙ్ఖారేసుపి నిబ్బిన్దతి, విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి; విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం , నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతీ"తి. ఛబ్బీసతిమం.

తస్సుద్దానం –

పురిమగమనే అట్ఠారస వేయ్యాకరణా;
దుతియగమనే ఛబ్బీసం విత్థారేతబ్బాని.

తతియగమనే ఛబ్బీసం విత్థారేతబ్బాని;
చతుత్థగమనే ఛబ్బీసం విత్థారేతబ్బాని.

దిట్ఠిసంయుత్తం సమత్తం.

౪. ఓక్కన్తసంయుత్తం

౧. చక్ఖుసుత్తం

౩౦౨. సావత్థినిదానం . "చక్ఖుం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం విపరిణామి అఞ్ఞథాభావి; సోతం అనిచ్చం విపరిణామి అఞ్ఞథాభావి; ఘానం అనిచ్చం విపరిణామి అఞ్ఞథాభావి; జివ్హా అనిచ్చా విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ [విపరిణామినీ అఞ్ఞథాభావినీ (?)]; కాయో అనిచ్చో విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ; మనో అనిచ్చో విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ. యో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మే ఏవం సద్దహతి అధిముచ్చతి – అయం వుచ్చతి సద్ధానుసారీ, ఓక్కన్తో సమ్మత్తనియామం, సప్పురిసభూమిం ఓక్కన్తో, వీతివత్తో పుథుజ్జనభూమిం; అభబ్బో తం కమ్మం కాతుం, యం కమ్మం కత్వా నిరయం వా తిరచ్ఛానయోనిం వా పేత్తివిసయం వా ఉపపజ్జేయ్య; అభబ్బో చ [అభబ్బోవ (సీ॰ స్యా॰ కం॰)] తావ కాలం కాతుం యావ న సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికరోతి".

"యస్స ఖో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మా ఏవం పఞ్ఞాయ మత్తసో నిజ్ఝానం ఖమన్తి, అయం వుచ్చతి – 'ధమ్మానుసారీ, ఓక్కన్తో సమ్మత్తనియామం, సప్పురిసభూమిం ఓక్కన్తో, వీతివత్తో పుథుజ్జనభూమిం; అభబ్బో తం కమ్మం కాతుం, యం కమ్మం కత్వా నిరయం వా తిరచ్ఛానయోనిం వా పేత్తివిసయం వా ఉపపజ్జేయ్య; అభబ్బో చ తావ కాలం కాతుం యావ న సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికరోతి'. యో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మే ఏవం పజానాతి ఏవం పస్సతి, అయం వుచ్చతి – 'సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో'"తి. పఠమం.

౨. రూపసుత్తం

౩౦౩. సావత్థినిదానం. "రూపా, భిక్ఖవే, అనిచ్చా విపరిణామినో అఞ్ఞథాభావినో; సద్దా అనిచ్చా విపరిణామినో అఞ్ఞథాభావినో; గన్ధా అనిచ్చా విపరిణామినో అఞ్ఞథాభావినో ; రసా అనిచ్చా విపరిణామినో అఞ్ఞథాభావినో; ఫోట్ఠబ్బా అనిచ్చా విపరిణామినో అఞ్ఞథాభావినో; ధమ్మా అనిచ్చా విపరిణామినో అఞ్ఞథాభావినో. యో , భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మే ఏవం సద్దహతి అధిముచ్చతి, అయం వుచ్చతి సద్ధానుసారీ, ఓక్కన్తో సమ్మత్తనియామం, సప్పురిసభూమిం ఓక్కన్తో, వీతివత్తో పుథుజ్జనభూమిం; అభబ్బో తం కమ్మం కాతుం, యం కమ్మం కత్వా నిరయం వా తిరచ్ఛానయోనిం వా పేత్తివిసయం వా ఉపపజ్జేయ్య; అభబ్బో చ తావ కాలం కాతుం యావ న సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికరోతి".

"యస్స ఖో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మా ఏవం పఞ్ఞాయ మత్తసో నిజ్ఝానం ఖమన్తి, అయం వుచ్చతి – 'ధమ్మానుసారీ, ఓక్కన్తో సమ్మత్తనియామం, సప్పురిసభూమిం ఓక్కన్తో, వీతివత్తో పుథుజ్జనభూమిం; అభబ్బో తం కమ్మం కాతుం, యం కమ్మం కత్వా నిరయం వా తిరచ్ఛానయోనిం వా పేత్తివిసయం వా ఉపపజ్జేయ్య; అభబ్బో చ తావ కాలం కాతుం యావ న సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికరోతి'. యో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మే ఏవం పజానాతి ఏవం పస్సతి, అయం వుచ్చతి – 'సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో'"తి. దుతియం.

౩. విఞ్ఞాణసుత్తం

౩౦౪. సావత్థినిదానం. “చక్ఖువిఞ్ఞాణం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం విపరిణామి అఞ్ఞథాభావి; సోతవిఞ్ఞాణం... ఘానవిఞ్ఞాణం... జివ్హావిఞ్ఞాణం... కాయవిఞ్ఞాణం... మనోవిఞ్ఞాణం అనిచ్చం విపరిణామి అఞ్ఞథాభావి. యో భిక్ఖవే...పే.... సమ్బోధిపరాయనో”తి. తతియం.

౪. సమ్ఫస్ససుత్తం

౩౦౫. సావత్థినిదానం. “చక్ఖుసమ్ఫస్సో, భిక్ఖవే, అనిచ్చో విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ ; సోతసమ్ఫస్సో... ఘానసమ్ఫస్సో... జివ్హాసమ్ఫస్సో... కాయసమ్ఫస్సో... మనోసమ్ఫస్సో అనిచ్చో విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ. యో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మే ఏవం సద్దహతి అధిముచ్చతి, అయం వుచ్చతి ‘సద్ధానుసారీ...పే.... సమ్బోధిపరాయనో’”తి. చతుత్థం.

౫. సమ్ఫస్సజాసుత్తం

౩౦౬. సావత్థినిదానం . “చక్ఖుసమ్ఫస్సజా, భిక్ఖవే, వేదనా అనిచ్చా విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ; సోతసమ్ఫస్సజా వేదనా...పే.... ఘానసమ్ఫస్సజా వేదనా...పే.... జివ్హాసమ్ఫస్సజా వేదనా...పే.... కాయసమ్ఫస్సజా వేదనా...పే.... మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా అనిచ్చా విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ. యో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మే ఏవం సద్దహతి అధిముచ్చతి, అయం వుచ్చతి ‘సద్ధానుసారీ...పే.... సమ్బోధిపరాయనో’”తి. పఞ్చమం.

౬. రూపసఞ్ఞాసుత్తం

౩౦౭. సావత్థినిదానం . “రూపసఞ్ఞా, భిక్ఖవే, అనిచ్చా విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ; సద్దసఞ్ఞా... గన్ధసఞ్ఞా... రససఞ్ఞా... ఫోట్ఠబ్బసఞ్ఞా... ధమ్మసఞ్ఞా అనిచ్చా విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ. యో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మే ఏవం సద్దహతి అధిముచ్చతి, అయం వుచ్చతి ‘సద్ధానుసారీ...పే.... సమ్బోధిపరాయనో’”తి. ఛట్ఠం.

౭. రూపసఞ్చేతనాసుత్తం

౩౦౮. సావత్థినిదానం. “రూపసఞ్చేతనా, భిక్ఖవే, అనిచ్చా విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ; సద్దసఞ్చేతనా... గన్ధసఞ్చేతనా... రససఞ్చేతనా... ఫోట్ఠబ్బసఞ్చేతనా... ధమ్మసఞ్చేతనా అనిచ్చా విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ. యో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మే ఏవం సద్దహతి అధిముచ్చతి, అయం వుచ్చతి ‘సద్ధానుసారీ...పే.... సమ్బోధిపరాయనో’”తి. సత్తమం.

౮. రూపతణ్హాసుత్తం

౩౦౯. సావత్థినిదానం . “రూపతణ్హా, భిక్ఖవే, అనిచ్చా విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ; సద్దతణ్హా... గన్ధతణ్హా... రసతణ్హా... ఫోట్ఠబ్బతణ్హా... ధమ్మతణ్హా అనిచ్చా విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ . యో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మే ఏవం సద్దహతి అధిముచ్చతి, అయం వుచ్చతి ‘సద్ధానుసారీ...పే.... సమ్బోధిపరాయనో’”తి. అట్ఠమం.

౯. పథవీధాతుసుత్తం

౩౧౦. సావత్థినిదానం. "పథవీధాతు, భిక్ఖవే, అనిచ్చా విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ; ఆపోధాతు… తేజోధాతు… వాయోధాతు… ఆకాసధాతు… విఞ్ఞాణధాతు అనిచ్చా విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ. యో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మే ఏవం సద్దహతి అధిముచ్చతి, అయం వుచ్చతి 'సద్ధానుసారీ…పే.… సమ్బోధిపరాయనో'"తి. నవమం.

౧౦. ఖన్ధసుత్తం

౩౧౧. సావత్థినిదానం. "రూపం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం విపరిణామి అఞ్ఞథాభావి; వేదనా అనిచ్చా విపరిణామీ అఞ్ఞథాభావీ; సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా అనిచ్చా విపరిణామినో అఞ్ఞథాభావినో; విఞ్ఞాణం అనిచ్చం విపరిణామి అఞ్ఞథాభావి . యో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మే ఏవం సద్దహతి అధిముచ్చతి, అయం వుచ్చతి సద్ధానుసారీ, ఓక్కన్తో సమ్మత్తనియామం , సప్పురిసభూమిం ఓక్కన్తో, వీతివత్తో పుథుజ్జనభూమిం; అభబ్బో తం కమ్మం కాతుం, యం కమ్మం కత్వా నిరయం వా తిరచ్ఛానయోనిం వా పేత్తివిసయం వా ఉపపజ్జేయ్య; అభబ్బో చ తావ కాలం కాతుం యావ న సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికరోతి".

"యస్స ఖో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మా ఏవం పఞ్ఞాయ మత్తసో నిజ్ఝానం ఖమన్తి, అయం వుచ్చతి – 'ధమ్మానుసారీ, ఓక్కన్తో సమ్మత్తనియామం, సప్పురిసభూమిం ఓక్కన్తో, వీతివత్తో పుథుజ్జనభూమిం; అభబ్బో తం కమ్మం కాతుం, యం కమ్మం కత్వా నిరయం వా తిరచ్ఛానయోనిం వా పేత్తివిసయం వా ఉపపజ్జేయ్య; అభబ్బో చ తావ కాలం కాతుం యావ న సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికరోతి'. యో, భిక్ఖవే, ఇమే ధమ్మే ఏవం పజానాతి ఏవం పస్సతి, అయం వుచ్చతి – 'సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో'"తి. దసమం.

ఓక్కన్తసంయుత్తం [ఓక్కన్తికసంయుత్తం (పీ. క.)] సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

చక్ఖు రూపఞ్చ విఞ్ఞాణం, ఫస్సో చ వేదనాయ చ;
సఞ్ఞా చ చేతనా తణ్హా, ధాతు ఖన్ధేన తే దసాతి.

౫. ఉప్పాదసంయుత్తం

౧. చక్ఖుసుత్తం

౩౧౨. సావత్థినిదానం . “యో ఖో, భిక్ఖవే, చక్ఖుస్స ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో, దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో, రోగానం ఠితి, జరామరణస్స పాతుభావో. యో సోతస్స ఉప్పాదో ఠితి…పే.… యో ఘానస్స ఉప్పాదో ఠితి… యో జివ్హాయ ఉప్పాదో ఠితి… యో కాయస్స ఉప్పాదో ఠితి… యో మనస్స ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో, దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో, రోగానం ఠితి, జరామరణస్స పాతుభావో. యో చ, భిక్ఖవే, చక్ఖుస్స నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో, రోగానం వూపసమో, జరామరణస్స అత్థఙ్గమో. యో సోతస్స నిరోధో…పే.… యో ఘానస్స నిరోధో… యో జివ్హాయ నిరోధో… యో కాయస్స నిరోధో… యో మనస్స నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో, రోగానం వూపసమో, జరామరణస్స అత్థఙ్గమో”తి. పఠమం.

౨. రూపసుత్తం

౩౧౩. సావత్థినిదానం. “యో ఖో, భిక్ఖవే, రూపానం ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో, దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో, రోగానం ఠితి, జరామరణస్స పాతుభావో. యో సద్దానం… యో గన్ధానం… యో రసానం… యో ఫోట్ఠబ్బానం… యో ధమ్మానం ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో, దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో, రోగానం ఠితి, జరామరణస్స పాతుభావో. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, రూపానం నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో, రోగానం వూపసమో, జరామరణస్స అత్థఙ్గమో. యో సద్దానం… యో గన్ధానం… యో రసానం… యో ఫోట్ఠబ్బానం… యో ధమ్మానం నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో, రోగానం వూపసమో, జరామరణస్స అత్థఙ్గమో”తి. దుతియం.

౩. విఞ్ఞాణసుత్తం

౩౧౪. సావత్థినిదానం . “యో ఖో, భిక్ఖవే, చక్ఖువిఞ్ఞాణస్స ఉప్పాదో ఠితి…పే.… జరామరణస్స పాతుభావో…పే.… యో మనోవిఞ్ఞాణస్స ఉప్పాదో ఠితి…పే.… జరామరణస్స పాతుభావో. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, చక్ఖువిఞ్ఞాణస్స నిరోధో…పే.… జరామరణస్స అత్థఙ్గమో…పే.… యో మనోవిఞ్ఞాణస్స నిరోధో…పే.… జరామరణస్స అత్థఙ్గమో”తి. తతియం.

౪. సమ్ఫస్ససుత్తం

౩౧౫. సావత్థినిదానం . “యో ఖో, భిక్ఖవే, చక్ఖుసమ్ఫస్సస్స ఉప్పాదో ఠితి…పే.… జరామరణస్స పాతుభావో…పే.… యో మనోసమ్ఫస్సస్స ఉప్పాదో ఠితి…పే.… జరామరణస్స పాతుభావో. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, చక్ఖుసమ్ఫస్సస్స నిరోధో…పే.… జరామరణస్స అత్థఙ్గమో…పే.… యో మనోసమ్ఫస్సస్స నిరోధో…పే.… జరామరణస్స అత్థఙ్గమో”తి. చతుత్థం.

౫. సమ్ఫస్సజసుత్తం

౩౧౬. సావత్థినిదానం. “యో ఖో, భిక్ఖవే, చక్ఖుసమ్ఫస్సజాయ వేదనాయ ఉప్పాదో ఠితి…పే॰… జరామరణస్స పాతుభావో…పే॰….

యో మనోసమ్ఫస్సజాయ వేదనాయ ఉప్పాదో ఠితి…పే॰… జరామరణస్స పాతుభావో. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, చక్ఖుసమ్ఫస్సజాయ వేదనాయ నిరోధో వూపసమో…పే॰… జరామరణస్స అత్థఙ్గమో…పే॰… యో మనోసమ్ఫస్సజాయ వేదనాయ నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో, రోగానం వూపసమో, జరామరణస్స అత్థఙ్గమో”తి. పఞ్చమం.

౬. సఞ్ఞాసుత్తం

౩౧౭. సావత్థినిదానం. “యో ఖో, భిక్ఖవే, రూపసఞ్ఞాయ ఉప్పాదో ఠితి…పే॰… జరామరణస్స పాతుభావో…పే॰… యో ధమ్మసఞ్ఞాయ ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో, దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో, రోగానం ఠితి, జరామరణస్స పాతుభావో. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, రూపసఞ్ఞాయ నిరోధో…పే॰… జరామరణస్స అత్థఙ్గమో…పే॰… యో ధమ్మసఞ్ఞాయ నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో, రోగానం వూపసమో, జరామరణస్స అత్థఙ్గమో”తి. ఛట్ఠం.

౭. సఞ్చేతనాసుత్తం

౩౧౮. సావత్థినిదానం . “యో ఖో, భిక్ఖవే, రూపసఞ్చేతనాయ ఉప్పాదో ఠితి…పే॰… జరామరణస్స పాతుభావో…పే॰… యో ధమ్మసఞ్చేతనాయ ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో, దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో, రోగానం ఠితి, జరామరణస్స పాతుభావో. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, రూపసఞ్చేతనాయ నిరోధో…పే॰… జరామరణస్స అత్థఙ్గమో…పే॰… యో ధమ్మసఞ్చేతనాయ నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో, రోగానం వూపసమో, జరామరణస్స అత్థఙ్గమో”తి. సత్తమం.

౮. తణ్హాసుత్తం

౩౧౯. సావత్థినిదానం . “యో ఖో, భిక్ఖవే, రూపతణ్హాయ ఉప్పాదో ఠితి…పే॰… జరామరణస్స పాతుభావో…పే॰… యో ధమ్మతణ్హాయ ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో, దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో, రోగానం ఠితి, జరామరణస్స పాతుభావో. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, రూపతణ్హాయ నిరోధో…పే॰… జరామరణస్స అత్థఙ్గమో…పే॰… యో ధమ్మతణ్హాయ నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో, రోగానం వూపసమో, జరామరణస్స అత్థఙ్గమో”తి. అట్ఠమం.

౯. ధాతుసుత్తం

౩౨౦. సావత్థినిదానం. “యో ఖో, భిక్ఖవే, పథవీధాతుయా ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో…పే॰… జరామరణస్స పాతుభావో; యో ఆపోధాతుయా… యో తేజోధాతుయా… యో వాయోధాతుయా… యో ఆకాసధాతుయా… యో విఞ్ఞాణధాతుయా ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో, దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో, రోగానం ఠితి, జరామరణస్స పాతుభావో. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, పథవీధాతుయా నిరోధో…పే॰… జరామరణస్స అత్థఙ్గమో; యో ఆపోధాతుయా నిరోధో… యో తేజోధాతుయా

నిరోధో… యో వాయోధాతుయా నిరోధో… యో ఆకాసధాతుయా నిరోధో… యో విఞ్ఞాణధాతుయా నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో, రోగానం వూపసమో, జరామరణస్స అత్థఙ్గమో”తి. నవమం.

౧౦. ఖన్ధసుత్తం

౩౭౧. సావత్థినిదానం . “యో ఖో, భిక్ఖవే, రూపస్స ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో, దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో, రోగానం ఠితి, జరామరణస్స పాతుభావో. యో వేదనాయ… యో సఞ్ఞాయ… యో సఙ్ఖారానం… యో విఞ్ఞాణస్స ఉప్పాదో ఠితి అభినిబ్బత్తి పాతుభావో, దుక్ఖస్సేసో ఉప్పాదో, రోగానం ఠితి, జరామరణస్స పాతుభావో. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, రూపస్స నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో, రోగానం వూపసమో, జరామరణస్స అత్థఙ్గమో. యో వేదనాయ… యో సఞ్ఞాయ… యో సఙ్ఖారానం… యో విఞ్ఞాణస్స నిరోధో వూపసమో అత్థఙ్గమో, దుక్ఖస్సేసో నిరోధో, రోగానం వూపసమో, జరామరణస్స అత్థఙ్గమో”తి. దసమం.

ఉప్పాదసంయుత్తం సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

చక్ఖు రూపఞ్చ విఞ్ఞాణం, ఫస్సో చ వేదనాయ చ;
సఞ్ఞా చ చేతనా తణ్హా, ధాతు ఖన్ధేన తే దసాతి.

៦. కిలేససంయుత్తం

၁. చక్ఖుసుత్తం

౩౨౨. సావత్థినిదానం . "యో, భిక్ఖవే, చక్ఖుస్మిం ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యో సోతస్మిం ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యో ఘానస్మిం ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యో జివ్హాయ ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యో కాయస్మిం ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యో మనస్మిం ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఇమేసు ఛసు ఠానేసు చేతసో ఉపక్కిలేసో పహీనో హోతి, నేక్ఖమ్మనిన్నఞ్చస్స చిత్తం హోతి. నేక్ఖమ్మపరిభావితం చిత్తం కమ్మనియం ఖాయతి, అభిఞ్ఞా సచ్ఛికరణీయేసు ధమ్మేసూ"తి. పఠమం.

౨. రూపసుత్తం

౩౨౩. సావత్థినిదానం. "యో, భిక్ఖవే, రూపేసు ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యో సద్దేసు... యో గన్ధేసు... యో రసేసు... యో ఫోట్ఠబ్బేసు... యో ధమ్మేసు ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఇమేసు ఛసు ఠానేసు చేతసో ఉపక్కిలేసో పహీనో హోతి, నేక్ఖమ్మనిన్నఞ్చస్స చిత్తం హోతి. నేక్ఖమ్మపరిభావితం చిత్తం కమ్మనియం ఖాయతి, అభిఞ్ఞా సచ్ఛికరణీయేసు ధమ్మేసూ"తి. దుతియం.

౩. విఞ్ఞాణసుత్తం

౩౨౪. సావత్థినిదానం. "యో, భిక్ఖవే, చక్ఖువిఞ్ఞాణస్మిం ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యో సోతవిఞ్ఞాణస్మిం... యో ఘానవిఞ్ఞాణస్మిం... యో జివ్హావిఞ్ఞాణస్మిం... యో కాయవిఞ్ఞాణస్మిం... యో మనోవిఞ్ఞాణస్మిం ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యతో ఖో , భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఇమేసు ఛసు ఠానేసు చేతసో ఉపక్కిలేసో పహీనో హోతి, నేక్ఖమ్మనిన్నఞ్చస్స చిత్తం హోతి. నేక్ఖమ్మపరిభావితం చిత్తం కమ్మనియం ఖాయతి, అభిఞ్ఞా సచ్ఛికరణీయేసు ధమ్మేసూ"తి. తతియం.

४. సమ్ఫస్ససుత్తం

౩౨౫. సావత్థినిదానం . "యో, భిక్ఖవే, చక్ఖుసమ్ఫస్సస్మిం ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యో సోతసమ్ఫస్సస్మిం... యో ఘానసమ్ఫస్సస్మిం... యో జివ్హాసమ్ఫస్సస్మిం... యో కాయసమ్ఫస్సస్మిం... యో మనోసమ్ఫస్సస్మిం ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో...పే.... అభిఞ్ఞా సచ్ఛికరణీయేసు ధమ్మేసూ"తి. చతుత్థం.

౫. సమ్ఫస్సజసుత్తం

౩౨౬. సావత్థినిదానం. "యో, భిక్ఖవే, చక్ఖుసమ్ఫస్సజాయ వేదనాయ ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యో సోతసమ్ఫస్సజాయ వేదనాయ... యో ఘానసమ్ఫస్సజాయ వేదనాయ... యో జివ్హాసమ్ఫస్సజాయ వేదనాయ... యో కాయసమ్ఫస్సజాయ వేదనాయ... యో మనోసమ్ఫస్సజాయ వేదనాయ ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో...పే.... అభిఞ్ఞా సచ్ఛికరణీయేసు ధమ్మేసూ"తి. పఞ్చమం.

౬. సఞ్ఞాసుత్తం

౩౨౭. సావత్థినిదానం. “యో, భిక్ఖవే, రూపసఞ్ఞాయ ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యో సద్దసఞ్ఞాయ... యో గన్ధసఞ్ఞాయ... యో రససఞ్ఞాయ... యో ఫోట్ఠబ్బసఞ్ఞాయ... యో ధమ్మసఞ్ఞాయ ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో . యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో...పే.... అభిఞ్ఞా సచ్ఛికరణీయేసు ధమ్మేసూ”తి. ఛట్ఠం.

౭. సఞ్చేతనాసుత్తం

౩౨౮. సావత్థినిదానం. “యో, భిక్ఖవే, రూపసఞ్చేతనాయ ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యో సద్దసఞ్చేతనాయ... యో గన్ధసఞ్చేతనాయ... యో రససఞ్చేతనాయ... యో ఫోట్ఠబ్బసఞ్చేతనాయ... యో ధమ్మసఞ్చేతనాయ ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో...పే.... అభిఞ్ఞా సచ్ఛికరణీయేసు ధమ్మేసూ”తి. సత్తమం.

౮. తణ్హాసుత్తం

౩౨౯. సావత్థినిదానం . “యో, భిక్ఖవే, రూపతణ్హాయ ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యో సద్దతణ్హాయ... యో గన్ధతణ్హాయ... యో రసతణ్హాయ... యో ఫోట్ఠబ్బతణ్హాయ... యో ధమ్మతణ్హాయ ఛన్దరాగో , చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో...పే.... అభిఞ్ఞా సచ్ఛికరణీయేసు ధమ్మేసూ”తి. అట్ఠమం.

౯. ధాతుసుత్తం

౩౩౦. సావత్థినిదానం. “యో, భిక్ఖవే, పథవీధాతుయా ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యో ఆపోధాతుయా... యో తేజోధాతుయా... యో వాయోధాతుయా... యో ఆకాసధాతుయా... యో విఞ్ఞాణధాతుయా ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఇమేసు ఛసు ఠానేసు చేతసో ఉపక్కిలేసో పహీనో హోతి, నేక్ఖమ్మనిన్నఞ్చస్స చిత్తం హోతి. నేక్ఖమ్మపరిభావితం చిత్తం కమ్మనియం ఖాయతి, అభిఞ్ఞా సచ్ఛికరణీయేసు ధమ్మేసూ”తి. నవమం.

౧౦. ఖన్ధసుత్తం

౩౩౧. సావత్థినిదానం. “యో, భిక్ఖవే, రూపస్మిం ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో...పే.... యో విఞ్ఞాణస్మిం ఛన్దరాగో, చిత్తస్సేసో ఉపక్కిలేసో. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఇమేసు పఞ్చసు ఠానేసు చేతసో ఉపక్కిలేసో పహీనో హోతి, నేక్ఖమ్మనిన్నఞ్చస్స చిత్తం హోతి. నేక్ఖమ్మపరిభావితం చిత్తం కమ్మనియం ఖాయతి, అభిఞ్ఞా సచ్ఛికరణీయేసు ధమ్మేసూ”తి. దసమం.

కిలేససంయుత్తం సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

చక్ఖు రూపఞ్చ విఞ్ఞాణం, ఫస్సో చ వేదనాయ చ;

సఞ్ఞా చ చేతనా తణ్హా, ధాతు ఖన్ధేన తే దసాతి.

౭. సారిపుత్తసంయుత్తం

౧. వివేకజసుత్తం

౩౩౨. ఏకం సమయం ఆయస్మా సారిపుత్తో సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సావత్థిం పిణ్డాయ పావిసి. సావత్థియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో యేన అన్ధవనం తేనుపసఙ్కమి దివావిహారాయ. అన్ధవనం అజ్ఝోగాహేత్వా అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే దివావిహారం నిసీది.

అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన జేతవనం అనాథపిణ్డికస్స ఆరామో తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – "విప్పసన్నాని ఖో తే, ఆవుసో సారిపుత్త, ఇన్ద్రియాని; పరిసుద్ధో ముఖవణ్ణో పరియోదాతో. కతమేనాయస్మా సారిపుత్తో అజ్జ విహారేన విహాసీ"తి?

"ఇధాహం, ఆవుసో, వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. తస్స మయ్హం, ఆవుసో, న ఏవం హోతి – 'అహం పఠమం ఝానం సమాపజ్జామీ'తి వా 'అహం పఠమం ఝానం సమాపన్నో'తి వా 'అహం పఠమా ఝానా వుట్ఠితో'తి వా"తి. "తథా హి పనాయస్మతో సారిపుత్తస్స దీఘరత్తం అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా సుసమూహతా. తస్మా ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స న ఏవం హోతి – 'అహం పఠమం ఝానం సమాపజ్జామీ'తి వా 'అహం పఠమం ఝానం సమాపన్నో'తి వా 'అహం పఠమా ఝానా వుట్ఠితో'తి వా"తి. పఠమం.

౨. అవితక్కసుత్తం

౩౩౩. సావత్థినిదానం . అద్దసా ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో…పే.… ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – "విప్పసన్నాని ఖో తే, ఆవుసో సారిపుత్త, ఇన్ద్రియాని; పరిసుద్ధో ముఖవణ్ణో పరియోదాతో. కతమేనాయస్మా సారిపుత్తో అజ్జ విహారేన విహాసీ"తి?

"ఇధాహం , ఆవుసో, వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. తస్స మయ్హం, ఆవుసో, న ఏవం హోతి – 'అహం దుతియం ఝానం సమాపజ్జామీ'తి వా 'అహం దుతియం ఝానం సమాపన్నో'తి వా 'అహం దుతియా ఝానా వుట్ఠితో'తి వా"తి. "తథా హి పనాయస్మతో సారిపుత్తస్స దీఘరత్తం అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా సుసమూహతా. తస్మా ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స న ఏవం హోతి – 'అహం దుతియం ఝానం సమాపజ్జామీ'తి వా 'అహం దుతియం ఝానం సమాపన్నో'తి వా 'అహం దుతియా ఝానా వుట్ఠితో'తి వా"తి. దుతియం.

౩. పీతిసుత్తం

૩૩૪. సావత్థినిదానం. అద్దసా ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో…పే॰… “విప్పసన్నాని ఖో తే, ఆవుసో సారిపుత్త, ఇన్ద్రియాని; పరిసుద్ధో ముఖవణ్ణో పరియోదాతో. కతమేనాయస్మా సారిపుత్తో అజ్జ విహారేన విహాసీ”తి?

“ఇధాహం, ఆవుసో, పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహాసిం సతో చ సమ్పజానో సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేమి; యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి ‘ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ’తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. తస్స మయ్హం, ఆవుసో, న ఏవం హోతి – ‘అహం తతియం ఝానం సమాపజ్జామీ’తి వా ‘అహం తతియం ఝానం సమాపన్నో’తి వా ‘అహం తతియా ఝానా వుట్ఠితో’తి వా”తి. “తథా హి పనాయస్మతో సారిపుత్తస్స దీఘరత్తం అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా సుసమూహతా. తస్మా ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స న ఏవం హోతి – ‘అహం తతియం ఝానం సమాపజ్జామీ’తి వా ‘అహం తతియం ఝానం సమాపన్నో’తి వా ‘అహం తతియా ఝానా వుట్ఠితో’తి వా”తి. తతియం.

౪. ఉపేక్ఖాసుత్తం

૩૩૫. సావత్థినిదానం . అద్దసా ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో…పే॰… “విప్పసన్నాని ఖో తే, ఆవుసో సారిపుత్త, ఇన్ద్రియాని; పరిసుద్ధో ముఖవణ్ణో పరియోదాతో. కతమేనాయస్మా సారిపుత్తో అజ్జ విహారేన విహాసీ”తి?

“ఇధాహం, ఆవుసో, సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. తస్స మయ్హం, ఆవుసో, న ఏవం హోతి – ‘అహం చతుత్థం ఝానం సమాపజ్జామీ’తి వా ‘అహం చతుత్థం ఝానం సమాపన్నో’తి వా ‘అహం చతుత్థా ఝానా వుట్ఠితో’తి వా”తి. “తథా హి పనాయస్మతో సారిపుత్తస్స దీఘరత్తం అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా సుసమూహతా. తస్మా ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స న ఏవం హోతి – ‘అహం చతుత్థం ఝానం సమాపజ్జామీ’తి వా ‘అహం చతుత్థం ఝానం సమాపన్నో’తి వా ‘అహం చతుత్థా ఝానా వుట్ఠితో’తి వా”తి. చతుత్థం.

౫. ఆకాసానఞ్చాయతనసుత్తం

૩૩૬. సావత్థినిదానం . అద్దసా ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో…పే॰… “ఇధాహం, ఆవుసో, సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా అనన్తో ఆకాసోతి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి… పే॰… వుట్ఠితోతి వా”తి. పఞ్చమం.

౬. విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసుత్తం

૩૩૭. సావత్థినిదానం. అద్దసా ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో…పే॰… “ఇధాహం, ఆవుసో, సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ అనన్తం విఞ్ఞాణన్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి…పే॰… వుట్ఠితోతి వా”తి. ఛట్ఠం.

౭. ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసుత్తం

౩౩౮. సావత్థినిదానం. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో...పే.... "ఇధాహం, ఆవుసో, సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ, నత్థి కిఞ్చీతి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి...పే.... వుట్ఠితోతి వా"తి. సత్తమం.

౮. నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసుత్తం

౩౩౯. సావత్థినిదానం . అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో...పే.... "ఇధాహం, ఆవుసో, ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి...పే.... వుట్ఠితోతి వా"తి. అట్ఠమం.

౯. నిరోధసమాపత్తిసుత్తం

౩౪౦. సావత్థినిదానం. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో...పే.... . "ఇధాహం, ఆవుసో, సబ్బసో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ సఞ్ఞావేదయితనిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. తస్స మయ్హం, ఆవుసో, న ఏవం హోతి – 'అహం సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జామీ'తి వా 'అహం సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపన్నో'తి వా 'అహం సఞ్ఞావేదయితనిరోధా వుట్ఠితో'తి వా"తి. "తథా హి పనాయస్మతో సారిపుత్తస్స దీఘరత్తం అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా సుసమూహతా. తస్మా ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స న ఏవం హోతి – 'అహం సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జామీ'తి వా 'అహం సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపన్నో'తి వా 'అహం సఞ్ఞావేదయితనిరోధా వుట్ఠితో'తి వా"తి. నవమం.

౧౦. సూచిముఖీసుత్తం

౩౪౧. ఏకం సమయం ఆయస్మా సారిపుత్తో రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ రాజగహం పిణ్డాయ పావిసి. రాజగహే సపదానం పిణ్డాయ చరిత్వా తం పిణ్డపాతం అఞ్ఞతరం కుట్టమూలం [కుడ్డమూలం (సీ. స్యా. కం.), కుడ్డం (పీ.)] నిస్సాయ పరిభుఞ్జతి. అథ ఖో సూచిముఖీ పరిబ్బాజికా యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ –

"కిం ను ఖో, సమణ, అధోముఖో భుఞ్జసీ"తి? "న ఖ్వాహం, భగిని, అధోముఖో భుఞ్జామీ"తి. "తేన హి, సమణ, ఉబ్భముఖో [ఉద్ధంముఖో (సీ. అట్ఠ.)] భుఞ్జసీ"తి? "న ఖ్వాహం, భగిని, ఉబ్భముఖో భుఞ్జామీ"తి. "తేన హి, సమణ, దిసాముఖో భుఞ్జసీ"తి? "న ఖ్వాహం, భగిని, దిసాముఖో భుఞ్జామీ"తి. "తేన హి, సమణ, విదిసాముఖో భుఞ్జసీ"తి? "న ఖ్వాహం, భగిని, విదిసాముఖో భుఞ్జామీ"తి.

"'కిం ను, సమణ, అధోముఖో భుఞ్జసీ'తి ఇతి పుట్ఠో సమానో 'న ఖ్వాహం, భగిని, అధోముఖో భుఞ్జామీ'తి వదేసి. 'తేన హి, సమణ, ఉబ్భముఖో భుఞ్జసీ'తి ఇతి పుట్ఠో సమానో 'న ఖ్వాహం, భగిని, ఉబ్భముఖో భుఞ్జామీ'తి వదేసి. 'తేన హి, సమణ, దిసాముఖో భుఞ్జసీ'తి ఇతి పుట్ఠో సమానో 'న ఖ్వాహం, భగిని, దిసాముఖో భుఞ్జామీ'తి వదేసి. 'తేన హి, సమణ, విదిసాముఖో భుఞ్జసీ'తి ఇతి పుట్ఠో సమానో 'న ఖ్వాహం, భగిని, విదిసాముఖో భుఞ్జామీ'తి వదేసి".

"కథఞ్చరహి , సమణ, భుఞ్జసీ"తి? "యే హి కేచి, భగిని, సమణబ్రాహ్మణా [సమణా వా బ్రాహ్మణా వా (సీ.) నిగమనవాక్యే పన సబ్బత్థాపి సమానోయేవ దిస్సతి] వత్థువిజ్జాతిరచ్ఛానవిజ్జాయ మిచ్ఛాజీవేన జీవికం [జీవితం (క.)]

కప్పేన్తి, ఇమే వుచ్చన్తి, భగిని, సమణబ్రాహ్మణా ‘అధోముఖా భుఞ్జన్తీ’తి. యే హి కేచి, భగిని, సమణబ్రాహ్మణా నక్ఖత్తవిజ్జాతిరచ్ఛానవిజ్జాయ మిచ్ఛాజీవేన జీవికం కప్పేన్తి, ఇమే వుచ్చన్తి, భగిని, సమణబ్రాహ్మణా ‘ఉబ్భముఖా భుఞ్జన్తీ’తి. యే హి కేచి, భగిని, సమణబ్రాహ్మణా దూతేయ్యపహిణగమనానుయోగాయ [... నుయోగా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰), ... నుయోగేన (?)] మిచ్ఛాజీవేన జీవికం కప్పేన్తి, ఇమే వుచ్చన్తి, భగిని, సమణబ్రాహ్మణా ‘దిసాముఖా భుఞ్జన్తీ’తి. యే హి కేచి, భగిని, సమణబ్రాహ్మణా అఙ్గవిజ్జాతిరచ్ఛానవిజ్జాయ మిచ్ఛాజీవేన జీవికం కప్పేన్తి, ఇమే వుచ్చన్తి, భగిని, సమణబ్రాహ్మణా ‘విదిసాముఖా భుఞ్జన్తీ’’’తి.

“సో ఖ్వాహం, భగిని, న వత్థువిజ్జాతిరచ్ఛానవిజ్జాయ మిచ్ఛాజీవేన జీవికం కప్పేమి, న నక్ఖత్తవిజ్జాతిరచ్ఛానవిజ్జాయ మిచ్ఛాజీవేన జీవికం కప్పేమి, న దూతేయ్యపహిణగమనానుయోగాయ మిచ్ఛాజీవేన జీవికం కప్పేమి, న అఙ్గవిజ్జాతిరచ్ఛానవిజ్జాయ మిచ్ఛాజీవేన జీవికం కప్పేమి. ధమ్మేన భిక్ఖం పరియేసామి; ధమ్మేన భిక్ఖం పరియేసిత్వా భుఞ్జామీ”తి.

అథ ఖో సూచిముఖీ పరిబ్బాజికా రాజగహే రథియాయ రథియం, సిఙ్ఘాటకేన సిఙ్ఘాటకం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమారోచేసి – “ధమ్మికం సమణా సక్యపుత్తియా ఆహారం ఆహారేన్తి; అనవజ్జం [అనవజ్జేన (క॰)] సమణా సక్యపుత్తియా ఆహారం ఆహారేన్తి. దేథ సమణానం సక్యపుత్తియానం పిణ్డ”న్తి. దసమం.

సారిపుత్తసంయుత్తం సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

వివేకజం అవితక్కం, పీతి ఉపేక్ఖా చతుత్థకం;
ఆకాసఞ్చేవ విఞ్ఞాణం, ఆకిఞ్చం నేవసఞ్ఞినా;
నిరోధో నవమో వుత్తో, దసమం సూచిముఖీ చాతి.

౮. నాగసంయుత్తం

౧. సుద్ధికసుత్తం

౩౪౨. సావత్థినిదానం . "చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, నాగయోనియో. కతమా చతస్సో? అణ్డజా నాగా, జలాబుజా నాగా, సంసేదజా నాగా, ఓపపాతికా నాగా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో నాగయోనియో"తి. పఠమం.

౨. పణీతతరసుత్తం

౩౪౩. సావత్థినిదానం. "చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, నాగయోనియో. కతమా చతస్సో? అణ్డజా నాగా, జలాబుజా నాగా, సంసేదజా నాగా, ఓపపాతికా నాగా. తత్ర , భిక్ఖవే, అణ్డజేహి నాగేహి జలాబుజా చ సంసేదజా చ ఓపపాతికా చ నాగా పణీతతరా. తత్ర, భిక్ఖవే, అణ్డజేహి చ జలాబుజేహి చ నాగేహి సంసేదజా చ ఓపపాతికా చ నాగా పణీతతరా. తత్ర, భిక్ఖవే, అణ్డజేహి చ జలాబుజేహి చ సంసేదజేహి చ నాగేహి ఓపపాతికా నాగా పణీతతరా. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో నాగయోనియో"తి. దుతియం.

౩. ఉపోసథసుత్తం

౩౪౪. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే అణ్డజా నాగా ఉపోసథం ఉపవసన్తి వోస్సట్ఠకాయా చ భవన్తీ"తి?

"ఇధ , భిక్ఖు, ఏకచ్చానం అణ్డజానం నాగానం ఏవం హోతి – 'మయం ఖో పుబ్బే కాయేన ద్వయకారినో అహుమ్హా, వాచాయ ద్వయకారినో, మనసా ద్వయకారినో. తే మయం కాయేన ద్వయకారినో, వాచాయ ద్వయకారినో, మనసా ద్వయకారినో, కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపన్నా. సచజ్జ మయం కాయేన సుచరితం చరేయ్యామ, వాచాయ సుచరితం చరేయ్యామ, మనసా సుచరితం చరేయ్యామ, ఏవం మయం కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జేయ్యామ. హన్ద, మయం ఏతరహి కాయేన సుచరితం చరామ, వాచాయ సుచరితం చరామ, మనసా సుచరితం చరామా'తి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే అణ్డజా నాగా ఉపోసథం ఉపవసన్తి వోస్సట్ఠకాయా చ భవన్తీ"తి. తతియం.

౪. దుతియఉపోసథసుత్తం

౩౪౫. సావత్థినిదానం . అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా…పే॰… ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే జలాబుజా నాగా ఉపోసథం ఉపవసన్తి వోస్సట్ఠకాయా చ భవన్తీ"తి? "ఇధ, భిక్ఖు…పే॰… అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే జలాబుజా నాగా ఉపోసథం ఉపవసన్తి వోస్సట్ఠకాయా చ భవన్తీ"తి. చతుత్థం.

౫. తతియఉపోసథసుత్తం

౩౪౬. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే సంసేదజా నాగా ఉపోసథం ఉపవసన్తి వోస్సట్ఠకాయా చ భవన్తీ"తి? "ఇధ, భిక్ఖు...పే.... అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే సంసేదజా నాగా ఉపోసథం ఉపవసన్తి వోస్సట్ఠకాయా చ భవన్తీ"తి. పఞ్చమం.

౬. చతుత్థఉపోసథసుత్తం

౩౪౭. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే ఓపపాతికా నాగా ఉపోసథం ఉపవసన్తి వోస్సట్ఠకాయా చ భవన్తీ"తి?

"ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చానం ఓపపాతికానం నాగానం ఏవం హోతి – 'మయం ఖో పుబ్బే కాయేన ద్వయకారినో అహుమ్హా, వాచాయ ద్వయకారినో, మనసా ద్వయకారినో. తే మయం కాయేన ద్వయకారినో, వాచాయ ద్వయకారినో, మనసా ద్వయకారినో, కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపన్నా. సచజ్జ మయం కాయేన సుచరితం చరేయ్యామ , వాచాయ... మనసా సుచరితం చరేయ్యామ, ఏవం మయం కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జేయ్యామ. హన్ద, మయం ఏతరహి కాయేన సుచరితం చరామ, వాచాయ... మనసా సుచరితం చరామా'తి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే ఓపపాతికా నాగా ఉపోసథం ఉపవసన్తి వోస్సట్ఠకాయా చ భవన్తీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. సుతసుత్తం

౩౪౮. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి ?

"ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన ద్వయకారీ హోతి, వాచాయ ద్వయకారీ హోతి, మనసా ద్వయకారీ హోతి. తస్స సుతం హోతి – 'అణ్డజా నాగా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా'తి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి. సత్తమం.

౮. దుతియసుతసుత్తం

౩౪౯. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా జలాబుజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి?...పే.... అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా జలాబుజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీతి. అట్ఠమం.

౯. తతియసుతసుత్తం

౩౨౦. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా సంసేదజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి?...పే.... అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా సంసేదజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీతి. నవమం.

౧౦. చతుత్థసుతసుత్తం

౩౨౧. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి?

"ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన ద్వయకారీ హోతి, వాచాయ ద్వయకారీ, మనసా ద్వయకారీ. తస్స సుతం హోతి – 'ఓపపాతికా నాగా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా'తి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి. దసమం.

౧౧-౨౦. అణ్డజదానూపకారసుత్తదసకం

౩౨౨-౩౩౧. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి?

"ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన ద్వయకారీ హోతి, వాచాయ ద్వయకారీ, మనసా ద్వయకారీ. తస్స సుతం హోతి – 'అణ్డజా నాగా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా'తి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి. సో అన్నం దేతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు...పే.... ఉపపజ్జతీతి...పే.... సో పానం దేతి...పే.... వత్థం దేతి...పే.... యానం దేతి...పే.... మాలం దేతి...పే.... గన్ధం దేతి...పే.... విలేపనం దేతి...పే.... సేయ్యం దేతి...పే.... ఆవసథం దేతి...పే.... పదీపేయ్యం దేతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి. వీసతిమం.

౨౧-౩౦. జలాబుజాదిదానూపకారసుత్తత్తింసకం

౩౩౨-౩౭౧. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా జలాబుజానం నాగానం...పే.... సంసేదజానం నాగానం...పే....

ఓపపాతికానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి?

“ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన ద్వయకారీ హోతి, వాచాయ ద్వయకారీ, మనసా ద్వయకారీ. తస్స సుతం హోతి – ‘ఓపపాతికా నాగా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో అన్నం దేతి…పే॰… పానం దేతి…పే॰… పదీపేయ్యం దేతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం నాగానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి.

(ఇమినా పేయ్యాలేన దస దస సుత్తన్తా కాతబ్బా. ఏవం చతూసు యోనీసు చత్తాలీసం వేయ్యాకరణా హోన్తి. పురిమేహి పన దసహి సుత్తన్తేహి సహ హోన్తి పణ్ణాససుత్తన్తాతి.)

నాగసంయుత్తం సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

సుద్ధికం పణీతతరం, చతురో చ ఉపోసథా;
తస్స సుతం చతురో చ, దానూపకారా చ తాలీసం;
పణ్ణాస పిణ్డతో సుత్తా, నాగమ్హి సుప్పకాసితాతి.

౯. సుపణ్ణసంయుత్తం

౧. సుద్ధికసుత్తం

౩౯౨. సావత్థినిదానం . "చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సుపణ్ణయోనియో. కతమా చతస్సో? అణ్డజా సుపణ్ణా, జలాబుజా సుపణ్ణా, సంసేదజా సుపణ్ణా, ఓపపాతికా సుపణ్ణా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో సుపణ్ణయోనియో"తి. పఠమం.

౨. హరన్తిసుత్తం

౩౯౩. సావత్థినిదానం . "చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సుపణ్ణయోనియో. కతమా చతస్సో? అణ్డజా...పే.... ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో సుపణ్ణయోనియో. తత్ర, భిక్ఖవే, అణ్డజా సుపణ్ణా అణ్డజేవ నాగే హరన్తి, న జలాబుజే, న సంసేదజే, న ఓపపాతికే. తత్ర, భిక్ఖవే, జలాబుజా సుపణ్ణా అణ్డజే చ జలాబుజే చ నాగే హరన్తి, న సంసేదజే, న ఓపపాతికే. తత్ర, భిక్ఖవే, సంసేదజా సుపణ్ణా అణ్డజే చ జలాబుజే చ సంసేదజే చ నాగే హరన్తి, న ఓపపాతికే. తత్ర, భిక్ఖవే, ఓపపాతికా సుపణ్ణా అణ్డజే చ జలాబుజే చ సంసేదజే చ ఓపపాతికే చ నాగే హరన్తి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో సుపణ్ణయోనియో"తి. దుతియం.

౩. ద్వయకారీసుత్తం

౩౯౪. సావత్థినిదానం. అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి? "ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన ద్వయకారీ హోతి, వాచాయ ద్వయకారీ, మనసా ద్వయకారీ. తస్స సుతం హోతి – 'అణ్డజా సుపణ్ణా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా'తి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో , యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి. తతియం.

౪-౬. దుతియాదిద్వయకారీసుత్తత్తికం

౩౯౫-౩౯౭. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా జలాబుజానం సుపణ్ణానం...పే.... సంసేదజానం సుపణ్ణానం... పే.... ఓపపాతికానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి? "ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన ద్వయకారీ హోతి, వాచాయ ద్వయకారీ, మనసా ద్వయకారీ. తస్స సుతం హోతి – 'ఓపపాతికా సుపణ్ణా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా'తి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి. ఛట్ఠం.

౭-౧౬. అణ్డజదానూపకారసుత్తదసకం

౩౮౮-౪౦౭. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి? “ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన ద్వయకారీ హోతి, వాచాయ ద్వయకారీ, మనసా ద్వయకారీ. తస్స సుతం హోతి – ‘అణ్డజా సుపణ్ణా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో అన్నం దేతి…పే॰… పానం దేతి… వత్థం దేతి… యానం దేతి… మాలం దేతి… గన్ధం దేతి… విలేపనం దేతి… సేయ్యం దేతి… ఆవసథం దేతి… పదీపేయ్యం దేతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా అణ్డజానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి. సోళసమం.

౧౭-౪౬. జలాబుజాదిదానూపకారసుత్తతింసకం

౪౦౮-౪౩౭. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా జలాబుజానం సుపణ్ణానం…పే॰… సంసేదజానం సుపణ్ణానం… పే॰… ఓపపాతికానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి? “ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన ద్వయకారీ హోతి, వాచాయ ద్వయకారీ, మనసా ద్వయకారీ. తస్స సుతం హోతి – ‘ఓపపాతికా సుపణ్ణా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో అన్నం దేతి…పే॰… పానం దేతి…పే॰… పదీపేయ్యం దేతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా ఓపపాతికానం సుపణ్ణానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి. ఛచత్తాలీసమం.

(ఏవం పిణ్డకేన ఛచత్తాలీసం సుత్తన్తా హోన్తి.)

సుపణ్ణసంయుత్తం సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

సుద్ధికం హరన్తి చేవ, ద్వయకారీ చ చతురో;
దానూపకారా తాలీసం, సుపణ్ణే సుప్పకాసితాతి.

౧౦. గన్ధబ్బకాయసంయుత్తం

౧. సుద్ధికసుత్తం

౪౩౮. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే …పే… భగవా ఏతదవోచ – “గన్ధబ్బకాయికే వో, భిక్ఖవే, దేవే దేసేస్సామి. తం సుణాథ. కతమా చ, భిక్ఖవే, గన్ధబ్బకాయికా దేవా? సన్తి, భిక్ఖవే, మూలగన్ధే అధివత్థా దేవా. సన్తి, భిక్ఖవే, సారగన్ధే అధివత్థా దేవా. సన్తి, భిక్ఖవే, ఫేగ్గుగన్ధే అధివత్థా దేవా. సన్తి, భిక్ఖవే, తచగన్ధే అధివత్థా దేవా. సన్తి, భిక్ఖవే, పపటికగన్ధే అధివత్థా దేవా. సన్తి, భిక్ఖవే, పత్తగన్ధే అధివత్థా దేవా. సన్తి, భిక్ఖవే, పుప్ఫగన్ధే అధివత్థా దేవా. సన్తి, భిక్ఖవే, ఫలగన్ధే అధివత్థా దేవా. సన్తి, భిక్ఖవే, రసగన్ధే అధివత్థా దేవా. సన్తి, భిక్ఖవే, గన్ధగన్ధే అధివత్థా దేవా. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, గన్ధబ్బకాయికా దేవా”తి. పఠమం.

౨. సుచరితసుత్తం

౪౩౯. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా గన్ధబ్బకాయికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి? “ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. తస్స సుతం హోతి – ‘గన్ధబ్బకాయికా దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా గన్ధబ్బకాయికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా గన్ధబ్బకాయికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు , హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా గన్ధబ్బకాయికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి. దుతియం.

౩. మూలగన్ధదాతాసుత్తం

౪౪౦. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా మూలగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి ? “ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. తస్స సుతం హోతి – ‘మూలగన్ధే అధివత్థా దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా మూలగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో దాతా హోతి మూలగన్ధానం. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా మూలగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు…పే… యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా మూలగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి. తతియం.

౪-౧౨. సారగన్ధాదిదాతాసుత్తనవకం

౪౪౧-౪౪౯. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా సారగన్ధే అధివత్థానం దేవానం…పే… ఫేగ్గుగన్ధే అధివత్థానం

దేవానం... తచగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... పపటికగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... పత్తగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... పుప్ఫగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... ఫలగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... రసగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... గన్ధగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి? “ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. తస్స సుతం హోతి – ‘సారగన్ధే అధివత్థా దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా సారగన్ధే అధివత్థానం దేవానం...పే.... ఫేగ్గుగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... తచగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... పపటికగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... పత్తగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... పుప్ఫగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... ఫలగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... రసగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... గన్ధగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో దాతా హోతి సారగన్ధానం...పే.... సో దాతా హోతి ఫేగ్గుగన్ధానం... సో దాతా హోతి తచగన్ధానం... సో దాతా హోతి పపటికగన్ధానం... సో దాతా హోతి పత్తగన్ధానం... సో దాతా హోతి పుప్ఫగన్ధానం... సో దాతా హోతి ఫలగన్ధానం... సో దాతా హోతి రసగన్ధానం... సో దాతా హోతి గన్ధగన్ధానం. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా గన్ధగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా గన్ధగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి. ద్వాదసమం.

౧౩-౨౨. మూలగన్ధదానూపకారసుత్తదసకం

౪౩౦-౪౩౯. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా మూలగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి? “ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. తస్స సుతం హోతి – ‘మూలగన్ధే అధివత్థా దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా మూలగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో అన్నం దేతి...పే.... పానం దేతి... వత్థం దేతి... యానం దేతి... మాలం దేతి... గన్ధం దేతి... విలేపనం దేతి... సేయ్యం దేతి... ఆవసథం దేతి... పదీపేయ్యం దేతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా మూలగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా మూలగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి. బావీసతిమం.

౨౩-౧౧౨. సారగన్ధాదిదానూపకారసుత్తనవుతికం

౪౪౦-౫౪౯. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా సారగన్ధే అధివత్థానం దేవానం...పే.... ఫేగ్గుగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... తచగన్ధే అధివత్థానం దేవానం ... పపటికగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... పత్తగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... పుప్ఫగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... ఫలగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... రసగన్ధే అధివత్థానం దేవానం... గన్ధగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి? “ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. తస్స సుతం హోతి – ‘గన్ధగన్ధే అధివత్థా దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా గన్ధగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో అన్నం దేతి...పే....

పానం దేతి… వత్థం దేతి… యానం దేతి… మాలం దేతి… గన్ధం దేతి… విలేపనం దేతి… సేయ్యం దేతి… ఆవసథం దేతి… పదీపేయ్యం దేతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా గన్ధగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా గన్ధగన్ధే అధివత్థానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి. ద్వాదససతిమం.

(ఏవం పిణ్డకేన ఏకసతఞ్చ ద్వాదస చ సుత్తన్తా హోన్తి.)

గన్ధబ్బకాయసంయుత్తం సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

సుద్ధికఞ్చ సుచరితం, దాతా హి అపరే దస;
దానూపకారా సతధా, గన్ధబ్బే సుప్పకాసితాతి.

౧౧. వలాహకసంయుత్తం

౧. సుద్ధికసుత్తం

౨౩౦. సావత్థినిదానం . "వలాహకకాయికే వో, భిక్ఖవే, దేవే దేసేస్సామి. తం సుణాథ. కతమే చ, భిక్ఖవే, వలాహకకాయికా దేవా? సన్తి, భిక్ఖవే, సీతవలాహకా దేవా; సన్తి ఉణ్హవలాహకా దేవా; సన్తి అబ్భవలాహకా దేవా; సన్తి వాతవలాహకా దేవా; సన్తి వస్సవలాహకా దేవా – ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, 'వలాహకకాయికా దేవా'"తి. పఠమం.

౨. సుచరితసుత్తం

౨౩౧. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా వలాహకకాయికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి? "ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. తస్స సుతం హోతి – 'వలాహకకాయికా దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా'తి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా వలాహకకాయికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా వలాహకకాయికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా వలాహకకాయికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి. దుతియం.

౩-౧౨. సీతవలాహకదానూపకారసుత్తదసకం

౨౩౨-౨౪౧. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా సీతవలాహకానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి? "ఇధ భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. తస్స సుతం హోతి – 'సీతవలాహకా దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా'తి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా సీతవలాహకానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి. సో అన్నం దేతి…పే.… పదీపేయ్యం దేతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సీతవలాహకానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా సీతవలాహకానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి. ద్వాదసమం.

౧౩-౫౨. ఉణ్హవలాహకదానూపకారసుత్తచాలీసకం

౨౪౨-౨౮౧. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా ఉణ్హవలాహకానం దేవానం…పే.… అబ్భవలాహకానం దేవానం…పే.… వాతవలాహకానం దేవానం…పే.… వస్సవలాహకానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ"తి? "ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. తస్స సుతం హోతి – 'వస్సవలాహకా దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా'తి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా

వస్సవలాహకానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో అన్నం దేతి...పే.... పదీపేయ్యం దేతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా వస్సవలాహకానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో కాయస్స భేదా పరం మరణా వస్సవలాహకానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి. ద్వేపణ్ణాసమం.

౫౩. సీతవలాహకసుత్తం

౬౦౨. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేనేకదా సీతం హోతీ”తి? “సన్తి, భిక్ఖు, సీతవలాహకా నామ దేవా. తేసం యదా ఏవం హోతి – ‘యంనూన మయం సకాయ రతియా వసేయ్యామా’తి [రమేయ్యామాతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰) ఏవముపరిపి], తేసం తం చేతోపణిధిమన్వాయ సీతం హోతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేనేకదా సీతం హోతీ”తి. తేపణ్ణాసమం.

౫౪. ఉణ్హవలాహకసుత్తం

౬౦౩. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేనేకదా ఉణ్హం హోతీ”తి? “సన్తి, భిక్ఖు, ఉణ్హవలాహకా నామ దేవా. తేసం యదా ఏవం హోతి – ‘యంనూన మయం సకాయ రతియా వసేయ్యామా’తి, తేసం తం చేతోపణిధిమన్వాయ ఉణ్హం హోతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేనేకదా ఉణ్హం హోతీ”తి. చతుపణ్ణాసమం.

౫౫. అబ్భవలాహకసుత్తం

౬౦౪. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేనేకదా అబ్భం హోతీ”తి? “సన్తి, భిక్ఖు, అబ్భవలాహకా నామ దేవా. తేసం యదా ఏవం హోతి – ‘యంనూన మయం సకాయ రతియా వసేయ్యామా’తి, తేసం తం చేతోపణిధిమన్వాయ అబ్భం హోతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేనేకదా అబ్భం హోతీ”తి. పఞ్చపణ్ణాసమం.

౫౬. వాతవలాహకసుత్తం

౬౦౫. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేనేకదా వాతో హోతీ”తి? “సన్తి, భిక్ఖు, వాతవలాహకా నామ దేవా. తేసం యదా ఏవం హోతి – ‘యంనూన మయం సకాయ రతియా వసేయ్యామా’తి, తేసం తం చేతోపణిధిమన్వాయ వాతో హోతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేనేకదా వాతో హోతీ”తి. ఛప్పణ్ణాసమం.

౫౭. వస్సవలాహకసుత్తం

౬౦౬. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యేనేకదా దేవో వస్సతీ”తి? “సన్తి, భిక్ఖు, వస్సవలాహకా నామ దేవా. తేసం యదా ఏవం హోతి – ‘యంనూన మయం

సకాయ రతియా వసేయ్యామా’తి, తేసం తం చేతోపణిధిమన్వాయ దేవో వస్సతి. అయం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, అయం పచ్చయో, యేనేకదా దేవో వస్సతీ”తి. సత్తపణ్ణాసమం.

సత్తపణ్ణాససుత్తన్తం నిట్ఠితం.

వలాహకసంయుత్తం సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

సుద్ధికం సుచరితఞ్చ దానూపకారపణ్ణాసం;
సీతం ఉణ్హఞ్చ అబ్భఞ్చ వాతవస్సవలాహకాతి.

౧౨. వచ్ఛగోత్తసంయుత్తం

౧. రూపఅఞ్ఞాణసుత్తం

౬౦౭. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో వచ్ఛగోత్తో పరిబ్బాజకో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వచ్ఛగోత్తో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు, కో పచ్చయో, యానిమాని [యేనిమాని (?)] అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా, అన్తవా లోకోతి వా, అనన్తవా లోకోతి వా, తం జీవం తం సరీరన్తి వా, అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరన్తి వా, హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా, న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా, హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా, నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా"తి? "రూపే ఖో, వచ్ఛ, అఞ్ఞాణా, రూపసముదయే అఞ్ఞాణా, రూపనిరోధే అఞ్ఞాణా, రూపనిరోధగామినియా పటిపదాయ అఞ్ఞాణా; ఏవమిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వాతి. అయం ఖో, వచ్ఛ, హేతు, అయం పచ్చయో, యానిమాని [యేన (సీ.), యేనిమాని (?)] అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా"తి. పఠమం.

౨. వేదనాఅఞ్ఞాణసుత్తం

౬౦౮. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వచ్ఛగోత్తో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు, కో పచ్చయో, యానిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా"తి? "వేదనాయ ఖో, వచ్ఛ, అఞ్ఞాణా, వేదనాసముదయే అఞ్ఞాణా, వేదనానిరోధే అఞ్ఞాణా, వేదనానిరోధగామినియా పటిపదాయ అఞ్ఞాణా; ఏవమిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వాతి. అయం ఖో, వచ్ఛ, హేతు, అయం పచ్చయో, యానిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా"తి. దుతియం.

౩. సఞ్ఞాఅఞ్ఞాణసుత్తం

౬౦౯. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వచ్ఛగోత్తో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు, కో పచ్చయో, యానిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా"తి? "సఞ్ఞాయ ఖో, వచ్ఛ, అఞ్ఞాణా, సఞ్ఞాసముదయే అఞ్ఞాణా, సఞ్ఞానిరోధే అఞ్ఞాణా, సఞ్ఞానిరోధగామినియా పటిపదాయ అఞ్ఞాణా; ఏవమిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వాతి. అయం ఖో,

వచ్ఛ, హేతు, అయం పచ్చయో, యానిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా”తి. తతియం.

౪. సఙ్ఖారఅఞ్ఞాణసుత్తం

౬౧౦. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వచ్ఛగోత్తో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు, కో పచ్చయో, యానిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా”తి? “సఙ్ఖారేసు ఖో, వచ్ఛ, అఞ్ఞాణా, సఙ్ఖారసముదయే అఞ్ఞాణా, సఙ్ఖారనిరోధే అఞ్ఞాణా, సఙ్ఖారనిరోధగామినియా పటిపదాయ అఞ్ఞాణా; ఏవమిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వాతి. అయం ఖో, వచ్ఛ, హేతు, అయం పచ్చయో, యానిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా”తి. చతుత్థం.

౫. విఞ్ఞాణఅఞ్ఞాణసుత్తం

౬౧౧. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వచ్ఛగోత్తో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు, కో పచ్చయో, యానిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా ...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా”తి? “విఞ్ఞాణే ఖో, వచ్ఛ, అఞ్ఞాణా, విఞ్ఞాణసముదయే అఞ్ఞాణా, విఞ్ఞాణనిరోధే అఞ్ఞాణా, విఞ్ఞాణనిరోధగామినియా పటిపదాయ అఞ్ఞాణా; ఏవమిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వాతి. అయం ఖో, వచ్ఛ, హేతు, అయం పచ్చయో, యానిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా”తి. పఞ్చమం.

౬-౧౦. రూపఅదస్సనాదిసుత్తపఞ్చకం

౬౧౨-౬౧౬. సావత్థినిదానం. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వచ్ఛగోత్తో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు, కో పచ్చయో, యానిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా”తి? రూపే ఖో, వచ్ఛ, అదస్సనా...పే.... రూపనిరోధగామినియా పటిపదాయ అదస్సనా...పే.... వేదనాయ ... సఞ్ఞాయ ... సఙ్ఖారేసు ఖో, వచ్ఛ, అదస్సనా...పే.... విఞ్ఞాణే ఖో, వచ్ఛ, అదస్సనా...పే.... విఞ్ఞాణనిరోధగామినియా పటిపదాయ అదస్సనా...పే..... దసమం.

౧౧-౧౫. రూపఅనభిసమయాదిసుత్తపఞ్చకం

౬౧౭-౬౨౧. సావత్థినిదానం . రూపే ఖో, వచ్ఛ, అనభిసమయా...పే.... రూపనిరోధగామినియా పటిపదాయ అనభిసమయా...పే.....

సావత్థినిదానం. వేదనాయ ఖో, వచ్ఛ, అనభిసమయా...పే॰....

సావత్థినిదానం . సఞ్ఞాయ ఖో, వచ్ఛ, అనభిసమయా...పే॰....

సావత్థినిదానం. సఙ్ఖారేసు ఖో, వచ్ఛ, అనభిసమయా...పే॰....

సావత్థినిదానం. విఞ్ఞాణే ఖో, వచ్ఛ, అనభిసమయా...పే॰.... పన్నరసమం.

౧౬-౨౦. రూపఅననుబోధాదిసుత్తపఞ్చకం

౬౨౨-౬౨౬. సావత్థినిదానం . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వచ్ఛగోత్తో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు, కో పచ్చయో...పే॰... రూపే ఖో, వచ్ఛ, అననుబోధా...పే॰... రూపనిరోధగామినియా పటిపదాయ అననుబోధా...పే॰....

సావత్థినిదానం. వేదనాయ ఖో, వచ్ఛ...పే॰....

సావత్థినిదానం. సఞ్ఞాయ ఖో, వచ్ఛ...పే॰....

సావత్థినిదానం. సఙ్ఖారేసు ఖో, వచ్ఛ...పే॰....

సావత్థినిదానం. విఞ్ఞాణే ఖో, వచ్ఛ అననుబోధా...పే॰... విఞ్ఞాణనిరోధగామినియా పటిపదాయ అననుబోధా. వీసతిమం.

౨౧-౨౫. రూపఅప్పటివేధాదిసుత్తపఞ్చకం

౬౨౭-౬౩౧. సావత్థినిదానం. కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు, కో పచ్చయో...పే॰... . రూపే ఖో, వచ్ఛ, అప్పటివేధా... పే॰... విఞ్ఞాణే ఖో, వచ్ఛ, అప్పటివేధా...పే॰.... పఞ్చవీసతిమం.

౨౬-౩౦. రూపఅసల్లక్ఖణాదిసుత్తపఞ్చకం

౬౩౨-౬౩౬. సావత్థినిదానం. రూపే ఖో, వచ్ఛ, అసల్లక్ఖణా...పే॰... విఞ్ఞాణే ఖో, వచ్ఛ, అసల్లక్ఖణా...పే॰.... తింసతిమం.

౩౧-౩౫. రూపఅనుపలక్ఖణాదిసుత్తపఞ్చకం

౬౩౭-౬౪౧. సావత్థినిదానం . రూపే ఖో, వచ్ఛ, అనుపలక్ఖణా...పే॰... విఞ్ఞాణే ఖో, వచ్ఛ, అనుపలక్ఖణా...పే॰.... పఞ్చతింసతిమం.

౩౬-౪౦. రూపఅప్పచ్చుపలక్ఖణాదిసుత్తపఞ్చకం

౬౪౨-౬౪౬. సావత్థినిదానం . రూపే ఖో, వచ్ఛ, అప్పచ్చుపలక్ఖణా...పే.... విఞ్ఞాణే ఖో, వచ్ఛ, అప్పచ్చుపలక్ఖణా... పే..... చత్తాలీసమం.

౪౧-౪౫. రూపఅసమపేక్ఖణాదిసుత్తపఞ్చకం

౬౪౭-౬౫౧. సావత్థినిదానం. రూపే ఖో, వచ్ఛ, అసమపేక్ఖణా...పే.... విఞ్ఞాణే ఖో, వచ్ఛ, అసమపేక్ఖణా...పే..... పఞ్చచత్తాలీసమం.

౪౬-౫౦. రూపఅప్పచ్చుపేక్ఖణాదిసుత్తపఞ్చకం

౬౫౨-౬౫౬. సావత్థినిదానం . రూపే ఖో, వచ్ఛ, అప్పచ్చుపేక్ఖణా...పే.... విఞ్ఞాణే ఖో, వచ్ఛ, అప్పచ్చుపేక్ఖణా...పే..... పణ్ణాసమం.

౫౧-౫౪. రూపఅప్పచ్చక్ఖకమ్మాదిసుత్తచతుక్కం

౬౫౭-౬౬౦. సావత్థినిదానం. అథ ఖో వచ్ఛగోత్తో పరిబ్బాజకో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వచ్ఛగోత్తో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు, కో పచ్చయో, యానిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా”తి? రూపే ఖో, వచ్ఛ, అప్పచ్చక్ఖకమ్మా, రూపసముదయే అప్పచ్చక్ఖకమ్మా , రూపనిరోధే అప్పచ్చక్ఖకమ్మా, రూపనిరోధగామినియా పటిపదాయ అప్పచ్చక్ఖకమ్మా...పే.....

సావత్థినిదానం . వేదనాయ ఖో, వచ్ఛ, అప్పచ్చక్ఖకమ్మా...పే.... వేదనానిరోధగామినియా పటిపదాయ అప్పచ్చక్ఖకమ్మా...పే.....

సావత్థినిదానం. సఞ్ఞాయ ఖో, వచ్ఛ, అప్పచ్చక్ఖకమ్మా...పే.... సఞ్ఞానిరోధగామినియా పటిపదాయ అప్పచ్చక్ఖకమ్మా...పే.....

సావత్థినిదానం . సఙ్ఖారేసు ఖో, వచ్ఛ, అప్పచ్చక్ఖకమ్మా...పే.... సఙ్ఖారనిరోధగామినియా పటిపదాయ అప్పచ్చక్ఖకమ్మా...పే..... చతుపణ్ణాసమం.

౫౫. విఞ్ఞాణఅప్పచ్చక్ఖకమ్మసుత్తం

౬౬౧. సావత్థినిదానం. “విఞ్ఞాణే ఖో, వచ్ఛ, అప్పచ్చక్ఖకమ్మా, విఞ్ఞాణసముదయే అప్పచ్చక్ఖకమ్మా, విఞ్ఞాణనిరోధే అప్పచ్చక్ఖకమ్మా, విఞ్ఞాణనిరోధగామినియా పటిపదాయ అప్పచ్చక్ఖకమ్మా; ఏవమిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా...పే.... నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వాతి.

అయం ఖో, వచ్ఛ, హేతు, అయం పచ్చయో , యానిమాని అనేకవిహితాని దిట్ఠిగతాని లోకే ఉప్పజ్జన్తి – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా, అన్తవా లోకోతి వా, అనన్తవా లోకోతి వా, తం జీవం తం సరీరన్తి వా, అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరన్తి వా, హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా, న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా, హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా, నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా"తి. పఞ్చపఞ్ఞాసమం.

వచ్ఛగోత్తసంయుత్తం సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

అఞ్ఞాణా అదస్సనా చేవ, అనభిసమయా అననుబోధా;
అప్పటివేధా అసల్లక్ఖణా, అనుపలక్ఖణేన అప్పచ్చుపలక్ఖణా;
అసమపేక్ఖణా అప్పచ్చుపేక్ఖణా, అప్పచ్చక్ఖకమ్మన్తి.

౧౩. ఝానసంయుత్తం

౧. సమాధిమూలకసమాపత్తిసుత్తం

౬౬౨. సావత్థినిదానం . "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సమాధికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో [పామోక్ఖో (స్యా. కం.) ఏవముపరిపి] చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం, ఖీరమ్హా దధి, దధిమ్హా నవనీతం, నవనీతమ్హా సప్పి, సప్పిమ్హా సప్పిమణ్డో తత్ర అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చా"తి. పఠమం.

౨. సమాధిమూలకఠితిసుత్తం

౬౬౩. సావత్థినిదానం. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం ఠితికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం ఠితికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సమాధికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం ఠితికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి , సమాధిస్మిం ఠితికుసలో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం ఠితికుసలో చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం, ఖీరమ్హా దధి, దధిమ్హా నవనీతం, నవనీతమ్హా సప్పి, సప్పిమ్హా సప్పిమణ్డో తత్ర అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం ఠితికుసలో చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చా"తి. దుతియం.

౩. సమాధిమూలకవుట్ఠానసుత్తం

౬౬౪. సావత్థినిదానం. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సమాధికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం... పే.... పవరో చా"తి. తతియం.

౪. సమాధిమూలకకల్లితసుత్తం

౬౬౫. సావత్థినిదానం. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సమాధికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం...పే.... పవరో చా”తి. చతుత్థం.

౫. సమాధిమూలకఆరమ్మణసుత్తం

౬౬౬. సావత్థినిదానం . “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సమాధికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం...పే.... పవరో చా”తి. పఞ్చమం.

౬. సమాధిమూలకగోచరసుత్తం

౬౬౭. సావత్థినిదానం. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం గోచరకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం గోచరకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సమాధికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం గోచరకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం గోచరకుసలో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం గోచరకుసలో చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం... పే.... పవరో చా”తి. ఛట్ఠం.

౭. సమాధిమూలకఅభినీహారసుత్తం

౬౬౮. సావత్థినిదానం . “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సమాధికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో . ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో

చ హోతి సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం...పే.... పవరో చా"తి. సత్తమం.

౮. సమాధిమూలకసక్కచ్చకారీసుత్తం

౬౬౯. సావత్థినిదానం. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ హోతి, న సమాధిస్మిం సమాధికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం...పే.... పవరో చా"తి. అట్ఠమం.

౯. సమాధిమూలకసాతచ్చకారీసుత్తం

౬౭౦. సావత్థినిదానం. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ హోతి, న సమాధిస్మిం సమాధికుసలో. ఇధ పన , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం... పే.... పవరో చా"తి. నవమం.

౧౦. సమాధిమూలకసప్పాయకారీసుత్తం

౬౭౧. సావత్థినిదానం . "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ హోతి, న సమాధిస్మిం సమాధికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాధికుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం... పే.... పవరో చా"తి. దసమం. (సమాధిమూలకం.)

౧౧. సమాపత్తిమూలకఠితిసుత్తం

౬౭౨. సావత్థినిదానం. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం ఠితికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం ఠితికుసలో హోతి, న

సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం ఠితికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం ఠితికుసలో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం ఠితికుసలో చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం... పే.... పవరో చా"తి. ఏకాదసమం.

౧౨. సమాపత్తిమూలకవుట్ఠానసుత్తం

౬౨౩. సావత్థినిదానం . "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ ...పే.... పవరో చా"తి. ద్వాదసమం.

౧౩. సమాపత్తిమూలకకల్లితసుత్తం

౬౨౪. సావత్థినిదానం. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో చ. తత్ర...పే.... పవరో చా"తి. తేరసమం.

౧౪. సమాపత్తిమూలకఆరమ్మణసుత్తం

౬౨౫. సావత్థినిదానం. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో చ. తత్ర...పే.... పవరో చా"తి. చుద్దసమం.

౧౫. సమాపత్తిమూలకగోచరసుత్తం

౬౨౬. సావత్థినిదానం . "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం గోచరకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం గోచరకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న చ

సమాధిస్మిం గోచరకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం గోచరకుసలో చ. తత్ర…పే.… పవరో చా’’తి. పన్నరసమం.

౧౬. సమాపత్తిమూలకఅభినీహారసుత్తం

౬౭౭. సావత్థినిదానం. ‘‘చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో చ. తత్ర…పే.… పవరో చా’’తి. సోళసమం.

౧౭. సమాపత్తిమూలకసక్కచ్చసుత్తం

౬౭౮. సావత్థినిదానం. ‘‘చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ హోతి, న సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ చ. తత్ర…పే.… పవరో చా’’తి. సత్తరసమం.

౧౮. సమాపత్తిమూలకసాతచ్చసుత్తం

౬౭౯. సావత్థినిదానం . ‘‘చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ హోతి, న సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ చ. తత్ర…పే.… పవరో చా’’తి. అట్ఠారసమం.

౧౯. సమాపత్తిమూలకసప్పాయకారీసుత్తం

౬౮౦. సావత్థినిదానం . ‘‘చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ హోతి, న సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం, ఖీరమ్హా దధి, దధిమ్హా నవనీతం, నవనీతమ్హా సప్పి, సప్పిమ్హా సప్పిమణ్డో తత్ర అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే,

య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సమాపత్తికుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చా"తి. ఏకూనవీసతిమం. (సమాపత్తిమూలకం.)

౨౦-౨౭. ఠితిమూలకవుట్ఠానసుత్తాదిఅట్ఠకం

౬౮౧-౬౮౮. సావత్థినిదానం. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే , ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం ఠితికుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం ఠితికుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం ఠితికుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం ఠితికుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ…పే॰… ఉత్తమో చ పవరో చా"తి. వీసతిమం. (పురిమమూలకాని వియ యావ సత్తవీసతిమా ఠితిమూలకసప్పాయకారీసుత్తా అట్ఠ సుత్తాని పూరేతబ్బాని. ఠితిమూలకం .)

౨౮-౩౪. వుట్ఠానమూలకకల్లితసుత్తాదిసత్తకం

౬౮౯-౬౯౫. సావత్థినిదానం. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో… సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో… నేవ సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో… సమాధిస్మిం వుట్ఠానకుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ…పే॰… ఉత్తమో చ పవరో చా"తి. అట్ఠవీసతిమం. (పురిమమూలకాని వియ యావ చతుత్తింసతిమా వుట్ఠానమూలకసప్పాయకారీసుత్తా సత్త సుత్తాని పూరేతబ్బాని. వుట్ఠానమూలకం.)

౩౫-౪౦. కల్లితమూలకఆరమ్మణసుత్తాదిఛక్కం

౬౯౬-౭౦౧. సావత్థినిదానం … "సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో… సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో… నేవ సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో… సమాధిస్మిం కల్లితకుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ…పే॰… ఉత్తమో చ పవరో చా"తి. పఞ్చతింసతిమం. (పురిమమూలకాని వియ యావ చత్తాలీసమా కల్లితమూలకసప్పాయకారీసుత్తా ఛ సుత్తాని పూరేతబ్బాని. కల్లితమూలకం.)

౪౧-౪౫. ఆరమ్మణమూలకగోచరసుత్తాదిపఞ్చకం

౭౦౨-౭౦౬. సావత్థినిదానం … "సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం గోచరకుసలో… సమాధిస్మిం గోచరకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో… నేవ సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం గోచరకుసలో… సమాధిస్మిం ఆరమ్మణకుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం గోచరకుసలో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ…పే॰… ఉత్తమో చ పవరో చా"తి. ఏకచత్తాలీసమం. (పురిమమూలకాని వియ యావ పఞ్చచత్తాలీసమా ఆరమ్మణమూలకసప్పాయకారీసుత్తా పఞ్చ సుత్తాని పూరేతబ్బాని. ఆరమ్మణమూలకం .)

౪౬-౪౯. గోచరమూలకఅభినీహారసుత్తాదిచతుక్కం

౨౦౭. సావత్థినిదానం... "సమాధిస్మిం గోచరకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో... సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో హోతి , న సమాధిస్మిం గోచరకుసలో... నేవ సమాధిస్మిం గోచరకుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో... సమాధిస్మిం గోచరకుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో చ... సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం, ఖీరమ్హా దధి, దధిమ్హా నవనీతం, నవనీతమ్హా సప్పి, సప్పిమ్హా సప్పిమణ్డో తత్థ అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం గోచరకుసలో చ హోతి సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం...పే... ఉత్తమో చ పవరో చా"తి. ఛచత్తాలీసమం.

౨౦౮. సమాధిస్మిం గోచరకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ...పే..... విత్థారేతబ్బం. సత్తచత్తాలీసమం.

౨౦౯. సమాధిస్మిం గోచరకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ...పే..... అట్ఠచత్తాలీసమం.

౨౧౦. సమాధిస్మిం గోచరకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ...పే..... ఏకూనపఞ్ఞాసమం. (గోచరమూలకం.)

౫౦-౫౨. అభినీహారమూలకసక్కచ్చసుత్తాదితికం

౨౧౧. సావత్థినిదానం ... "సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ... సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ హోతి, న సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో... నేవ సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో హోతి, న చ సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ... సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో చ హోతి, సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ... పే... ఉత్తమో చ పవరో చా"తి. పఞ్ఞాసమం.

౨౧౨. సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ...పే..... ఏకపఞ్ఞాసమం.

౨౧౩. సమాధిస్మిం అభినీహారకుసలో హోతి, న సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ...పే..... ద్వేపఞ్ఞాసమం. (అభినీహారమూలకం.)

౫౩-౫౪. సక్కచ్చమూలకసాతచ్చకారీసుత్తాదిదుకం

౨౧౪. సావత్థినిదానం ... "సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ హోతి, న సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ... సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ హోతి, న సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ ... నేవ సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ హోతి, న చ సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ... సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ చ హోతి, సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం...పే.... ఉత్తమో చ పవరో చా"తి. తేపఞ్ఞాసమం.

౨౧౫. సమాధిస్మిం సక్కచ్చకారీ హోతి, న సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ...పే..... చతుపఞ్ఞాసమం.

౫౫. సాతచ్చమూలకసప్పాయకారీసుత్తం

౨౧౬. సావత్థినిదానం. “చతారోమే, భిక్ఖవే, ఝాయీ. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే , ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ హోతి, న సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ హోతి, న సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ నేవ సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ హోతి, న చ సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఝాయీ సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ చ హోతి, సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ చ హోతి సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ చ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం, ఖీరమ్హా దధి, దధిమ్హా నవనీతం, నవనీతమ్హా సప్పి, సప్పిమ్హా సప్పిమణ్డో తత్ర అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, య్వాయం ఝాయీ సమాధిస్మిం సాతచ్చకారీ చ హోతి, సమాధిస్మిం సప్పాయకారీ అయం ఇమేసం చతున్నం ఝాయీనం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చా”తి. ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి. పఞ్చపణ్ణాసమం. (యథా పఞ్చపణ్ణాసం వేయ్యాకరణాని హోన్తి తథా విత్థారేతబ్బాని.)

ఝానసంయుత్తం [సమాధిసంయుత్తం (స్యా॰ కం॰)] సమత్తం.

తస్సుద్దానం –

సమాధి సమాపత్తి ఠితి చ, వుట్ఠానం కల్లితారమ్మణేన చ;
గోచరా అభినీహారో సక్కచ్చ, సాతచ్చ అథోపి సప్పాయన్తి.

ఖన్ధవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

ఖన్ధ రాధసంయుత్తఞ్చ, దిట్ఠిఓక్కన్త [ఓక్కన్తి (సబ్బత్థ)] ఉప్పాదా;
కిలేస సారిపుత్తా చ, నాగా సుపణ్ణ గన్ధబ్బా;
వలాహ వచ్ఛఝానన్తి , ఖన్ధవగ్గమ్హి తేరసాతి.

ఖన్ధవగ్గసంయుత్తపాళి నిట్ఠితా.